

PLATINASTA

BIBLIOTEKA

DAVID
AMBROSE

SLUČAJNOST

1999

Sadržaj

[Zahvale](#)
[Slučajnost](#)

ZAHVALE

Marian Clark, Tim i Sue Ellen Kane, Sudi Rafian, Kevin Daniels, Kim Levin, Nancee McVey, Laura Hubber, Mojgan Seraji, Mehri Safari, Kamran Heydarpour, Donnell Green, Debbie Shotwell, Nancy Fallah i Mauni Seraji, hvala vam na potpori i poticanju koje ste mi pružali dok sam pisao ovu knjigu! Svatko me od vas, na sebi svojstven i jedinstven način, uvjerio da je priča koju želim ispričati vrijedna objavljivanja. Stephanie Howse zahvaljujem na dragocjenim primjedbama i prijedlozima te na svemu čime mi i dalje pomaže.

Sepi, od srca ti hvala na pomoći u obradi lika Paše. Sam to nikada ne bih tako dobro učinio. Hvala i na tvojoj potpori pružanoj do kraja. Zahvaljujem i svojim agenticama Danielle Egan-Miller i Joanni MacKenzie iz tvrtke Browne & Miller Literary Associates. Hvala vam na vjernosti i odlučnosti, hvala što niste izgubile pouzdanje u mene i hvala što ste mi omogućile da proživim nešto što mi je promijenilo život. Zahvaljujem i Alecu McDonaldu na svim uredničkim intervencijama te Mariani Fisher za oduševljenje koje je otpočeta pokazivala.

Naposljetku, tu je i Ellen Edwards, moja nadarena i vrijedna urednica. Zahvaljujem joj na prilici koju mi je pružila i na odgovornosti koju je sa mnom podijelila za objavljivanje ove knjige. U suradnji s njom doista sam mnogo naučio.

Slučajnost

David Ambrose

Počelo je sa smrću mog oca. Barem se tada tako činilo. Sada, gledajući unatrag, shvaćam kako je nemoguće biti siguran gdje je zapravo što počelo; ili, što se toga tiče, gdje je, ili čak ako je, završilo.

Za vikend sam bio sam u našem stanu na Manhattanu. Moja supruga, Sara, bila je u Chicagu provjeravajući nekoliko mladih umjetnika koji su tamo izlagali. Imala je vlastitu galeriju u centru grada u TriBeCaeu i reputaciju dovođenja mladih talenata u žarište interesa profinjenog tržišta baš u pravo vrijeme. Bila je nedjelja navečer i ja sam dan proveo sam, pokušavajući smisliti ideju za novu knjigu. Pišem knjige koje se nalaze negdje na nedefiniranom području između prave znanosti i fantastičnih nagađanja. Bavio sam se poltergeistima, nadnaravnim pojavama različitih vrsta, kamenini krugovima, linijama u žitu, piramidama. Shvaćate na što mislim. Dobro se zabavljam i pritom nesvjesno pišem smeće. Mislim, nije da ja samo izmišljam stvari ili tvrdim nešto što ne mogu potkrijepiti s barem pozaviduom količinom dokaza. Moje knjige nisu najprodavanije, ali su barem dovoljno uspješne da dovode izdavače natrag po još, pa pretpostavljam da se ne mogu požaliti. No, nisam imao niti najmanju ideju što će biti moja sljedeća tema. Osjećao sam da sam u slijepoj ulici, ispisan. Ništa se nije poklapalo bez obzira koliko dugo bih naprezao mozak u potrazi za temom ili okvirom koji bi u sebi sadržavao tračak novine.

Oko šest i trideset natočio sam seoteh i ponio ga na terasu gdje sam promatrao kako se pale svjetla preko puta u parku. Bilo je to doba godine kada je drveće postajalo bogata mješavina bakra, zlata i crvenila. Njihovo promatranje potaknulo me na razmišljanje o Novoj Engleskoj i čitavoj istočnoj obali, i o malom gradu gdje je u staračkom domu živio moj otac. Ranije tog dana razgovarao sam s njim telefonom, kao što sam to činio većinu ostalih vikenda. Odlazio sam ga vidjeti svakih dva mjeseca ili slično, i otprilike je bilo vrijeme za sljedeću posjetu. Možda ću otići krajem tjedna, rekao sam sebi; ili najkasnije tjedan nakon toga.

Telefon je zazvonio baš u trenutku kada je u mojim mislima bila slika mog oca i njegovog tužnog frustriranog života. Ušao sam unutra kako bih se javio. Bila je Abigail Tucker, nadzornica doma. Po

tonu njenog glasa odmah sam znao daje mrtav. Srčani udar, rekla je, nešto manje prije pola sata.

Zahvalio sam joj što me tako brzo obavijestila i rekao da ću doći jutarnjim vlakom. Složila se da nema smisla da istog trena žurim. Ona će sama, ako to želim, dogovoriti sve s pogrebnom kućom. Rekao sam da bih bio zahvalan za to i još jednom joj zahvalio.

Kada sam poklopio slušalicu neko se vrijeme nisam micao, samo sam stajao promatrajući svoj odraz u prozoru, gledajući ga kako postaje jasniji iz trenutka u trenutak dok je vanjsko svjetlo blijedilo. Što bi čovjek trebao osjećati, pitao sam se, kad sazna za smrt svog oca? Postoji li nešto posebno, duboko ukorijenjeno u psihi, neki poseban osjećaj gubitka? Ili možda rasta? I kako je neobično bilo što sam razmišljao o njemu baš u trenutku kada je stigao telefonski poziv.

Osim što, naravno, to uopće nije bilo neobično. Asocijacija na drveće, Novu Englesku, činjenica da sam to jutro razgovarao s njim, i osjećaj blage krivnje zbog odgađanja moje sljedeće posjete što je dulje moguće, objasnilo je . Ali nisam osjećao nikakav nalet kajanja, niti imao osjećaj nedovršenog posla zato što sam propustio tu posljednju priliku da ga vidim, niti nedostatak 'svršetka', kako bi to rekli jezikom vašeg psihijatra iza ugla. Nisam osjećao ništa što nisam osjećao pola sata ranije. Jedina je razlika bila stoje tada moj otac bio živ, a sada je bio mrtav. Jednostavna činjenica.

Ali, iako toga tada nisam bio svijestan, pronašao sam i temu i naslov svoje sljedeće knjige.

Nebo se naoblačilo kada sam sišao s vlaka i prešao preko rubnika do mjesta gdje je čekao taksu da me preveze posljednje tri milje do doma. Dok smo se uspinjali uzbrdo, promatrao sam kako prolaze poznati pejzaži, gledajući ih po posljednji put i osjećajući, da budem iskren, gotovo olakšanje što to putovanje više neću morati ponoviti.

Barem su, rekao sam sebi, dobro na njega pazili. Mjesto nije bilo jeftino i proždrla je skroman očev kapital i jednako tako njegovu mirovinu, i još je trebalo dodati nekoliko tisuća godišnje iz mog vlastitog džepa. No to je bio novac kojeg sam bio sretan platiti. Nekako je nadomještao nedostatak topline između nas, dozvoljavajući mi da osjećam kako sam barem učinio sve što sam

mogao, i daje moj otac bio taj koji me odbacio i držao na odstojanju čitav moj život, a ne ja koji ga niti na jedan način nisam razočarao, izdao ili ga napustio.

Sara je, njoj na čast, bila jednako kao i ja odlučna da budemo sigurni daje on dobio najbolju moguću njegu kada je prije pet godina postalo jasno da više nije u stanju živjeti sam. Dva pada i sve veća ovisnost o alkoholu učinila su svoje. On nije bio alkoholičar; bilo je to jednostavno nešto stoje mogao raditi. Bilo mu je dosadno. Mom je ocu bilo dosadno, i bio je ogorčen, gotovo svoj čitav odrasli život.

Nastavio je piti i u domu, iako puno manje; to nije bilo jedno od onih državnih mjesta koje stare ljude smatra smetnjama koje je najbolje drogirati da ništa ne osjećaju i držati ih čim je moguće dalje. Imali su svoje vlastite sobe i, unutar razumno mogućeg, vlastite rutine.

Kad sam izašao iz taksija, na vratima stare dražesne kuće pojavila se gospođa Tucker. Bila je žena ugodnog izgleda, u svojim četrdesetima, odjevena nemarno ali prikladno za seoski kraj i izgledajući više poput najdraže tete nego neke dostojanstvene nadzornice. Odvela me u svoj ured, koji je gledao na širok prilaz prekriven drvoredom. Bio sam zadivljen učinkovitošću kojom je sredila svu neophodnu papirologiju, ali mi je sinulo daje to u njenom zanimanju bila rutina na koju je bila sve osim nenaviknuta. Dok smo sređivali papire, donesen je čaj, nakon čega me odvezla do kapelice gdje je prethodnu večer bilo preneseno tijelo mog oca. Ležao je u 'privremenom lijesu'; skoro sam se osramotio smijući se na glas kada sam čuo da to tako zovu.

Već smo odlučili da će pokop biti sljedeće jutro, u utorak. Nije bilo rođaka iz daljine koje bi trebalo obavijestiti i dati im vremena da organiziraju putovanje, prema tome nije imalo smisla čekati. Razgovarao sam sa Sarom, koja je rekla da će se te večeri vratiti u New York i da će ili doći vlakom ili se dovesti rano u utorak. Rekao sam joj da nije bitno da dođe i da ću razumjeti ako je prezauzeta, ali nije htjela niti čuti o nedolasku.

Samo je preostalo da pokupim lijes u kojem će biti pokopan. Odabrao sam jednog za kojeg sam mislio da bi on sam odabrao, jednostavan do te mjere daje bio asketski, ali od najboljeg raspoloživog materijala i proizvođača. Moj je otac cijenio kvalitetu, ali

je s prezirom odbacivao sve što bi se dalo opisati pomodnim. Za njega je dizajn bio vođen funkcijom, sve nepotrebne ukrase smatrao je najgorim oblikom prvog grijeha.

Popodne sam proveo prekapajući po stvarima u njegovoj sobi. Bila je gola i bezlična u odnosu na druge sobe u koje sam zavirio kroz otvorena vrata dok sam koračao hodnikom prema njoj. Većina je ljudi imala fotografije svojih obitelji, brižno čuvane sitnice sakupljene tijekom života, darove poslane od prijatelja i rođaka. Moj otac nije imao ništa takvoga. Nekoliko knjiga, uglavnom trilera i pustolovnih priča; nekoliko odijela, par pulovera i nešto sportske odjeće; četiri para cipela. Jedine stvari u njegovim ladicama, koje su većinom bile prazne, bile su čarape, majice i donje rublje. U ladici pokraj kreveta našao sam njegov novčanik. Sadržavao je nekoliko dolara u gotovini, njegovu vozačku dozvolu koju je zadržao iako nije vozio godinama, i nekoliko požutjelih posjetnica. U istoj je ladici bio privjesak s dva mala ključa koji su izgledali kao da bi mogli otvarati aktovku ili neki komad prtljage. U sobi nisam našao ništa sličnog, ali, dok sam ponovo provjeravao, mlada je žena, imenom Shirlev, koja je bila na dužnosti to popodne, provirila glavom kroz vrata. Imala je okruglo lice i širok osmijeh, i znao sam da se puno puta trudila izvući mog oca iz njegove ljuštore, sve bez uspjeha. Pitala je trebam li pomoć ili možda želim šalicu čaja ili štogod drugo. Zahvalio sam joj i rekao da sam dobro, zatim sam joj dao jednu polupraznu i jednu neotvorenu bocu viskija iz očevog kabineta i predložio neka ih da nekom od vrtlara ili zadrži sa sebe, kako već sama odluči. Također sam je pitao bi li mogla organizirati podjelu njegove odjeće ako bi mogla biti nekome od koristi, ili je poslati u neku mjesnu dobrotvornu trgovinu. Rekla je da će se pobrinuti za to.

'Usput,' rekla je, 'želite li da netko iz skladišta donese škrinju vašeg oca, ili ćete se njome pozabaviti dolje?'

'Škrinju?', rekao sam, iznenađen, jer se nisam sjećao daje imao išta takvoga kada sam mu pomagao prilikom useljenja. 'Koliko je velika?'

'Prilično velika,' rekla je, koristeći rake kako bi u zraku nacrtala oblik koji je upućivao na povelik komad prtljage.

'Je li zaključana?'

'Ne znam.'

Pogledao sam ključeve koje sam još uvijek držao u rukama.

'Sići ću dolje,' rekao sam, 'ako biste mi pokazali gdje je'.

Skladište, koje je, u doba kad je kuća bila privatno vlasništvo, bilo garaža za četiri automobila, sada je bilo šupljina bez prozora s dva dugačka uzdužna reda osvjetljenja na stropu. Jedan od vrtlara dohvatio je sa police otrcani putni kovčeg i dovukao ga na sredinu betonskog poda. Bio je oduševljen kada mu je Shirlev pokazala boce viskija koje sam joj dao, zatim su se oboje taktično povukli da me puste da u miru pregledam očeve stvari.

Oba lokota otvorila su se munjevito poput mišolovki, ali sam oklijevao trenutak prije nego sam podigao poklopac. Moja je prva pomisao bila da kovčeg ovakve veličine gotovo sigurno mora sadržavati neke od očevih slika. Moj je otac, trebao bih objasniti, bio neuspješan umjetnik koji se predao očaju i gorčini te završio svoj radni vijek iza pulta u trgovini muških tkanina. Nakon stoje to radio otprilike godinu dana, umrla je moja majka od slučajnog predoziranja, prema mrtvozornikovom izvješću. Ja sam, doduše, bio uvjeren, i još uvijek jesam, da se radilo o samoubojstvu. Moj je otac svoj osjećaj neuspjeha prenio na nju, ne na neki brutalan fizički način, već s tisuću malih mentalnih okrutnosti. Čitav svoj život (bilo nije dvadeset kada je ona umrla) slušao sam njegove mrzovoljne primjedbe kako su kućanski okovi smrt za dušu umjetnika. Kad sada razmislim, bilo je to gotovo kao daje samog sebe pripremao na neuspjeh za kojeg je u svom srcu znao daje neizbježan, i osiguravao mogućnost da krivicu za to prebaci negdje drugdje, radije nego na sebe. Je li on stvarno bio nadaren ili ne, nikada nisam saznao. Kada se napokon suočio s činjenicom da gaje uspjeh za kojim je žudio zaobišao, uništio je sve svoje slike u jednom mahnitom popodnevu i zabranio da ih se ikada više spomene u njegovom prisustvu.

I tako sam napokon u tom mračnom bunkeru sa pomiješanim osjećajima otvorio otrcani stari kovčeg. Očeve su slike, iako sam s njima živio toliko puno godinama, u meni ostavile tek nejasna sjećanja: blijedi, apstraktni pejzaži, štedljiva uporaba boje, ništa što bi tada upadalo u oči više nego što mi je sad padalo na pamet. Dok sam odgurivao poklopac, nisam znao da li da očekujem bolno suočavanje s očevom prosječnošću, ili da se pripremim za još bolnije otkriće kako je bio istinski, ali zanemaren talent. Ne bi li to bila gorka

ironija, mislio sam, kada bih mogao uvjeriti Sam u vrijednost njegovog rada i tako mu omogućiti neki manji posmrtni ugled?

Ali naravno, i možda ne po prvi puta, otkrio sam da sam ga krivo procijenio.

Kovčeg je sadržavao samo starudiju, krš života za kojeg nije nikada pronašao vremena ili si dao truda da ga baci. Ili je možda ovaj kovčeg bio mjesto gdje gaje bacio i zaboravio na njega. Prekapao sam po starim fotoaparatom, slomljenom radiju, kutiji jeftinih i nikad otvorenih lisica, knjigama, pismima, hrpi razbacanih starih fotografija i dvama albumima u kojima je bilo zalijepljeno još nekoliko fotografija.

Bio je tu i svežanj požutjelih starih novina. Bile su nedirnete, ne isjecci, iako je većina njih bila otvorena na nekoj određenoj stranici. Letimice pregledavajući, vidio sam nekoliko kritika očevih izložaba koje je održao tijekom godina u različitim opskurnim galerijama u mjestima izvan dohvata ruke. Njihov je ton varirao od neuvažavajućeg do patronizirajućeg, i najednom sam osjetio iznenadan ubod simpatije za sirotog čovjeka suočenog s takvim odgovorom na rad u kojeg sam znao daje ulio sve stoje imao ponuditi. Jednostavno nije bilo dovoljno, to je sve. Postoji teorija koja kaže da ako si siguran da si dao najbolje od sebe, onda neuspjeh nije tako teško podnijeti. Mislim da to nije istina. Mislim da najgora stvar od svega mora biti kada daš najbolje od sebe, radiš i robuješ i iscijediš posljednju kap dara koju možeš pronaći u sebi, i onda ti kažu da si potrošio vrijeme uzalud, da od samog početka nisi bio dorastao izazovu.

Neko sam vrijeme klečao sa snažnim osjećajem boli zbog protraćenog života mog oca, jednako kao i zbog nezaslužene bijede u koju je moju sirotu, skromnu, neambicioznu majku odvuкао njegov neuspjeh. Suze su mi bockale oči. Dok sam ih brisao, shvatio sam da je to bio trenutak oplakivanja kojeg si do sada nisam dozvolio: za kojeg sam se, zapravo, uvjerio da mi nije potreban. Davno sam oplakao svoju majku, ali nikada nisam mislio da ću plakati za njim. Opet sam bio u krivu. Bio je moj otac, i usprkos njegovim manama nisam mogao drukčije nego njegovati ga u nekom kutku mog srca, i podržati njegov heroizam u pokušaju ostvarivanja zastrašujuće nemogućeg životnog zadatka kojeg si je sam postavio.

Postoji neka čudna i jaka fascinacija starim fotografijama. Dohvatio sam punu šaku onih koje su bile razbacane po kovčegu i počeo ih pregledavati. Bile su uglavnom s godišnjih odmora na različitim mjestima uz obalu Nove Engleske; neke snimljene prije mog rođenja pokazivale su moje roditelje kao lijep i sretan mladi par kojeg sam jedva mogao prepoznati kao iste ljude s kojima sam odrastao. Bilo je i nekoliko mojih fotografija dok sam bio dijete za vrijeme jednog dugog i prekrasnog ljeta kada smo iznajmili malu kuću na Cape Codu. Sjećam se oca kako je čitav dan sretno slikao dok smo majka i ja otišli jedriti s našim susjedima, koji su imali dva dječaka otprilike moje dobi. To je ljeto bilo najljepše vrijeme mog djetinjstva. Gledajući unatrag, mislim daje to bio posljednji put da su se moji roditelji zajedno dobro zabavljali; bio je to sigurno posljednji put da smo se dobro zabavljali kao obitelj.

Uzeo sam jedan od albuma, pitajući se koja su to sjećanja moji roditelji (najvjerojatnije, mislio sam, moja majka) smatrali vrijednima da ih sačuvaju na ovako poseban način. Fotografije su bile nalijepljene na jednostavne sive stranice, sve datirane prije mog rođenja. Na nekoliko njih moja je majka bila u visokom stupnju trudnoće. To su bile sretno slike, na većini njih bio je još jedan par otprilike istih godina kao i moji roditelji, ali ja ih nikada nisam vidio u svom životu. Bilo je očigledno da su neke od fotografija snimljene u privatnom vrtu, kojeg također nisam prepoznao, i koji je očito pripadao drugom paru, ne mojim roditeljima. Na nekoliko je njih muškarac zgodan s gustom tamnom kosom i širokim osmijehom okretao odreske i kobasice na roštilju, a na ostalima je točio vino i servirao ručak mojim roditeljima. Njegova supruška, pretpostavljam daje to bila njegova supruga, bila je lijepa plavuša. Bilo je nekoliko njihovih fotografija na kojima su se grlili, glupirajući se pred kamerom. U usporedbi s njima, moji su roditelji izgledali stidljivo i rezervirano. Svejedno, u isti sam mah osjetio povezanost i istinsku toplinu između njih četvero. Bio sam znatiželjan saznati tko su oni, i zašto su nestali iz života mojih roditelja prije nego što sam ih uspio upoznati.

Okrenuo sam stranicu i, zbog onog što sam vidio, zinuo od iznenađenja. Kao odgovor na moje pitanje 'Zašto ih nisam poznao?', stajala je fotografija koja je govorila, nedvojbeno, 'Jesi'.

Bila je to moja fotografija, mislim negdje oko desete godine, gdje sjedim na zidu, na nekakvoj kamenoj ogradi na rubu terase ili balkona, s nepoznatim parom koji me okružio sa svake strane. Činilo se daje iza nas vrt, s velikom ukrašenom urnom vidljivom iznad mog ramena. Oboje su nosili večernju odjeću: on bijelu kravatu i frak, ona glamuroznu večernju haljinu. Ja sam imao običnu majicu i kratke hlače, ali sam zagrlio njih i oni su zagrlili mene. Grlili smo jedni druge i cerili se u kameru kao sretna obitelj. Nisam mogao vjerovati svojim očima. Uopće se nisam sjećao te prigode.

Spustio sam album, još uvijek otvoren na zagonetnoj fotografiji, i počeo razbijati mozak u nastojanju da se prisjetim gdje i kada je bila snimljena. Ali u mom je mozgu ostala potpuna praznina. Razmišljao sam o svom životu u toj dobi i počeo pretraživati mjesece i godine. Je li moguće da postoji neki komadić mog djetinstva, pitao sam se, kojeg sam iz nekog razloga zaboravio? Koliko sam do sada znao, nije bilo rupa u mom sjećanju. Ali možda tako gubitak pamćenja i djeluje, prurušava se i od onoga tko od njega boluje skriva činjenicu da nešto nedostaje.

Pa opet nisam mogao u to vjerovati. Malo što sam znao o gubitku pamćenja bilo je daje to nešto čega je žrtva intenzivno svjesna. Ili je ta fotografija bila lažna ali zašto bi to netko namjerno napravio? ili dječak na toj slici nisam bio ja.

Ako on nije bio ja, sličnost je bila nevjerojatna. Usporedio sam je sa svojim fotografijama koje sam gledao par minuta ranije, sa svima kojih se sjećam da su bile snimljene. Nije bilo sumnje daje sličnost bila zapanjujuća.

To nije imalo smisla. Nije bilo imena ili datuma ili bilo kakvih podataka napisanih uz fotografije u albumu. Izvukao sam nekoliko nezalijepljenih, uključujući i onu gdje sam ja s nepoznatim parom. Nije bilo ničega na poleđini niti jedne od njih. Dok sam nastavio nagađati, moj pogled je odlutao iz kuta albuma na jedne od požutjelih starih novina koje su ležale u kovčegu. Bile su to jedne koje još nisam pogledao, i sada sam vidio da su stari primjerak Varietvja, tjedni pregled showbusinessa. Znatiželjan saznati kakvu bi vezu mogle imati s mojim vrlo neglamuroznim roditeljima, podigao sam ih.

Ništa na naslovnici nije privuklo moju pozornost, pa sam brzo listao u potrazi za bilo čim stoje moglo natjerati mog oca da ih zadrži u svom malom carstvu uspomena.

Na stranici četiri, preko četvrtine lista, pronašao sam fotografiju istog para, dok ih posipaju rižom. Priča je bila naslovljena: 'Jeffrey Hart ženi svoju "Larrv"V 'Britanska kazališni i filmski srolomac u usponu Jeffrey Hart jučer je oženio svoju plesnu i kazališnu partnericu Lauren Paige ('Larrv' za svoje poslovne prijatelje). Nakon kratkog medenog mjeseca par će se pojaviti na nacionalnoj turneji 'Nevoljkogpočetnika'prije povratka u Veliku Britaniju kako bi ispunili filmske obveze koje imaju ondje.'

Znači to su bili prijatelji mojih roditelja: glumci. Imao sam osjećaj da su bili zabavni, zbog čega sam još više žalio što ih se nisam mogao sjetiti. Također sam još dublje osjetio tugu kasnih godina mojih roditelja. Koliko se toga promijenilo u nekoliko kratkih godina.

Zašto se nisam mogao sjetiti tih ljudi?

Rezervirao sam apartman u Traveller's Restu. Bio je daleko veći nego što mi je bilo potrebno za jednu noć, ali poslužiti će kao mjesto gdje će se Sara moći presvući ili odmoriti ako poželi. Nakon rane i milostivo kratke večere u Antler Roomu, gdje je poslugina bila brza ali hrana užasna, ponovo sam u svojoj sobi pretražio očev kovčeg. Osim fotografija i primjerka Varietyja, nije bilo ničega što mi se činilo potrebnim zadržati iz sentimentalnih ili nekih drugih razloga. Otišao sam do recepcije i tražio veliku, čvrstu omotnicu. U nju sam stavio fotoalbume i stare novine, plus očeve nesretne kritike, a zatim sam portiru dao napojnicu da se riješi kovčega.

Zazvonio je telefon. Bila je Sara. Vraćala se iz zračne luke JFK na Manhattan. Provest će noć u stanu, zatim doći rano ujutro kao što je bilo planirano. Ali bilo je još nešto daigo što mi je željela reći. Doći će s našim uobičajenim vozačem, Raoulom, ali, umjesto natrag u grad, on će je odvesti u Boston, gdje je trebala provesti par dana s nekim ljudima iz galerije koje je upoznala u Chicagu. Pitala je bih li volio poći s njom, ali nije se iznenadila kada sam rekao ne hvala: znala je kako sam izgubljen u svijetu umjetnosti, i kako je izgubljena za mene bila većina umjetnosti kojom se ona bavila. Tolerantno se nasmijala, zatim pitala jesam li dobro i nisam li previše deprimiran

zbog svega. Uvjerio sam je da sam dobro, i rekao da se veselim što ću je vidjeti ujutro.

Sara i ja bili smo vjenčani nešto više od sedam godina ('prokletstvo sedme godine', kako bi rekao jedan od mojih prijatelja) i nismo imali djece. Ja sam već jednom bio oženjen, premlad, kada sam još predavao na koledžu i prije negoli sam se počeo baviti isključivo pisanjem. Brak nije trajao dugo, malo više od tri godine; drago mi je da mogu reći da smo se rastali kao prijatelji. Sara je upravo navršila trideset kada smo se upoznali i nije nikada bila udana. Jedan od razloga bio je taj stoje ulagala toliko mnogo vremena i energije u uspjeh galerije da joj je preostalo premalo i jednog i drugog za druženje. Drugi je razlog bio stoje, između hrpe manje ozbiljnih veza, imala jednu dugu vezu koja je pokazivala sve znakove da će završiti brakom, ali je (iz razloga koje nikada nisam potpuno shvatio) na kraju puknula. Čovjek koji je bio u pitanju bio je 'mladi odvjetnik koji ulijeva povjerenje' (postoje li uopće drukčiji?) s političkim ambicijama. Nikada ga nisam upoznao i nisam imao pojma što je postalo od njega. Činjenica je da nismo puno razgovarali o našim prošlostima. Oboje smo osjećali, pretpostavljam, daje nekako nezrelo inzistirati na potpunom razotkrivanju svih prijašnjih seksualnih i romantičnih veza. Bili smo prestari za to: dovoljno stari da shvatimo kako je puno važnije gledati naprijed nego unatrag.

Istina je da smo bili različiti na mnogo načina, ali opet pretpostavljam da ima nešto istine u poslovice da se suprotnosti privlače. Na primjer, ja, osoba spretna s riječima, imam malo dara za vizualne umjetnosti, iako shvaćam da dvije stvari nisu međusobno isključene. Neki ljudi mogu biti spretni s riječima i imati smisla za vizualno jednako lako kao da hodaju i žvaču žvakaču gumu u isto vrijeme; ali ja ne. Svijet kritike umjetnosti i izložaba, proces vrednovanja umjetnosti, bilo apstraktno ili financijski, za mene je ostajao skriven. Naučio sam puno od svoje supruge, ali ne dovoljno da razumijem zašto su neke stvari koje su mi se sviđale bile nemoderne ili jednostavno dovoljno loše da budu sramotne, dok su neke stvari koje sam prezirao smatrane standardom prema kojem se sudi sve ostalo. No nikada se nismo svađali oko te teme. Jedan od razloga zbog kojeg smo se tako dobro slagali bio je što nijedno od

nas dvoje nije oklijevalo iznijeti svoje mišljenje o radu onog drugog, ali imajući na umu daje to samo to: osobno mišljenje.

Sara je stigla u Traveller's Rest sljedeće jutro oko jedanaest sati. Zapravo uopće nisam trebao rezervirati apartman jer se ona nije željela niti presvući niti odmoriti. Izgledala je prekrasno u pripijenom crnom odijelu i kaputu i malom crnom šeširiću pričvršćenom pod gotovo tupim kutom na njenu dugu kestenjastu kosu. Jedna od stvari koje sam uvijek volio kod nje (zapravo sam bio zastrašen kada sam je prvi put upoznao) bila je profinjena elegancija koju je imala u sebi. Svaki pokret, svaka gesta bila je napravljena s opuštenom gracioznošću i stilom. Nije bilo ničeg umjetnog kod nje, nikakve uobraženosti koju sam sretao kod mnogih žena koje su se kretale u njenim krugovima. Također je posjedovala toplinu i izravnost postupaka koji su činili da je ljudi istog trena požele upoznati i postati njeni prijatelji.

Primila me u naručje kao da sam izgubljeno dijete. 'Je li bilo strašno, dragi? Zvučao si tako tužno kada sam te nazvala sinoć.'

'Dobro sam. Samo, znaš, uspomene.' 'Znam. Zbilja znam.'

Sara je znala zato jer je izgubila roditelje u požaru koji je izbio u hotelu na jugu Francuske još dok je kao tinejdžerka bila na školovanju. Bila je jedino dijete, i bolan šok tog gubitka nikada je u potpunosti nije napustio. Mislio sam kako je velika odgovornost nositi trag ranjivosti usporedno sa slikom pronicljive i uspješne poslovne žene koju je svijet vidio. Kada sam zakoračio natrag daje pogledam, stojeći u sredini tog turobnog dnevnog boravka direktorskog apartmana, vidio sam da se stvorila suza u kutku njenog oka. Dok sam je brisao jagodicom svog prsta, ona se nasmiješila kao da se ispričava i počela kopati po torbici u potrazi za maramicom.

'Žao mi je što sam bila na putu...'

'Nije važno, zaista.'

'A sada se čak niti ne mogu vratiti kući s tobom.'

'Ne brini. Dobro sam. Zahvalan sam što si uopće ovdje. Hvala ti.'

Ponovo se nasmiješila i lagano spustila poljubac na rub mojih usana. Pogledao sam na svoj ručni sat. 'Bolje da krenemo,' rekao sam.

Pogreb je bio u maloj prezbiterijanskoj crkvi na rubu grada. Osim nas dvoje i svećenika, jedini ljudi na groblju bili su Abigail Tucker, Shirlev, ostali članovi osoblja iz doma te jedan od stanara, umirovljeni ravnatelj škole s kojim je moj otac povremeno igrao šah. Nije to bio neki oproštaj, iako me to nije iznenadilo, i vjerojatno je bio veći nego što bi moj otac odabrao daje imao izbora.

Sara i ja ručali smo u malom mjestu kojeg smo pronašli u restoranskom vodiču kojeg smo imali u automobilu. Bilo je ladanjski pretenciozan i stolice su bile poput čitavih kabina za jednu osobu, ali je hrana bila iznenađujuće dobra. Popio sam najbolji coq au vin otkada smo prošle godine bili u Francuskoj. Sara je pojela odrezak od tune na roštilju kakvog nije probala već dulje vrijeme. Popili smo bocu izvrstnog burgundca i nazdravili mom ocu. Siroti izgubljeni bijedni kućkin sin.

Gubitnik. Veliki. Sara je posegnula preko stola i stisnula mi ruku. Znala je što sam mislio i osjećao.

'Jebi ga,' rekao sam, 'on je donio svoje odluke i razljutio bi se čak kada bih pokušao s njim razgovarati o tome. Želio bih daje znao da sam mu se na neki način divio. Ne na isti način na koji sam ga prezirao. Što god to značilo.'

Posegnula je za bocom i napunila moju čašu do vrha. 'Postajem pomalo pijan,' rekao sam. 'Zašto ne bi? Što se toga tiče, postajem i ja.'

Gledao sam je. Ponekad sam se pitao što žena poput nje radi sa mnom. To ne znači da sam ja aižan, barem tako ne volim misliti. Kosa mi počinje biti prošarana s malo sijedih vlasi, ali je još uvijek ima dosta, hvala Bogu. Brkovi dođu i odu, ali to je barem stvar izbora. Pretpostavljam da izgledam poput onoga što jesam, ili sam bio, ili sam možda još uvijek u srcu: neka vrsta rastresenog sveučilišnog profesora. Osim što se oblačim malo bolje nego ranije.

Za mene je sve počelo one noći kada me ravnatelj koledža (u to sam vrijeme predavao pravo) pozvao na večeru kao gosta zamjenu za nekoga tko je dobio gripu. Večera je bila za grupu ljudi koji su značajnim iznosima pridonijeli proširenju knjižnice. Sara je bila među njima. Njen je otac bio najsvjetliji primjerak bivšeg studenta koledža, inženjer koji je izumio neki mali mehanički čistač nečega (za što nitko drugi nikada nije čuo) što gaje učinilo miljenikom vojske i,

napokon, jednim od najvećih njenih opskrbljivača. Bio sam očaran njome, i malo uplašen. Nije mi niti padalo na pamet da se zaljubim u nju. Bilo je očigledno nemoguće. Bila je lijepa, pametna, i bogata. Izvan mog dometa.

Pa ipak znate kako to ide maštao sam da bih joj mogao pružiti nešto što je trebala, nešto što joj je nedostajalo u životu: nešto bezuvjetno. Razgovarali smo, prespavala je kod ravnatelja i njegove žene, i večerali ponovo sljedeće večeri.

Kada je tjedan dana kasnije završio semestar, otišao sam u New York. Tri mjeseca kasnije bili smo vjenčani.

Istina koju sam oduvijek prihvaćao bila je da u svakoj vezi jedan partner voli više nego drugi. To ne znači da drugi uopće ne voli, već da bi jedan bio više uništen nego drugi ako bi veza došla do kraja. Ironija je u tome daje često 'bezuovjetni' ljubavnik onaj koji je sretniji sve dok je ta ljubav prihvaćena, naravno. Osjećao sam se sretnim i povlaštenim što je moja bila.

'Znaš,' rekao sam, 'jučer se desila najneobičnija stvar. Prekapao sam po nekim stvarima koje je moj otac ostavio u starom kovčegu. Bilo je puno starih fotografija, s odmora i slično, sve čega se sjećam. Ali ima jedna na kojoj sam ja kao desetogodišnjak s parom ljudi za koje se uopće ne sjećam da sam ih ikada upoznao.'

'To se događalo i meni. Ne znaš kada je slika snimljena, a na njoj netko kome si u prolazu upravo dobacio neobavezan pozdrav izgleda kao tvoj najstariji prijatelj.'

'Ali na ovoj su slici svi namješteni, smiješe se u kameru. I nose večernje toalete.'

'A ti?'

'Kratke hlače i sportsku majicu. Ali oni su bili glumci.'

'Kako znaš?'

'Zato jer je u kovčegu bio stari primjerak Varietyja s člankom o njihovom vjenčanju.'

'Imaš li sliku kod sebe?'

'U hotelu je. Pokazat ću ti je kasnije.'

Nikada je nisam pokazao. Kada me odbacila do hotela, već smo prešli na druge teme razgovora. Osim toga, bilo je kasno i morala je krenuti za Boston.

'Bit ću samo dva dana, najviše tri. Poslat ću Raoula s autom natrag u New York i vratiti se zrakoplovom.'

Kada smo se ispred hotela poljubili za rastanak, počelo je kišiti. Gledao sam, i mahao, dok se automobil nije izgubio niz cestu. Zatim sam otišao u predvorje i rezervirao taksi da me kroz sat vremena odveze na stanicu.

Nikada nisam bio veliki ljubitelj filmova. Sara je bila nešto veći od mene, ali nijedno od nas nije posjedovalo neke priručnike u kojima sam mogao provjeriti filmske karijere tajanstvenih prijatelja iz djetinjstva. No, primijetio sam specijaliziranu filmsku trgovinu nekoliko blokova dalje od mjesta gdje smo stanovali i otišao do nje sljedeće jutro.

Jedini Hartovi kojima sam uspio naći nekakav trag u svim tim knjigama na policama bili su Dolores Hart, Harvev Hart, Moss Hart i William S. Hart. Postojala je Mary Hart u filmovima B produkcije tridesetih godina, koja je kasnije svoje ime promijenila u Lynne Roberts. Naravno, postojao je i Lorenz Hart, pisac stihova, koji je umro 1943. Bio je poznat kao 'Larry', baš kao što je i Lauren Paige imala nadimak 'Larry', pa je bilo logično pretpostaviti da je nakon udaje bila poznata kao 'Larry' Hart. Ali to je bila prilično tanka veza. Zapravo nikakva veza, samo neodređena. Što se tiče karijera Jeffrevja Harta i Lauren Paige, nije bilo niti riječi. Pitao sam čovjeka koji je ondje radio postoje li drugi izvori koje bih mogao konzultirati. Stvorio se s nekoliko omašnih i starih knjižurina koje su se specijalizirale u opskurnim kulturnim filmovima, ali i tu smo pucali u prazno. On osobno nikada nije čvio za Larrvja Harta ili Lauren Paige, ili nešto slično tome. Ne priznavajući poraz, povukao se iza računala na stolu i počeo pretraživati Internet. Nekoliko minuta kasnije uručio mi je isprintanu listu s pet filmova u kojima je glumio Jeffrey Hart, u četiri od njih glumila je i Lauren Hart.

Podatak na komadu papira kojeg mi je dao bio je u najmanju ruku minimalan. Naslovi, glumci, redatelj, i u jednom slučaju pisac. Bez opisa radnji, bez kritika ili biografskih podataka. Proljeće u Piccadillyju datiralo je iz 1953. i oboje su glumili u njemu, kao i u Zviždukanju iz 1958. Pojavili su se u sporednim ulogama pored pop zvijezde koja se pokušala probiti glumom u Djevojačkoj izviđačkoj

patroli 1963., zatim u U mojoj je juhi špijun 1967. Jeffrey je sam igrao u maloj ulozi u Srebrnoj žlici 1973.

Tako sam malo znao ili mario za kinematografiju, stvorio sam dojam da je sve to vrijedilo za manje nego blistavu karijeru. 'Srcolomac u usponu' o kojem se pisalo u Varietyju, popeo se, činilo se, ne previsoko. Jesu li on i gospođa Paige još uvijek bili živi, nisam imao pojma, iako sam pretpostavljao da ako jesu, ne bi im bilo nemoguće ući u trag. Ali samo zato da bih saznao gdje i kada sam fotografiran s njima? Nije se baš činilo vrijednim truda.

Bilo je vedro bistro jutro kada sam napustio filmsku trgovinu, nešto nakon jedanaest. Prelazio sam Amsterdam na 87oj, idući prema istoku kad je, dok sam došao do pločnika, moju pozornost privuklo, sasvim slučajno, nešto stoje ležalo u jarku. Bila je to igraća karta: as srca.

Igra riječima, 'Harts' i 'Hearts' (srca), nije bila to što mi je privuklo pozornost. Ono što me natjeralo da stanem i pokupim kartu bilo je sjećanje koje je počivalo uspavano mnogo godina. Bilo je to sjećanje na jednu književnu agenticu koju sam nekoć poznavao, ali je odonda odselila u Los Angeles. Njeno je ime bilo Vanessa White. Ona nikada nije bila moja agentica, ali je predstavljala nekoliko drugih pisaca koje sam dobro poznavao. Možda mi se sve to učinilo povezanim zbog asocijacije na Los Angeles i Hollywood i filmske trgovine iz koje sam upravo iskoračio, ne znam. Samo znam da sam vidio igraću kartu i pomislio na Vanessu White.

Ona je bila privlačna i profinjena mlada žena koja je uživala u pričanju najprljavijih viceva koje sam ikada čuo. Nikada nisam dokučio je li pokušavala šokirati ljude ili su prostote bile jedina stvar koje je smatrala istinski zabavnima. Bila je to čudna suprotnost njenom sjajnom izgledu i prilično finim manirama. Bila je osjećajna, produhovljena žena. Sjećam se da mi je jednom rekla daje sakupljala neobične sitne stvari koje su joj se u nekom trenutku učinile kao znakovi koji pokazuju u nekom smjeru. Pokazala mi je džepić koji se nalazio odostraga u njenom rokovniku u kojem je držala sitnice poput izrezaka iz novina i časopisa, nečiji našvrljani rukopis na nekakvoj kartici, sprešani cvijet i igraću kartu koju je pronašla ispod stola u restoranu. Te su je stvari, rekla je, vodile dalje

drugim stvarima i usmjeravale njen život jednim određenim putem koji je iz nekog razloga bio pravi put za nju.

Niti sam seja pretvarao da razumijem o čemu ona priča niti je ona previše uporno objašnjavala. No bilo je nečega fascinantnog i neobično privlačnog u načinu na koji je pričala o tome i očigledno je to za nju imalo duboko osobno značenje. A sad sam ja stajao tu, pronašavši igraću kartu i razmišljajući o njoj prvi put nakon toliko godina. Vanessa bi, naravno, pokupila kartu i zadržala je, uvjerena da će je na neki način odvesti do nečega drugoga.

Impulzivno, i još uvijek ne znam zašto sam to učinio, sagnuo sam se, podigao kartu i ugurao je u novčanik. Dok sam to radio, osjetio sam da se preko mog lica razvukao samosvjestan, mrvicu skeptičan osmijeh dok sam ramišljao o izgledima da sada naletim na Vanessu glavom i bradom nekoliko blokova dalje, ili možda samo na nekog od onih mojih prijatelja za koje je nekoć radila. To bi bila vrijedna, kako to poslovice kaže, spomena. Ili, možda, pisanja o njoj.

Ali ništa se nije dogodilo. Nikakvih poznatih lica, čak niti netko koga bih površno poznavao.

Koračao sam dalje nekoliko blokova. A onda se nešto dogodilo.

Mislim da je slika doprijela do mog mozga i moje je tijelo reagiralo prije nego sam ja postao potpuno svijestan onoga što se nalazilo ispred mene. Sve čega se sjećam bilo je da sam stao i buljio u izlog jedne od onih posebnih trgovina kolačima koje prema vašoj želji rade torte u svim mogućim oblicima. Tamo je, baš u sredini izloga, bila ukrašena šećerna kreacija u obliku igraće karte. Bio je to as srca.

Kao što sam spomenuo, bila je rana jesen, daleko od Dana zaljubljenih. Daje bio četrnaesti veljača, to bi se teško dalo opisati kao . New York bi sav bio oblijepljen srcima. Ali što je torta takvog oblika radila u izlogu usred jeseni? I kako sam naišao na nju samo nekoliko minuta nakon što sam pokupio onu igraću kartu?

Moj je prvi poriv bio pronaći razumno objašnjenje. Pretpostavimo, na primjer, daje onaj tko je naručio tortu koristio igraću kartu da bi ljudima u trgovini pokazao točno što želi. To je bilo moguće, iako malo vjerojatno: napokon, tko na svijetu ne zna kako izgleda as srca? Ali pretpostavimo da se to dogodilo. Tada je taj

netko hodao nekoliko blokova sjeverno i ili izgubio kartu ili je bacio. To je bilo razumno objašnjenje.

S druge strane, većina bi ljudi mislila da je bila razumno objašnjenje. Točka na kojoj bi stvari postale zanimljive, sinulo mi je, bilo bi gdje ne bi bila razumno objašnjenje već nešto neobično.

Nastavio sam hodati. Iako je ta tema plutala negdje u pozadini mojih misli već nekoliko posljednjih dana, tek sam tada, mislim, donio svjesnu odluku da sljedeća tema moje knjige bude .

Rad na toj temi nisam počinjao od nule. Nekoliko godina ranije bio sam kratko zainteresiran za neobičnost i. Prvi put kada sam se zbilja propitivao o tome bilo je u školi, kada sam naišao na popis izvanrednih sličnosti između ubojstava predsjednika Lincolna i Kennedyja. Bio je ovakav: Lincoln je bio izabran u Kongres 1847., Kennedy 1947. Oba imena, Lincoln i Kennedy, sadrže po sedam slova. Supruge obaju predsjednika izgubile su sina dok su bile prve dame. Oba su predsjednika ubijena pucnjem s leđa u glavu u petak dok su sjedili pokraj svojih supruga: obojicu je naslijedio južnjak imenom Johnson, a ta su dva Johnsona bila rođena u sto godina razlike. I jedan i drugi ubojica bili su ubijeni prije negoli su privedeni pravdi. Imena John Wilkes Booth i Lee Harvev Oswald sadrže svaka po petnaest slova. Booth je bio rođen 1839., Oswald 1939. Lincoln je imao tajnika koji se zvao Kennedv; Kennedyje imao tajnika koji se zvao Lincoln. Lincoln je ubijen u Ford Theatru; Kennedv je ubijen u Ford Lincolnu.

Od tada sam vidio mnoge varijacije istog popisa, često duže i ukrašene opsesivnim detaljima koji su graničili s ludošću. Neki su ljudi napravili karijere istražujući tek ovaj jedan jedini aspekt mita o Kennedvju.

Ali čovjek i očekuje da takva stvar privlači čudake.

Mislim da se nitko ne može sjetiti prve i koja mu se ikada dogodila. Znam da ja ne mogu. Do trenutka kada postaneš svijestan i, ona već postane životna činjenica, nešto što si oduvijek uzimao zdravo za gotovo zato jer je bilo tamo, poput vremena. Prijatelj te nazove baš kada si ti krenuo zvati njega. Naletiš na nekog stranca koji poznaje tvoju rođakinju na drugom kraju svijeta. Imaš nevjerojatnu navalu sreće koja je, napokon, samo lanac i u nekoj igri na sreću.

Za takve stvari ne postoji objašnjenje i većina bi ljudi vjerojatno rekla da za tim niti nema potrebe. može biti trivijalna, u biti obično i jest; ili ti može promijeniti živci kao ženi koja je podigla slušalicu i upala u liniju, i čula muža koji je upravo nazvao svoju ljubavnicu iz ureda.

Jedan čovjek kojeg poznajem dobio je kodiranu rezervaciju leta koja je bila ista kao broj tablica na njegovom automobilu, kojeg je potpuno uništio tjedan ranije. (Otišao je tim letom: ništa se nije dogodilo.) Kada smo se Sara i ja prvi put upoznali imala je dvije mačke koje su se zvale Daisy i Alice, isto kao što su se zvale moje dvije nećakinje. Smijali smo se toj i, ali nismo to smatrali nekim predznakom ili slično.

Ali je li to bila ? Je li to išta više od slučajnog pogotka? Puka prilika, beznačajna i nesvjesna ljudskih sudbina koje možda zavise od nje?

Ili ima nešto više u tome, nešto iza toga?

Nešto malo nakon što sam naišao na vezu između Lincolna i Kennedvja, otkrio sam da postoji jedna zgodna riječ za nevjerojatnu . Riječ je bila sinkronitet, smislio ju je psiholog CG. Jung koji je, s fizičarem Wolfgangom Paulijem, objavio raspravu pod nazivom Sinkronitet: nevidljivi princip povezivanja. Bilo je to 1952. Iznenadujuće, ali u enciklopediji Britanici još uvijek se ne spominje da su se ova dva značajna čovjeka, usprkos tomu što se o njima nadugačko piše kao o pojedincima, ikada poznavala. Uzalud ćete u kazalu tragati za bilo kakvim spomenom sinkroniteta. Zapravo ćete bezuspješno pretražiti gotovo većinu znanstvene literature. To je neopjevana suradnja između čovjeka koji je stvorio neke od najosnovnijih termina o kojima razmišljamo (uključujući 'introvertiran' i 'ekstrovertiran', i 'kolektivna podsvijest'), i čovjeka koji je zaslužan za presudan doprinos kvantnoj fizici, što mu je i donijelo Nobelovu nagradu.

To baš i nisu ljudi čijeg bi se društva sramili, mislio bih. Stoje taj propust činilo još čudnijim.

Prije dvadeset godina Concise Oxfordov rječnik također nije uvrstio tu riječ. Sada jest, definirajući je kao: "Simultano pojavljivanje događaja koji se doimaju značajno povezanima, ali nemaju vidljivu vezu."

Jedan razlog za oprezno pojavljivanje te riječi iz intelektualnog ormara u kojeg je bila pospremljena bila je knjiga Arthura Koestlera, *Korijeni i*, objavljena 1972. U njoj je povezo tu ideju s dostignućima u modernoj fizici kao što je kvantna teorija indeterminacije i teorija vjerojatnosti, i tražio je unatrag sve do radova o 'serijalnosti' na prijelazu stoljeća. Serijalnost označava stvari koje se događaju u skupinama. Kinezi su pisali o tome prije mnogo stoljeća, a većina je ljudi to iskusila u jednom ili drugom obliku. Zašto, naprimjer, toliko ljudi vjeruje da se stvari dešavaju u trojkama? (Pa čak i ako se događaju, znaci li to išta?) Sljedeći dan ugovorio sam ručak sa svojim agentom u centru grada. Bio je to još jedan ugodan jesenski dan, pa sam odlučio prošetati barem dio puta. Negdje oko Madisona i malo dalje od 57me ulice počeo sam osjećati želju za šalicom kave. Gledajući u prolazu na sat, vidio sam da imam puno vremena, pa sam stao u jednom malom kafiću nisam se sjećao da sam tu ikada ranije bio, pa čak niti primijetio taj kafić. Uvukao sam se u prvi slobodan separe na koji sam naišao.

Neko je ostavio novine u kutu i ja sam ih pomaknuo. Dok sam ih pomicao, vidio sam da su otvorene na djelomice riješenoj križaljci. Inače nemam puno interesa za križaljke, ali iz nekog je razloga ova privukla moju pažnju, i mislio sam kako ću je pokušati završiti dok ću ispijati svoju kavu.

Šest vodoravno, primijetio sam, bilo je upisano 'srdačan'.

Još srca. Karta, torta, sada ovo. Moj interes povisio se za stepenicu.

Kad sam popio svoju kavu, dovršio sam i križaljku. (Nije bila velika intelektualna majstorija; novine su bile tek jedan od tabloida.) Jedan stupac bio je 'ime dramskog pisca Shawa', koje je George, koje je također i moje ime. Drugi je bio 'svaka ga zvijezda ima', pet slova, što sam odgonetnuo daje 'agent'.

Negdje sam pročitao da su križaljke (kao što sam rekao, nikada nisam bio ovisnik o nj ima) poznati izvori sinkroniteta. Ovisnici kažu da često nailaze na nešto o čemu su danima razmišljali kako iskrsava u pitanjima ili u nekom od odgovora. To se izgleda dešavalo i meni. Bio sam na putu da vidim svog agenta, i ovaj čitav lanac 'lažnih' ili 'istinitih' ili jednostavno 'marginalnih' sinkroniteta počeo je kada sam vidio kartu, as srca, koja me podsjetila na još jednog

drugog agenta. I sada sam pronašao svoje ime, George, u križaljci koja je osim toga sadržavala i riječi 'srdačan' i 'agent'.

Muškarac u separeu na drugom kraju prostorije se glasno smijao. Okrenuo sam se i vidio daje sjedio leđima okrenut meni i razgovarao na mobilni telefon. Bilo je očigledno daje bio nesvjestan mog prisustva kao što sam do maločas i ja bio nesvjestan njegovog.

'Vau,' rekao je onome s kirnje razgovarao i bez apsolutno ikakve veze sa mnom,

'to je prava !'

Kada sam napuštao kafić, shvatio sam da sam tamo sjedio duže nego što sam mislio; ako ne požurim, zakasnit ću na ručak. Uzeo sam taksi, dao adresu u Maloj Italiji gdje sam se nalazio sa svojim agentom.

Dok sam se vozio, nastavio sam s prebiranjem jutrošnjih događaja u svojim mislima.

Desio mi se niz i koje nisu, koliko sam tada mogao vidjeti, značile ništa, a opet su tvorile obrazac. Ali moraju li obrasci nešto značiti? Ili, postavimo to drukčije, može li red nastati iz nereda, a da ne postoji neka znakovitost vezana uz proces? Može li tako zamršena mala sekvenca i, poput ove koju sam upravo doživio, biti čisti slučajni pogodak?

Ili su ovakve stvari, pitao sam se, koristeći Wordsworthovu frazu koju bi, siguran sam, Jung odobrio, ukazivale na 'nešto daleko dublje povezano'?

Prošlo je neko vrijeme dok nisam registrirao činjenicu da se taksi ne kreće, i to već neko vrijeme. Buljio sam u ista ukipljena vozila oko mene i plohu zida sa izbljedjelim transparentom na kojem je pisalo 'likvidacijska rasprodaja'. Promet je tekao glatko sve dok nismo došli do točke sjeverno od Penn Stationa, gdje smo upali u takvu gužvu da se činilo kako su sva vozila zajedno slijepljena u rastezljivu, nepokretnu masu. Bila je tu uobičajena količina trubljenja, mahanja rukama i vrijeđanja pogrđnim imenima, sve bez koristi. Zaključio sam da će biti najbolje ako pođem podzemnom željeznicom, pa sam platio taksi i počeo žustro hodati prema najbližem ulazu.

Na vrhu stepenica zazvonio je moj mobitel. Napokon sam prije nekoliko mjeseci popustio napretku i kupio jednog. Što se mene

ticalo, bila je to samo još jedna stvar za izgubiti; istovremeno sam morao priznati daje, kada ga nisam gubio, ponekad bio koristan.

'Halo,' rekao sam, uzmičući nekoliko koraka i sklanjajući se dvosmjernoj bujici ljudi koji su ulazili i izlazili iz podzemne.

Muški glas je rekao, 'Larry, kako je?'

'Žao mi je,' reko, 'imate pogrešan broj. Ovo nije Larry.'

Muškarac se nasmijao i rekao, 'Ma daj, Larry, prestani se zafrkavati.'

'Moje ime nije Larry,' ponovio sam. 'Nazovite ponovo.'

'Vi zbilja zvučite kao on.'

'Slušajte,' rekao sam, postajući pomalo iznerviran njegovom upornošću, 'nemam vremena za ovo. Sada moram prekinuti.'

Tako sam i napravio, i nastavio niz stepenice. Imao sam neke kovanice u džepovima, pa sam odmah prošao i slijedio znakove za platformu koju sam trebao.

Još se jedna manja desila za vrijeme puta. Opet se pojavilo obličje 'srca'. Preko puta moga sjedišta u podzemnoj bio je oglas za Američko srčano udruženje. Počeo sam se pitati više s čuđenjem nego sa strahom pokušava li mi sudbina nešto reći. Smiješi li mi se neka ljubavna avantura, ili srčani udar? Ali umirio sam se uz osmijeh, diveći se kako brzo reagiramo na najmanji element neobičnog: kako nas najmanje premještanje u našoj svakodnevnoj realnosti može baciti u naručje mašte. Sve stoje potrebno jest promjena u ritmu stvari. ili dvije.

Kada sam stigao na odredište i izašao na svjetlo dana, još sam uvijek imao pet minuta hoda do restorana. Već sam kasnio pet minuta, ali to nije bilo ništa strašno: moj je agent zadovoljno pijuckao svoj prvi martini i listao Times.

Svejedno, požurio sam što sam brže mogao.

Nisam niti bio svijestan da sam koračao u smjeru starog kina, krasno sačuvanog u dizajnu iz tridesetih. Znao sam ga dobro jer je nedavno u njemu prikazivana retrospektiva Orsona Wellesa. Sara je bila veći ljubitelj filmova od mene, ali i ja sam išao s njom gledati Kanea, Ambersonove i Dodir zla, najavljene u 'svjetlucavim novim obradama'.

Veliki šator protezao se iznad nogostupa, sav u crvenom i bijelom staklu sa srebrnim i crnim porubima. Pogledao sam na

njega, ne baš zainteresiran što se prikazuje, ali ono što sam vidio, zaustavilo me na mjestu.

U mene su gledale dvije riječi, napisane ovako:

LARRY

HART

Ljudi su se progurivali pored mene u oba smjera dok sam ja tako stajao. Obrasci su mi počeli jurcati glavom, ali odbijajući imati smisla. Čitavo sam jutro viđao oblik 'srca' kao i samu napisanu riječ. Sada je opet bila tu napisana kao prezime tajanstvenih prijatelja mojih roditelja, Jeffrev i 'Larry' Hart. A 'Larry' je bio onaj s kojim je želio razgovarati muškarac na telefonu. Sad ovo.

Dok sam buljio gore u ime, postao sam svijestan čovjeka na ljestvama koji je slova skidao dolje. Nastavio sam gledati dok je posezao za slovom "T od 'HART'. Onda 'R', i pružio ih je dolje svom kolegi na zemlji. U trenutku su sva slova bila uklonjena i taje strana šatora ostala prazna; očigledno se toga dana mijenjao program. Nastavio sam hodati ispod nadstrešnice. Zatim sam stao da se ogledam natrag i vidim je li se ime 'Larry Hart' ponovilo na toj strani.

Vidio sam da piše ovo:

LARRY PARKS GINGER ROGERS u 'THE JOLSON STORV u 'ROXIE HART'

Dok sam promatrao, ona dvojica su dovukla svoje ljestve i počela razmontiravati i ove riječi, počevši izvana prema unutra.

Počeo sam se, iskreno, osjećati tek malo neobično. Brzo sam nastavio svojim putem, odjednom tjeskoban i iracionalan da čim prije dođem do sigurnosti restorana kojeg sam dobro poznao, i ohrabrujućeg društva mog agenta i starog prijatelja.

Ali moje su misli brujale od raznih pitanja i mogućih odgovora. Prvo je bilo je li se netko mogao šaliti sa mnom. Ali nisam vidio kako bi to moglo biti moguće.

Pa što se onda događalo? Je li se nešto događalo?

Sjetio sam se da sam negdje pročitao teoriju da samo razmišljanjem o sinkronitetu možeš prouzročiti da se čudne stvari počnu dešavati oko tebe. Mislim da bih u to mogao povjerovati do neke točke, ali samo u smislu da možeš biti više nego obično svijestan stvari koje bi se dale protumačiti kao i.

Ali čak ako je teorija u doslovnom smislu bila istinita, nije objašnjavala ništa. Privlačenje i samo razmišljanje o njima bilo je čak možda nevjerovatnije nego ih jednostavno doživjeti iz vedra neba.

U svakom slučaju, nije se dalo pobjeći od činjenice da su mi se, otkada sam počeo razmišljati čak napola ozbiljno o i i teoriji sinkroniteta, počele dešavati čudne sitne i u najmanju ruku mogao sam uživati u ugodnoj pomisli da je moja sljedeća knjiga poprimala oblik sa zadivljujućom lakoćom i brzinom.

Možda (vječni optimističan san svakog pisca) će se ova napisati sama.

Moj agent, Lou Bennett, godinama je napredovao i držao se svojih principa. Bez obzira na modne trendove koji su prolazili kraj njega, zadržao je svoj ured u Maloj Italiji, opravdavajući se stanarskim ugovorom za kojeg je tvrdio da bi bio budala ako bi ga se odrekao samo zato da bi se preselio na otmjeniju adresu, čak iako je bio jedan od najpoštovanijih starijih pripadnika svoje profesije. Njegove navike uključivale su ručak u istom talijanskom obiteljskom restoranu svaki dan. Ako bi ga netko od njegovih klijenata želio vidjeti, ili bi neki izdavač radije nego telefonom razgovarao u opuštenijem ozračju, onda je na njima bilo da se upute u Dino's blizu Broome i Motta. Većina njih bila je sretna tako i postupiti, djelomično zbog privilegije i zadovoljstva što posluju s Loum, djelomično zbog hrane, koja je bila upravo najbolja koja se mogla naći igdje izuzev u malom selu u Toskani odakle je došla obitelj koja je podsjedovala restoran.

'Razgovarao sam s Mikeom jutros,' rekao je. 'On misli daje previše nalik na tvoju posljednju knjigu.'

Telefonom sam rekao Lou da sam razmišljao o pisanju o i i predložio neka zamisao prenese Mikeu Babcocku, koji je bio glavni urednik mojih izdavača. Bio sam iznenađen čuvši da nije bio više entuzijastičan.

'Nije ništa slično mojoj posljednjoj,' protestirao sam. Moja zadnja knjiga bila je o praznovjerju i kako često je ono ukorijenjeno u znanstvenim i povijesnim činjenicama. Razumijem zašto on možda misli da postoji povezanost, ali ovo je zaista o nečem drugom. U svakom slučaju, ja ovu knjigu pišem bez obzira sviđa li se Mikeu ova ideja ili ne. Dozvoli mi da ti samo ispričam što mi se dogodilo u ovih nekoliko zadnjih dana.'

Lou je slušao moju priču s blagim skepticizmom. 'Naravno,' rekao je, 'ti si u pravu, znam. Čudne se stvari dešavaju.'

U kutu njegovih očiju bio je nagovještaj smijuljenja. Znao sam da mi ne vjeruje u potpunosti. 'Popijmo grappu,' rekao je, mašući starijem konobaru.

Počeo sam protestirati, ali otpuhnuo je moje prigovore na stranu.

'Slušaj,' rekao je, 'danas popodne nećeš raditi, pa k vragu pojedij pošten ručak.'

Bila je to istina: popodne, nakon ručka s Loum, je bilo uvijek jednako mrtvo bar što se posla ticalo. Lou se od zadovoljstva široko smiješio kada je otvorena stara, prašinom pokrivena, boca. Popio je duplu, ali ja sam povukao crtu nakon prve. Mislim da nisam nikada poznavao nekoga tko je mogao piti toliko puno kao Lou i ipak nastaviti učinkovito raditi kroz čitav dugačak dan. Mora da mu je bilo gotovo sedamdeset, ali je imao čvrstu građu kakvu nisam siguran da više rađaju.

'Stvar je u tome,' rekao sam, naslanjajući se i puštajući da se toplina likera ugodno širi mojim bićem, 'da ne postoji nitko živ komu se nije dogodila neka vrsta neobične i u neko doba, i možda više nego jednom. To je univerzalno iskustvo. Kako je kod tebe, na primjer? Zasižno ti se morala dogoditi neka nevjerojatna barem jedanput u tvom životu.'

Njegove obrve su se podignule. 'Meni? Isuse, meni se ništa ne dešava. Ja sam samo agent. Druga grappa nakon ručka je najveće uzbuđenje mog života.'

'Ma daj, Lou,' rekao sam, odlučan izvući iz njega neko priznanje, 'nemoj mi reći da si ti jedina osoba na svijetu koja nikada nije iskusila neobičnu, zato jer ti neću povjerovati. Možda ih se ti jednostavno ne trudiš zapamtiti, kao većina ljudi ali kladim se da se možeš nečega prisjetiti ako pokušaš.'

Lou je slegnuo ramenima, kao starac koji je sve to već vidio: još uvijek na vrhu svoje igre, iskusni igrač, kojeg više nije lako zadiviti ili zabrinuti oko toga da mora zadiviti druge ljude. Trenutno je njegova pozornost bila usmjerena na vađenje cigare iz celofanskog omota. Pušio je istu marku otkada sam ga poznavao, i činilo se da nikada u potpunosti nije savladao trik skidanja tih omota. Napokon ju je pripalio, zatim ugasio šibicu i ispuhnuo oblak gustog plavog dima. (Još jedan razlog zbog kojeg sam sumnjao da Lou ondje jede svaki

dan bio je taj što je Dino imao vlastita pravila o tome tko je smio pušiti što i gdje, i svatko kome to nije odgovaralo mogao je ostati vani.) 'Pa, pretpostavljam,' rekao je, 'da je jednom bila jedna stvar. Prije nekoliko godina imao sam neki posao u Los Angelesu i kao uvijek kada sam tamo, nazvao sam starog prijatelja, producenta. Našli smo se na ručku i on mi je ispričao nešto što se dogodilo mjesec dana ranije. Bio je na filmskom festivalu u Santa Monici i vidio mene kako razgovaram s nekim tipom. Tako nam je prišao i rekao, 'Lou, kako možeš biti u gradu i ne javiti mi se?' Mislim, zbilja je bio ljut. Bili smo prijatelji. Uvijek sam nazvao. Ali ovaj je tip samo gledao u njega kao da je bio lud. To je bio neki drugi tip, ne ja. Ali ne neki tip koji sličić malo na mene. Prema mom prijatelju, tip je bio ja.'

Lou je podigao svoje ruke, dlanovima okrenutima prema gore, sa cigaretom stegnutom između dva debela ali savršeno manikirana prsta.

'Što da ti kažem?'

'Pa to je to, vidiš,' rekao sam pobjednički. 'Nešto se desilo i tebi. Ne vjerujem da postoji jedna osoba koju ćeš ikada sresti da nije doživjela neku nevjerojatnu.'

'Da budem precizan', rekao je, 'to se nije dogodilo meni. Dogodilo se tom mom prijatelju koji je mislio da me je vidio. Kada zapravo bolje promisliš o tome, to niti nije prava. To je bila pogreška taj moj prijatelj zamijenio je nekog drugog za mene. To nije.'

'Dvoje ljudi koji izgledaju isto jest,' rekao sam. Lou je slegnuo ramenima. 'Kažu da svatko ima dvojnika.'

'Možda. Sigurno postoji mnogo ljudi koji nalikuju jedni drugima. Sjeti se filmskih zvijezda i političara. Oni svi imaju svoje dvojnike.'

Sjedili smo upromišljajućoj tišini neko vrijeme. Lou je završio svoj konjak i spustio čašu sa završnom izjavom. 'Dobro,' rekao je, 'ako je ova knjiga to što želiš raditi, samo naprijed i napiši je. Mislim da ćemo navući Mikea na nekoliko poglavlja i vjerojatno izvući bolji ugovor.'

Zatražio je račun, kojeg sam ja pokušao platiti, ali je Lou inzistirao da je njegov te je našvrljao svoje ime preko njega. Kada smo se rastajali na pločniku, Lou mi je stisnuo ruku, grabeći me u isto vrijeme za lakat, kao stoje uvijek činio.

'Javi mi kako napreduješ s knjigom,' rekao je. i pozdravi Sam kada budeš razgovarao s njom.'

Otišao je prema uredu, još uvijek otpuhujući velike oblake dima iz onoga stoje ostalo do njegove cigare. Uputio sam se u suprotnom smjeru.

Glumac Anthony Hopkins, kada mu je bilo ponuđeno da glumi u filmu "Djevojka iz Petrovke", želio je pročitati roman Georgea Feifera na kojem se film trebao temeljiti, ali nije mogao pronaći kopiju niti u jednoj londonskoj knjižari. Čekajući podzemnu željeznicu na Leicester Square stanici, naišao je na knjigu ostavljenu na sjedalu. Bila je to kopija romana, s nekim opaskama našaranim na marginama. Kasnije kada je upoznao autora, Hopkins je saznao daje njegov prijatelj izgubio Feiferov primjerak knjige s opaskama. Bila je to knjiga koju je Hopkins pronašao. Stajao sam u knjižari rabljenih knjiga na koju sam naišao tumarajući po Villageu. Postoji nešto što se zove 'knjiški anđeo' s čime su upoznati svi pisci i studenti. Odnosi se na magičan način na koji, kad god počinješ istraživati određenu temu, u tvoje krilo počnu padati bitne knjige i komadići podataka. To je pomalo kao i onaj slučaj, koji je svatko iskusio, ne samo pisci, kada naiđeš na neku novu i nejasnu riječ, a potom je pronađeš u nekoliko sljedećih dana u tako širokoj i čestoj uporabi da ne možeš vjerovati kako je nikada ranije nisi bio svijestan.

U svakom slučaju, prebirao sam po policama u potrazi za bilo čim o ima ili sinkronitetu. Knjiga Briana Englisa iz 1990. bila je prva koju sam izvukao, a strana na kojoj sam je otvorio, iznijela je priču o Anthonv Hopkinsu i Djevojci iz Petrovke. Još jedan mali komadić čudnovatosti čitavoj je stvari dodala činjenica daje redatelj Djevojke iz Petrovke bio Robert Ellis Miller, scenaristi Allan Scott i Chris Brvant sva trojica bili su moji prijatelji.

Onda? Čudno ili ne? Bar sam se na neki ugodan način osjećao neobično ohrabren. Kupio sam dvanaestak knjiga o temi na koju nisam prije naišao i vratio se taksijem natrag u stan. Promet je bio spor i gust kao što je bio jutros.

Tada sam je vidio Saru. Moj je taksisti skretao s Treće kada je upao u jednu od onih gužvi koje izazivaju zastoje u svim smjerovima. Umorno sam gledao uokolo misleći kako bih radije hodao da nije bilo svežnja knjiga kojeg sam morao nositi, kada sam ugledao njen

nepogrešivi profil u stražnjem dijelu drugog taksija u zagušenom prometu dva reda od mene. Barem sam mislio daje nepogrešiv. Vidio sam je tek letimično prije negoli se okrenula, razgovarajući s nekim tko je bio s njom u taksiju, a koga ja nisam mogao vidjeti. Bio sam spreman vozaču baciti novčanicu i izaći van kada je tkogod bio sa Sarom očigledno dobio istu ideju. Vrata taksija su se otvorila i visoki dobro građeni muškarac s gustom plavom kosom izašao je van, sagnuo se da nešto kaže ili možda spusti kratki poljubac za rastanak nisam mogao vidjeti s mjesta na kojem sam bio zatim zatvorio vrata i dugim koracima žustro nastavio koračati po nogostupu, brzo nestavši u gomili. Moja je ruka bila na kvaki u želji da otrčim i saznam što se dešava, kada je prometna traka u kojoj je bila Sara zateturala naprijed i potekla u tekućem gibanju koje je učinilo nemogućim daje sustignem pješice.

Ako je to, naravno, bila Sara. Možda sam griješio. Bio je to tek letimičan pogled. I osim toga baš sam vodio onaj razgovor s Louom kako ljudi imaju dvojnike. Bio sam neupitno namamljen, kako bi to rekli psiholozi, da mi se desi nekakvo hitro krivo tumačenje takve vrste.

Osim toga, Sara je bila u Bostonu. Bilo je nezamislivo da bi se ona vratila na Manhattan bez mog znanja.

Moj se taksij također počeo kretati, iako je njen do tada već davno nestao iz mog vidokruga. Imao sam ideju. Vadeći svoj mobitel nazvao sam njen broj. Odmah se javila.

'Bok,' rekao sam, 'kako si? Nedostaješ mi.' i ti meni. Što radiš?'

'Sjedim u taksiju između Lexa i Parka. Upravo sam ručao s Louom.'

'Kako je on?'

'Dobro. Kako si ti?'

'Zauzeto. Vraćam se sutra, sredinom popodneva.'

'Gdje si? Da li je to što čujem u pozadini promet?'

'Da. I ja sam u taksiju.'

'U taksiju gdje?'

'U Bostonu, naravno.'

'Gdje u Bostonu?'

'Između... nisam sigurna, da vidim... upravo dolazim do Hancockove zgrade. Zašto?'

'Ma, ništa. , oboje smo u taksiju.' 'Da, pretpostavljam da jest.' 'Volim te, Sara.' 'Vidimo se sutra.'

Ostatak popodneva proveo sam čitajući u pospanoj omaglici u kojoj me uvijek ostavljao taj ručak s Louom. Što sam više čitao, povremeno tonući u san i budeći se uz trzaj, više sam shvaćao kako je varav i nepouzdan bio pojam i. Dugo sam bio svijestan toga da ako zbilja odlučiš u nešto vjerovati, bilo u misterije, urote, ili duboke znakovitosti bilo koje vrste, tada ćeš uvijek naći dokaze za to. Kada sam razmišljao o tome, na primjer, shvatio sam da mogu izmisliti dvanaestak i upravo tada i ondje, samo gledajući po mom vlastitom uredu u stanu. Dvije jednake kemijske olovke ležale su pod potpuno istim kutevima na suprotnim stranama mog stola. Boja saga na podu reflektirala se u boji auta kojeg sam mogao vidjeti kroz prozor. Zrakoplov je preletio nebom istog trena nakon što sam ja bacio pogled na sliku zrakoplova na prednjoj strani izgužvanih jutarnjih novina. Ali stvari poput tih nisam brojao. Tražio sam ih i nametnuo vezu između njih. Prava mora vam se prikрати i iznenaditi vas, kao zadnja rečenica vica, osim što tu nema uvoda, nema strukture. Ona nema smisla, a opet ima smisla neočekivane vrste.

Činilo se da nema puno novog ili zaprepašćujućeg niti u jednoj od knjiga koje sam kupio. Predstavljani primjeri bili su uglavnom raznoliki, tipa 'Samo zamislite ovo': Muškarac je izgubio svoje gravirano nalivpero u Florenci, Južna Karolina. Tri godine kasnije on i njegova supruga bili su u New Yorku. Dok su napuštali hotel, ona je uočila pero na ulici. Bilo je to pero njenog muža, s jasno ugraviranim njegovim imenom.

Neke su bile toliko nevjerojatne da sam se gotovo morao smijati na glas:

Kada je njegova policijska postaja promijenila broj telefona, engleski je pozornik slučajno dao foivu verziju novog broja svom prijatelju. Nekoliko dana kasnije, dok je usred noći provjeravao tvornicu, primijetio je da su vrata otvorena i daje upaljeno svjetlo u upraviteljevom uredu. Otišao je istražiti. Nitko nije bio u uredu, ali dok je bio ondje, zazvonio je telefon. Javio se. Bio je to njegov prijatelj, koji je zvao pogrešan broj koji mu pozornik zabunom dao za kojeg se pak ispostavilo daje bivši broj upravo tog ureda.

Jedan ili dva bili su pomalo zastrašujući:

1838. godine Edgar A Han Poe napisao je priču pod nazivom 'Pripovijest o A. Gordonu Pymu' koja je opisivala kako su trojica preživjelih brodolomaca ubili i pojeli malog od palube, čije je ime bilo Richard Parker. 1884. The Times je objavio suđenje trojici preživjelih brodolomaca zbog optužbi za ubojstvo i proždiranje malog od palube čije je ime bilo Richard Parker.

Ovo je možda bio moj najdraži: 1893. Heniy Ziegland iz Honey Grovea, Teksas, ostavio je svoju dragu i ona se ubila. Njen brat pokušao ju je osvetiti pucajući u Zieglanda, ali metak je samo okrznuo njegovo lice i zabio se u drvo. Brat je, misleći daje ubio Zieglanda, počinio samoubojstvo. 1913. Ziegland je sjekao drvo u koje se zabio metak. Imao je problema s obaranjem tog stabla te je na kraju koristio dinamit. Metak je još uvijek bio užlijebljen u stablu, i eksplozija gaje izbacila u Zieglandovu glavu dvadeset godina nakon stoje bio ispaljen s namjerom da ga ubije.

Kako je padao mrak, počeo sam se osjećati nemirno i odlučio sam prošetati. Već sam odlučio preskočiti večeru, ali mislio sam da bih mogao navratiti u bar na Broadwayu kojeg sam volio i popiti nekoliko pića. Dok sam hodao, u glavi sam vrtio jednu raspravu između Freuda i Junga o kojoj sam čitao. Freud je smatrao daje sva priča oko paranormalnosti uključujući i stvari poput sinkroniteta glupost. Jung je, s daige strane, uvijek bio otvorenog uma, odbijajući, kako je on to rekao, 'počiniti pomodnu glupost kojom se sve što se ne da objasniti smatra prijevarom'. Postajao je sve više frustriran slušajući Freuda kako nadmeno priča protiv paranormalnosti, konačno osjetivši nešto stoje opisao kao: 'čudnovat osjećaj... kao daje moja dijafragma načinjena od željeza i postaje užareno crvena... U tom se trenutku začuo tako glasan tresak u ormaru za knjige, koji je stajao pored nas, da smo obojica istrčali u panici, bojeći se da će se prevaliti na nas.'

Freud je odbio vjerovati da postoji neka veza između tog događaja i Jungovih suzdržanih osjećaja. Jung je inzistirao da postoji i da dokaže svoju bit predvidio je da će se to uskoro opet dogoditi.

'Naravno, prije negoli sam izrekao te riječi oglasila se ista eksplozija od ormara s knjigama.'

U tom sam trenutku osjetio kao da sam poskočio s pločnika zato jer upravo dok sam zamišljao tu drugu 'eksploziju' u Jungovom

ormaru za knjige, prasnulo je iz automobila ispred mene.

Barem mislim da je to bio automobil ispred mene. Gasio se i činilo se da muškarac za volanom ima nekih problema oko njegovog pokretanja. Stariji čovjek koji je bio s njim davao mu je savjet, ponavljajući mali i precizan pokret svojim rukama.

Nisam znao da automobili još uvijek mogu tako prasnuti. Mislio sam daje dobro tempirano praskanje izumrlo kao dramsko sredstvo u starim crno bijelim trilerima prikazivanima u kasnim noćnim satima. Ali onda sam se zapitao, što onda ako i nije prasnuo motor automobila? Što ako uopće nije imao veze s tim automobilom? Bio je zvuk, glasan zvuk, detonacija. Došla je odnekuda i desila se upravo onda, u isti trenutak kada sam mislio o njoj.

Nastavljajući dalje, ponavljao sam događaj u svojoj glavi, obnavljajući ga koliko god točno sam mogao iz još uvijek svježeg pamćenja. Shvatio sam daje postojalo nešto što sam previdio u svojoj težnji, koliko god nesvjesno, da pronađem još jednu . U zraku su bili i drugi zvukovi različite vrste zvukova, bogata paleta zvukova koji su se svi dešavali u isto vrijeme. Jednostavno se tako desilo da je taj kojeg sam čuo bio najbliži i najglasniji. Da se nije pojavio, bio sam sasvim siguran kada sam tada mislio o tome, odabrao bih bilo koji od ostalih zvukova koji su se odvijali oko mene, i sinkronizirao ga s pričom koju sam pričao u svojoj mašti. Čitav događaj bio je čisti primjer koliko moraš biti pažljiv prije negoli neki savršeno normalni događaj proglašiš paranormalnim. Nastavio sam svojim putem, učvršćen u svom skepticizmu.

Nije bilo moguće da sam vidio Saru tog popodneva, rekao sam sebi. Nije dolazilo u obzir. Netko sličan, to je sve. Kao Lou i njegov prijatelj u Kaliforniji. . Bez značenja. Kao što sam planirao, popio sam nekoliko pića u bani, potom još nekoliko. Kad sam odlazio, naletio sam na neke prijatelje koji su navaljivali da im se pridružim na večeri. Još uvijek je bilo rano i nisam imao što drugo raditi, pa sam napustio svoju odluku o nevečeranju i pojeo kajganu s dimljenom slaninom dok su oni jeli odreske i pržene rajčice. Bio sam u krevetu do jedanaest i na moment drijemao dok sam gledao kasne talkshowove. Prije negoli sam napokon isključio televizor i otišao spavati, zadnji sam put bezveze kratko pregledao satelitske programe, i naišao na sliku koja me odjednom potpuno uspravila, i

učinila nesigurnim jesam li budan ili sanjam. U hipu sam skočio iz kreveta i poletio preko sobe kako bi ugurao vrpču u videorekorder i stisnuo tipku za snimanje.

To što sam gledao bila je neka usporena scena iz komedije dijalog i mnogo teatralnog mahanja rukama glumilo je dvoje ljudi čije sam fotografije pronašao u kovčegu mog oca, i s kojima sam se ja osobno fotografirao kao dijete, sjedeći na zidu nepoznate terase u nekom jednako nepoznatom vremenu i mjestu.

Onda me pogodilo nešto drugo. Shvatio sam daje odjeća koju su nosili ista kao i na onoj fotografiji. Naravno, njegova bijela kravata i frak bili su prilično bezlični; ali njena haljina, izrez oko vrata i orhideja na ramenu, bila je ta koja me uvjerila.

Povrh toga, onda sam vidio i nešto drugo što mi je oduzelo dah. Razdražena njihovom svađom, ona je odskakutala kratkim letećim koracima. On ju je slijedio, protestirajući, i nastavili su svađu na terasi koja je gledala na ukrašeni ali očigledno u studiju napravljen vrt. Tada sam prepoznao kamenu ogradu na kojoj smo se nas troje fotografirali zajedno. Vrhunac je bila ukrašena uma koja se vidjela na slici iza mene, i koja se, dok sam gledao, nekoliko puta prikazala u kadru.

Nisam niti trebao provjeravati kasnije, iako jesam nakon stoje prošla odjavna špica. Gledao sam Jeffreya Harta i Lauren Paige u filmu U mojoj je juhi špijun.

Do tri ujutro vrpču sam gledao nekoliko puta, brzo premotavajući između scena u kojima je bio ili Jeffrey Hart ili Lauren Paige ili oboje. Do najsitnijeg sam detalja pomno proučio scenu u kojoj je nastupao i zid na kojem sam očito jednom sjedio s njima. Sada, s fotografijom u ruci i uspoređujući je sa zaustavljenim kadrovima, bio sam više nego ikada uvjeren da sam bio u pravu. U nekom vremenu mog djetinjstva, vremenu kojeg se nisam sjećao, bio sam fotografiran na tom studijskom setu s dvoje ljudi kojih se nisam sjećao, ali koji su vidljivo bili dobri prijatelji mojih roditelja.

Ležao sam budan dugo u noć, prevrćući stvari u svojoj glavi, pokušavajući pronaći neki smisao u svemu što se dešavalo. Činilo se nepobitnim da se nešto jest dešavalo; ali, opet, zašto bi to trebalo "imati smisla"? Ništa što sam ikada pročitao o sinkronitetu, nije upućivalo daje njeno značenje podložno logičnoj analizi. Sama bit

'neslučajne povezanosti' zračila je manjkom logike. Ako postoji nekakav sveobuhvatni obrazac za te slučajne subjektivne događaje, on bi proizašao iz svog vlastitog slaganja i u svoje vlastito vrijeme. Osjećao sam sve veće uvjerenje da je nešto otpočelo i uzimalo svoj tijek. Nisam imao pojma što, ali još nije bilo gotovo. Dok sam zurio u mutne svijetlotamne uzorke na stropu, očekivanje onoga što bi moglo ležati ispred mene, kamo bih mogao krenuti na ovom putovanju, počelo me ispunjavati mišlju koja nije bila u potpunosti ugodna.

Zapravo, počelo me biti više nego samo malo strah. U redu, možda ću iz svega ovoga dobiti knjigu, no je li bilo vrijedno rizika kojeg sam osjećao kako viri negdje blizu ispod površine. Jesam li nesvjesno započeo nešto što neću moći zaustaviti? Što je bilo jače, moja spisateljska znatiželja, ili ovaj iznenadan neobjašnjivi nemir? Morat ću brzo donijeti odluku. Ali kako?

Onda sam se sjetio nečeg o čemu nisam mislio godinama. I Ching, ili Kineska knjiga promjena. Našao sam je na koledžu, nedugo nakon što sam u školi otkrio sinkronitet. U to sam vrijeme uživao u određenoj modi koja se održala iz šezdesetih. Klinci su se savjetovali oko svojih ljubavnih veza, svojih karijera, da li da uzmu taj ili taj predmet, kamo da idu na odmor. Sjećam se da sam već tada mislio da su trivijalizirali nešto što je bilo dublje ukorijenjeno u strukturi stvarnosti, nego što su shvaćali. Zapravo sam postao svijestan da bi, ako prečesto pitaš o trivijalnim ili nebitnim stvarima, odgovori koje bi dobivao postajali sve besmisleniji i od nikakve pomori. Činilo se da knjiga ima ugrađeni otpor da bude zloupotrebljena. Ali ja sam je neko vrijeme uzimao ozbiljno, i bio više nego jednom zabezeknut oštrim poklapanjem njenih odgovora na moja pitanja.

I Ching potječe iz oko 3000 godina prije Krista, i njeni su korijeni neizbježno zavijeni u određenu količinu mita i misterije. Prema nekim izvorima za najveći dio njenog kostura zaslužan je neki Wen Wang negdje oko 12. stoljeća prije Krista. Ostavila je dubok utjecaj na kineske mislioce i filozofiju, ali nije dospjela do Zapada sve do devetnaestog stoljeća. Jung je posegnuo za njome kao ishodištem svojih teorija o sinkronitetu i kolektivnoj podsvijesti. Počiva, kao astrologija, na pretpostavci da su sve stvari u svemiru povezane, i

slučaj je ključ razumijevanja našeg mjesta kao pojedinaca u sveopćem rasporedu stvari.

Način na koji I Ching djeluje jest da baciš tri kovana novčića šest puta. (Kinezi su izvorno koristili složeniji sustav koji je uključivao štapiće stolisnika; mnogi ih još uvijek koriste.) Svako bacanje, ovisno o rasporedu glava i pisama, daje jednu liniju koja može biti čitava, razlomljena, ili isprekidana. Obrazac od šest linija (heksagram) kojeg konačno složiš, odgovarat će jednom od šezdeset četiri proročanskih izricanja koja su se stvarala tijekom dugog perioda uporabe knjige.

Ta izricanja ne odnose se na izravni odgovor za bilo koje pitanje koje imaš u mislima. Na tebi je, čitatelju, da izlučiš osobno značenje tvojih heksagrama iz pomnog čitanja i razmišljanja o tih nekoliko stranica teksta koji prati svaki od šezdeset četiri moguća obrasca.

Više fundamentalističkom tipu zapadnog uma, s njegovim oslanjanjem na čistu logiku, čitava stvar miriše na puko praznovjerje. No svakomu s elementom misticizma u svom biću daje neki interesantan smisao, i njena uporaba često daje zaprepašćujuće uvide u sebe i značajne tračke samospoznaje.

Tako je bilo gotovo četiri ujutro kada sam s police skinuo moju dvadeset godina staru kopiju I Chinga, izabrao tri kovanice iz sitniša rasutog po komodi, i spremio se razmotriti svoju sudbinu.

Najveće pitanje u mojoj glavi, kada sam razmišljao o tome, nije bilo 'O čemu se tu zapravo radi?'. Bilo je više kao 'Trebam li nastaviti s ovom stvari ili prekinuti odmah?'

Osjećao sam se sigurnim da će ako nastavim, s vremenom postati jasno o čemu je riječ, možda i na neki bolan način. Nekoliko dana ranije naišao sam na Koestlerov odlomak. Opisujući svoj susret sa sinkronitetom, rekao je: '(To je) kao da te neke nijeme sile vuku za rukav. Onda je na tebi da dokučiš značenje iz nepotpune poruke. Ako je ignoriraš, najvjerojatnije se neće desiti baš ništa; ali možda si propustio priliku promijeniti svoj život, promašio potencijalnu točku prekretnicu, a daje čak nisi ni primijetio.'

Siguran da bih ja to mogao 'ignorirati' ako bih tako odlučio bez straha od kajanja; odlučio sam dozvoliti I Chingu da vodi moju odluku da li da se zaustavim odmah, ili nastavim.

Protresao sam kovanice i bacio ih, ukupno šest puta. Moj je heksagram bio: Njegovo je značenje bilo 'Revolucija', što je u

izvornom kineskom tumačenju predstavljalo životinjsku kožu s krznom, koje je tijekom godine promijenjeno 'linjanjem'. Govorio je o potrebi za promjenama svugdje u vremenu, ali upozoravao na izniman oprez.

Zato što su tri od mojih linija bile isprekidane, što znači da sam bacio tri glave ili tri pisma u isto vrijeme, morao sam potražiti dodatni heksagram prije negoli donesem zaključak. 'Izmijenjeni' heksagram je bio: To je bilo 'Koračanje' doslovce koračanje po nečemu, iako je također bilo definirano kao pravilan način vođenja samog sebe. Pročitao sam: Hodati po tragu tigra. Ne grize čovjeka. Uspjeh.

Uzeo sam kombinaciju dvaju heksagrama i zaključio, iako sam imao posla s nečim opasnim, sreća je bila na mojoj strani. Stvari će ispasti najbolje moguće.

Tako sam odlučio nastaviti.

Jesam li zaista vjerovao daje , ili prilika, bila nekakav ključ svemira? Pretpostavljam da sam to mislio, više ili manje: zašto ne? Ideja je imala smislajednako kao i sve ostalo. Znam daje Einstein odbio vjerovati da se Bog 'kockao sa svemirom', ali nije bio u pravu oko drugih stvari. Na primjer, on je vjerovao daje 'sablasna' ideja da informacija putuje brže od svjetlosti nemoguća. Ali otkad je otkriven Bellov teorem i Aspectov eksperiment 1982., u stanju smo to rutinski demonstrirati u laboratoriju.

Fizičar John Wheeler, koji je poučavao Richarda Feynmana, i koji prezire sve što miriše na praznovjerje ili paranormalno, jednom je iznio tvrdnju da je razlog zbog kojeg se svi elektroni ponašaju jednako taj što postoji samo jedan elektron u čitavom svemiru, te da on juri naprijed i natrag oslikavajući stvarnost koju poznajemo poput slike na televizijskom ekranu. Također je izašao s idejom da se veliki prasak nije dogodio sve dok se nije razvila svijest mnogo bilijuna godina kasnije pa je bilo moguće gledati natrag kroz vrijeme i postati svijestan njegovog vlastitog podrijetla.

Zamislite.

To je bilo nešto što bih ja pokušao napraviti u knjizi.

Sara se vratila kao stoje planirano u srijedu popodne. Iako sam joj namjeravao ispričati sve što se dogodilo, uključujući da sam dok je nije bilo primijetio njenu gotovo identičnu dvojnicu, nismo imali niti trenutak za razgovor prije večeri, kada smo trebali ići na dobrotvornu

zabavu u Lincoln centar. Jedan od njenih bogatijih klijenta kupio je ulaznice i inzistirao da pođemo kao njegovi gosti. Bilo je teško odbiti, ali još teže održati pozornost na dugačkom redu poznatih osoba koje su paradirale ispred nas izvodeći svoje različite zabavne točke.

Nakon toga bila je večera, koju sam progurao zahvaljujući svom automatskom pilotu, kao i uvijek na ovakvim događanjima. Bilo je to na odlasku kada sam vidio Saru kako razgovara s nekom ženom koju nisam poznavao, plavušom bujnih oblina u savršeno dizajniranoj brokatnoj haljini i s raskošnim nakitom. Nije bila netko sa smislom za umjerenost. Sara mi je mahnula i predstavila me.

'Ovo je moj muž, George,' rekla je ženi. 'George, ovo je Linda Coleman.' Rukovali smo se i izmijenili ljubavnosti. Bila je zgodna žena, ali iza namještenog osmijeha kojeg je nosila kao masku za društvo osjetio sam narav hladnu poput leda i čeličnu volju. Pitao sam se tko i stoje bila Linda Coleman. Dok smo razgovarali, njen je pogled odlutao do jedne strane gdje je ugledala nekoga. 'Morate upoznati mog muža,' rekla je.

Okrenuo sam se i ugledao visokog plavog muškarca kojeg sam vidio sa Sarom, ili njenom dvojnicom, prethodnog dana.

'Dragi,' rekla je Linda Coleman, 'dođi ovamo i upoznaj Sarinog muža Georgea.' Steve Coleman i ja smo se rukovali. Nas četvero čavrljalo je neko vrijeme. Nisam rekao ništa o tome kako sam ga jučer vidio, i naravno apsolutno ništa o tome da sam ga vidio sa Sarinom dvojnicom. Doduše, rekao sam mu da mi se odnekuda čini poznatim. Njegovoj se ženi to izgleda dopalo jer mi je ponosno rekla da sam možda vidio njegovu sliku u novinama ili na televiziji. Bio je odvjetnik upleten u velik broj važnih slučajeva, i upravo se spremio zakoračiti u politiku. Sljedeće bi godine trebao biti kandidat za Senat, i ona je uspjela natuknuti daje to bio tek početak obećavaj uće karijere. Odmah sam osjetio da je njeno ambiciozno oko već bilo usmjereno na krajnju nagradu: Bijelu kuću, ništa manje.

Sara i ja nismo puno razgovarali u automobilu tijekom kratke vožnje kući. Činila se malo napetom, mislio sam, iako se trudila da to ne pokaže. Izbjegavala je moj pogled, gledajući kroz prozor, pretvarajući se daje nečime zaokupljena. Bar sam ja tako protumačio njeno raspoloženje. Čim smo zakoračili u stani nakon što sam

zatvorio vrata iza sebe rekao sam, 'Znači to je bila velika ljubav tvog života. Steve Coleman. Zar ne?'

Okrenula se teško dišući. 'Kako si...?'

Nasmiješio sam se. 'Vjenčani smo dugo vremena, Sara. Mislim da sam te do sada ipak malo upoznao.'

Opustila se i uzvratila mi osmijeh. 'To je bilo davno.'

'Obećavajući mladi odvjetnik iz legende.'

'To je taj.'

'Onda, što se dogodilo? Pobjegao je sa Sniježnom kraljicom?'

Slegnula je ramenima. 'Jednostavno je presušilo. Tako to biva s tim stvarima.' 'Srećom za mene,' rekao sam, i uzeo je u naručje. 'Volim te, Sara.'

'Oprezno, dragi,' rekla je nježno, 'razmazuješ šminku po svojoj jakni.'

Sljedeće sam jutro provjerio Žute stranice u potrazi za istražiteljskom agencijom. Pronašao sam oglas koji je glasio 'Poduzetništvo za prekomorske istrage'. Njihova adresa bila je negdje u centru na pola puta između Broadwaya i Pete avenije. To je bilo dobro. Bile su manje šanse da budem viđen kako ulazim ili izlazim.

Osjećao sam se prilično sigurnim da u tom trenutku tu čitavu stvar želim zadržati za sebe. Odlučio sam čak ne reći ništa niti Sari, i zapravo mi je jako laknulo kada me više nikada nije pitala o neobičnoj fotografiji o kojoj sam joj pričao, a na kojoj sam zajedno s Jeffrevjem Hartom i Lauren Paige. Na sreću, činilo se da je zaboravila čitav razgovor kojeg smo vodili na dan očevo sprovoda i bilo mi je drago da su stvari ostale na tom mjestu. Djelomice, naravno, zato što sam odlučio napisati knjigu o i, koristeći svoja vlastita iskustva tijekom proteklih nekoliko dana kao uvod u temu. Kao većina pisaca, imao sam gotovo praznovjeren strah od preuranjenog pričanja o nečemu na čemu sam radio. Činjenica je da ako previše pričaš o tome, nikada to nećeš napisati. Poznavao sam vrlo malo pisaca koji su vjerovali drukčije.

Ali bilo je još nešto u mom razmišljanju. Osjećao sam da ako u ovom stadiju upletem manje ljudi, manjaje vjerojatnost da ću uzdrmati delikatnu ravnotežu svega što se zbivalo. Nešto je uzimalo

svoj tijek, i sada sam bio dobrovoljan dio tog procesa. Nisam bio siguran koliko prtljage mogu nositi.

Nazvao sam agenciju; zvučala je ohrabrujuće. Dogovorio sam sastanak. Izgledalo je solidno. Valjda sam polunapola očekivao muškarca koji nikada ne skida svoj šešir, zavaljenog u fotelju, s nogama podignutim na stol kako dolijeva kapljice viskija u kavu iz boce skrivene u ladici. Umjesto toga pozdravio me dostojanstveni recepcionar s ljubaznim osmijehom koji me pozvao da pričekam nekoliko minuta u udobnoj sobi sa svježim cvijećem i gomilom novih časopisa i novina.

Gospodin s kojim sam razgovarao izgledao je kao mlađi partner u nekoj odvjetničkoj tvrtki srednje veličine. Objasnio sam mu da istražujem obiteljsko stablo, ali nije se doimao zainteresiranim za moje motive. To je rutina, rekao je. Postavio je jedno pitanje: ako pronađe te ljude, želim li da im pristupi? Odgovorio sam ne, samo neka mi kaže gdje se nalaze, i ja ću preuzeti dalje. Zamolio me da koje god informacije mogu, neka dam njegovom pomoćniku u drugom uredu, gospođici Shellev. Nadia Shellev, sjećam se. Vidio sam njeno ime na stolu i pomislio kako je efektno. T efektna djevojka također, koliko se sjećam, ali poslovnog izgleda i učinkovita. Ona me uvjerala da će sve biti preneseno njihovim suradnicima u Londonu i potraga će početi istog trena. Rutinska potraga ovakve naravi, rekla je, bila je vrlo jednostavna. Platilo sam iznenađujuće skroman predujam za kojeg mi je rekla da ga neće prekoračiti bez mog pismenog suglasja. Mogao sam očekivati da će mi se javiti unutar nekoliko tjedana.

Sljedećih nekoliko dana proveo sam razmišljajući mnogo o zakonu velikih brojeva. To je paradoks u srcu teorije vjerojatnosti kao i u osnovama čitave statistike. To je također, naravno, središnje u pojmu *i*. Opet, kao mnoge druge od ovih stvari, što bliže istražuješ, teže ti je vidjeti i složenije za dohvatiti.

Paradoks je u ovome. Ako baciš novčić u zrak, pedeset je posto šansa da će pasti okrenut na glavu i pedeset da će pasti okrenut na pismo. Nije važno koliko puta bacam, izgledi su pedesetpedeset svaki puta. Ali ako ga bacim tisuću puta, past će dolje više ili manje točno petsto puta na glavu i petsto na pismo. Zastoje to tako, ostaje misterija.

Mnogim ljudima, priznajem, to ne izgleda kao misterija. Nekako se čini iako neobjašnjivo očiglednim. Pa probajte to.

Radioaktivne tvari se raspadaju na apsolutno fiksiranom stupnju, stoje poznato kao njihovo vrijeme 'poluživota'. To je toliko precizno da paleontolozi rutinski mjere starost fosila koristeći test radioaktivnog ugljika. Ipak, raspadanje svakog atoma posebno zbijenog u toj radioaktivnoj tvari je sasvim nepredvidljivo i spontano. Pa kakav je onda mehanizam koji uzrokuje da se veliki brojevi ovih nepredvidljivih i spontanih događaja poravnaju s glatkoćom koja dopušta da se sveukupno raspadanje tvari koju sačinjavaju, koristi kao najtočniji povijesni sat kojeg smo otkrili do sada? Činjenica je da to nitko ne zna.

Matematičar Warren Weaver jednom se pojavio s još jednom poznatom demonstracijom nevjerojatnosti vjerojatnosti. Pronašao je spise iz njujorškog odjela za zdravlje koji su sadržavali podatke daje između 1955. i 1959. prosječan broj ljudi koji su svaki dan prijavljeni da ih je ugrizao pas u gradu bio 75.3 (1959.), 73.6 (1957.), 74.5 (1957.), 74.5 (1958.) i 72.4 (1959.).

Čak i ako pretpostavimo (i to je samo pretpostavka) daje ljudska i populacija pasa u gradu ostala relativno stabilna kroz taj četverogodišnji period, kako je svaki pas znao kada je on na redu, ili kada je već jednom ugrizao, a možda dvaput, kako je znao da ne treba i drugi ili treći put?

Postoji mnogo takvih intrigantnih primjera. Meni je bila najinteresantnija ideja da zakon velikih brojeva izgleda kao jedina stvar koja neprimjetno teče iz mikroskopskog u makroskopski svijet. Rečeno nam je da se subatomske dijelovi ponašaju prema nepredvidivosti kvantuma: drugim riječima, njihovo ponašanje je u potpunosti nepredvidljivo. Ipak, kada ih ima dovoljno, zakon velikih brojeva uzrokuje da se popriječe dovoljno da stvore atome i stanice koje čine, recimo, stolac i stol, vodoravno okretljiv kotač, i ljudsko biće koje sjedi za stolom gledajući kako se kotač okreće dok igra rulet.

Zastoje to tako, također ostaje nejasno.

Nadalje nam je rečeno da dok stignemo na razinu makroskopskog svijeta (kazino u kojem se igra rulet), kvantumske fluktuacije na mikroskopskoj razini stvarnosti su premalene da bi bile

od važnosti. A opet igra ruleta (kao sve igre, uključujući poslove osiguranja vođena je istim principom zakonom velikih brojeva koji je okupio kazino i igrača iz njihovih anarhičnih prvobitnih osnovnih elemenata.

Svo kockanje je donkihotovska bezizgledna borba na turniru, a izgledi nisu ništa više nego druga manifestacija zakona velikih brojeva. Ali loptica na ruletu to ne zna, na duge staze, nula mora doći jednom u svakih trideset i sedam puta ako kazino ostaje u poslovanju. Pa opet, u stvarnosti, u prosjeku, to se i događa.

Još jednom, zamislite.

Sara je sljedeće jutro, u subotu, trebala otići u Philadelphiju. Loše sam spavao, i ta noć nije bila izuzetak. Ležao sam u mraku, promatrajući je, slušajući kako diše. Ne znam zašto, ali odjednom sam znao daje budna. I znao sam da ona zna da sam je budan. Stoje značilo da se ona pretvara da spava kako bi izbjegla razgovor sa mnom. U tom sam trenutku znao da znam dosta toga, i da to znam već neko vrijeme. Samo to nisam bio voljan priznati sebi.

Kao da mi je pročitala misli, ili je jednostavno osjetila moju mirnoću i naslutila što leži iza nje, otvorila je oči i okrenula se da me pogleda. Riječi su izašle iz mojih usta bez svjesne odluke s moje strane. Činilo se kao da su se izgovorile same.

'Radi se o Steveu, zar ne?' čuo sam se kako govorim.

'Da,' rekla je jednostavno.

Bila je tišina. Sjećam se da sam neznatno spustio glavu. Ona je to zamijenila sa, a možda je to i bilo to, znakom pomirenja, pasivnim prihvaćanjem najgoreg udarca koji je ikada bio upućen prema meni. Usta su mi bila suha, teško sam gutao.

Počela je govoriti. Pokušavala se ispričati, govoreći mi kako joj je žao. Prekinuo sam je. Nisam mogao podnijeti da to slušam. Nisam želio razmišljati o tome. Bio sam tup i takav sam želio ostati.

Onda je rekla da misli kako bi se trebali rastaviti. Gledao sam u nju, još uvijek jedva vjerujući da se to događa. 'Ja ću se iseliti,' rekao sam. 'Dok ćeš ti biti na putu, pronaći ću nešto. Sve ću srediti.'

'Da,' rekla je glasom koji jedva da se čuo, 'možda je tako najbolje.'

Ne sjećam se puno ostaloga. Znam da sam dao nekakvo obećanje da neću raditi nevolje, istovremeno se pitajući zašto ne

bijesnim i ne razbijam stvari i ne prijetim da ću ih ubiti oboje. Taj osjećaj unutarnje dislokacije između onoga što sam želio napraviti i što sam zbilja radio samo je još više povećao nestvarnost trenutka. To što se dešavalo, bilo je nemoguće. I možda zato stoje bilo nemoguće, nisam vjerovao da se događa. Kretao sam se kroz događaje kao da su nestvarni, san iz kojeg ću se probuditi i sve će ponovo biti normalno. Preselio sam se iz spavaće u jednu od gostinjskih soba. Uzeo sam tabletu za spavanje, i potom još jednu, jer sam želio zaborav. Više od toga, trebao sam ga, zato jer sam se bojao da ću bez njega poludjeti.

Sljedeće jutro naglo sam se probudio oko sedam. Glava mi je bila čista, zapravo nevjerojatno bistra, i sjećao sam se svega što se dogodilo. Još sam se uvijek osjećao neobično distanciran od svega toga, kao mjesečar koji se kreće, ali se ne povezuje sa svijetom oko sebe.

Obrijao sam se, odjenuo i napravio kavu. Kada je Sara ušla u kuhinju, već sam doručkovao. Pogledala me znatiželjno, gotovo s nepovjerenjem, kao da se bojala nekog skrivenog motiva iza moje staloženosti. Razuvjerio sam je govoreći da će sve biti dobro, da sam dobro, iako sam se u zbilji osjećao kao da ću iznutra iskrvariti do smrti.

Pogledala je na svoj sat i rekla da će njen taksi stići svake sekunde. Raoul je imao slobodne vikende osim ako ga nismo željeli za nešto posebno važno, a ona nije imala želju cestom ići do Philadelphije, pa se odlučila za vlak i pozvala taksi daje odveze na stanicu. Padala je kiša pa sam pošao s njom, noseći kišobran.

Stajao sam tamo gledajući kako njen taksi nestaje u prometu. Dok je ona, Sara, nestajala. Iz mog života. Zauvijek. Tada me po prvi put u životu uhvatio osjećaj panike. Ali prošao je. Svladao sam ga. Nastavio sam si govoriti da moram zadržati kontrolu, da si ne smijem priuštiti da poludim. Jer ako izgubim kontrolu, svašta se može desiti. Poštar se pojavio dok sam se vraćao u predvorje predvorje nečega stoje bila naša zgrada. Sjećam se da sam to pomislio, ali sada je to bila njena zgrada. Imao sam privjesak s ključevima pa sam otvorio pretinac. Unutra je bilo šest pisama za Saru, nekoliko za mene. Jedno od njih bila je duga bijela omotnica koja je nosila ime istražiteljske agencije koju sam posjetio prošli tjedan. Otvorio sam je

odmah i čitao u dizalu. Kada sam došao do mog kata, vrata su se otvorila i zatvorila prije negoli sam j se pomakao.

Nisam razumio što mi se upravo dogodilo. Ne zato što se dizalo ponovo kretalo. Bilo je to zbog onog što sam pročitao, i sada čitao ponovo, i što me zaprepastilo. Dragi gospodine Daly, Pišemo Vam da bi vas obavijestili o rezultatu nedavne istrage koju ste naručili u našem uredu u Vaše ime.

Podaci u Velikoj Britaniji pokazuju da su i Jejjrey Hart i Lauren Paige preminuli, ona 1978., on 1984. Daljnja istraga utvrdila je daje njihov jedini živi rođak sin, Laurence Jeffrey Hart. Gospodin Hart je pisac i novinar i živi na Manhattanu. Njegova adresa nas je iznenadila.

Možda biste nam Vi mogli rasvijetliti ovu .

Adresa koju su napisali da pripada Larry Hartu, bila je moja vlastita.

Bez obzira koliko sam puta čitao ponovo, nije se mijenjala. Niti broj telefona. Napisali su mi pismo na moju adresu, govoreći mi da čovjek kojeg tražim živi tamo.

Ali na mojoj adresi nije bilo drugog muškarca osim mene. Nitko tko bi, na primjer, mogao živjeti pod lažnim identitetom. Nije imalo smisla.

Postao sam svijestan da je dizalo ponovo stalo, i vidio sam da se ponovo nalazim na svom katu. Zakoračio sam u hodnik i odmjesečario u stan, zatim stajao i gledao van u park, s lelujanjem u glavi.

Je li to bila neka šala? Ako jest, čija?

Instiktivno sam podigao slušalicu da nazovem agenciju prije nego sam se sjetio da je subota. Svejedno sam otipkao broj u slučaju da je netko bio tamo. Dobio sam telefonsku sekretaricu, i ništa nije odavalo kada će poruke biti primljene. Tražio sam da me netko nazove čim bude moguće.

Pogledao sam u omotnicu. Pismo je bilo poslano jučer, u petak. Zašto me nisu nazvali? Zar nisu predvidjeli kako će velik šok ovaj podatak predstavljati za mene? Zar im nije sinulo da ću možda trebati s nekime razgovarati o tome? Ili su mislili da sam jednostavno neki čudak kojeg treba držati podalje od sebe? Priložili su račun svojih honorara i troškova, za koje su rekli da su namireni iz

predujma. Nije se radilo o puno novca. Istovremeno su naveli sve druge usluge koje mogu osigurati ili me savjetovati o njima, uključujući osiguranje i financije općenito. Možda su se nadali da ćemo još poslovati. Ako jesu, bili su na pogrešnom putu. Namjeravao sam im dati do znanja da sam nesretan i ljut zbog ovoga.

U jednom trenutku (nisam primijetio kada) moja je glava počela bolno pulsirati. Tek sam sada postao svijestan boli i otišao u kupaonicu u potrazi za nekim lijekom. Dok sam se borio s djecootpornim poklopcem na bočici, otkrio sam da mi se ruke nekontrolirano tresu. Uhvatio sam svoj odraz u ogledalu i u jednom nestvarnom trenutku nisam uspio prepoznati izmučeno lice s upalim očima koje je buljilo u mene. Onda sam pomislio kako nije čudo što izgledam tako strašno. U vremenskom razmaku od svega nekoliko sati izgubio sam ženu i možda sam, ako uzmem pismo ozbiljno, bio u procesu gubitka zdravog razuma.

Kako je to moguće? Kako može biti moguće išta od toga? Znao sam samo da trebam pomoć, i to pomoć od nekoga tko je bio izvan ovog vihora koji je prijetio uništiti moj život. Ali tko je bio taj? Mogao sam nazvati jednog ili najviše dva prijatelja i reći im da me napustila žena i da se raspadam. Samo jednog ili dvojicu, ali su bar bili tu osim što sam, kada sam to krenuo učiniti, morao priznati da zapravo uopće ne želim razgovarati s njima. Nisam se mogao suočiti sa svim tim objašnjavanje, sažaljenje, prazne riječi ohrabrivanja. Povrh svega uopće nisam bio siguran da se mogu koncentrirati na jednu stvar dovoljno dugo da bih pričao suvislo. Sarina objava da voli tog Steva stavila me na vitlo; osim toga i dolazak ovog neobičnog pisma, koje se nekako činilo vrhuncem čudnih i često beznačajnih i, potpuno mi je spržilo mozak. Nisam bio u stanju biti s nekim.

Pa odakle da dođe pomoć koju sam još uvijek trebao? Tek što sam postavio pitanje, znao sam odgovor. Nekako se činilo neizbježnim, jedina stvar koja je, u datim okolnostima, nudila neku vrstu životne linije. Još jednom sam skinuo I Ching, prekopao džep u potrazi za trima novčićima, i bacio ih šest puta. Bazna je linija bila tri pisma, znači isprekidana linija, stoje prvo dalo: To je bio 'T'ai', ili 'Mir', koji označava vrijeme u prirodi kada se čini daje raj sišao na zemlju.

Malo odlazi.

Veliko dolazi.

Dobra sudbina. Uspjeh.

Zatim sam potražio alternativni heksagram koji je bio stvoren mijenjanjem bazne linije.

To je bio 'Sheng' ili 'Guranje prema gore'. Presuda je rekla:

Guranje prema gore imat će velik uspjeh. Netko mora vidjeti velikog čovjeka.

Ne boj se.

Put prema jugu Donosi dobru sreću.

S obzirom na oba, mislio sam, trebao bih se osjećati sigurnim, čak ohrabrenim. Jedino moguće upitno bilo je 'putovanje prema jugu', ali nisam vjerovao da bi se u drevnoj Kini 'odlazak na jug' vezivao uz istu negativnu konotaciju koju ima u današnje vrijeme.

Ponovo sam pogledao kroz prozor. Prestalo je kišiti. Znao sam daje nemoguće koncentrirati se, zadržati misli bilo na čitanju, pisanju ili gledanju televizije dulje od par sekundi. A nije bio niti približno smireni trenutak za kojim sam mjesecima tragao da bih se vratio meditaciji. Odlučio sam prošetati parkom.

Buka i kretanje oko mene pomogli su. Koturaljke, tenisice, djeca u sklopivim kolicima, prodavači sladoleda, vriskovi i smijeh, zaglušujući udari praskave glazbe koji se bore za zračni prostor čitava kakofonija stvorila je dobrodošlu tupost u mom mozgu. Gledao sam bez da vidim i slušao bez da čujem. Negdje u dubini mojih misli počeo se migoljiti crv racionalizacije i ulijevati svoj otrovni melem u moje unutarnje uho. Sara nije tako mislila. Opametit će se ona. To je samo privremeni flert, obnovljena stara strast koja će sama izgorjeti kao i zadnji put. A što se tog apsurdnog pisma tiče, tkogod ga je tipkao, jednostavno je pogriješio.

Sve će se razriješiti u ponedjeljak s isprikama i crvenim licima.

Hodao sam prema sjeveru, i jutarnja subotnja gužva malo se istanjila, bučna muzika sve se više udaljavala. Natrag s tišinom vratile su se i mučne sumnje i strahovi za koje sam znao da će me obuzeti prije nego će vikend proći. Možda bi bilo najpametniji da nazovem nekog prijatelja i popijem Prozac, ili već neko sredstvo za smirenje koje je bilo popularno ovih dana. Možda bih tako jednostavno prespavao većinu vikenda.

U uglu krivudavog, uskog puteljka nalazila se klupa oko koje su kamenje i viseće grane napravile nešto poput spilje. Bila je nezauzeta i dobrodošla, tajnovita oaza na javnom mjestu. Sjeo sam, nagnuo se prema naprijed, laktova naslonjenih na koljena. Uhvatio sam se kako se igram s tri novčića koja sam ranije koristio da dobijem ona posljednja dva heksagrama u stanu. Shvatio sam da sam izašao bez drugog novca, ali nije bilo važno; ništa nisam trebao kupiti tako hitno da se nisam mogao vratiti u stan i uzeti novčanik što sam najvjerojatnije i planirao napraviti, zatim otići u kino. Bilo što da mi zaokupi mozak i izvuče me kroz ovaj dan.

Nastavio sam se igrati novčićima, odsutno ih tresući, okrećući i prebacivajući ih iz ruke u ruku, sve dok jedan nije skliznuo kroz moje prste i udario na pod uz oštar metalni zvuk. Pao je na svoj rub i, prije nego sam ga mogao uhvatiti, počeo se kotrljati niz stazu lijevo, niz stazu kojom sam se uspeo nekoliko minuta ranije.

Drugi je muškarac sada njome dolazio gore. Zaustavio je novčić svojim stopalom, zatim se sagnuo da ga pokupi. Nosio je mekani šešir i sunčane naočale. Mislio sam kako postoji nešto neobično poznato na njegovom licu kada me pogledao. Onda je maknuo šešir i naočale.

I ja sam se smrznuo.

Moja prva misao bila je da gledam sebe u ogledalo, osim što slika nije bila obrnuta. Niti je bila identična osim u licu i općenito tjelesnoj građi. Nosio je dobro krojene traperice i jaknu u suprotnosti s mojim puloverom, starim hlačama od samta i oguljenim cipelama.

Postupno sam postao svijestan da njemu naš susret nije bilo jednako iznenađenje kao meni. Zapravo je promatrao moju zbunjenost sa zabavom, čak uživao u njoj. Napravio je nekoliko posljednjih koraka uz stazu i stao ispred mene, pružajući mi novčić kojeg sam ispustio. Automatski sam ga prihvatio, ne skidajući oči s njegovog lica.

'Tko si, do vraga, ti?' uspio sam zatražiti odgovor, jednom kada sam se sjetio zatvoriti usta prije nego pokušam progovoriti.

'Ja sam Larry Hart,' rekao je. 'Nisi li pogodilo?' Buljio sam u njega. Nisam mogao smisliti što da kažem, a opet je sve jurilo kroz moju glavu.

'Znam kako se osjećaš,' rekao je. 'Promatram te zadnjih deset minuta. Čudno je vidjeti samoga sebe, zar ne?'

'Odakle si se, dovraga, stvorio?' Nasmiješio se. 'To je duga priča.'

Odjednom sam osjetio naglu sumnjičavost, i pitao ga, 'Jesi li ti imao kakve veze s onim pismom kojeg sam jutros dobio?'

Kimnuo je glavom uz, činilo mi se, trunku isprike. 'To je bilo prilično djetinjasto, slažem se. Ali u svakom slučaju znao sam da ćeš se šokirati. Ovako si barem imao neko upozorenje.'

Poigravao sam se različitim neprihvaćanjem odgovora, ali na kraju sam pustio da moja ljutnja padne. Činilo se malim ustupkom za otkriće na čijem sam se rubu našao.

'Zašto mi onda ne ispričaš sve, otkuda god da počinje?' rekoh.

Stavio je natrag svoj šešir i sunčane naočale. Dok smo koračali, nitko nas nije niti pogledao. Je li njegova namjera bila maskirati se, nisam znao i nisam pitao; bio sam, doduše, sretan što sam bio pošteđen ispraznih znatiželjnih pogleda koje bi u suprotnom slučaju privlačili kao tako očigledni blizanci.

'Prekjučer,' rekao je, 'u četvrtak, hodam gradom i gledam svoje poslove, kada odjednom čujem tu ženu kako govori, "Kakva , gospodine Daly. Baš sam se spremala nazvati vas." Naravno ne obraćam pozornost na nju jer ja nisam gospodin Daly i tko god da je ta žena bila, nije bilo moguće da govori meni. Onda osjetim ruku na svojoj nadlaktici, te stanem i okrenem se. I zateknem se kako gledam u vrlo privlačnu mladu ženu. Tamnoplava kosa, poslovno odijelo, nekako svjetlucave oči, i velika usta. Oduvijek sam padao na žene s velikim ustima. Ne želim biti sirov, ali to je činjenica. Uzbuđuju me.'

'U svakom slučaju, mora da sam izgledao pomalo zbunjeno ili slično, zato jer je rekla, kao da me želi podsjetiti, "Nadia Shellev. Iz agencije. Prošli tjedan. Sjećate me se?'

'Razumiješ, nikada ranije u životu nisam vidio tu djevojku, ali nisam htio dozvoliti da ovakva prilika propadne. Ali kunem se da sam se samo mislio poigrati njome nakratko, zatim izvaliti neki štos i prekinuti igru. Naravno, mislio sam, tko zna, možda dobijem njen broj telefona i dogovorimo sudar za drugi put. Tako smo nastavili hodati, a ona govori, "Htjela sam vas nazvati i zamoliti da dođete u

ured, ali ako imate vremena, mogli biste skočiti i sada. Kao što znate, tu smo odmah iza ugla."

'Tako se ja pitam je li to neka metoda upucavanja, ili neka prijevara? Gledam u nju, teško je vjerovati, zatim pogledam na sat i kažem nešto neodređeno o tome kako možda imam nekoliko minuta. Ona mi je uzvratila velikim osmijehom. Oh, ta usta!'

'Puštam je da me vodi. Skrećemo iza ugla, hvatamo zeleno na semaforu i prelazimo ulicu. Pretvaram se da razgovaram tek zbog razgovora, ali zapravo pokušavam saznati o čemu se radi, pa kažem, "A zbog čega ste me točno htjeli nazvati, gospođice Shelley?"

'Gleda me, pomalo iznenađena, i kaže, "O onoj istrazi za koju ste nas unajmili, gospodine Daly. Pronaći onaj engleski par, one glumce koji su vas zanimali Jeffrey Hart i Lauren Paige."

'Ne znam kakav sam izraz napravio na svom licu u tom trenu, zato jer se namrštila i rekla, "Znate, mislim da ste me tek sada prepoznali, zar ne? Samo ste bili ljubazni."

"Ne, prepoznao sam ja vas," rekao sam brzo, jer nisam želio sada sve pokvariti. "Naravno da jesam, samo su mi misli bile negdje drugdje, to je sve."

'Opet me zabljesnula tim velikim osmijehom. Ali ovaj put me ostavio ravnodušnim. Zato jer su moje misli iznenada zaista bile negdje drugdje. 'Dva imena koja je upravo spomenula Jeffrey Hart i Lauren Paige bili su moji roditelji.' Način na koji je Larry ispričao priču; znao sam da bih i ja napravio istu stvar na njegovom mjestu. Odbacio bih sve svoje dobre namjere o priznavanju Nadiji da je pogriješila. Kao što je napravio Larry, i ja bih je pratio u ugledan niz uredskih prostorija, i ja bih upoznao mlađeg partnera s kojim sam ja, George, razgovarao prije tjedan dana, i ja bih mu dopustio da nastavi s izlaganjem pod krivim dojmom da me poznaje. I ja bih želio, kao i Larry, saznati sve što bi mogao o ovoj Alisa u zemlji čudesa situaciji u kojoj se iznenada našao.

Larry je slušao. Nadao se da će ostalo dvoje u sobi, Nadia Shellev i mlađi partner, zadivljujuću tišinu smatrati njegovom zainteresiranošću i da još neće postavljati nikakva pitanja niti tražiti njegove komentare. Nije bio spreman na razgovor nekoliko

trenutaka. Svaku je informaciju provjeravao u svom pamćenju. Svaki je put postojala apsolutna korespodencija.

Zašto su mu ti ljudi pričali njegovu životnu priču? Slušao je poznatu i bolnu priču o tome kako su životi njegovih roditelja prešli od glamura ranog uspjeha u West End kazalištu, kada su kratko bili zvijezde i budućnost im se činila osiguranom, do nesretnog kraja kojeg su oboje pretrpjeli. Šezdesete su u trenu odnijele njihov stil glume, plesa i pjevanja. Sve što su bili i radili, odjednom je bilo staromodno. Preko noći postali su prošlost. Borili su se koliko dugo su mogli, s provincijskim turnejama i ljetnim nastupima po zemlji, ali bili su ostaci prošlosti u vremenu Beatlesa i glumaca koji su izgledali i pričali više kao građevinski radnici nego idoli na matineji.

Prvo su bankrotirali, zatim su se 1974. razveli. Jcffrev je kratko uživao u produljenoj karijeri kao domaćin jedne popodnevnog kviz emisije na televiziji, ali Lauren (Larry) je već bila nekoliko puta u klinikama zbog problema s pićem kojeg nije mogla pobijediti, a vjerojatno nije niti željela. Umrula je 1978.

Jeffrev je, usprkos kratkoj popularnosti na televiziji, prošao tek malo bolje. Do sredine sedamdesetih bio je stalno bez posla, i 1984., šest godina nakon smrti bivše žene, predozirao se u malenom stanu kojeg je unajmio u južnom Londonu. Tada je Larry čuo riječ koju je čekao, pitajući se hoće li reagirati. Imali su sina, Laurence Jeffrev Hart. Larry.

Sjedio je ondje slušajući mlađeg partnera kako priča o njemu kao da je apstrakcija, ime uz koje nije vezano niti lice niti fizička stvarnost. Čuo je daje rođen 1957., kasno dobiveno dijete koje se činilo kao kruna sreće u životima tih, u to vrijeme, još uvijek slavni i uspješni roditelja.

Larry je vidio fotografije iz svog ranog djetinjstva, iako se malo sjećao od toga. Njegovi su roditelji do tog vremena savladali Elvise i rock and roll, koji je u njih usadio lažno i vrlo zlosretno pouzdanje u budućnosti; napokon, još uvijek je postojala publika oko pedestih kojoj su imali što ponuditi, pa zašto se onda uvijek ne bi našla takva? Doživjeli su vrijeme kada su požalili zbog novca utrošenog na pomodan život, iznajmljenu kuću u Mavfairu, dadilju i kuhara, Rolls Pvoce i uniformiranog vozača. Bila je to teška lekcija, tim teža jer je došla prekasno.

Prva događanja kojih se mladi Larry zbilja sjećao bila je serija gostovanja u kojima su njegovi roditelji izvodili stare West End hitove po provincijama. To nije bio glamurozan život, a majčino opijanje postajalo je sve očitije. Još uvijek je bila živahna pijanica, često sklona flertovanju, ali su mamurluci postajali sve gori.

S vremenom je Larry poslan u školu, koju su platili novcem kojeg su mu u zakladi ostavili baka i djed. Praznici su bili noćna mora, letio bi između dva očajnički nesretna i sada samodestruktivna roditelja. Možda zbog nedostatka mašte, bar je tada tako mislio, postao je glumac i tijekom godina dobivao tek manje uloge, uglavnom u rubnim kazalištima. Tada je, kako je to važno rekao mlađi partner, Larry Hart nestao bez traga. To je bilo prije gotovo dvadeset godina. Tvrtkini suradnici u Londonu nazvali su i Equity i njegove bivše agente, ali nitko nije imao pojma o njegovom prebivalištu, čak niti je li živ ili mrtav.

Mlađi partner zatvorio je dosje kojeg je čitao i gurnuo ga preko stola do muškarca kojeg je držao za svog klijenta. Je li gospodin Daly želio, pitao je, nastaviti potragu za Laurencom Jeffrevjem Hartom?

Larry je duboko udahnuo. Kako je bilo izazovno reći im daje muškarac o kojem su raspravljali u tom trenutku sjedio s njima, ali je otišao predaleko da bi sada bio iskren. Optužili bi ga za prijevaru, sve moguće komplikacije. Osim toga, njegova glavna briga bila je saznati zastoje taj muškarac s kojim su ga zamijenili, George Daly, bio tako zainteresiran za njega i njegove roditelje.

'Volio bih razmisliti o tome,' rekao je. 'Preko vikenda, javit ću vam se u ponedjeljak.'

Ustao je i rukovali su se na odlasku. Nije ništa trebao platiti, Nadia Shellev gaje obavijestila. Sve do sada bilo je pokriveno novcem iz predujma kojeg je platio kada ih je unajmio; detaljni račun pronaći će u omotnici.

Također će pronaći, znao je jer je zavirio u nju, adresu i broj telefona klijenta, Georgea Dalvja. To je bila njegova nagrada. to je dovelo do našeg, Larry Hartovog i mog, susreta u subotu ujutro u parku. Moram priznati daje Larryjeva priča, ako ništa drugo, maknula moje misli s bolne teme mog ranjenog braka. Tu i tamo, kada bi moja koncentracija na kratko zapela, sjećanje na ono tiho izgovoreno 'Da'

kojim je Sara odgovorila na moje pitanje 'Radi se o Steveu, zar ne?', zabijalo se ponovo poput noža u moje srce, i rovalo bi tamo dok ne bi molio za milost i prisilio se svoju pozornost vratiti natrag Larrvju i nevjerojatnoj i njegovog susreta s Nadijom Shellev. Bilo je kao sašiveno po mjeri za knjigu koju sam namjeravao napisati. Rad je, uvijek sam to vjerovao, najbolji protuotrov depresiji i očaju, a sad mi je sudbina na dlanu pružala najnevjerojatniju priču koju sam ikada mogao izmisliti u svojoj vlastitoj mašti. Znao sam da moram prionuti na nju, ostati usredotočen, zato jer bi s vremenom to mogao biti moj put kroz i (mogao sam se tomu samo nadati) napokon izlaz iz agonije s kojom sam se sada suočavao.

Na moj prijedlog vratili smo se zajedno natrag u stan. Iako je Larrvjeva 'krinka' bila vjerojatno dovoljna da prođe kroz predvorje bez previše sumnjičavih pogleda vratara, ipak nisam želio riskirati. Umjesto toga pošli smo oko zgrade, gdje sam upotrijebio svoj ključ da uđemo u garažu, a zatim smo se dizalom popeli izravno na moj kat. Tek kada smo čvrsto zatvorili ulazna vrata za nama, on je uklonio svoj šešir i sunčane naočale.

'Divan pogled,' rekao je, ogledavajući se oko sebe s odobravanjem.

'Jesi li za kavu? Mogu je pripremiti na brzinu.'

'Naravno.'

Slijedio me u kuhinju, i dok sam ja radio kavu, upoznao me s pojedinostima iz svog života koji su 'nedostajali'. Kada je shvatio da gluma nije za njega, otišao je u glazbene vode manjeviše slučajno: prvo kao 'roadie' na različitim turnejama po Velikoj Britaniji posjećujući američke grupe, napokon se vratio u Los Angeles s jednom od njih, gdje je živio većinu od posljednjih petnaest godina što je objasnilo zašto nije ostalo očitijeg traga britanskog naglaska. Postao je glazbeni menadžer i producent, očito s nekim uspjehom, zato jer je imao još jednu kuću u Švicarskoj i na Havajima.

'OK,' rekao sam dok sam mu pružao šalicu svježe skuhane kave, 'sada ću ja tebi ispričati čitavu priču s moje strane, pa ćeš vidjeti zašto je ključna riječ u svemu ovome ona koju si upotrijebio u vezi tvog susreta s Nadijom Shellev prije dva dana. Taje riječ ". Zapravo, ja pišem knjigu ja sam pisac, usput o toj temi upravo sada.'

'Hej, stvarno?'

Donio sam omotnicu ispunjenu stvarima koje sam našao u očevu kovčegu fotografije, stari primjerak Varietvja i postupno, tijekom popodneva, pauzirajući samo da na brzinu napravim sendvič oko dva sata, složili smo zajednički teoriju o tome što se moralo dogoditi, koja su nas to sudbinska zbivanja (ne našavši bolju riječ) dovela do ove točke.

Neizbježnim se zaključkom činilo da smo blizanci. Naravno nismo mogli biti apsolutno sigurni bez DNK testa, i složili smo se da ćemo obojica dati uzorak krvi u ponedjeljak. Ali fotografije i sve što sam znao o mojim roditeljima upućivalo je na jedan relativno jednostavan ali značajan scenarij. Moja majka, ostavši trudna, saznala je da nosi blizance. Imajući na umu očeve umjetničke ambicije, i vlastitu ropsku odanost njegovoj karijeri, odlučili su daje financijski teret dva djeteta odjednom prevelik. Nekim slučajem upoznali su par britanskih glumaca koji su bili na turneji po Americi kasnih pedesetih. Jeffrev i Lany Hart bili su bez djece, možda zbog nekog medicinskog razloga nisu mogli imati svoju djecu, iako su željeli jedno. Možda su već razmišljali o usvojenju. Možda, što je bilo moguće, glumci nisu bili smatrani poželjnim roditeljima u agencijama za usvajanje. U svakom slučaju, ijednom i drugom paru više je odgovaralo napraviti privatni dogovor među sobom. Mama će roditi blizance, i jednog će po rođenju dati Hartovima. Tada su oni, (detalji nisu bili važni, možda ih otkrijemo kasnije) nekako doveli svoju usvojenu bebu u Britaniju i registrirali je Larry kao svog rođenog sina.

Larry se zavalio u naslonjač u kojeg se smjestio i gledao u strop prije nego je šuštećim zvukom ispustio zrak iz svojih pluća. Zatim me pogledao i zatresao glavom u čudu.

'Tko bi dovraga vjerovao da mu ovo ispričamo?' pitao je.

'Vjerojatno svi kada napišem svoju knjigu', rekoh. 'Ići ćemo u talkshowove i zajedno davati intervju naravno, ako se slažeš.'

'Nema problema.'

'Postoji dosta toga već napisanoga o sinkronitetu, i neke su nevjerovatne i već zabilježene, ali nikad nisam naišao na nešto tako nevjerovatno poput ovoga.' Njegovo se lice razvuklo u smiješak. 'Znaš što,' rekao je, 'zašto se ne bismo malo zabavili sa svime ovime

dok možemo znaš, prije nego svi saznaju o tome. Moglo bi nastati jedno čitavo dodatno poglavlje u tvojoj knjizi.'

'Kako?' pitao sam ga. 'Što imaš na umu?'

Slegnuo je ramenima. 'Ne znam. Valjda one stvari koje blizanci rade kada su djeca. Znaš, zamijeniti uloge, navesti ljude da pomisle da sam ja ti i ti da si ja, one stvari koje bi nas dvojica radili da smo kao djeca bili zajedno.'

Iz nekog razloga osjećao sam se čudno nesiguran oko toga. Ne samo da sam mislio da je to prefrivolno tretiranje nečega od potencijalne važnosti: više osjećaj da pored svih ostalih problema na mom tanjuai nisam bio spreman za zafrkavanje kao da sam nekakav tinejdžer. Vjerojatno je pročitao reakciju na mom licu, zato jer me odmah pokušao razuvjeriti.

'Ništa ozbiljno. Samo, znaš, kada ti se žena vrati kući, na primjer, mogao bi sjediti gdje i sada, i nakon nekoliko minuta ja bih mogao izaći iz kupaonice. Ne poznajem je, ali kladim se da ima smisla za humor. Možeš li zamisliti njenu reakciju?'

Smijao se toj pomisli, kao daje čitavu scenu jasno vidio u svojoj glavi.

'Ne želim petljati svoju ženu u ovo,' rekao sam brzo, tonom koji je izbrisao osmijeh s njegovog lica i ostavio ga u poziciji da me još jednom očajnički pokuša udobrovoljiti.

'Imaš pravo. Tako nešto je prljava šala. Loša ideja. Ali mora postojati nešto što možemo napraviti tek toliko da dokažemo da smo zaista identični kao što mislimo. Mislim, kada bi nazvao nekog svog prijatelja da dođe ovamo na piće, a ja otvorim vrata pretvarajući se da sam ti, zar ne bi bilo odlično vidjeti koliko dugo bi mu trebalo da shvati da nešto nije u redu?'

Nisam se predavao, iako sam razumio stoje htio. Ideja je imala neku privlačnost. Bio je u pravu; bila bi to zabavna epizoda za knjigu. Odjednom sam se dosjetio savršenog kandidata na kojem bi mogli isprobati trik. Moj agent, Loli Bennett. Lou nije bio siguran mogu li izdavačima prodati ideju o knjizi o sinkronitetu; ali povezano s čitavom ovom pričom, otkrićem mog izgubljenog brata blizanca, ne bih se iznenadio da se nađemo u ratu nadmetanja ponuda.

Larrvu se svidjela ideja o Louu. 'Savršeno je,' rekao je, 'učinimo to.'

Nazvao sam Loua doma. Bilo je već četiri poslije podne, i rekao je da mora obaviti neke stvari te da nema vremena svratiti. Ipak, večerat će kod Smith i Wollenskyja na Trećoj aveniji u osam sati i bit će mu zadovoljstvo naći se sa mnom negdje na piću oko šest, pola sedam.

Dogovorili smo za kafić kojeg smo obojica poznavali.

'Radi se o knjizi,' rekoh, dok mi je Larry davao znakove neka ne govorim previše.

'O nekom otkriću na kojeg sam naišao i koje će ti se zbilja svidjeti. Pričat ću ti kada se nađemo.'

Poklopio sam i pogledao u Larryja. Obojica smo se počeli smijati. Za nekoliko minuta pucali smo od smijeha kao dva idiota, ne znam za njega, ali ja sam siguran daje moje glasno veselje proizašlo kao odušak nagomilanih napetosti koje sam osjećao i o kojima još uvijek nisam mogao razgovarati. Bila je to svojevrsna histerija, ali bio sam zahvalan na njoj, i za lanac događaja koji su doveli do nje. Bio sam zahvalan što imam nešto što me može zaokupiti da ne mislim na bolne događaje i nepodnošljivu istinu koju još nisam bio spreman prihvatiti.

'Bolje dođi i pogledaj moj ormar s odjećom,' rekao sam, brišući oči i vraćajući dah, 'odaberi što ćeš obući. Gledajući te, dobio sam dojam da se odijevaš elegantnije od mene, pa zamisli ovo kao karakternu ulogu.'

Smijao se i pratio me kroz spavaću sobu do mog ormara u zidu. Pola sata kasnije bio je odjeven u jednu od mojih sportskih jakni od tvida, hlače od samta i pulover sa okruglom kragom. Ja sam odjenuo jaknu, traperice s potpisom i rukom izrađene čizme koje je on nosio sve je savršeno pristajalo. Čizme su bile najudobnije koje sam ikada nosio, i odlučio sam dati napraviti jedne takve za sebe. Čak sam isprobao i njegov šešir i sunčane naočale. Kada smo se pogledali, preobrazba je bila potpuna.

'OK,' rekao je, 'Evo plana. Ja ću uzeti taksu i naći se s tvojim agentom, zatim dođi ti nakon otprilike pola sata. Kada ušetaš u mojoj odjeći, on zaista neće znati tko je tko.'

'Čekaj trenutak,' rekao sam kada mi je sinula prepreka, 'Kako ćeš ti prepoznati Loua? Nikada ga nisi vidio.'

Larry je gledao zabezeknuto. 'Sranje, na to nisam mislio. Zar nemaš fotografiju ili nešto?'

Srećom sam imao jednu, snimljenu na nekoj večeri pisaca gdje je Lou bio moj gost. To je bilo dovoljno da ga Larry prepozna u kafiću.

Sišli smo dizalom do garaže ponovo i izašli sa stražnje strane zgrade. Nakon nekoliko blokova Larry je pozvao taksi.

'Ovo će,' rekao je ulazeći, 'biti zabavno.'

Zatvorio je vrata taksija, i ja sam ga gledao kako odmiče u sve gušći sumrak Manhattana. Okrenuo se natrag da me pogleda kroz stražnje staklo, i napravio je znak 'OK' palcem i kažiprstom, naširoko se cereć s dječaćkim zadovoljstvom.

Počeo sam hodati u istom pravcu. Nakon nekoliko blokova neizbježno, pretpostavljam na mene se ponovo spustila određena sjeta, ali ne s onako snažnom onesposobljavajućom težinom kao ranije. Još uvijek sam imao razbibrigu ove neobične nove avanture. Nešto drugo o čemu mogu razmišljati. Nešto što je prema svim mjerilima bilo nevjerovatno. Bio je to ujedno najtužniji i najzadivljujući dan u mom životu. Takav slijed stvari, suprotnosti, mora značiti nešto samo po sebi, mislio sam. Knjiga, zasigurno, moram napisati knjigu, u to nije bilo sumnje. Bacit ću se na to sa svom energijom koju imam.

Pa ipak sam osjećao da tu ima još nešto više. Dan još nije bio gotov, ali kad bude, osjećao sam da ću znati nešto više o smjeru kojeg će moj život preuzeti, koji je možda bio sudbinski predviđen, od te točke nadalje.

Bio je to uznemirujući i ujedno čudnovato oslobađajući osjećaj.

Moje je pravilo oduvijek bilo ne lagati osim ako ne moram, a čak i tada svesti laganje na minimum. Primjerice, nikada se ne bih poslužio potpunom neistinom gdje bi bilo dovoljno obično pretjerivanje. Ponekad je čak dovoljno izostaviti neki mali detalj iz veće slike.

Moj susret s Nadijom Shellev dogodio se točno onako kako sam ga opisao Georgeu, iako priznajem da sam zaobišao bilo kakav spomen o okolnostima koje su me dovele do te točke. Kada je pitao, kasnije, izmislio sam nešto nejasno o tome kako sam u gradu bio poslovno i jednostavno šetao.

Istina je bila da sam namjeravao ući u podružnicu Chase Manhattan banke u kojoj sam otvorio račun pod jednim od različitih lažnih imena koje koristim s vremena na vrijeme, i na kojem sam očekivao neka prebačena hitno potrebna novčana sredstva. Odlučio sam pristupiti banci s oprezom. Nije bila isključena mogućnost zamke. Zato sam se provezao pokraj nje u tri različita taksija prije negoli sam odlučio riskirati i prići joj pješice. I naravno, vidio sam ih kako čekaju. Bila su dvojica. Jedan je bio crnac, nosio je sunčane naočale i dugačak kaput od stavljenе kože. Drugi nije bio tako visok, ali je bio nešto širi, s urezbarenim slavenskim crtama i malim duboko usađenim očima. Svaki put kada sam prošao, bili su negdje dmgdje, ali su stalno bili tamo.

Kao što bi rekao moj stari prijatelj, sada pokojni (odupirao se uhićenju), moja je jedna guzica bila na panju. Trebat će se desiti čudo da me izvuče iz ovoga.

Umjesto toga, stvari su postale još gore. Vidio sam ga u isto vrijeme kada je on ugledao mene. On je bio treći član tima i pametniji od druge dvojice, stoji bio razlog zašto ga do tada nisam primijetio. Ali on je primijetio mene.

Nešto je viknuo, i sva su trojica počela pješice slijediti moj taksij. Uz gusti promet u to doba dana nije im trebalo više od brzog hoda. Dvojio sam da li da izađem i bježim. Tada, pogledavši ispred, vidio sam priliku.

'Dvadeset ako prođete prije negoli se semafor ugasi,' rekao sam, držeći novčanicu iznad vozačevog ramena. Pokušao ju je zgrabiti, ali sam je izmaknuo. 'Prvo to morate napraviti,' rekao je.

Progovorio je oporim glasom. 'Ako vidimo policajca, recite mu da imate srčani napad.'

Skoro sam ga i dobio kada je udario po gasu, poskočio po pločniku, i silovito pojurio naprijed sa šakom na trubi, izazivajući škripanje kočnica sa svih strana. Nakon raskršća promet je tekao nešto bolje. Moji progonitelji nisu bili niti svjesni zastoja kojeg smo stvorili kad smo im već nestali iz vidika. Ispustio sam dvadeseticu u prednji dio taksija.

'Kamo sada?' pitao je.

'Ne znam,' rekao sam, shvaćajući daje to istina. 'Samo nastavi voziti.'

Kamo sam mogao otići? Ako su motrili na banku, to je značilo da slijede novac, bilo je malo vjerojatno da su pronašli moj hotel. U drugu ruku, povratak u hotel je bio rizik kojeg nisam trebao iskušavati. Imao sam sve što mi je bilo potrebno kod sebe, uključujući putovnicu, nekoliko preostalih dolara, i zbirku kartica koja nije radila posljednjih tjedan dana.

'Stanite ovdje,' rekao sam, ne želeći potrošiti još više novca nego što već jesam. Izašao sam van i pogledao uokolo, zatim krenuo jednosmjernom ulicom tako da čak i ako bi me pronašli iz taksija ili drugog auta, ne bi me mogli slijediti. Prošao sam nekoliko blokova ovakvom cikcak strategijom zavaravanja kada sam iza sebe čuo glas koji govori, 'Gospodine Daly?', i tada sam osjetio ruku na nadlaktici.

Moja prva pomisao bila je da sam upao u novu zamku, ali brzo sam shvatio je ova veoma privlačna mlada žena pogriješila, i ako joj dozvolim da nastavi ona će me maknuti s ulice i odvesti na neko mjesto, što mi je u tom trenutku upravo bilo potrebno.

Tada se desilo sve ostalo. . Spoznaja da se dogodilo nešto vrlo neobično i zanimljivo.

Ja vjerujem u . Ne vjeruju li svi? Ako ne postoji nešto kao , onda sve mora biti planirano ili namjeravano na neki način, što nema smisla.

Ali ne vjerujem u sinkronitet. Ne vjerujem da postoji nešto više u i, uključujući i i koje se ponavljaju. je neobična po svojoj defniciji, i što se više dešava, nevjerojatnija je. Ali samo dokoni umovi pronalaze u njima obrasce i pretvaraju se da nešto znače. Ljudi koji nemaju pametnijeg posla.

Ljudi poput Georgea. Georga gubitnika. Što sam trebao misliti o njegovoj priči o pronalaženju igračih karata i kolača u obliku srca, križaljki i nekih imena na kinu? Samo neka new age sranja, što se mene tiče.

Kao što rekoh, prihvaćam kakva jest, i priznajem da se meni desila nevjerojatna . Jedna nevjerojatna . To što sam naletio na Nadiju Shellev upravo kada jesam. Činjenica da sam bio izgubljeni blizanac gubitnika Georga nije bila , bila je samo činjenica koja je čekala da bude otkrivena. George je pronašao trag tom otkriću kada mu je umro otac, zatim je unajmio istražiteljsku agenciju da to dalje

istraže. Ja sam se slučajno zatekao to popodne tamo gdje sam bio bez ikakvog razloga vezanog uz Georga Dalvja ili bilo koji dio moje obiteljske prošlosti. I onda me je vidjela žena koja je poznavala Georga i zamijenila me za njega. To i nije tako velika stvar. Ali je , to vam garantiram.

George je, trljajući ruke sa veseljem, rekao da je to klasični slučaj sinkroniteta. Prokleta budala.

Prva stvar koju sam napravio nakon odlaska iz ureda Nadije Shellev bila je pozvati taksi da me odveze u drugi kraj grad kako bih vidio gdje živi George. Bila je to skupa adresa. Najmanji stanovi u takvoj zgradi stajali su između dva i tri milijuna, a iz njegovog sam dosjea vidio da živi na najgornjem katu.

Iako sam bio nestrpljiv vidjeti ga, nisam mogao unedogled visjeti ondje bez privlačenja pažnje na sebe. Otišao sam iza ugla i popio šalicu kave dok sam razmišljao o svemu. Na kraju sam odlučio jednostavno produžiti i pozvoniti na njegovo zvono. To je bio najotvoreniji i najpošteniji put da obavim tu stvar. Bio sam nestrpljiv napraviti tako jer sam želio da mi vjeruje. U tom se trenutku on činio kao možda moja najbolja prilika.

Tek što sam stigao do ugla zgrade, sjajni crni automobil s vozačem skliznuo je iz garaže. Otraga je sjedila tamnokosa žena koju nikada ranije nisam vidio, a pored nje bio je... ja.

To je istinski bio najčudniji trenutak u mom životu, nestvaran a opet stvaran, kao trenutak šoka kojeg ljudi opisuju kada im se dogodi neka strašna nesreća. Tu, ispred mojih očiju, bio je moj identični blizanac, moj dvojnik.

Nijedno od njih dvoje nije pogledalo u mom pravcu, u protivnom bi doživjeli jednako velik šok. U trenutku su nestali, krećući se prema centru grada kroz kasno popodnevi promet. Naknadno sam registrirao da su oboje nosili večernju odjeću, koja je u ovo doba upućivala da su krenuli na neku gala predstavu u Lincoln centar ili negdje slično. To je značilo da će se vratiti kasno, pa nije imalo smisla dulje se zadržavati.

Tada sam dobio ideju o slanju pisma 'sebi' na tu adresu. Pogledao sam na sat. Još je bilo vremena. Pronašao sam kopiraonicu u blizini i na brzinu na praznim listovima papira krivotvorio adresu istražiteljske agencije. Onda sam napravio isto s

omotnicom. Trebalo mi je svega nekoliko minuta da napišem i isprintam pismo, uhvatim zadnju pošiljku. Ujutro će biti tamo.

Bila je još jedna stvar koju sam morao obaviti tog dana, a to je bilo nazvati mog prijatelja Skeetera u Oregon. Napravio sam to iz govornice, na njegov račun; Skeeter si je to mogao priuštiti, sa svojim rancem i konjima koje je kupio nakon što mu se posrećilo kada smo posljednji put poslovali zajedno. Skeeter nije previše dugovao da bi odbio uslugu koju sam htio zatražiti. Osim toga, znao sam previše o njemu, uključujući i gdje su bila pokopana trupla doslovce. Rekao sam mu da sam na Manhattanu i da trebam hitno izaći iz njega. Nisam imao novca, ljudi su me tražili, pa sam trebao njega da sredi da me netko pokupi. Nije oklijevao, samo je pitao gdje i kada. Rekao sam sutradan, negdje na Manhattanu. Nisam točno znao kada ili gdje, ali čut ćemo se ponovo kada on sve sredi i onda ćemo još jednom proći sve pojedinosti.

Nakon toga popio sam piće u baru i prebrajao svoje nestajuće rezerve dolara. Bilo je taman dovoljno za sobu u najjeftinijem hotelu kojeg sam mogao pronaći. Bila je to neudobna i bučna noć, što je rezultiralo ranijim ustajanjem i odlaskom prema Georgeovom stanu negdje oko vremena kada sam očekivao da će biti isporučena pošta. Iznenada je počelo jako kišiti. Sklonio sam se ispod zaklona na autobusnoj stanici preko puta ulaza u zgradu, i na moje iznenađenje nakon nekoliko minuta vidio Georgea kako izlazi s kišobranom, brižno prateći ženu u taksu koji ju je čekao. Kada se vratio, vidio sam da je pokupio poštu iz jedne od mjedenih zaključanih kutija na stražnjem zidu predvorja. Odlučio sam dati mu malo vremena.

Kiša je prestala jednako naglo kao što je počela. Počeo sam koračati po svjetlucavom mokrom pločniku, namjeravajući napraviti par krugova po kvartu prije nego ga nazovem. Pokušao sam ga zamisliti kako otvara pismo i zasigurno ga nekoliko puta čita u nevjerici. Zatim pokušava nazvati agenciju, ali znao sam da tamo vikendom nema nikoga. Nadia Shellev mi je ponudila dati broj za hitne slučajeve kada sam ju pitao za to, ali rekao sam da nije bilo potrebno. To što gaje ponudila, značilo je gotovo sigurno da ga George nema, što je bilo korisno znati.

Nakon petnaest minuta bio sam spreman nazvati ga. Primijetio sam govornicu u blizini autobusne stanice gdje sam se ranije sakrio

od kiše. Mislio sam da će je moći vidjeti sa svog balkona, stoje značilo da ga mogu navesti da pogleda dolje i mahnuti mu prikladan, bezopasan način, mislio sam, da razbijem led.

Kada sam došao do tamo, naravno, govornica je bila zauzeta. Tako sam čekao. Ali odjednom, u pozadini, vidio sam Georga kako ide prema parku. Hodao je s pogrbljenim ramenima i s rukama duboko u džepovima, tipičnim jezikom tijela napetosti i frustracije.

Nisam mogao odoljeti slabašnom osmijehu zabave dok sam kretao za njim. Dvadeset minuta kasnije smo razgovarali.

Što sam htio od njega kada smo se prvi put ugledali? Mislim da to zapravo nisam znao. Što sam god mogao dobiti, pretpostavljam. Suosjećajno uho, naravno, za priču koju ću mu ispričati, i nešto novca da me izvuče kroz skorbu budućnost, imao sam samo nekoliko sati prije nego sam ponovo trebao nazvati Skeetera. Njegovi su ljudi vjerojatno do sada već bili na mjestu, i sigurno će mi trebati novac.

Bilo mi je drago kada je predložio da se vratimo u njegov stan radi razgovora. Već sam se previše nervozno ogledavao preko ramena, nadajući se da nije primijetio. Proveli smo popodne kao par tinejdžera pretresajući svoje živote, uspoređujući što volimo i ne volimo, razgovarajući o našim roditeljima, tražeći njihove motive, pretražujući događaje koji su, kako nam se činilo, doveli do te točke. Na kraju svega smislili smo djetinjasti štos sa zamjenom uloga i namjeravali smo zeznuti Georgeovog agenta, Loua Bennetta. Kunem se da nisam sve isplanirao. Jednostavno kako je dan odmicao i stvari se počele slagati na mjesto, odlučio sam napraviti to što sam napravio. Kao što sam rekao, sve je u najboljem mogućem iskorištavanju prilika.

Nakon što smo međusobno isprobali odjeću i bili prilično sigurni da nitko neće moći reći koji je koji od nas dvojice, pitao sam Georgea mogu li se poslužiti njegovim telefonom. Dao mi je mobitel, potom otišao u kuhinju po nešto, ostavljajući me da razgovaram nasamo. Ne bi bilo važno niti da je čuo što sam imao reći; bilo je dovoljno bezazleno. Samo sam nazvao Skeetera i pitao je li sve na mjestu.

Potvrdio je. Rekao sam da ću ga nazvati ponovo za sat vremena.

Pao je sumrak, i bilo je vrijeme za moj rendezvous s Louom. Bio sam nestrpljiv krenuti, što me učinilo neopreznim. Ja sam trebao biti taj, ne George, koji će ukazati da trebam neki pokazatelj kojim ću prepoznati Loua. Bila je to šepRTLjava pogreška s moje strane koja bi, pametnijem čovjeku od Georgea, mogla ukazati da nisam imao namjenu otići na taj sastanak s njegovim agentom. Na sreću, sve je prošlo bez problema.

Dizalom smo se spustili do garaže i napustili zgradu istim putem kojim smo i ušli, neopaženo. Hodali smo blok ili dva, zatim sam ja pozvao taksi. Dok je kretao, okrenuo sam se da bih se osmjehnuo Georgeu kroz stražnji prozor, mašući mu kao da poručujem kako će sve proći u redu.

Zatim sam izvadio njegov mobitel kojeg sam ponio sa sobom i ponovo nazvao Skeetera. Rekao sam mu da ću za petnaest minuta hodati Central Park Southom. Opisao sam odjeću koju će nositi George, iako je to vjerojatno bilo nepotrebno: ionako će ga vidjeti kada im kažem gdje da ga traže. Važna je stvar bila daje nosio moj novčanik s mojim kreditnim karticama i vozačkom dozvolom. Iz toga se neće lako izvući. Dat će sve od sebe, naravno, ali bezuspješno. Te ubojice, muškarci koji su za to bili zaduženi i koje sam vidio pred bankom dan ranije, govorili su vrlo malo engleski.

Ali bili su profesionalci, sposobni i bezobzirni. Pobrat će ga s ulice bez otpora.

Nitko neće primijetiti ništa dok će ga smotati u prtljažnik spremnog automobila. Nisam znao kamo će ga odvesti, ali sve će biti isplanirano unaprijed. Staviti će mu metak u glavu to je bila tradicija. Zatim će tijelo biti likvidirano s jednakom sigurnošću. Koristit će jamu s vapnom, ili možda duboku rupu u temeljima neke konstrukcije, u koju će biti ubačen, i na kraju zatrpan kamenjem i betonom.

Da će se to dogoditi, znao sam sa sigurnošću. Znao sam jer sam znao da me je Skeeter izdao. Duže sam vrijeme sumnjao da mu više ne mogu vjerovati, a susret s onim muškarcima od jučer je to potvrdio.

Znao sam da će sve što sam mu rekao biti preneseno ljudima koji su me željeli mrtvog. Mislio je da sam mu dopao šaka, no u stvarnosti on je dopao meni. Ovaj preokret sudbine dugovao sam čistoj prilici. Bio sam u dubokoj, dubokoj nevolji, i samo nailazak na

(ako vam je draže) susret s Georgeom, spasila mi je život. To je bilo nevjerojatno, jamčim vam. Sasvim nevjerojatno.

Mjesec dana ranije, takva bila bi tek zabavna, možda jednostavno iritantna, i sigurno nebitna. Ali uvijek me je zapanjivalo kako se stvari mogu brzo promijeniti. Mjesec dana ranije bio sam na vrhu svijeta. Riskirao sam, ali uvijek jesam, i do sada sam se uvijek izvlačio. Možda sam svoju sreću počeo previše uzimati zdravo za gotovo. Je li to bila moja fatalna pogreška?

Posao s glazbom koristio sam kao pokriće već mnogo godina. Kad sam osjetio da sam izgorio na kreativnoj strani, što se desilo nakon vrlo kratkog vremena, počeo sam dogovarati predstavljanja, za honorar, između ljudi u poslu i drugih koji su mogli osigurati određene usluge tražene u svijetu glazbe. To je dovelo do povećanog angažmana na financijskoj strani stvari, dok državna istraga o pranju novca nije potkresala moje aktivnosti. Optužbe su bile odbačene zbog nedostatka dokaza, točnije nedostatka svjedoka koji su doživjeli nekoliko zlosretnih nesreća.

U svakom slučaju, došlo je zastoja. Ljudi za koje sam radio stajali su iza mene, ali poglavito zbog svog interesa. Sad sam bio opterećenje, i munjevito sam se brzinom zatekao na sporednoj traci. Odlučio sam iskoristiti posljednju priliku na veliki dan isplate dok sam još imao načina. Mogao sam to učiniti tisuću puta u prošlosti, ali nikada nisam. Zamišljao bih kako to radim i znao sam kako bi sve funkcioniralo, ali bila je to samo mentalna vježba, niti plan niti namjera.

Ali sada?

Nisam vidio kako bi pothvat na kojeg sam bacio oko mogao krenuti krivo. S koje sam god strane na njega gledao, bila je to sigurna stvar, stopostotna, pogodak.

Ono stoje zapravo krenulo krivo, bilo je nešto što nisam mogao predvidjeti čak niti kao jednu od najnevjerojatnijih nizbrdnih mogućnosti. Tip na ključnoj poziciji dobio je srčani udar u krivo vrijeme, razmrsivši mi čitavu operaciju.

Kad se to dogodilo, tip sa srčanim udarom nije bio jedini mrtvac. Sljedeći sam bio ja ili sam trebao biti ja.

Hvala ti, George, što si ovdje da riješiš taj problem.

Moj nalet genijalnosti, ako to ne zvuči previše neskromno, došao je iza toga. Budući da je George nosio moj novčanik, ja sam nosio njegov. Osigurao sam da to bude dio naše zamjene kostima. Otvorio sam ga i pronašao nekoliko stotina dolara. Iako sam tada očajnički trebao gotovinu, znao sam daje se moram odreći. Bit će je, napokon, mnogo više tamo odakle je došla. Zaustavio sam taksi, izašao, i unutar nekoliko blokova stavljao sam novčanice u prljavu ruku svakog ovisnika i prosjaka kojeg sam mogao pronaći.

Sljedeća stvar koju sam morao učiniti bila je riješiti se kreditnih kartica. Najprije sam ih rastrgao i poderao u najmanje moguće komadiće, potom ih ispustio kroz rešetku gradske kanalizacije.

Obavivši to, počeo sam tražiti odgovarajuće mjesto na kojem ću uprizoriti sljedeći dio moje male predstave. Za nekoliko minuta pronašao sam uličicu uz koju se protezalo nekoliko trgovina i restorana. Bila je mračna i uska, i točno ono što sam trebao. Iskreno, nije bila vrsta mjesta kroz koje bi plašljiva duša poput Georgea odabrala skratiti put, ali kada će se kasnije saznati daje žurio da stigne na sastanak sa svojim agentom, na kojeg je očigledno kasnio, njegova nekarakteristična odvažnost imat će smisla.

Kliznuo sam u sjenu, pažljivo birajući put pokraj hrpa smeća i natrpanih crnih plastičnih vreća. Kada sam bio siguran da me nitko ne promatra, bacio sam Georgeov novčanik, koji će kasnije biti pronađen bez novca i kreditnih kartica. Sljedeći je dio bio najteži. Prva stvar bila je unerediti svoju odjeću, cijepajući je i prljajući da izgleda kao da sam bio u tučnjavi, valjao se po podu i bio izudaran nogama. Sljedeća stvar i to je bio dio za kojeg, bez lažne skromnosti, kažem da treba imati muda bio je kleknuti i udarati glavom o kamenje sve dok me nije oblila krv i, iskreno, nisam trpio popriličnu bol. Kada sam podnio koliko sam mogao bez da riskiram pravi potres i marginalno oštećenje mozga, počeo sam puzati polako i bolno prema svjetlu na udaljenom dijelu uličice.

Živa istina, dobri građani New Vorka su me zaobilazili i prelazili preko mene, a da me nisu ni dvaput pogledali, pretpostavljajući da sam samo još jedan pijanac kojeg je najbolje ignorirati. Ne znam koji je samoproглаšeni Samaritanac prvi primijetio daje moja odjeća bila prefina za jednog propalicu, i da su povrede na mojoj glavi trebale zbrinjavanje. Do vremena kada su stigli policajci i hitna bio sam, da

budem iskren, tek napola pri svijesti. Podigli su me na kolica i odjurili kroz grad sa treštećim sirenama. Nakon toga sjećam se da su me gurali ispod dugačkog, dugačkog stropa sa fluorescentnim cijevima i cijevima za grijanje koje su izgledale kao da se migolje dok sam žurno prolazio pored njih. Uveli su me u nešto što pretpostavljam daje bila soba za hitne slučajeve, gdje sam dobio injekciju, bio zašiven, i napokon stavljen u krevet.” Nakon toga uživao sam u najugodnijem snu svog života.

Kad sam se probudio, jarko jutarnje sunce ispunilo je odjel na kojem sam bio. Moralo je biti dvadeset ili trideset kreveta, svi popunjeni. Vidio sam da sam povezan zavojem i prikvačen na nekakvu intravenoznu infuziju. U najmanju sam ruku odahnuo, uvidjevši da me batine koje sam si priuštio nisu smjestile na intenzivnu njegu.

Ušla je medicinska sestra. Bila je vrlo mlada i imala je sladak, pomalo plahi osmijeh.

'Kako se osjećate?' pitala je. 'Sigurno imate poveću glavobolju.'

'Da, imam,' rekoh, zvučeći slabije nego što sam se zbilja osjećao, 'snažnu.'

"Dat ćemo vam nešto za čas. Doktor vas prvo želi vidjeti.' Gledao sam oko sebe kao da sam tek sada postajao svijestan svog okruženja, i u mislima prizivao scenu koju je moj stari igrao u otrcanom filmu iz pedesetih pod imenom *Proljeće u Piccadillyju*. Ali svidjela mi se ta scena kada sam je jednom vidio na televiziji.

'Gdje sam ja?' rekao sam, baš onako kako je i on rekao. 'Što se dogodilo? Što ja ovdje radim?'

'U gradskoj ste bolnici,' rekla je. 'Policija je rekla da su vas napali i opljačkali. Prvo što trebamo jest vaše ime.'

To je bilo savršeno. Gotovo kao u filmu. Pustio sam da prođe nekoliko trenutaka, zadržavajući izraz lica nekoga tko će upravo dati odgovor, zatim ga zamijenivši s rastućim uzbuđenjem dok sam shvaćao istinitost tvrdnje koju ću izreći.

'Ne znam,' rekoh. 'Ne mogu se sjetiti.'

Čitao sam o toj temi i znao sam daje psihološka ozljeda crna rupa neurologije: bilo je praktično nemoguće, u nedostatku prave ozljede mozga, niti dokazati niti opovrgnuti psihološke efekte ozljeda glave.

Jednom ili dvaput naslutio sam zrno sumnje iza nekih pitanja koje su mi liječnici postavljali kako je dan odmicao. 'Pa, vrlo je neobično, gospodine Daly, da gubitak pamćenja potraje tako dugo nakon takvih relativno površnih ozljeda, ali siguran sam da ćemo uskoro vidjeti poboljšanje.'

Što se 'površnog' tiče, nek on proba napraviti što sam ja učinio. Za većinu ljudi moji šavovi i modrice sigurno su bili dovoljno. Nitko nije sumnjao u moje sporadične napade gubitka pamćenja.

Zapravo došlo je do poboljšanja u mom stanju: što sam više učio o Georgeovom životu, više mi se sjećanja 'vraćalo'. Ali sve praznine, pa čak i potpune omaške, još sam uvijek mogao prikriti iznenadnim povratkom bolesti. Razvio sam tehniku korištenja toga, gotovo kao mucanje, kao da bi mi mozak zavezao jezik, i iznenada bih se našao na rubu ponora koji je zjapio u mojim mislima. Više nego često koristio sam je kao poticaj da mi netko ponudi podatke koji su mi nedostajali. Jedna od prvih stvari koju sam morao savladati, kada mi je nakon dva dana bilo dopušteno poći kući, bio je Georgeov rukopis. Provjerio sam u njegovim papirima, točnije njegovim bilješkama, koje su sve bile pisane rukom. Zadivljujuće, razlika između njegovog rukopisa i mog vlastitog bila je praktički nula. Ali onda, mislio sam, možda i nije tako iznenađujuće da identični blizanci imaju slične stilove pisanja. Barem je to bila jedna stvar manje za brigu.

Najzeznutiji dio čitave prijevare, predviđao sam, bit će brak. Razradio sam strategiju da iz njegove žene izmamim navike, sklonosti i protokole njihovog najintimnijeg zajedničkog života, posebice njihove seksualne veze.

No taj brak, brzo sam otkrio, nije uopće bio ono što se činio izvana.

Nisam se usprotivio kada sam otkrio, po mom povratku iz bolnice nakon vikenda, da me Sara preselila u jednu od gostinjskih soba. Kako sam se još uvijek oporavljao, odabrao sam to smatrati uviđavnim s njene strane. Ali nakon nekoliko dana, kako mi se snaga vraćala i ja sam predložio da se vratim u bračni krevet, osjetio sam okolišanje. Kada sam napokon prešao na stvar i pokušao s njom voditi ljubav, uznemirila se.

'Ne, George,' rekla je, 'molim te, nemoj. Molim te.' 'Što nije u redu?'

Pogledala me s povrijeđenim izrazom lica. 'Kako to možeš pitati?'

'Mogu,' rekao sam, puštajući je da vidi da sam postajao iznerviran, 'zato jer bih volio odgovor.'

'George, raspravili smo o svemu tome. Složili smo se.'

'Kada?'

'Prošli tjedan, prije nego sam krenula za Philadelphiju.'

Mora da sam izgledao tupo. Imao sam svoj gubitak pamćenja kao izgovor, naravno, ali me njen odgovor ipak uhvatio nesprenog.

'Govoriš li ti to meni,' pitala je, čitajući moj izraz, 'da se zbilja ne sjećaš?'

'Da. Mislim ne, ne sjećam se.'

Okrenula se i pokrila lice rukama. Nakon nekog vremena rekla je, vrlo tiho, 'Nije važno. Nema nikakve razlike.'

'Možda bih ja mogao presuditi o tome.'

'Da, naravno, u pravu si. Oprosti.' Okrenula se da me ponovo pogleda, ovaj put gotovo preklinjući. 'Ali ne sada. Molim te, George, samo ne sada.'

Na njenom je licu bila neka iscrpljenost, kao daje i nagovještaj ponovnog razgovora o bilo kakvim problemima seksualnim ili drugim vezanim uz njen i Georgeov brak potpuno iscijedio svu energiju iz nje.

Na trenutak sam razmišljao, i shvatio da je ovo bilo nešto što sam mogao okrenuti u svoju korist. Ako dopustim da ova distanciranost, što god da ju je uzrokovalo, ostane među nama, značilo je jednu priliku manje da napravim tešku pogrešku. Naravno, uvijek je postojala mogućnost da će ona prijeći preko toga što ju je mučilo i nakon dan ili dva 'doći k sebi', što je značilo da moram zadržati simptome gubitka pamćenja na životu kako bih prikrio eventualne rupe koje su još uvijek postojale. No do tada bih trebao imati daleko bolji osjećaj i pregled nad pejzažom Georgeovog života nego što sam imao u tom trenutku. Tako sam slegnuo ramenima.

'OK,' rekao sam. 'Kako god želiš. Razgovarat ćemo kad budeš spremna.' Upoznavanje Georgeovih prijatelja i društvenih poznanika bilo je lakše nego što sam zamišljao. Postojala je široko

rasprostranjena simpatija za mene kao žrtvu brutalnog napada. Moj novčanik je nađen, kao što sam se nadao, bez novca i kreditnih kartica, ocrtavajući sliku točno onako kako sam želio.

Uklapanje u društvenu ulogu koju su ljudi od mene očekivali bilo je potpomognuto činjenicom da su mi je oni uveliko definirali kroz svoje vlastite stavove i ponašanje. Bilo je lako vidjeti da dragi stari George nije bio dominantna osoba. Uglavnom sam se morao držati kao oni i smiješiti se s vremena na vrijeme.

Sara i ja prisustvovali smo nekolicini društvenih događanja tog tjedna. Oko nas su uvijek bili fotografi i počeo sam se brinuti oko rizika da se moja fotografija pojavi u društvenim kolumnama, što se nije činilo kao pametan potez za čovjeka koji je pokušavao nestati. Onda sam samog sebe podsjetio da sam, što se ticalo ljudi koji su me željeli mrtvog, ja već bio nestao. Čak da u malo vjerojatnom slučaju i dohvate neku svjetlucavu publikaciju i vide fotografiju pripadnika otmjenih društvenih krugova Manhattana, trgovca umjetninama Saru Daly s njenim mužem piscem, Georgeom, sve što bi vidjeli, bila bi slučajna sličnost s muškarcem kojeg su ubili. Letimična provjera ustanovila bi daje George Daly bio George Daly čitav svoj život. Bio sam toliko uvjeren u to, da sam znao kako bih se izvukao čak i da se suočim s ljudima koji bi tvrdili da sam Larry Hart. Napokon, svi znaju da se i dešavaju. I mnogo ljudi vjeruje da svatko negdje u svijetu ima svog dvojnika. > Čim sam osjetio da to bez pobuđivanja sumnje mogu, počeo sam neobavezno razgovarati o 'mojoj' sveukupnoj financijskoj situaciji. Bio sam dovoljno lukav u vezi novca te sam uspio povezati detalje koje sam našao među Gerogeovim osobnim spisima, kojih je bilo relativno malo. Njegove zarade od pisanja, otkrio sam, bile su daleko od dovoljnog za život u stilu kojeg je on uživao. Imao je neka ulaganja, nekoliko državnih obveznica i neke prvorazredne dionice, ali ne u dovoljnoj količini za bilo što značajnije.

Vidio sam daje svaki mjesec uplaćivana skromna suma novca na osobni račun iz izvora za kojeg mi je trebalo nekoliko dana da mu uđem u trag. Ispostavilo se daje to zaklada koju je osnovala njegova očigledno vrlo imućna žena. Prihod je izgleda bio dovoljan da namiri Georgeove skromne potrebe ali ni približno moje.

Još gore, naišao sam na kopiju predbračnog ugovora kojeg su sastavili njeni odvjetnici prije njihovog vjenčanja. Izgledalo je da se George obvezao, u slučaju razvoda 'iz bilo kojeg razloga', pročitao sam da neće tražiti niti njeno obiteljsko bogatstvo niti uspješnu galeriju koju je stvorila. Ako se razvedemo 'iz bilo kojeg razloga', moja je nagodba bila predodređena na iznos koji bi shvatljivo mogao spriječiti Georgea od skapavanja od gladi do kraja njegovog života, ali koji bi jedva pokrio moje troškove za jednu godinu.

Nisam mogao dokučiti je li Georgeova volja da prihvati brak pod takvim uvjetima bila dokaz muškarca toliko opijenog ljubavlju daje bio slijep za bilo kakvu mrvicu samointeresa, ili muškarca toliko poraženog od života daje bio zahvalan za bilo kakvu mrvicu sigurnosti koju mu je njegova bogata žena mogla baciti.

Posljednja volja i oporuka, ipak, pokazala se drugom pričom. Našao sam kopije i njegove i njene pri dnu njegovog ormara za odlaganje spisa. George je bio izravan spominjući sestru u Bostonu i dvije nećakinje, od kojih se nijedna ne bi obogatila svjetovnim dobrima koje je on imao za ostaviti osim ako, otkrio sam, gledajući Sarinu oporuku, ona ne umre prva. Slika je ovdje bila vrlo drukčija od one pospremljene u onom bijednom predbračnom ugovoru. U slučaju njene smrti, ja bih naslijedio stan na Manhattanu, ali ne i imanje u Berkshiresu koje sam tek morao vidjeti, i koje je bilo ostavljeno njenoj obitelji. Ipak, dobio bih sve drugo što nije bilo posebno naznačeno u oporuci. Pregledao sam listu nasljedstva, koja je bila pozamašna, ali sam uspio izračunati da bih trebao naslijediti portfolio investicija vrijedan mnogo milijuna dolara.

Sada sam trebao saznati je li to bila važeća oporuka ili ju je možda zamijenila neka novija verzija. Dva dodatka oporuci koja su se ticala nekog djeteta njenih rođaka i nekoga tko je radio u galeriji bila su datirana svega šest mjeseci ranije, pa sam imao razloga vjerovati daje ova još bila na snazi.

Dala mi je hranu za razmišljanje.

Dobio sam poziv od Georgeovog agenta, Loua, i odveo me na ručak na neko grozno mjesto u Maloj Italiji. Morao sam ga tražiti da me podsjeti na adresu zbog mog trenutačnog gubitka pamćenja. Jednom ili dvaput tijekom ručka uhvatio sam ga kako me čudno promatra, ali onda je njegov pogled prešao na moje još uvijek vidljive

ožiljke na glavi iz kojih su šavovi upravo bili uklonjeni. Moje stanje u glavi činilo mu se čudnim, zaključio sam, ali razumljivim.

'Što će biti s knjigom?' rekao je. 'Kada misliš da ćeš završiti?' George mi je rekao, naravno, o svom projektu 'sinkronitet', i prije nego sam se našao s Louom, preletio sam preko njegovih rukom pisanih bilješki i onih u njegovom računalu. Učinile su mi se kao ništa drugo nego zbirka nevezanih krajeva i poluispečenih teorija s kojima nisam imao pojma što napraviti. Osim toga, vidio sam koliko su malo njegove knjige zarađivale. Čak sam otišao u nekoliko dućana i pokušao kupiti jednu; nikad nisu čuli za njega. Posumnjao sam daje Georgeov život pisca bio na istom nivou kao i njegova uloga muža domaćica i kućni ljubimac. Lou i njegov izdavač, kojeg se nikada nisam ni potrudio upoznati i koji nije pokazivao apsolutno nikakav interes da upozna mene, očigledno su ga gurali. Mogao sam jedino vjerovati da su njihov razlozi za to bili financijski i društveni položaj Georgeove i sada moje žene, Sare. Jedino pitanje koje mi je ostalo bilo je: Što je dovraga ona radila s čovjekom kao što je George?

'Pa kako ide?'

Shvatio sam da nisam odgovorio na Louovo pitanje o knjizi. Promeškoltio sam se na stolici i odmaknuo od stola, djelomice da si omogućim trenutak da razmislim, djelomice da izbjegnem smrad cigare koju je upravo zapalio.

'Pa Lou, volio bih da ti mogu reći da ide bolje nego što jest. Zapravo bih ti volio reći da uopće ide.'

'U čemu je problem?'

Slegnuo sam ramenima. 'Nisam siguran da ću ikoga uspjeti uvjeriti u jednu jedinu riječ što govorim. Čak više nisam siguran da mogu uvjeriti sam sebe.'

Podigao je obrvu gotovo nezamjetno, ali se nije činio uznemiren mojom izjavom. 'Žao mi je to čuti. Siguran sam da ako postoji rješenje problema, ti ćeš ga naći.' 'Radim na tome,' rekao sam. 'Ako ga riješim, ti ćeš prvi saznati.' 'Uzmi koliko god vremena trebaš,' rekao je. 'Nisi vezan rokom, ne postoji nikakav ugovor. Slušaj, ako ovo ne uspije, možda ćeš se sjetiti nečeg drugog.'

I to je bio kraj toga: jasna potvrda da Georgeova spisateljska karijera nikome nije bila od nekog značaja, ponajmanje njegovom

agentu ili izdavaču. Popili smo još jednu grappu i srdačno se rastali na pločniku.

Bio je svjež dan kasne jeseni s bistrim plavim nebom. Da budem iskren, obično ne primijećujem stvari poput vremena. Osim ako naravno nemam neki poseban razlog za to, na primjer ako trebam igrati golf ili ići u lov ili slično. Tog dana nisam imao neki poseban razlog da marim o vremenu, ali sam ga svejedno zamijetio, i na trenutak osjetio da bih prošetao. Dok sam šetao, razmišljao sam o tome gdje sam, kako sam došao do tuda, i kamo sam išao odavde. Osjećao sam se neobično odvojenim od stvarnosti 'čovjek u kukuljici', ta stara priča o vanzemalcima koji preuzimaju živote živih bića. Bilo je zanimljivo, iako čudno, dijeliti stajalište jednog vanzemaljca.

Trebao sam nešto stvarnije. Impulzivno sam osjetio da sam odgađao predugo. Nazvao sam Nadiju Shellev.

Nadia je rekla da je slobodna za ručak za dva dana. Sve dok nismo sjeli i zajedno podigli čaše, pustio sam je neka ostane pod dojmom daje svrha ovog sastanka bio razgovor o nekoj vrsti daljnjeg poslovanja. Kada sam, kratko nakon toga, priznao daje postojao više osobni motiv u pozivu, stvorio sam dojam daje ona to očekivala, ali nije bila sigurna. Napravila je sve propisane znakove protestiranja i povlačenja, sve što je općepriznati način ophođenja zahtijevao od respektabilne mlade žene. Kada sam predložio večeru za vikend (kada će Sara ponovo biti na putu), Nadia je rekla da će mi javiti. Rekao sam joj neka me nazove na broj mobitela, što je i učinila sljedećeg dana da bi mi rekla daje slobodna u subotu navečer.

Prošao je još jedan tjedan prije nego smo zajedno otišli u krevet. 'Gledaj,' rekao sam onog popodneva kada smo to učinili, u njenom stanu, 'ako se kajemo, jednostavno se složimo daje to normalno. Ali nije potrebno.'

Zabacila je glavu unatrag i nasmijala se, tim divnim usnama koje su uramljivale biserno bijele zube. Onda je pitala volim li svoju ženu. Rekao sam joj da smo se razišli, i da niti jedno od nas ne ulaže neki napor da preokrene taj proces.

'Znaš što ja mislim?' rekla je. 'Ja mislim da tvoja žena viđa nekoga. Zašto bi te inače ostavljala samog toliko često kao što to

čini? Gotovo te poziva da se spetljaš s nekim. Zar te nikada ne pita što radiš sa svojim vremenom?'

Lagano sam zatresao glavom, buljeći u strop.

'Nikada.'

'Onda je jasno.'

Pomisao daje Sara u preljubničkoj vezi s nekim, pala je i meni na pamet, zajedno sa sjećanjem na onu stavku u predbračnom ugovoru o razvodu 'iz bilo kojih razloga'. Nije imala ništa izgubiti: ja sve.

'Zašto je jednostavno ne napustiš,' pitala je. 'Ako je brak mrtav kao što ti kažeš?' Uzdahnuo sam i pitao se da li da joj kažem istinu. Bilo je nešto u Nadiji što je Činilo da osjećam kako prema njoj mogu biti otvoren. Vodili smo ljubav sa svim uzbuđenjem novoga i neotkrivenoga; u isto vrijeme bilo je nešto više između nas što se činilo ispravnim, kao da smo pripadali jedno drugome.

Ali odustao sam. Bio sam s njom u krevetu, opet u stvarnosti sam je jedva poznavao ništa više nego što je ona, u tom slučaju, poznavala mene. Bilo je prerano za povjerenje. Sve što sam znao o Nadiji bilo je da je imala nekakvu osobinu mačke: jedina stvar koju je razumjela bila je zadovoljstvo. Čisto puteno, i senzualno, zadovoljstvo. I, poput svih mačaka, znala je da je jedini način da dođe do njega otići upravo tamo gdje ga ima i uzeti ga.

Okrenuo sam se na bok, približavajući naša lica blizu jedno uz drugo. 'Stvar je u tome,' rekao sam, prelazeći prstom nježno preko linije njenog obraza, 'do sada nisam upoznao nikoga tko bi bio vrijedan moga braka.'

Naše su se usne dodirnule i tijela su se ponovo počela ispreplitati. Strast koju smo oboje mislili da srno iscrpili, bar na neko vrijeme, ponovo nas je pokosila s neumanjenom snagom. Bio sam čak tvrdi nego ranije, i ona je tiho jecala od želje kada nas je još jednom progutalo seksualno uzbuđenje.

Sara je bila nepopustljiva. 'Razgovarat ćemo o tome za vikend.

U Eastwaysu.'

'Zašto ne sada?'

'Zato jer moram biti negdje drugdje.'

'Misliš da je sastanak nekog prokletog umjetničkog dobrotvornog odbora važniji od '

'George, neću razgovarati s tobom ni o čemu dok si ovakav.'

'Kakav? Kakav sam to ja? U čemu je tvoj problem?'

'Ta čitava stvar s gubitkom pamćenja. Mislim da to radiš namjerno.'

'Dobio sam udarac u glavu, za ime Boga!'

'Tvoj liječnik kaže da su te ozljede mogle biti samonanesene. Čak su pronašli ogrebotine na tvojim rukama koje izgledaju kao da si klečao dok si glavom udarao o pločnik.'

'To je najgluplja stvar koju sam ikada čuo!'

'Trebaš pomoć, George molim te. Nije ti dobro. Nisi svoj.'

Pokušavao sam izvući iz nje neku jasniju izjavu o našoj situaciji. Odbijala je vjerovati da nisam namjerno radio probleme, gazeći 'svoju' riječ koju sam dao prošlog tjedna. Moj blef s gubitkom pamćenja bio je pročitao, ali još sam se grčevito držao za njega kao utopljenik koji se drži za posljednju stvar koja pluta. Najveća pogreška koju sam sada mogao napraviti bila je priznati da je bila u pravu i da sam se pretvarao. Nije postojao lak način da se izvučem iz ovoga.. Jedino rješenje bilo je da se suočim sa stvarima i reagiram na pravi način.

'U redu,' rekao sam, kao da sam bio iscrpljen od svađe i žalostan zbog toga što sam joj priuštio, 'možda si u pravu i ja sam lud pa sam razbio lubanju tako da se mogu pretvarati da sam izgubio pamćenje. Štogod! Sve što znam jest da jajesam izgubio pamćenje, točka. Znači, da, ja trebam pomoć i volio bih je dobiti od tebe.' 'Vikend, George. Moram ići.'

Zatvorio sam oči kao da me boli i slušao njene korake kako iščezavaju, praćeni zvukom zatvaranja vrata stana za njom. Zatim sam skočio na dugački bijeli trosjed iza mene i zapiljio se u strop.

Eastways je bila kuća gore u Berkshiresu. Ja sam predložio da pođem tamo sam, govoreći Sari kako trebam nekoliko dana mira i tišine za razmišljanje. Što je bilo važnije, to mi je davalo priliku pronjuškati i općenito saznati što sam mogao o čovjeku koji sam trebao biti. Čim sam rekao da ću poći tamo, Sara je rekla da će mi se pridružiti za vikend. Doći će u petak navečer, tada ćemo imati dovoljno vremena da razgovaramo o svemu o čemu smo trebali. Činilo se da misli kako će to biti lakše obaviti tamo.

Otišao sam vlakom u četvrtak ujutro, dogovorivši se da me čovjek koji je radio za 'nas' dočeka na dolasku. Naravno nisam imao pojma kako je izgledao, ali je on znao mene pa je požurio prema meni čim sam izišao iz postaje na blijedo poslijepodnevno svjetlo.

Vožnja do kuće trajala je svega dvadeset minuta. Pronašao sam nekoliko fotografija tog mjesta u Georgeovom radnom stolu, ali nisam bio u potpunosti pripremljen na to prostranstvo i magičan pogled na jezero. Sama je kuća bila standardni neotudor, ali ogromna i ugodno nepravilno raspoređena.

Okrugla žena majčinskog tipa istrčala je kroz prednja vrata kad je čula dolazak auta. Njeno ime, znao sam, bilo je Martha. Ona i njen muž Joe, koji me dovezao sa postaje, živjeli su u kući na imanju i brinuli o njemu. Znao sam da su bili s obitelji Sarinom obitelji mnogo godina, pa su poznavali Georgea preko njegovog braka sa Sarom.

Martha se uskomešala oko mene i smjestila me ispitujući o mom zdravlju. Rekla je da je shvatila da patim od glavobolja i gubitka pamćenja otkad sam bio napadnut. Rekao sam da se sada zapravo radi samo o povremenim rupama u pamćenju, i da se popravija, ali se nadam da će ona i Joe pretrpjeti ako se na trenutke budem činio izgubljenim ili čak glupim. Molba je dirnula majku u njoj, i znao sam da neću imati problema niti s jednim od njih.

Iako mi je nedostajala Nadia, odupro sam se porivu da je nazovem. Dogovorili smo se da nam je potrebna apsolutna diskrecija.

Tu sam večer jeo sam i gledao film na televiziji. Martha mi je pripremila neku piletinu s francuskim imenom, i na svoje sam zadovoljstvo otkrio da kuća ima fini vinski podrum. Sve u svemu bila je to ugodna večer, nakon koje sam uživao u dugom snu bez snova. Odlučio sam da mi se kuća sviđa; nešto u njoj slagalo se sa mnom. Jedino sam žalio što, prema Sarinoj oporuci, nije postojao način daje ikada naslijedim.

Između mene i Nadije nije bilo niti riječi o tome da se riješimo Sare. Pričali smo samo o tome daje napustim. Natuknuo sam daje to pitanje pogađanja pravog trenutka, pravnih pojedinosti i financijskih nagodbi. Ako bi se u međuvremenu dogodila nesreća, bila bi samo to nesreća. Nadia ne bi znala dovoljno da me izda, a da sebe ne učini suučesnicom. Tako nije i neće postavljati pitanja. Bio sam jako

siguran u Nadiju u tom pogledu. Znalaje stoje željela i bila je odlučna to dobiti.

Ubio sam već ranije. Ubio sam Georgea, doduše ne s vlastitim rukama, ali sam ga bez žaljenja isporučio onima koji će to učiniti. Znao sam bez sumnje da me ubijanje ne muči ni na koji moralan način. Sve što me brinulo, bilo je mogu li se nekažnjeno izvući nakon toga vječna jedanaesta zapovijed, jedina koja je nešto značila. Znao sam da će Sarino ubojstvo biti složenije od Georgeovog, ali pronaći ću način. Moj je najveći problem bilo vrijeme. Njen je život morao završiti prije nego brak, i iako nisam znao pojedinosti, bilo mi je jasno da se radi o strašno trulom braku.

Sljedeće jutro pretražio sam kuću ladice, papire i ormare u potrazi za bilo čim što bi se moglo pokazati korisnim. Ne toliko za oružjem nego za nekim znakom, načinom kako da to sve napravim i uklonim sumnju sa sebe na... tko to zna?

Možda je muškarac s kojim je Sara upletena bio oženjen i ja to jest George sam bio rogonja kao i njegova žena. Ili je možda Sara bila u vezi sa ženom? Zašto da ne? Takve se stvari dešavaju, i to često.

Iznenada mi je druga misao prošla kroz glavu tako neočekivano da sam poskočio. Je li George bio peder? Možda je on bio rogonja zbog ženine afere, ili afera, ali je istovremeno diskretno išao vlastitim putem? To je bio scenarij koji nisam mogao odbaciti i kojeg ću morati tretirati vrlo oprezno ako se pokaže istinitim. Ali nisam pronašao ništa, nikakav dokaz zastranjenja bilo kakve vrste na nijednoj strani. Ukratko, ništa što već nisam znao, što je bilo vrlo malo. Bilo je frustrirajuće.

Nakon ručka otišao sam prošetati kroz šumu i dolje prema jezeru. Oko sat kasnije, na mom povratku drugim smjerom od onog kojim sam se uputio, stao sam kako bih pogledao toranj sa satom na strani kuće koju do sada nisam vidio. Oko njegove dvije strane bile su podignute skele.

Dok sam stajao tamo, Joe je došao reći daje dao naputke da se radovi na održavanju odgode dok sam je bio tamo kako me ne bi uznemiravali. Zahvalio sam na njegovoj obzirnosti.

Vrh tornja je bio nazupčen i pitao sam se ima li terasu. Nekoliko minuta kasnije pronašao sam unutarne ljestve koje su vodile gore

do nje. Ušao sam u prostor u kojem bi bilo lijepo u ljetnim večerima popiti piće s prijateljima. Ograda je na jednoj strani, sada sam mogao vidjeti, bila srušena zbog priprema za posao koji je trebao biti napravljen. Skele iza nje stvorile su privremeni balkon koji je omogućavao da se radovi obavljaju s te strane. Zakoračio sam oprezno van i provirio preko niske zaštitne pregrade. Pad je bio strm. Zamislio sam zvuk ljudske lubanje dok udara dolje u kamene ploče, i povukao se natrag uz drhtaj.

Ali plan je stvoren u mojoj glavi. Sada će biti jednostavno. Točno sam znao što trebam učiniti.

Pola sata kasnije sjedio sam ispred vatre u knjižnici, pijuckajući viski i sodu. Čekajući večer, kada će stići Sara.

Napokon sam Georgeu rekla istinu, noć prije nego sam otišla za Philadelphiju. To je bila najteža stvar koju sam ikada morala učiniti. Zapravo, uopće nisam imala pravo tako postupiti. Steve i ja složili smo se da ćemo našu vezu držati tajnom tako dugo dok on ne prebrodi jednu veliku prepreku glasačku zabavu koja će potvrditi njegov izbor za kandidata u Senat. To se trebalo dogoditi u periodu od samo tjedan dana. Nakon toga njegov će položaj biti mnogo sigurniji, iako nipošto neopoziv. Bilo je još više od godine dana do izbora, i mnogo se toga moglo desiti u tom razdoblju uključujući razvod i ponovno vjenčanje. Ali 'skandal' sada, tipa 'Kandidat napušta obitelji zbog tuđe supruge', dokrajčio bi ga prije nego bi propisno i započeo.

Ali iznenada više nisam mogla tako nastaviti. Bila sam sigurna da George nešto sumnja, i jednostavno više nisam mogla podnijeti da ga tako nastavim zavaravati. Nije zaslužio da se s njim postupa tako bijedno. I previše smo noći preležali skupa na više od jednog načina on bi me promatrao u mraku pokušavajući ostati neopažen, a ja bih se pretvarala da spavam. Napokon, te noći, znala sam da se moram suočiti s njime. Nije postojao drugi način.

Otvorila sam oči i pogledala u njega, susrevši se s njegovim pogledom.

'Radi se o Steveu, zar ne?'

'Da,' odgovorila sam jednostavno, nesposobna pokušavati bilo kakvu laž ili poricanje.

Kao što sam rekla, nisam imala pravo to učiniti. Stavljala sam Stevea u rizičnu situaciju. Ipak, nije se činilo mogućim učiniti bilo što drugo.

Niti se činilo mogućim vratiti toliko toga samo jednom riječi.

George je polako kimao glavom, upijajući tu potvrdu svojih strahova. 'Što želiš napraviti?' Usta su mu bila suha. Vidjela sam da pokušava progutati.

Počela sam govoriti, 'Iskreno mi je žao, George,' ali me prekinuo.

'Nemoj. Molim te nemoj se ispričavati. To pogoršava stvari. Budimo samo praktični. Što ćemo napraviti?

'Razvesti se, pretpostavljam,' rekla sam. 'Ne možemo nastaviti živjeti ovako, zar ne?'

'Ja ću se iseliti,' rekao je. 'Dok ti budeš na putu, sve ću dogovoriti. Nešto ću pronaći za sebe.'

'U redu,' prošaptala sam, 'možda je tako najbolje.'

Činilo se nestvarnim da smo tako jednostavno odbacili naše budućnosti. Čak iako on nije želio da se ispričam, osjećala sam da moram objasniti. Željela sam da bar shvati moje razloge zbog kojih sam ga tako dugo zavaravala; željela sam da zna da sam to činila nerado. Slušao je smireno, ne gledajući u mene, zatim je jedanput kimnuo glavom.

'Ne moraš brinuti oko skandala. Neću ga raditi.'

Ništa nisam rekla, samo sam primila njegove riječi na znanje u tišini, znajući da ću se osjećati kao licemjer ako mu zahvalim za njih.

Bila je njegova ideja da se preseli u jednu od gostinjskih soba te večeri. Nisam se bunila bilo je to očito bolje rješenje od odlaska u hotel. Nije me iznenadilo što ostatak noći nisam spavala; mislim da nije niti George. Ležala sam i razmišljala o tome kako stvari koje se čine tako jednostavnima mogu prerasti u velike komplikacije i uzrokovati toliko patnje.

Dugo se poznajemo, Steve i ja još kada sam bila brucošica na koledžu i radila kao pomoćnica zamjenika urednika umjetničkog magazina. On je bio idealistični mladi odvjetnik koji je radio u uredu javnog pravobranitelja. Tada nije niti pomišljao o odlasku u politiku. Bio je sjajan, zabavan i zgodan, pa kako sam mogla izbjeći zaljubiti

se u njega? Bili smo zajedno više od dvije godine, stoje mnogo kada si mlad. To znači da se počinješ pitati kamo ta veza ide.

Možda sam ga stavila pod pritisak. Jesam li? Nisam namjerno. Mislim daje činjenica da sam ja imala novac stvorila određenu barijeru između nas. To je uvijek bilo u pozadini njegovih misli, i nije mu se sviđalo. Zbog toga se bojao za svoju neovisnost, njegov samoimidž slobodnog čovjeka: njegove muškosti, pretpostavljam. Napola sam ga zbog toga poštovala, a napola mu htjela rasuti mozak.

Bilo kako bilo, nema puno smisla nakon toliko vremena previše analizirati zašto se nešto desilo: rezultat je jednak. Razišli smo se na 'pokusni rok', koji je postajao dulji i dulji, i za vrijeme kojeg je on postupno upoznao nekog drugog.

Ostali smo prijatelji. Bila sam pozvana na vjenčanje, i bila sam ljubazna prema Lindi, njegovoj supruzi, iako je nikada nisam voljela niti joj vjerovala. Ironično, ona je bila upravo onakva žena kakvih se Steve pribojavao da se skrivaju ispod površine svih bogatih djevojaka: sebična, tašta i društveno ambiciozna. Linda je bila sve to osim što nije bila bogata. No, imala je puno povjerenje u Steveove sposobnosti koje će taj mali problem riješiti u kratkom roku.

Mislim da sam se za Georgea udala iz inata bar jednim dijelom. Znam da time zvučim kao budala, ali ne mislim da jesam, i nepravедno je prema njemu. Bio je drukčiji čovjek od Stevea, manje ambiciozan promijeniti svijet, znatijeljniji razumjeti ga. Predavao je na malenom fakultetu, napisao nekoliko romana, i bio je zapravo vrlo zanimljiv za razgovor. Sviđalo mi se to stoje uvijek bio pun ideja i dmkčijeg načina gledanja na stvari. Mislila sam da će život s njim biti civiliziran i u ugodnom društvu.

Pa, bio je jedno i drugo. I kada sam s vremenom počela osjećati da to nije bilo dovoljno, tada sam, ruku na srce, opet mogla kriviti jedino sebe. No činjenica je da je George propustio priliku tijekom godina ostvariti sve one planove i ambicije kojih je bio pun kada smo se upoznali. Rekao je da želi napisati puno romana, ali nikada nije, iako je započeo tri. Pokušao je pisati priče, ali i od toga je odustao. Na kraju je počeo sakupljati antologije, uglavnom o znanosti stoje bilo iznenađujuće jer nije bio znanstvenik. Kada sam ga upoznala, predavao je pravo, iako je rekao da nikada nije duboko bio

zainteresiran za taj predmet. Njegovo glavno žaljenje bilo je što kao dijete nije bolje bio poučavan matematici, jer da je bio, mogao bi postati znanstvenik teoretičar fizike, u idealnom slučaju. Čitao je sve što je mogao pronaći o toj temi, boreći se satima kako bi upio složene ideje poput (sjećam se da je jednom rekao) jedanaestodimenzionalnog svemira. Zatim bi ono što je razumio zapisivao u svoje knjige, ali u jednostavnijem jeziku i s dodatkom, kako bi on to rekao, nekoliko vlastitih nagađanja.

Problem je bio što njegove knjige nisu bile dovoljno sofisticirane za stručnjake niti dovoljno jasne za prosječnog čitatelja. Nisu se dobro prodavale, niti su bile puno bolje kritizirane ako su opće i bile kritizirane. Bio je to klasičan slučaj padanja između dva stolca podaičje koje je opisivao, iskrivljenim ali, nažalost, svojim prirodnim staništem. Učinila sam što sam mogla, preko različitih prijatelja i poznanika, da mu se knjige objave, čak i kada bi to značilo diskretno sponzoriranje s moje strane s vremena na vrijeme. Nadala sam se da moje intervencije nisu nikada bile preočite za Georgea. Bio je draga i darežljiva duša, ali bila je neizbježna činjenica daje postao dosadan. Znala sam da me još uvijek voli, ali u srcu, iako me to boli priznati, nisam bila u stanju reći istu stvar za njega već neko vrijeme.

Nikada nisam izgubila vezu sa Steveom. Viđali smo se povremeno u društvenim prilikama, ali nikada nismo izmijenili više od par riječi, i gotovo uvijek u društvu drugih. Ljubavnici smo ponovo postali tek pukim slučajem iako se pitam bi li to George nazvao slučajem? Počeo je istraživati knjigu o ima i počeo viđati svu silu skrivenih obrazaca posvuda.

Steve je još bio oženjen Lindom nesretno, usprkos dvoje djece koje je obožavao i uspješnoj pravnoj službi. U Chicago je doletio zbog klijenta. Ja sam ondje bila kako bih provjerila nekoliko mladih umjetnika. Srela sam ga u predvorju Drakea, u kojem smo oboje odsjeli. Dogovorili smo se za večeru kasnije te večeri.

Ostatak dana nisam mislila na ništa drugo. Kasnije mi je rekao da je i njemu bilo isto. Bilo je to kao da ponovo upoznaješ starog prijatelja, najboljeg starog prijatelja, kod kojeg možeš nastaviti baš tamo gdje si stao smijući se međusobnim šalama prije nego ih i dovršiš. Shvatila sam koliko sam malo ikada bila zaljubljena u Georgea, i kako nikada nisam prestala voljeti Stevea.

Ne mislim daje ijedno od nas dvoje na početku imalo i najmanju namjeru provesti noć zajedno; ali do vremena kada smo napustili maleni restoran, pronašli taksi i vratili se u hotel, oboje smo znali da je to neizbježno.

Tada je počela neukusna farsa preljubničke ljubavne veze. Bilo je to nešto što nijednom od nas nije odgovaralo i na što bi bili ponosni, ali nismo imali izbora. Oboje smo znali da je ono što želimo biti zajedno. Glavni je problem, barem za Stevea, bio odabir pravog trenutka.

Između Stevea i Linde preostalo je malo naklonosti. Njihov je brak bio još samo na papiru. Ako bi se seksali, rekao mi je, bilo je to strogo po dužnosti, jednom mjesečno, i s ugašenim svjetlima. I bilo bi brzo gotovo. Ali Linda je bila žena koja ne pušta lako ono što smatra svojim. Brak joj je već priskrbio materijalnu udobnost. Sada, sa Steveom političkom karijerom u usponu, donosio joj je i društveni status. Podnosila je i njegove povremene avanture (priznao mi je da je kroz godine imao dvije kratke) i jasno mu je dala do znanja da će čak podnositi i stalnu ljubavnicu radije nego se odreći prilike za život u čarobnim krugovima georgetownovskih zabavi i večera. Tko zna koliko bi ih daleko mogao dovesti Steveov talent?

Nasuprot problemu ambiciozne žene, koja će sigurno učiniti sve u svojoj moći da ga uništi ako joj zaprijeti odlaskom, morao je misliti na svoju djecu. Bi li njegov odnos s njima preživio vrstu razvoda kakvog bi mu Linda nesumnjivo priuštila, bilo je otvoreno pitanje. Rekla sam mu da ja osobno nikada nisam vjerovala da djeca imaju koristi od roditelja koji ostaju u nesretnom braku zbog njih, ali nisam imala svoju djecu pa tko sam ja da dajem savjete?

I tko sam ja, pitala sam se, da imam sreće udati se za muškarca poput Georgea, koji se licem u lice s mojom izdajom ponio jednako kao i u svemu drugome tako dobro da si se osjećao da ga iskorištavaš. A vjerojatno i jesi.

Sljedeće jutro ustao je prije mene, i čak inzistirao ispratiti me s kišobranom do mog taksija. Okrenula sam se natrag i vidjela ga kako stoji na kiši, tako usamljena figura. Iznenada sam imala najjači osjećaj da ga više nikada neću vidjeti. Obuzela me panika. Hoće li učiniti nešto budalasto? Je li sposoban za samoubojstvo? Taman sam se spremala reći taksistu da okrene natrag kada sam shvatila

što se događa projicirala sam vlastitu krivicu na njega. Nije bilo u njegovoj prirodi da naudi sam sebi. To bi bio sebičan čin, a ako je postojala jedna stvar koja Georgeu nije pripadala onda je to bila sebičnost.

Moj put u Philadelphiju tog vikenda bio je službene naravi i nije imao veze sa Steveom, koji je ostao s Lindom u kući nekog političkog glavonje u Hamptonu. Čitavo sam vrijeme gledala slike i razgovarala s umjetnicima i vlasnicima galerija, sve dok jedan od mojih pomoćnika u New Yorku nije nazvao negdje nakon četiri u nedjelju popodne.

'Sara, slušaj, svejeuredu, nije ozbiljno, ali Georgeje u bolnici.'

Osjetila sam stezanje u prsima i srce mi je počelo snažno udarati.

'Što se desilo?'

'Bio je opljačkan sinoć. Našli su ga negdje na Trećoj aveniji.'

'Sinoć? Zašto me nitko nije nazvao?'

'Nisu znali gdje te mogu pronaći. Bolnica me upravo nazvala doma.'

'George zna gdje sam.'

'Sara, zadobio je ozljede glave. Nisu opasne po život, ali pati od gubitka pamćenja. Kažu da su gotovo sigurni daje privremeno, ali on trenutačno čak ne zna niti tko je.'

Prvim sam se vlakom vratila kući. Očekivali su me u bolnici gdje je bio mladi liječnik koji je inzistirao na razgovoru sa mnom prije nego vidim Georgea.

'Želim naglasiti,' počeo je, 'da vaš suprug nije u fizičkoj opasnosti.'

'Ali nešto mentalno nije u redu s njim?'

'O tome sam i htio razgovarati s vama. Ovo je jedan od neobičnijih slučajeva amnezije na koje sam naišao.'

Objasnio mi je da iako Georgeova zamotana glava izgleda vrlo dramatično, njegove su rane površinske i ne odgovaraju baš naročito stupnju njegove amnezije. Nije baš rekao da takav potpuni gubitak pamćenja nije moguće, ali se činilo da smatra kako je to vrlo malo vjerojatno. Zatim je trenutak šutio, kao da mu je nešto drugo bilo u mislima, ali nije bio siguran kako to izreći.

'Ako postoji nešto više što mislite da bih trebala znati,' rekla sam, 'radije bih da mi ne tajite.'

Namrštio se, poprimajući povjerljiviju boju glasa. 'Gospođo Daly, postoji tzv. psihološka amnezija kao suprotnost fizičkoj. Može nastati kada žrtva želi nešto zaboraviti, i možda koristi slučajan jak ali ne tako ozbiljan udarac u glavu kao izgovor za to. Ponekad čak i prouzroče takav udarac.'

'Kažete li vi da se moj suprug sam udario u glavu?'

'Ne kažem ništa takvoga. Samo pitam je li možda imao nekakav razlog da potraži privremeni bijeg u zaboravu. Je li dogodilo nešto u njegovom životu prije ovog događaja s čime se možda nije želio suočiti?'

Promatrao me pažljivo kako bi vidio učinak svojih riječi na mene. Imala sam nelagodan osjećaj da je sumnjao kako znam više nego mu govorim. Naravno, bio je u pravu, stoje učinilo da se osjećam još gore. Vjerojatno sam mu trebala reći istinu. Možda smo mogli dogovoriti psihološku pomoć za Georgea. Možda bi, na taj način, izbjegli mnoge stvari koje će se dogoditi kasnije.

No, suzdržala sam se, uglavnom zato jer nisam mogla reći ništa bez rizika da upleteni Steveovo ime u sve to. Znam da sam jednostavno mogla reći da sam Georgeu rekla da ga napuštam, ali ako bi ga oni poslije suočili s tim kao dio njegove terapije mogao bi izbrbljati čitavu priču možda nenamjerno, ali bi rezultat bila upravo onakva situacija kakvu smo pokušavali izbjeći. U pitanju je bilo samo tjedan dana prije važnog glasanja za Steveovu kandidaturu. Već sam puno riskirala svojim priznanjem Georgeu. Onda sam se izvukla, ali imala sam čudan osjećaj da ne smijem izazivati svoju sreću i Steveou po drugi put.

Zato sam odmahнула glavom, pokušavajući izgledati zbunjeno i rastreseno. 'Ne,' rekla sam, 'ne mogu se sjetiti ničega.'

Liječnik je bio u pravu glede Georgeovog dramatičnog izgleda. S ogromnim turbanom od bijelih zavoja na glavi i plavo žutim modricama na licu, izgledao je kao dajepreživio nesreću vlaka. Bio je na otvorenom odjelu ali u kutu sa zastorima navučenim oko kreveta, pridignut u sjedeći položaj s nekakvom cjevčicom u ruci. Kada sam ušla u njegovo malo područje nalik na šator, praćena liječnikom, okrenuo se i pogledao me sa znatiželjom, ali bez imalo

traga prepoznavanja. 'George? George, jesi li dobro? Zar me ne poznaješ?' Instinktivno sam ga krenula dodirnuti, ali zaustavio me njegov netreptajući pogled te sam ruku povukla natrag.

'To sam je, George, Sara.'

Mišići oko njegovih očiju su se skupili dok se pokušavao koncentrirati. Vidjela sam trenutak panike dok je shvatio da bi me trebao poznavati, ali iz svog sjećanja nije mogao izvući ništa što je imalo veze s licem ispred njega.

'Ovo je vaša supruga, gospodine Daly,' rekao je liječnik profesionalno smirenim i ohrabrujućim glasom, 'ali ne brinite ako je se ovoga trenutka ne možete sjetiti. Vaše će se pamćenje vratiti, pa nemojte biti uznemireni bilo čime što se sad dešava. Sve će uskoro početi dobivati svoj smisao.'

Kao da su te riječi nekako pokrenule početak oporavka, promjena je prešla preko Georgeovog lica. Bio je poput čovjeka koji je neočekivano naletio na nekoga koga nije vidio dvadeset godina, na ulici ili zabavi, i postrugao naslage promjena koje je vrijeme naslagalo kako bi ispod njih pronašao poznate stare crte lica.

'Sara...? Oh, Bože, Sara...!'

Moja ruka, koju sam trenutak ranije povukla, još se uvijek kolebala između nas. Sada ju je zgrabio svojim objema.

'Što se događa, Sara? Za ime Boga, što mi se to događa?'

George je stigao kući dva dana kasnije. Izgledao je lagano zabrinjavajuće, s djelomice obrijanom glavom i nekoliko šavova zamrljanih jodom koje će ukloniti tek kasnije. Njegovo se pamćenje nastavilo vraćati dio po dio, ali nije se mogao sjetiti apsolutno ničega o napadu, iako se maglovito sjećao daje krenuo popiti piće s Louom. Sudeći prema Louu, rekao je da želi razgovarati o nečemu, ali telefonom mu nije rekao o čemu. Sada, naravno, George nije imao apsolutno nikakvog pojma o čemu se moglo raditi.

Nešto drugo čega se također nije sjećao bio je bolan razgovor kojeg smo vodili noć ranije prije nego sam otišla za Philadelphiju. Izgledao je pomalo iznenađen kada je sve svoje stvari pronašao premještene u gostinjsku sobu. Dvojila sam da li da mu kažem daje to bila njegova ideja, ali to bi značilo ponovno otvaranje čitave teme, a bila sam daleko od sigurnog da to želim učiniti. Razgovarala sam sa Steveom, i složili smo se da će vjerojatno najbolje, u čitavoj toj

situaciji, biti 'pustiti lava dok spava' na neko vrijeme. Georgeu sam dala neke izgovore o tome kako je za njega bolje da ima svoju vlastitu sobu dok se oporavlja. On je to prihvatio, i jedino sam se nadala da će nastaviti tako sve dok mu se pamćenje ne vrati tako da ne moramo ponovo prolaziti kroz isto strašno sučeljevanje.

Ipak, stvari nisu tako ispale. Nakon nekoliko dana počeo je pričati o povratku k meni u sobu. Kada sam pokušala izbjeći taj razgovor, postao je sumnjičav. Napokon je postao fizički: ne nasilan, ali uporan. Jedne noći došao je u moju sobu baš nakon što sam otišla u krevet i pokušao voditi ljubav sa mnom. Njegove su ruke bile posvuda po meni i bio je sasvim očito uzbuđen. Tzmaknula sam se i pokušala ga odvratiti s novim izgovorima glavobolja, umorna, itd. ali ništa nije želio prihvatiti. Uporno me ispitivao što nije u redu. Napokon sam shvatila da se moram suočiti s tim.

'George, raspravili smo o svemu tome. Dogovorili smo se.'
'Raspravili o čemu? Kada?'

'Prošli tjedan, prije nego sam otišla za Philadelphiju.'

Gledao me tupo.

'Želiš li mi reći,' rekla sam, 'da se zbilja ne sjećaš?'

Rekao je da nema pojma o čemu pričam. Pitala sam se što da mu kažem, odakle da počnem. Zatim sam uputila još jedan posljednji vapaj njegovoj načelno darežljivoj, nježnoj prirodi. Ne sjećam se točno kako sam to sročila. Znam da sam priznala da, točno, postoji problem, nešto o čemu smo razgovarali i riješili ga.

Zbog toga što mu se desilo, on je zaboravio na sve to. Obećala sam mu da ćemo o svemu ponovo detaljno razgovarati, i to uskoro, ali ovoga trenutka preklinjala sam ga da bude strpljiv.

Njegove su oči prodirale u moje, pokušavajući pročitati što je ležalo u njima. Onda se najednom opustio. Bilo je to kao daje prihvatio da postoje neke stvari za koje nije znao i možda niti neće neko vrijeme, i da je sve što je trenutačno mogao učiniti bilo pustiti ih na miru. Vratila sam se na ono što mi je liječnik rekao o mogućnosti da je njegov gubitak pamćenja uzrokovan psihološki jednako koliko i fizički. Možda je negdje u pozadini svoje podsvijesti znao istinu i sjetio se, doduše nejasno, što se dogodilo između nas te noći. Ne znam. Osjećala sam samo ogroman osjećaj olakšanja jer je odabrao ponašati se razumno. Od te noći nadalje prihvatio je staus quo,

spavao je sam i nije postavljao pitanja, usredotočujući se više na oporavak svog, još uvijek nepotpunog, pamćenja svaki dan.

Na moje veliko iznenađenje, bio je savršeno sretan, čak nestrpljiv izaći van i upoznati ljude. Rekao je da to samo može pomoći u sakupljanju svih komadića zajedno u jednu cjelinu. Tako smo otišli na nekoliko večernjih zabava, par prijema, otvorenje u Metu društveni vrtlog u kojem se činilo da uživa, iznenađujuće, više nego inače.

Unatoč svom čudnom izgledu (proći će tjedni prije nego mu ponovo naraste kosa i pokrije ožiljke) bio je trezven i ugodan, dobar slušatelj, što je uvijek u razgovoru bila njegova najjača strana; no bilo je neobično gledati kako je ponekad potpuno propuštao prepoznati stare prijatelje, ljude koje je poznao godinama, a sada su se morali ponovo predstavljati ispočetka, pričati mu o svojim životima i čime se bave i tko su im djeca, sve dok se u njegovim očima ne bi pojavio bljesak prepoznavanja. Ponekad, dok sam ga promatrala, imala bih dojam da se samo pretvara da se sjeća, poput nekoga tko pati od ranog stadija Alzheimerove bolesti; nakon toga mi se znao diskretno obratiti zbog kratke biografije nekoga s kim je upravo čavrljao kao da ga dobro poznaje. Pažljivo bi slušao pojedinosti kojima bih ga snabdijevala, zamišljeno kimajući kao daje sve upamtio.

Bilo je neizbježno da ćemo kad tad naletjeti na Stevea i Lindu.

Znala sam da će Steve i Linda biti na baš tom posebnom okupljanju. Steve i ja prethodno smo raspravili o tome, pitajući se ne bi li trebalo izbjeći susret između nas četvero zbog opasnosti da pokrene Georgeovo prisjećanje na stvari koje je za sada tako prikladno zaboravio. Zaključili smo da bi se činilo čudnim ako bi pokušali izbjeći taj susret, nadajući se ili da se George ničega neće sjetiti ili da će se, ako čak i bude, ponašati jednako dobro kao stoje učinio i posljednji put.

Linda je pretjerivala brigom nad Georgeom i strahotom kroz koju je prošao, dok smo Steve i ja nastojali izbjeći susret očima. Uхватила sam se kako promatram Georgea na granici opsjednutosti, tražeći bilo kakav nagovještaj prisjećanja da su životi ovo troje ljudi oko njega isprepleteni s njegovim na način koji je ovaj prizor ljubaznog društvenog čavrljanja činioAtako veličanstveno apsurdnim. Ali nije

postojao čak niti tračak takve spoznaje na njemu. Uхватила sam Georgea kako ispušta diskretan uzdah olakšanja. I sama sam učinila isto. Sljedeći dan Steve i ja smo razgovarali telefonom i pitali se što bi trebao biti naš sljedeći potez. Mogli smo čekati dok se Georgeu potpuno ne vrati pamćenje i tada se pozabaviti njegovom reakcijom. Ili smo mogli riskirati postavljanje loše tempirane bombe priznavši mu istinu sada. Postojala je treća mogućnost možda on nikada potpuno neće povratiti svoje pamćenje. U tom slučaju morali bismo ponovo proći kroz čitav proces priznanja i suočavanja u nekom periodu kada Steve i ja više ne bi bili u tolikoj opasnosti od razotkrivanja.

Steveova glavna briga bila je da će se Georgeu pamćenje vratiti u nekom trenutku kada ćemo on i ja biti sami zajedno i da će reagirati loše, možda čak i nasilno. Pokušala sam ga razuvjeriti da takvo ponašanje jednostavno nije u Georgeovoj prirodi, ali nisam uspjela. 'U pravim okolnostima,' rekao je, 'svatko je sposoban za nasilje.'

Ali ja nisam bila zabrinuta. Poznavala sam Georgea. Zatim, oko tjedan dana kasnije, dogodilo se nešto što me navelo na preispitivanje jesam li ga poznavala tako dobro kao što sam mislila. Bez nekog vidljivog razloga iznenada je postao smušen i ponovo počeo trabunjati o dogovoru oko našeg spavanja. 'Obećala si da ćemo razgovarati o tome kada se vratim doma', rekao je. 'Pa, bio sam strpljiv, ali sada želim razgovarati o tome.'

Planirali smo otići u Eastways za vikend i predložila sam da to ostavimo do tada.

Da budem savršeno iskrena, moj glavni razlog za to bilo je ono završno glasanje za Steveovu kandidaturu koje se trebalo održati u petak, nakon čega će se raščistiti najgori potencijalni olujni oblaci koji su visjeli nad nama.

Ali George nije htio niti čuti za to. Inzistirao je da se čitava stvar iznese na otvoreno ondje i tada. Bila je srijeda rano navečer. George je čitav dan bio vani. Nije rekao gdje je bio ili stoje radio, ali je bio u neugodnom raspoloženju. Možda je čak i pio, iako sto posto nije bio pijan.

'Gle,' rekla sam, 'sada ne mogu razgovarati. Moram biti na jednom mjestu.'

'Misliš daje neki prokleti dobrotvorni odbor važniji od 'George, neću razgovarati s tobom o tome dok si ovakav.' 'Kakav? Kakav sam ja? Stoje tvoj problem?' Odjednom sam to izrekla. Nisam mislila, ali razljutio me i jednostavno je izašlo iz mene.

'Ta stvar oko gubitka pamćenja. Mislim da to radiš namjerno.' 'Dobio sam udarac u glavu, za ime Boga!'

Rekla sam mu što je rekao njegov liječnik, ubacujući čak i mogućnost da su ogrebotine na njegovim rukama i koljenima mogle biti dokaz daje povrede sebi nanio sam. Znala sam da idem opasno daleko, i u jednom užasnom trenutku pomislila sam da će me udariti, ali stavio je svoj temperament pod kontrolu i jednostavno odbacio tu pomisao s gnušanjem.

Zatim sam pokušala s drukčijim pristupom. 'Trebaš pomoć, George,' rekla sam. 'Nisi dobro. Nisi svoj.'

Iz nekog razloga prijedlog terapije učinio je da potpuno odstupi. Podigao je ruke u znak predaje. 'U redu, možda si u pravu, lud sam. Sam sam si razbio lubanju jer sam htio izgubiti pamćenje. Ali ako ću potražiti pomoć, volio bih da ona bude od tebe.'

'Ovaj vikend,' ponovila sam, 'razgovarat ćemo za vikend.'

Odlučio je otići gore u kuću nekoliko dana ranije. Trebao je malo vremena za sebe, rekao je, i ja sam ga ohrabrila da tako napravi. Znala sam da će se o njemu dobro skrbiti Martha i Joe, koji su ga jako voljeli. I obećala sam da ću mu se pridružiti u petak navečer, i da ćemo ponovo razgovarati o svemu.

Moj osjećaj olakšanja kada je Steve nazvao reći mi daje glasanje proteklo bez smetnji, bio je neopisiv. Tek sam tada shvatila na kolikim sam mukama bila. Rekla sam mu da odmah krećem za Berkshires, ali me zamolio da pričekam; rekao je da će biti kod mene za pola sata i inzistirao poći sa mnom. Pokušala sam se usprotiviti, ali zapravo sam bila sretna što ga imam. Bilo je još uvijek toliko toga u Georgeovoj glavi što nisam razumjela i što me činilo nervoznom.

Stigli smo gore negdje nakon sedam i trideset navečer. Nisam govorila ništa Georgeu o tome daje Steve bio sa mnom. Dogovorili smo se da on pričeka u autu dok ja odem unutra i razgovaram s Georgeom nasamo. Jednom kad probijem led, i ovisno o tome kako se stvari budu razvijale, moći ću pozvati Stevea da nam se pridruži.

Georgeova prva reakcija kada sam ušla u kuću bila je iznenađenje zbog toga jer sam nazvala Marthu i rekla joj da ne sprema večeru. 'Izlazimo li van?' pitao je. 'S nekim? S kim? Kamo?'

'George,' počela sam oklijevajući, 'još uvijek postoji nešto o čemu moramo razgovarati. Sjećaš se što si rekao neku noć.'

'Dogovorili smo se da ćemo razgovarati, znam. Ali imamo čitav vikend. Hajde, opusti se, daj da ti natočim piće.'

'Ne, hvala. Ne želim ništa. Moramo razgovarati sada, George. Ne kasnije. Sada.' Pogledao me, slegnuo ramenima, i rekao, 'OK počni.' Osjećala sam se poput učitelja s učenikom na popravnom ispitu koji je zaboravio sve što je ikada naučio. Dok sam pričala o Steveu, promatrala sam ga pozorno, iščekujući neki odgovor, možda čak i iznenadno prisjećanje svega stoje do sada bilo sakriveno iza zavjese njegovog gubitka pamćenja. Ali nisam vidjela ništa. Slušao je s mirnoćom koja je bila gotovo neprirodna, i u kojoj sam prepoznavala sve veći šok, ljutnju, nevjericu i slamanje srca. U zbilji nije pokazao nijedan od tih osjećaja. Njegova hladnoća bila je najšokantnija stvar u čitavom suočavanju. Nije me gledao osim kratkog pogleda koji mi je uputio kad sam počela govoriti. Nakon toga mogao je slušati pozorno ili u potpunosti misliti o nečem drugom; bilo je nemoguće znati. Osjećala sam da ga više ne poznajem. Bio je to čudan i zabrinjavajući osjećaj koji me naveo na preispitivanje koliko smo ikada zaista poznavali jedno drugo. Tu je stajao čovjek s kojim sam provela sedam godina svog života, a odjednom smo bili stranci.

Kada sam završila, nije uopće odgovarao nekoliko trenutaka. Zatim me pogledao na čudan, tajanstven način.

'Noć prije nego si otišla u Philadelphiju? Tada si mi rekla sve ovo?'

'Da.'

Na trenutak je šutio, zatim se kratko nasmijao, kao da je postojalo nešto gorko ironično u onome što sam upravo rekla.

'Stoje bilo,' pitala sam ga. 'Zašto se tako smiješ?'

'Zato stoje to prava,' rekao je, potom se još jednom oštro, suho nasmijao. 'Zapravo prava pravcata.' 'Zašto?'

'Ti to ne bi razumjela,' rekao je, gledajući me prodorno i, iako je to pokušavao sakriti, s takvim plamtajem bijesa da sam nesvjesno

zakoračila jedan korak natrag od njega.

'George, reci mi,' rekla sam. 'Zastoje to ?'

'Zaboravi.'

'Molim te. Želim znati.' 'Rekao sam zaboravi, nisam li? Isuse!'

Najednom je bio ljut, vikao je. Na trenutak sam pomislila da će me udariti.

Umjesto toga podigao je vazu i bacio je preko sobe, razbivši je o zid na komadiće. Nikada se nije tako ponašao. Pretpostavljam, s obzirom na okolnosti, nije bilo veliko iznenađenje daje ovu priliku odabrao za prvi put. Ipak, to je bilo toliko izvan njegove naravi, tako je neobično bilo vidjeti bijes u njegovim očima, čuti ga kako govori tom bojom glasa, daje duboki drhtaj straha prošao kroz mene.

'George,' počela sam, spotičući se o vlastite riječi, 'želim da mi nešto obećaš. Želim da mi obećaš da ćeš potražiti pomoć. Nazvat ću jednog od liječnika koji te pregledao u bolnici, zato jer on može predložiti nekoga s kim bi mogao razgovarati. Presjekao me zgrabivši moj ručni zglob i počeo me vući preko sobe. 'Zaboravi,' rekao je, 'želim ti nešto pokazati.'

Povukla sam se natrag, ali je bio presnažan za mene i usprkos protivljenju vukao me za sobom.

'Pusti mi ruku. George, boli me pusti!' 'Pustit ću te kada dođemo kamo smo krenuli.'

Opirala sam se, ali je njegov stisak postao jači. Sada me je zbilja počeo plašiti. 'Prestani! Prestani, George!'

Okrenuo se da nešto kaže, potom se sledio, gledajući preko mog ramena. Osjetila sam da njegov stisak popušta, i pogledala sam iza sebe. Steve je stajao na vratima. Steve je bio krupan čovjek i bavio se atletikom na koledžu, i još je uvijek bio u formi. George nije bio slabić, ali bi sigurno dvaput razmislio prije nego bi započeo tučnjavu s njim.

'OK, vidim dakle tako stvari stoje,' rekao je George sa prezirom u svom glasu, gledajući jedno pa drugo od nas dvoje. 'Vi dvije zaljubljene ptičice planirate preuzeti glavnu spavaću sobu, a mene ponovo pospremiti u gostinjsku zar ne?' Steve je stajao kao i ranije na otvorenim vratima, i samo rekao, 'Imamo druge planove. Možemo se sastati sutra i odlučiti što ćemo učiniti.'

George je sada pustio moju ruku. Protrijala sam gdje me još boljelo. Ostat će modrica.

'Što si mi to tako silno htio pokazati?' pitala sam ga.

Pogledao me. Nešto mu je prolazilo glavom, ali nisam mogla odgonetnuti što. Bilo je čudno osjećati se potpuno daleko od njega. Napokon je slegnuo ramenima i rekao, 'Sada više nije važno.'

Najednom, baš kao neku noć u stanu, sva je ljutnja iscurila iz njega kao da je netko povukao čep. Okrenuo se i rukom prešao po licu.

'Mislim daje najbolje da sada odemo,' rekao je Steve.

George je napravio nejasnu kretnju, još uvijek se ne okrećući da nas pogleda. 'Naravno, kako god hoćete, ja... valjda ću potražiti mjesto za stanovanje...' Najednom je ponovo bio stari George kojeg sam poznavala tih, ranjiv, na gubitku. 'Nema žurbe,' rekla sam, 'ostani ovdje koliko god želiš dok ne budeš bio spreman tražiti.'

Napokon me pogledao. 'Hvala,' rekao je, s prikriivenom tugom u osmijehu kojeg je namjestio na svom licu. 'To je pažljivo od tebe, ali neću ostati dugo. Ovo mjesto sada nosi samo sretna sjećanja većinom ona koja su se mogla dogoditi.'

Pogledao je po sobi kao da se oprašta od nje, potom je rekao, 'To je oksimoron, zar ne? Sjećanja na ono što se moglo dogoditi?'

Mješavina osjećaja na koju sam se već tako dobro navikla da proteklih par tjedana raste u meni, sada je prijetila preplavlivanjem. Krivnja, tuga, žaljenje i sažaljenje uključujući, sram me priznati, više nego malo samosažaljenja otežala je moj govor. Uspjela sam samo prozboriti, 'Laku noć, George. Nazvat ću te ujutro.'

Nije mi odgovorio, samo je kimnuo, gledajući dolje u svoje ruke, prstiju preklopljenih preko grud iju. Gotovo, pomislila sam, kao redovnik u molitvi.

Zatim sam se okrenula i slijedila Stevea do njegovog automobila koji je čekao.

Kad sam ga nazvala sljedeće jutro, George je već bio otišao. Joe je rekao da ga je odvezao na postaju negdje poslije osam sati. Ostavio je poruku da ide u stan raščistiti svoje stvari. Kada sam se vratila na Manhattan u nedjelju navečer, bilo je kao da tu nikada nije živio.

Tek četrdeset i osam sati nakon toga nazvao me da mi kaže da je unajmio jednosobni stan na East Fortiesu između Druge i Treće avenije. Rekao je daje poručio svom odvjetniku da stupi u kontakt s mojim i učini sve što se mora učiniti. Bio je to onaj isti odvjetnik koji gaje zastupao kada smo sklapali predbračni dogovor, pa nije očekivao nikakve probleme ili odugovlačenja.

Pitala sam treba li što. Rekao je ne, bio je dobro. Rekla sam mu ako će postojati nešto ću ikada moći učiniti za njega, bilo što, samo treba zatražiti. Zahvalio mi je i rekao daje svijestan toga.

Kasnije, puno kasnije, kada sam razmišljala o svemu što se dogodilo, shvatila sam da bi manje skrupulozan čovjek od Georgea, sasvim na stranu izazivanje nevolja za Stevea, itekako mogao pokušati financijski profitirati iz čitave situacije. Ali upravo je na Georgeovo osobno inzistiranje naš predbračni ugovor odredio relativno skromnu novčanu naknadu za njega u slučaju razvoda. Čitavo vrijeme dok je ugovor bio sastavljan, govorio je uz osmijeh kako želi da znam koliko jako želi da brak uspije i koliko mu je stalo da ja budem sigurna da nikada nije mario za moj novac.

Znam daje čitavo vrijeme dok je tako govorio, tako i mislio, iako moram reći da sam se pitala, zbog njegovih nedavnih ispada u ponašanju, je li još uvijek bilo tako. Bilo je olakšanje vidjeti da još uvijek misli isto, i daje ostao isti muškarac za kojeg sam se udala.

Na neki način za mene bi bilo lakše da su se ti prošlotjedni ispadi sasvim drukčijeg Georgea pokazali istinitima, i daje on zaista postao ogorčen, ljutit čovjek kojeg sam vidjela. Tako bih mogla otići iz našeg braka kao povrijeđena strana. Ovako, bez sumnje, on je bio taj kojemu je bila nanesena nepravda. Morat ću živjeti s tim. Živjet ću. Voljela sam Stevea, i da nismo bili premladi i glupi zadnji put, bili bismo muž i žena već mnogo godina do sada. Samo smo ispravljali našu početnu pogrešku.

Siroti George. Još uvijek sam se nadala da će zatrebati moju pomoć u nekom trenutku, bilo u pitanju novca ili moralne podrške. Željela sam biti njegov prijatelj, možda ne više njegov najbolji prijatelj, ali najpostojaniji i najpouzdaniji kojeg bi ikad mogao naći.

Ta ambicija uvelike je bila proizvod krivnje, naravno. Ali i stvarne i duboke privrženosti, također.

Što se mene i Stevea tiče, bili smo već dobro uvježbani u sakrivanju stvari čak i pred našim najbližim prijateljima. Sada je počeo razrađivati raspored za svoj razvod od Linde. Pretpostavljajući da će ona otežati stvari stoje više moguće, nagađao je da bi oko šest mjeseci od sada bilo idealno vrijeme. Do tada bi realno već bilo prekasno da ga smijene s mjesta kandidata, a još bi bilo dovoljno vremena da se zaboravi skandal kojeg bi Linda priredila i osvoji mjesto u Senatu.

U svakom slučaju, počeli smo tajno, sanjalice kakvi smo bili, planirati naš brak i čak bračno putovanje u Italiju nakon tihe ceremonije na Manhattanu.

Zatim se nebo srušilo na mene.

To je fraza koju sam čula da ljudi koriste kada žele da netko shvati kako se potpuno i nepopravljivo srušio njihov svijet. Ili to ili da se zemlja otvorila pod njima.

U mom slučaju bilo je oboje. Nebo se srušilo, i zemlja se otvorila. Bilo je to potpuno i neopozivo poništenje svega.

Čekala sam Steveov poziv. Obično je bio vrlo točan u nazivanju kada bi rekao, ali sada je kasnio. Pokušala sam ga nazvati na mobitel, ali bio je isključen. Imali smo dogovor da ga ne zovem doma ili u njegov ured zbog jasnih razloga, pa nisam imala izbora nego čekati dok mi se prvi ne javi.

Kako su sati prolazili, postajala sam sve tjeskobnija. Napokon, kada sam bacila pogled na sat, vidjela sam daje skoro sedam. Uključila sam večernje vijesti da zaokupim misli.

Druga vijest bila je o Steveu. Bio je uhićen zbog ubojstva. Žrtva je bila netko za koga nikada nisam čula.

Žena pod imenom Nadia Shellev.

George je nazvao iz Londona. U stanju šoka u kojem sam bila tek sam se maglovito prisjetila da mi je nekoliko dana ranije spomenuo da ide na put. Tamo je bila ponoć, i gledao je satelitski program koji je prenosio američke vijesti.

Da u tom trenutku nije bilo njegovog glasa, očito šokiranog ali zabrinutog i punog podrške, ne znam što bih napravila. Raspala se, valjda; ali točno na kakav način i s kojim posljedicama, ne želim čak niti razmišljati.

Prilično sam sigurna da bi jedna od stvari koje bih napravila bila nazvati policiju, a možda i Steveovog odvjetnika, i time nepromišljeno razotkriti skrovište koje smo tako brižno sagradili za sebe. Ne bih zastala i razmislila kako bi razotkrivanje naše veze moglo utjecati na Steveovu borbu koju će morati voditi da dokaže svoju nevinost u toj suludoj optužbi. Ne bi mi palo na pamet da bi oženjeni muškarac optužen za ubojstvo jedne žene izgledao još više kriv poroti kada bi se saznalo da je imao aferu s nekom trećom. Uvijek ću biti zahvalna Georgeu za njegov smajajući utjecaj na mene u tom trenutku.

Inzistirao je na skraćivanju svog putovanja i povratku sljedećim zrakoplovom. Suprotstavila sam se, ali nikoga nisam prevarila, najmanje sebe. Znala sam daje George još uvijek jedina osoba iznad svih ostalih na koju sam se mogla potpuno osloniti i vjerovati joj. Natjerao me da obećam da neću poduzimati ništa dok on ne dođe sljedećeg dana.

Bilo je kasno jutro kada je nazvao iz taksija na putu prema Manhattanu. Doletio je Concordeom o trošku kojeg sam kasnije ponudila namiriti, ali nije htio ni čuti za to.

Prva stvar koju je napravio kada je ušao u stan bila je sjedanje pokraj mene i razgovor o svemu što sam znala da se do tada dogodilo. Sve što sam mu znala reći bilo je ono što smo oboje čuli na televiziji, plus nekoliko dodatnih pojedinosti koji su izašli u New York Timesu tog jutra uključujući podatak da je žrtva živjela u East Villageu, i radila, navodno, za istražiteljsku agenciju.

George je odjednom postao vrlo miran i boja se iscijedila s njegovog lica. 'Stoje?' rekla sam. 'Nešto nije u redu?'

'Jesi li rekla u istražiteljskoj agenciji?'

'Da. Zašto?'

'Ništa,' rekao je, neuvjerljivo.

'Daj, George, znam te bolje od toga. Zašto si tako reagirao kada sam rekla "istražiteljska agencija"?'

Nastavio je izgledati zabrinuto jedan trenutak, potom rekao, 'Zar" ne vidiš? Možda ih je unajmila Steveova žena. Možda znaju sve o tebi i Steveu.'

Shvaćala sam. I bilo je uznemirujuće.

'Misliš da to smatraju motivom, misle daje zato ubio tu ženu?'

'Ne znam. Ne znam što itko misli. Pretpostavljam daje moguće.'

Razmišljala sam na trenutak, potom zatresla glavom. 'Ne vjerujem. Mora biti nešto više od toga.'

'Da,' rekao je, trljajući svoju bradu i gledajući van u park, zamišljeno, 'siguran sam da si u pravu. Mora biti nešto više od toga.'

Draga moja, nadam se da će ovo pismo doći do tebe. Uredio sam da ga pošalju izvan zatvora tako da ne padne u krive ruke. Važno je, zbog razloga koje sam siguran da ćeš razumjeti, da nitko ne sazna za nas. To bi samo učinilo da stvari izgledaju gore po mene, i zakompliciralo tvoj život na načine bez kojih ti je puno bolje.

Mnogo toga što ćeš čuti o meni u tjednima koji dolaze uzrokovat će ti bol i razočaranje. Istina je, lagao sam ti. Bio sam u vezi s tom ženom kada smo se sreli ozbiljnije nego što sam htio da znaš. Kada sada gledam unatrag, vidim da sam bio budala što ti nisam rekao istinu od početka, ali pokušavao sam te zaštititi. Želio sam tebe i samo tebe. Prekid s Nadijom je bio težak, ali to je bilo učinjeno i završeno.

Nisam je ubio. Molim te, vjeruj u to. Učinio bih sve što mogu da te poštedim ovoga kroz što sada prolaziš osim ubojsh'a. Preklinjem te da mi vjeruješ da sam nevin.

Svejedno, ako budem i oslobođen optužbi, što se molim da budem, prihvaćam da stvari nikada neće moći biti iste između nas dvoje. To je ono zbog čega najviše žalim.

Molim te, zapamti da te volim, i uvijek sam te volio. Ali nemoj mi pisati, ili pokušavati stupiti u kontakt sa mnom. To neće pomoći ni meni ni tebi. Steve.

To pismo je stiglo redovnom poštom šest dana nakon što je Steve optužen. Potvrdilo je stoje George rekao o Steveovom položaju koji bi se samo pogoršao ako bi naša veza izašla na vidjelo. Prihvatila sam logiku toga, ali trebala mi je sva samodisciplina koju sam posjedovala da ne učinim ništa. Željela sam pomaknuti nebo i zemlju da mu pomognem, ali znala sam daje beskorisno. Mogla sam samo čekati i pustiti stvari da idu svojim tokom.

Ponovo, moram priznati, bilo je to vrijeme koje nikada ne bih prebrodila bez Georgea. Nastavio je živjeti u stanu kojeg je pronašao, i što se svih naših prijatelja ticalo, bili smo rastavljeni. Nitko nije znao zbog čega, i nitko nije pitao barem ne u detalje. Slom

braka je danas tako uobičajen događaj da je više nego nepristojno zabadati nos u razloge: naivno je.

U svakom slučaju, pitanje razvoda stavili smo u drugi plan na neko vrijeme. Mislim da nijedno od nas nije imalo sumnjalo u to da ćemo nastaviti s njim, ali više nije bio hitan. Druge su mi stvari bile u mislima kako je odmicao slučaj protiv Stevea.

Tračevi su bili obilni, što teško daje bile iznenađujuće s obzirom na Steveovu relativnu istaknutost u zajednici. Raširila se priča daje njegov brak već mnogo godina bio samo na papiru. Nadia Shellev, opetovano sam slušala, bila je samo jedna od mnogih afera koje je imao uz, većina ljudi je pretpostavljala, ženin pristanak, ili u najmanju ruku njenu indiferentnost.

Postojalo je također, bila sam šokirana saznajući, široko rasprostranjeno vjerovanje daje Steve bio kriv za ubojstvo koje gaje teretilo. To se temeljilo na 'gdje ima dima ima i vatre' principu, pretpostavljala sam. Morala sam priznati, kada bih na sve gledala s položaja nekog vanjskog promatrača, svi elementi su se poklapali sa zastrašujućom uvjerljivošću: razjarena ljubavnica prijeti nevoljama, ostavljajući kompromkira političkim ambicijama sa samo jednim rješenjem ubojstvom.

No što je najviše uznemiravalo, i na što nisam bila spremna, bila je težina dokaza protiv Stevea kada je slučaj napokon došao na sud. Ne samo da su postojale fotografije i pisma koji su dokazivali njegovu vezu sa tom Shellevicom stoje Steve ionako priznao već dokazi da ju je zbilja ubio.

Njegova je priča bila da je primio telefonski poziv od Nadije Shellev poslije šest navečer. Bila je histerična, rekao je, i inzistirala je da odmah dođe u njen stan.

Kada je odbio, podsjetivši je da je među njima sve bilo gotovo, rekao je da mu je zaprijetila da će ga uništiti. Prvo se nasmijao, ne vjerujući da postoji način kojim bi to mogla učiniti. No onda je zbrkano i uzbuđeno počela pričati o financiranju kampanje, kako je prekršio zakon i da ona to može dokazati. Nije znao što misli pod time, ali na kraju, daje smiri, popustio je i složio se doći do nje.

Rekla mu je neka sam uđe ključem kojeg mu je dala kada su bili ljubavnici, za kojeg sam iskreno bila pomalo iznenađena saznajući da gaje zadržao, iako je na sudu rekao daje zaboravio da još uvijek ima

ključ dok ga ona nije spomenula. Ušao je u njen stan, rekao je, malo nakon sedam i trideset. Sva su svjetla bila upaljena i na radiju je glasno svirala glazba. Stan je bio u neredu, kao da je u njemu bila provala. Nadia Shellev, rekao je, ležala je na sredini poda u dnevnoj sobi. Izgledalo je kao da se borila s nekim. Imala je posjekotinu preko jednog oka i odjeća joj je bila razderana, ali ne na način koji bi upućivao na seksualni napad. Po vratu je imala modrice kao da je bila davljena, iako nije bilo naznaka čime.

Steve se uspaničio. Priznao je da je trebao odmah pozvati policiju, ali je odustao shvativši kako će stvari njima izgledati. Koliko je znao do sada, nitko osim Nadije Shellev nije znao da je on krenuo k njoj. Istrčao je iz zgrade i odvezao se svojim automobilom, stoje opisao najgorom odlukom svog života, zasigurno takvom koja ga je osramotila kao odvjetnika i diskvalificirala iz bilo kakve mogućnosti da služi na odgovornom položaju u javnom životu.

Prošlo je još nekoliko sati prije nego je pozvana policija susjed je bio razljućen neprestalnom zaglušujućom glazbom koja je prodirala kroz zidove stana Nadije Shellev. Do ponoći, odjel za umorstva je sakupio dovoljno dokaza da pozove Stevea na saslušanje. Najvažniji trag bila je njena telefonska sekretarica posljednji poziv dok je bila živa, uputila je njemu. U panici, on se toga čak nije niti sjetio. Tvrdili su da je on porazbijao stan u potrazi za bilo čim što bi ga moglo vezati uz žrtvu. Nisu mogli znati, rekli su, koliko je toga uzeo, iako je nekoliko sitnica koje su nedostajale bile dovoljne da prst sumnje upere čvrsto u njegovom smjeru.

Na primjer, postojala je fotografija na dnu jedne od njenih ladica na kojoj su njih dvoje zajedno. Bili su na jahti koja je pripadala nekim njenim prijateljima, Steve je tako rekao sudu. Ubrzo nakon što su se prvi put upoznali. Početak njihove afere. Potom, zaglavljenu iza nekih polica za knjige, policija je pronašla naslovnicu dokumenta za kojeg je optužba rekla da ga je Steve uzeo sa sobom i vjerojatno uništio. Jedna stranica mu je morala ispasti, rekli su, kada se žurio pobjeći. Dokument se odnosio na iznose novca dobivenih iz upitnih izvora. Tužitelj je suptilno spomenuo mogućnost da je Steve bio upleten u organiziranu kriminalnu organizaciju, stoje njegov obrambeni tim ljuti to odbacio, i da je Nadia Shellev na neki način bila njegova veza s njima.

Niti na sekundu nisam povjerovala u išta od toga. Pomisao na Stevea kao ubojicu bila je dovoljno smiješna. Ali još i na suučesnika pravih kriminalaca? To nikada ne bih mogla prihvatiti.

Svejedno, kako je suđenje napredovalo, osjećala sam kako sve više otupljujem, gotovo paralizirana depresijom. Nastavak suđenja nije bio prenošen na televiziji, ali su postojale svakodnevne reportaže ispred sudnice. I naravno, novine su prenosile priču sa svakom morbidnom pojedinošću. Jedini način da se pobjegne od svega bio je napustiti zemlju; ali ne znati što se dešava bilo bi gore nego morati se suočavati s time svaki dan. Možda bi pomoglo da sam mogla prisustvovati suđenju. Ali George je bio u pravu, kao i Steve u svom pismu: bilo je pametnije to ne činiti.

Na kraju ga je dokrajčio forenzički dokaz. Pronašli su vlakna najlona na modricama i u posjekotinama na vratu Nadije Shellev, koji su upućivali da je najvjerojatnije bila zadavljena parom vlastitih najlonki nakon stoje bila onesviještena, ili poluonesviještena, udarcem u glavu.

Kada su pregledali Steveov automobil, pronašli su niti istih vlakana uhvaćene na rubu njegovog prednjeg branika. Nisu imali objašnjenje zastoje ponio najlonke sa sobom umjesto da ih je ostavio u stanu, iako su sumnjali daje u panici možda odlučio daje sigurnije ukloniti 'oružje ubojstva' negdje drugdje. Morao ih je još uvijek imati u rukama kada je napuštao zgradu, u žurbi da pobjegne ne primjećujući da ih je očešao o branik.

George je bio sa mnom kada je objavljena presuda da je kriv. Čitava se noćna mora završila, kao što je za mene i započela, ranojutarnjim vijestima. Maštala sam o ovom trenutku. Što ću napraviti ako ga proglase krivim? Što ću napraviti ako ga proglase nevinim? Imala sam gotove scenarije u glavi za obje mogućnosti.

Kada se to dogodilo, samo sam sjedila, svih emocija iscijeđenih iz sebe zbog napetosti prethodnih mjeseca. Jedino sam znala da je bilo gotovo; i negdje, nekako, bila sam nejasno zahvalna zbog toga.

Šokirala sam se kada sam otkrila koliko sam se udaljenom osjećala od čitave stvari. Doći će odgođena reakcija, pretpostavljala sam. Ali za sada nisam osjećala ništa. Samo iscrpljenost i olakšanje.

Osjetila sam kako Georgeva ruka uzima moju i grli me, privlačeći me vrlo nježno k sebi. Tek sam tada, dok sam zarila lice u

njegovo rame, osjetila mokrinu vlastitih suza.

To je bila prva noć koju je George ostao u stanu od naše odluke da se rastanemo. Spavali smo zajedno, iako nismo vodili ljubav. Sljedeći dan, ipak, i to na moj prijedlog, doselio se natrag za stalno. Razvod više nikad nije bio spomenut. Niti smo pričali o prošlosti. Taktičnim dogovorom gledali smo samo u budućnost, u zajednički život kojeg smo trebali ponovo izgraditi iz naša dva života.

U dubini srca znala sam da je George bio jedini muškarac za mene. Bio je to drugi put da sam se okrenula k njemu prilikom oporavka od Stevea. Uvijek su mi govorili da strast nikada ne traje. Nisam u to stvarno vjerovala dok tog trenutka kada sam shvatila da su jedine stvari koje zaista traju zajedništvo, inteligencija i ljubaznost. Bila sam vrlo sretna što imam Georgea.

Clifford je bio teži nego što je izgledao, poteškoća obogaćena činjenicom daje sada bio mrtav teret. Počeo je dolaziti k svijesti prije nego sam ga dovukao do ruba litice, pa sam ga ponovo udario istini kamenom, ovaj put dovršivši posao. Zrak sam uzimao kratkim, sve nepravilnijim udisajima. Na trenutak nisam bio siguran jesam li bio u stanju napraviti to. Dijelom zbog živaca, naravno, kao i zbog fizičkog napora. Ovo je bio tek drugi put da sam oduzeo ljudski život svojim vlastitim aikama, pa mi je to iskustvo još uvijek bilo nepoznato. Nadao sam se, napokon, da će takvo i ostati.

U svakom slučaju, barijera je bila prijeđena, tabu slomljen. Takvo izrugivanje konvenciji značilo je određeno dobivanje nove slobode. Demon je odjednom bio i proslavljen i pobijeđen.

Posljednjih nekoliko metara bilo je najteže jer se zemlja uzdizala u neku vrstu kljuna nad dubokom prazninom iznad koje je zavijao vjetar. Iz daljine odozdo dolazio je zvuk valova koji su se razbijali o stijene. Bilo je to savršeno mjesto za spotaknuti se u mraku posebno s količinom alkohola koju će mu pronaći u tijelu i poginuti, a da se ne podigne imalo prašine i sumnje.

Uspio sam ga zakočiti, stopalima i ramenima zaglavljenim između debelih grumena grube trave, i tako spriječiti prevrtanje unatrag. Potom, posljednjim snagama, gurnuo sam ga preko ruba.

Njegov pad nije izazvao nikakav zvuk, nisam imao pojma je li njegovo tijelo udarilo o stijene ili je nestalo u pjenušavim valovima. Nesumnjivo će ga pronaći sljedeći dan ili ubrzo nakon toga, dokad

ću ja već biti natrag u Sjedinjenim Državama, bez ikakvog dokaza da sam ikada bio negdje drugdje.

Pod 'ja', naravno, mislio sam na Georgea Dalvja. Muškarac koji je sletio na Heathrow dan prije, i koji će s njega odletjeti sljedećeg popodneva, bio je Larry Hart isti Larry Hart koji je nakratko otputovao na Manhattan za vrijeme Georgeovog nedavnog boravka u Londonu, putovanje koje se poklopilo sa smrću Nadije Shellev i uhićenjem Stevea Colemana.

Podigao sam kamen kojim sam rasuo Cliffov mozak i bacio ga za njim: ne bi bilo zgodno da ga pronađu ovdje na vrhu s tragovima njegove krvi na njemu. Učinivši to, započeo sam dugo pješaćenje natrag do mjesta gdje sam ostavio unajmljeni automobil gotovo kilometar i pol dalje. Pogledao sam na svoj ručni sat i vidio da je prošlo jedanaest. Bit ću natrag u Londonu do pola dva, ušuškan u krevetu u svom anonimnom hotelu. Bit ću umoran i čvrsto ću spavati.

Dok sam hodao, nisam mogao potisnuti smiješak kada sam pomislio na ironiju onoga što se upravo dogodilo. Njegovo je prezime bilo Edge (aib), a roditelji su odabrali krstiti ga Clifford (cliff litica). Njegovo je ime bila prva stvar na čiji sam se račun našalio kada sam ga upoznao u pubu u blizini mog hotela u londonskom Bayswateai nekoliko tjedana ranije. Još uvijek, rekao je, nije to bilo tako loše kao primjer para koji se zvao Balls (muda) a kćer im se zvala Ophelia. Clifford je volio takve šale, na koje je navikao tijekom života u rabljenom trgovačkom automobilu. Zarada mu je trenutno bila malo tanka, ubrzo sam pohvatao iz mrzovoljnog, samosažaljevajućeg tona kojeg je razgovor s njim poprimio nakon nekoliko velikih scotcheva. Nije me iznenadilo kada je moja ponuda od pet tisuća funti u gotovini trenutno osigurala njegovu potpunu i nepodijeljenu pozornost.

Bio je upravo ono što sam trebao. Neoženjen, nevezan, gubitnik. Clifford je bio dar s neba. Ili već otkuda.

Nisam mogao prestati smijuljiti se dok sam mislio na to kako će osvojiti neku vrstu jeftine besmrtnosti jer će biti uvršten u jednu od onih antologija neobičnih i koje je George tako volio: 'Cliff Edge (Rub Litice) pada u smrt s ruba litice.'

Niti Cliff niti Nadia prije njega nisu vidjeli smrt koja ih je čekala. Ne radi se o tome daje ijedno od njih bilo posebno naivno ili glupo Nadia sigurno nije bila pa sam mogao jedino zaključiti daje moja

vlastita sposobnost simulacije i zavaravanja bila sjajna kao što sam uvijek i vjerovao.

Zapravo, niti ja isprva nisam vidio Nadijinu smrt. To je bilo nešto što se razvilo u ideju s vremenom tijekom nekoliko tjedana. One noći u Berkshiresu, kada sam prvi put saznao za vezu između Stevea i Sare, ništa mi nije moglo biti manje na pameti od ubijanja Nadije. Sara je bila ta koje sam se planirao riješiti. Bez sumnje, uspio bih, Nadija bi imala lijepu dobit iz toga, barem tada. Nikada nisam zamišljao da će naša veza postati stalna. Bio je to puteni flert, dobra zabava za obje strane, ali bez iluzija. Uzela bi svoju isplatu kada bi došlo vrijeme i nastavila dalje bez pritužbi. U to sam bio siguran.

Ipak, stvari nisu ispale tako. Dogodile su se i toliko apsurdne i nevjerojatne poput onih iz Georgeovih bilješki u koje sam povremeno zabadao nos. Priznajem daje ta tema počela pobuđivati određenu fascinaciju u meni. Na primjer, iako sam se još odupirao čitavoj toj ideji značajnih i, što da čovjek misli o ovakvoj stvari?

Čovjek iz Dublina imenom Anthony Clancy bio je rođen sedmog dana u tjednu, sedmog dana u mjesecu, u sedmom mjesecu godine, u sedmoj godini stoljeća. Bio je sedmo dijete sedmog djeteta, i imao je sedmero braće. Što daje sedam i koje uključuju broj sedam.

Na svoj dvadeset i sedmi rođendan otišao je na utrku i u sedmoj utrci kladio se na konja broj sedam, koji se zvao Sedmo nebo. Nosio je sedam bodova, izgledi su mu bili sedam naprama jedan. Stavio je sedam šilinga na konja. On je došao na cilj sedmi.

Onda je tu bila priča koju je, čini se, ispričao sam Jung:

Dok je bio dječak, stanoviti M. Deschamps dobio je jednom komadić pudinga od šljiva od M. Fortgibua. Deset godina kasnije, u pariškom restoranu, vidio je puding od šljiva i naručio posljednji komadić, da bi mu rekli da ga je već bio naručio M. Fortgibu.

Mnogo godina kasnije, M. Deschamps je bio pozvan na večeru gdje je posluživan puding od šljiva. Dok ga je jeo, ispričao je priču o prijašnjoj i koja se ticala M. Fortgibua. U tom su se trenutku otvorila vrata, i ušao je sada postariji M. Fortgibu pogriješivši adresu na koju je bio pozvan i upavši tamo pukom pogreškom.

A postojala je i ta žena koja je izgubila svoj vjenčani prsten u polju i četrdeset godina kasnije pronašla ga u kmmpiru kojeg je gulila nad svojim sudoperom u kuhinji.

Što itko može reći o tim stvarima? Možeš li ih jednostavno ignorirati samo zato jer nemaju smisla?

Zato jer sam bio blizak, ili sam se sve više zbližavao, s idejom takvih i, možda sam bio manje zapanjen i začuđen nego što bih inače bio kada mi je jedan ovakav događaj došao niotkuda i pogodio me pravo u glavu.

Zapravo, i nije baš došao niotkuda. Došao je iz jedne od Nadijinih kuhinjskih ladica. Jedne noći kada sam navratio, tražio sam vadičep, i u hrpi razbacanih šibica, kolutova špage, škarica za nokte, flastera i aspirina, naišao sam na svrnutu i napuknutu fotografiju od koje mi se zavrtjelo u glavi.

Moja prva pomisao bila je na nešto drugo što sam pročitao u Georgeovim bilješkama teorija da samim razmišljanjem o sinkronitetu možeš dovesti do toga da se oko tebe počnu dešavati neobične stvari. George je napisao da u to ne vjeruje. Gledajući u fotografiju u mojoj ruci, nakratko sam se zapitao nisam li postao veći vjernik od njega.

Gledao sam u sliku Nadije kako grli nikog drugog doli Stevea Colemana istog Stevea Colemana koji je, samo par dana ranije, stajao na vratima 'moje' kuće u Berkshiresu i rekao mi da sam prošlost.

Na slici su bili na palubi nečega što je izgledalo kao luksuzna jahta. Nosili su sportsku odjeću, i nije bilo ničega neprikladnog na njoj osim što nije trebala postojati. Nisu se trebali poznavati. To je, istinski, bila nemoguća .

Pa ipak je bila.

Ponio sam fotografiju natrag u spavaću sobu, gdje je Nadia ležala poduprta hrpom jastuka, jednom rukom nemarno prebačenom preko podignutog koljena.

'Što to imaš?' pitala je.

Pokazao sam joj. Pomalo se nevoljko nasmijala.

'Gdje si to pronašao?'

'Ladica u kuhinji.'

'Bože mislila sam da sam sve bacila.'

'Pričaj mi o njemu.'

Pogledala me s nagovještajem da se počela zabavljati. 'Što je bilo? Ljubomorani?' 'Možda. Reci mi.'

'Zove se Steve.'

'I?'

'Zašto te zanima?'

'Jednostavno... zanima me.'

Nagnuo sam se i poljubio je, potom se popeo natrag u krevet k njoj. Trebalo mi je neko vrijeme, ali malo pomalo izvukao sam čitavu priču iz nje. Upoznali su se prije osamnaest mjeseci i njihova je veza trajala godinu dana sve dok se, očigledno, Steve ponovo nije spetljao sa Sarom. Ali ona nije znala ništa o Sari. On je rekao Nadiji da se vraća svojoj ženi, da će pokušati spasiti brak više zbog djece nego njegove političke karijere. Koliko je ona znala, tako je i bilo. Prihvatila je to, ali osjetio sam tinjajuću tugu u njoj, žaljenje za onim što je moglo biti, iako to nije htjela priznati.

Niti sam ja njoj rekao zašto me zapravo zanima taj čovjek. Posumnjao sam da ću joj reći s vremenom, ali moje glavno pravilo bilo je da nikada nisam podatke nudio spontano. Moram prvo razmisliti o tome. Sjetio sam se da sam nešto pročitao u drugoj Georgeovoj bilježnici, o značenju susreta sa sinkronitetom. Kasnije sam to potražio: (To je) kao da te neke nijeme sile vuku za rukav. Onda je na tebi da dokučiš značenje iz nepotpune poruke. Ako je ignoriraš, najvjerojatnije se neće desiti baš ništa; ali možda si propustio priliku promijeniti svoj život, promašio potencijalnu točku prekretnicu, a daje čak nisi ni primijetio.

Nisam imao namjeru dopustiti da se to dogodi.

Posljednji katalizator bio je onaj kada je Nadia pronašla moju putovnicu onu na ime Larrvja Harta. Bili smo u mom stanu i slučajno je ispala iz moje aktovke dok ju je gurnula preko stola da napravi mjesta za kinesku hranu koju je naručila dostavom.

Slučajno? Kako je sumnjiva postala ta riječ u svjetlu svega što se događalo. Jesam li podsvjesno mogao stvoriti lanac događaja koji su doveli do te 'nezgode' i njenog otkrića? Ili je ona nekako intuitivno naslutila istinu i namjestila ovu nezgodu daje potvrdi? Zastoje otvorila putovnicu umjesto da ju je jednostavno predala natrag meni uz ispriku za svoju nespretnost? Otvaramo li svi mi automatski putovnice drugih ljudi kad ih nađemo? Ne znam.

Ali ona ju je otvorila, i to je zapečatilo njenu sudbinu, moju sudbinu, sudbinu Stevea Colemana, i moje žene. To je bila, ukratko,

točka prekretnica na kojoj je prethodno nesigurna budućnost preuzela jasan oblik.

Trebao joj je trenutak da shvati važnost onoga u što je upravo gledala. Zatim su se njene oči susrele s mojima. U njenom je pogledu bio trag sumnje pa čak i optužbe. 'Stoje to? "Laurence Hart"?'

Pokušao sam izgledati nezabrinuto i neopterećeno sam podigao ruku prema dokumentu. Ali ona je uzmaknula kao da se boji da ću ga zgrabiti ako mu se približim.

'Čekaj malo,' rekla je, mršteći obrve dok je premetala po svom pamćenju, 'nije li to ime muškarca kojeg si tražio kada si došao u agenciju?'

'Ne, tražio sam njegove roditelje. Oni su bili prijatelji mojih roditelja. Ako se sjećaš, ispostavilo se da su oni mrtvi, ali da su imali sina koji se zvao Larry Harta.'

'To je točno, sad se sjećam. I ti nisi želio da nastavimo potragu za njim.' Ponovo je pogledala fotografiju u putovnici, a onda u mene, naginjući glavu lagano na stranu dok su joj se sužavale oči. 'Pa što onda tvoja fotografija radi u njegovoj putovnici?' 'To je moja putovnica,' rekao sam.

'Ti si Larry Hart?'

Uspio sam se osmjehnuti, pretvarajući se daje pretjerivala oko, više nego, trivijalne stvari.

'Koristio sam ime Larry Hart godinama kao književno ime pod kojim sam pisao s vremena na vrijeme. Onda, kada je moj otac umro, otkrio sam da su on i moja majka imali neke prijatelje pod imenom Hart, i bio sam znatiželjan saznati nešto o njima. Nisam se sjećao da sam ikada čuo da ih spominju, a ponajmanje ništa o tome da su imali sina pod imenom Larry. Ali očigledno sam morao u djetinjstvu nešto čuti, što objašnjava odakle je ime Larry Hart kasnije isplivalo na površinu.' Izgledala je neuvjereno. 'Zar ti nitko nije rekao da možeš upasti u nevolju ako imaš lažnu putovnicu?'

Slegnuo sam ramenima. 'Dobro mi dođe kada ne želim da ljudi saznaju što smjeram.'

Neko me vrijeme gledala s otvorenim, gotovo podrugljivim skepticizmom, potoni mi pružila putovnicu.

'Što god da radiš, momčino, o tome ne lažeš vrlo dobro. Ali to je tvoja stvar. Sada krenimo jesti prije nego se ova pekinška patka ohladi.'

Način na koji se klonila teme ostatak večeri, naveo je da spoznam kako joj ne mogu vjerovati. Postala je prijatna, koju ću nekako morati neutralizirati. Dok je ona donijela dvije šalice kave iz espresso aparata u kuhinji, smislio sam kako ću to učiniti.

'Postoji još jedna sitnica koju sam skrivao od tebe', rekao sam ležerno, odlažući šalicu iz koje se parilo pored nje. 'Tvoj bivši ljubavnik, Steve Coleman, planira oženiti moju ženu.'

Nikada neću zaboraviti izraz na njenom licu u tom trenutku prezir i potpuna nevjerica, pomiješano s negiranjem tipa ovosenemožedogađati kada ti kažu daje zrakoplov u kojem se upravo nalaziš izgubio krilo, ili vidiš da kamion s osam kotača graciozno kliže prema tvom automobilu i prijeti pretvoriti te, tri sekunde od sada, u masnu priljavštinu na površini ceste.

'Što si rekao?' bilo je sve stoje uspjela procijediti.

'Čula si,' rekao sam, s laganim smiješkom ispričavanja kojim sam se nadao umanjiti udarac prouzročen primjedbom. 'Napucao te zato jer je počeo vezu s mojom ženom, Sarom, prije šest mjeseci.'

Buljila je u mene širom rastvorenih ustiju. Bio je to prvi put da sam ikada vidio kako je u tolikoj mjeri izgubila fizičku kontrolu. Nadia je bila vrlo staložena žena, uvijek trezvena i svjesna dojma kojeg je ostavljala. Sada, na trenutak, bila je kao lutka čiji su konci bili presječeni; samo je visjela, bez snage, izgubljena, nekoordinirana. Onda se potrudila pribrati.

'I ti si to čitavo vrijeme znao...?'

'Tek od neku noć, kada sam pronašao onu fotografiju tebe i njega.'

'Zašto tada nisi nešto rekao?'

'Zato jer sam tada bio šokiran kao ti sada. Nisam znao što da radim s tim. Trebalo mi je da shvatim što se zbiva.'

'I jesi li? Shvatio? Što se zbiva?'

Raširio sam ruke da bih pokazao koliko sam zapravo malo znao. 'Sve što ti mogu reći je da što smo svjesniji i koje se zbivaju oko nas bez prestanka, čini se da se više događaju.'

'Oh, ma daj, ovo je više od i. To je... to je...' 'To je što?' 'To je...'

Odustala je od pokušavanja pronalaženja riječi, i napokon izletjela s, 'To je previše jebeno nevjerojatno da bi bila !' 'Pa što je onda? Zavjera?' 'Ne znam stoje. Ali takve se stvari jednostavno ne događaju.'

Nagnuo sam se bliže k njoj, kao netko od povjerenja. 'Ovakve se stvari događaju čitavo vrijeme,' rekao sam. 'Znam, jer pišem knjigu toj temi.'

'Ti pišeš? George Daly? Ili Larry Hart?'

U njenom je izazovu bilo čvrstine. Nepovjerenje je vrlo iznenada duboko zagrizlo u nju.

'Ja pišem George Daly. Zaboravi Larryja Harta. To zbilja nije velika stvar. Oboje imamo misliti na veće stvari.'

'Imamo?'

Još uvijek nije skidala svoj pogled s mene. Prokleta dobro je znala da nešto smjeram. Jedini je problem bio što nije mogla dokučiti što.

'Razlog zbog kojeg ništa nisam spomenuo o Steveu Colemanu i mojoj ženi je taj što mi je trebao dandva da odgonetnem što nam to sudbina ovdje nudi.'

Njen pogled nije izgubio ništa od svoje čvrstine, ali vidio sam bljesak interesa kad je naslutila nove mogućnosti. Imala je lopovsku dušu, mala gospođica Shellev, i još k tome osvetoljubivu. To sam oduvijek naslućivao u njoj.

A sada sam računao na to.

Prodao sam joj priču o tome kako sam, kao muškarac romantično i strastveno zaljubljen u svoju ženu, slijepo potpisao sve papire koje su njeni odvjetnici stavili pred mene. Tek sam kasnije, kad su se bračni zavjeti počeli stanjivati, shvatio na kakvu sam se bijednu nagodbu osudio u slučaju razvoda.

Da budem iskren, poprilično sam pretjerivao u stupnju zločestoće s kojom sam ja George bio tretiran. Čak iako je nagodba u Nadijinim ušima zvučala jednako neprihvatljivo kao u mojima, morao sam priznati ja sam već priznao sebi da je ona plahom akademiku poput Georgea bila savršeno prikladna.

Nadia je nasjela na taj dio priče bez problema. Trebala je, doduše, čvrst dokaz veze između Sare i Stevea. Njoj se još uvijek činilo izvan svih granica mogućnosti da se takva mogla dogoditi.

Otjerao sam, ipak, njene sumnje jednim jedinim telefonskim pozivom upućenim Sari kojeg je Nadia prisluškivala na drugom telefonu.

'Neka te ne zavara moj ton glasa', upozorio sam je prije toga. 'Odlučio sam ostati sa Sarom u dobrim odnosima samo iz praktičnih razloga. Ne postoji način da opovrgnem taj predbračni ugovor, pa mi je najsigurnija prilika igranje na kartu bolje strane njene prirode i potencijalne darežljivosti koju bi mogla pokazati.' Nadia je to dobro razumjela. Strategije i taktike bile su njena druga narav. Život nije bio nešto što se jednostavno živjelo, nego uspjeh za kojeg se trebalo pregovarati, kao složeni posao, ili opasno provlačenje kroz neki tjesnac u kojem je svaki trzaj konnila morao biti izvršen preciznošću na milimetar ako nisi htio da ti barka potone na skrivenim stijenama. Nadia je razumjela potrebu za izgovorima i lažima. Ton bratske pažnje kojim sam se na telefonu obratio mojoj uskoro bivšoj ženi nije joj zasmetao.

'Bok, ja sam. Kako je?' počeo sam.

'Dobro. Malo sam umorna. Išla sam na otvorenje sinoć, nova drama Johna Guarea. Oduljilo se kasno u noć.'

'Je li Steve bio tamo?'

'Nije. Još uvijek po mogućnosti izbjegavamo slučajne susrete.'

'Usput,' rekao sam, pretvarajući se da mijenjam temu, ali krajičkom oka hvatajući Nadijin izraz čvrsto stisnutih usana, 'potpisao sam one druge papire koje su mi poslali tvoj i odvjetnici. Mislim daje to sada sve.'

'Vjerojatno. Ti si dobro? Sve je u redu?' 'Dobro sam. A ti? Stvari idu prema planu?' 'Kako to misliš?'

'Pa, Steve je sad nominiran. Morat će uskoro razgovarati s Lindom, zar ne?'

'Hej, na telefonu smo sjećaš se? Pričaj o nečem drugom.' U njenom je glasu bio više prizvuk iznenađenja nego iritacije. Nije bila navikla da budem tako indiskretan, ali mislim da sam to izveo tako daje zazvučalo kao ležeran propust a ne nešto namjerno. Mogao sam vidjeti na Nadijinom licu daje trik upalio.

'Oprosti,' rekao sam, 'nisam razmišljao. Uostalom to nije moja briga. Samo dok si ti dobro. Slušaj, netko je na vratima. Moram ići. Razgovarat ćemo uskoro.' Poklopio sam. Nadia je učinila isto.

Polagano ali potpuno, svaka preostala sumnja isparila je s onim stoje upravo čula. Pogledali smo se.

'OK?' pitao sam.

Kimnula je. 'Onda reci mi, što si smislio?'

Polazišna točka mog plana bila je nešto stoje Nadia spomenula neku noć kada sam pronašao fotografiju sa Steveom. Koliko sam znao, agencija za koju je radila imala je suradnike koji su nudili različite vrste financijskih usluga koje su nesumnjivo koristili u nekim istragama za koje su bili unajmljivani. Nije me iznenadilo kada sam saznao da su razotkrivali sumnjive izvore novca na primjer, tragavši za izvorima investicijskih fondova o kojima nije bilo pametno postavljati previše pitanja. Povremeno bi takvi izvori koje je bilo neuputno previše dirati bili u potrazi za prilikama gdje bi se njihova darežljivost isplativo mogla položiti kao što su fondovi za kampanje političara, posebice onih koji tek dolaze s dugogodišnjom blistavom budućnošću ispred sebe. Jedan takav izvor financiranja nanišanio je Stevea Colemana, i Nadia je, na jedan ili drugi način, tako postala dio mamca na njegovoj udici.

On, na njegovu čast, nije zagrizao. Bar ne na novac, za kojeg je odmah nanjušio daje bio sumnjiv. Ali zagrizao je na Nadiju.

Ona, na svoju čast, nije imala niti dužnost niti je bila zatražena da ikada obavlja seksualne usluge za dobrobit svojih poslodavaca i njihovih klijenata. No, nije bilo isključeno da ona dobrovoljno odabere nuditi takve usluge u privatnom dogovoru na vlastitu odgovornost. Takav je bio, odlučila je nakon jednosatnog sastanka sa Steveom Colemanom, taj slučaj. Nadia nije bila žena koja bi oklijevala ili uzmicala kada u pitanje dođu njeni probuđeni interesi.

Od početka je, rekla mi je, govorio o napuštanju svoje žene. Bez izravnih obećanja, niti ih je ona tražila. Ali nije tajio činjenicu da muje brak bio jednoličan, bez ljubavi u tolikoj mjeri daje sumnjao da može još dugo nastaviti tako. Nadia, slobodnog duha i nezavisna individualka kakva je bila, nije poduzimala ništa, a nije se ni zavaravala fantazijama o svijanju gnijezda u slučaju razvoda. Zaista, kada je objavio da će okončati njihovu vezu kako bi popravio svoj brak, ona je odluku prihvatila sa žaljenjem, ali bez opiranja.

Sada, s druge strane, otkriće daje bila prevarena izazvalo je da osjeća jednostavan, čisti bijes. Njen odgovor na moj prijedlog da

krivotvorimo dokument koji bi, iako ne bi dokazao ništa na sudu, zauvijek zablatio kandidatovo ime i ugled, bio je prihvaćanje s užitkom. Znala je dovoljno da spoji niz dopisa, pisama i 'bilježaka sa sastanaka' kojima je natuknula da je Steve Coleman spavao metaforički s vrstom ljudi čija si prijateljstva niti jedan političar ne može javno dopustiti.

Dan naplate dugova, uvjerio sam je, bit će kada će on otići mojoj ženi i reći joj u kakvoj je nevolji. Nekoliko milijuna dolara bio je džeparac za Saru. Priznajem da sam je prikazao slikom koja nije bila potpuno točna: na primjer, daje bolesno ambiciozna što se tiče karijere njenog sljedećeg muža i da bi učinila sve da zaštiti budućnost koju je zamislila za njih oboje. Linda, njegova sadašnja žena, bila je problem koji se treba samo tretirati na pravi način u pravo vrijeme. Razvod je bio manji skandal od kojeg će se oporaviti bilo je samo pitanje odabira trenutka.

Ali nagovještaj financijske nedoličnosti kakvu smo izmislili to je bilo nešto iz čega se nije mogao lako izvući. To je bilo nešto, rekao sam, zbog čega će moja žena rado otvoriti svoju čekovnu knjižicu da ga zaštiti.

Nadia je naučila i uvježbala svoju ulogu, koju sam već vidio da će odigrati do savršenstva. Zamisao je bila da iz vedra neba nazove Stevea i predloži mu da odmah dođe do njenog stana. On će naravno odbiti, nakon čega će mu ona zaprijetiti skandalom oko ilegalnog financiranja kampanje. On će se gotovo sigurno na to samo nasmijati jer je neutemeljeno i nedokazivo. Nakon toga će ona zaprijetiti skandalom koji uključuje njegovu sadašnju ljubavnicu. Naravno, on će htjeti znati odakle joj ta informacija i vjerojatno će posumnjati na mene. Ako će spomenuti moje ime, ona će reći da nikada nije čula za mene. On nikada neće znati jesam li bio upleten ili ne.

Ono što će on napraviti, bio sam poprilično siguran, bilo je nevoljko pristajanje na njen zahtjev. Napokon, neće imati izbora. Otići će do njenog stana, sam, kako će ona zahtijevati. Nakon čega će se stupica zaklopiti. Jedina stvar koju Nadia nije znala jest da nije bila samo mamac, već u jednakoj mjeri žrtva stupice kao i Steve Coleman.

Tjedan prije velikog dana, ukrcao sam se na zakazani let British Airwaysa s JFKa za Heathrow, i prijavio se u jedan od najvećih hotela okruga Bayswater u Londonu. Potreba za anonimnošću bila je na prvom mjestu. Trebao sam biti gost kojeg je lako potvrditi, ali ne sa suviše poznatim licem. Tu je upao Clifford. Gospodin Cliff Edge.

'Vrlo je jednostavno,' rekao sam, dok smo koračali kroz zamračene ulice Paddingtonna nakon napuštanja puba one noći kada smo se upoznali. 'Ja ti dam svoj ključ i ti koristiš moju sobu dvije, možda tri noći dok me nema. Neće biti problema na recepciji zato jer nećeš morati razgovarati s njima, a čak i da razgovaraš malo je vjerojatno da će to biti s nekim tko je dovoljno dugo gledao u mene da bi me se sjećao.'

Priča koju sam mu rasprio bila je onakva kakva je dobro prolazila kod njegovog tipa ljudi. Ako bi moja žena ikad provjeravala, hotel bi joj potvrdio da sam bio gost u vrijeme kada sam zapravo uživao u nekoliko noći u Parizu s djevojkom iz mog računovodstvenog ureda. Uvjerio sam ga da je postojala mala vjerojatnost da će moja žena ili bilo tko drugi nazvati, ali u slučaju da telefon zazvoni treba ga ignorirati, ali pokupiti sve poruke i dati mi ih kad se vratim. Za tu uslugu dat ću mu dvije i pol tisuće unaprijed, i drugu polovicu nakon toga.

Kao drugu mjeru opreza, provjerio sam je li moja putovnica na ime Georgea Dalvja ostala u glavnom sefu hotela, zajedno s dvije tri druge vrijednosti i mojim putničkim čekovima, čitavo vrijeme dok nisam tamo. Potom, koristeći svoju Larry Hart putovnicu, odletio sam TWA letom natrag u New York.

Nadia je znala sve o mom putu u London, ali ne sve pojedinosti niti pravi razlog za njega. Rekao sam joj da moram otvoriti račun na koji će moja žena isplatiti novac kojeg će Steve izvući od nje da kupi Nadijinu šutnju. Naravno, rekao sam, vratit ću se na vrijeme do dana D, iako uopće nisam sumnjao da će se ona savršeno dobro snaći kada dođe Steve. Jedna od stvari kojoj sam se divio kod nje bila je što nije znala značenje straha ništa više nego što je znala značenje krivnje, srama ili moralnog gađenja. Ali obećao sam joj da ću biti tamo ne baš u sobi, naravno, ali negdje u stanu, i s pištoljem u slučaju problema.

Steve se ponašao točno kao predviđeno kada ga je nazvala u ured. Odmah su je spojili, ali on je zvučao oprezno. Rekla mu je da ga hitno mora vidjeti.

'Trenutno sam zauzet, Nadia. Ne možeš li mi reći telefonom o čemu se radi?' 'Mislim da to ne bi htio, Steve.'

'Kako to misliš?'

'Kao prvo, ne znamo tko može prisluškivati, zar ne?'

Namignula je prema mjestu na kojem sam sjedio sa produžetkom na uhu i nikom preko slušalice. Namignuo sam i ja njoj.

Usiljeno se nasmijao, i naslućivao sam prikrivenu nelagodu u smijehu. 'Ako je tako važno, dođi u ured.'

'Ne, ti dođi ovdje, u stan.'

'Zbilja mislim da to nije dobra ideja.'

'Steve, neću se prepirati s tobom. Govorim ti što ćeš napraviti.'

'Nadia, stoje ovo...?'

Počela je spretno okretati vijke na njegovim palčevima pričom o kampanjskim fondovima, ubacivši termin 'neizbježiv skandal'.

Njegov je glas poprimio oštiji ton kako je ljutnja preuzimala nad njegovom nesigurnošću. 'Ne znam o čemu pričaš, Nadia a ne znaš niti ti. Kakva je god igra u pitanju, ja ne sudjelujem. Ako me želiš vidjeti, dođi u ured. Žao mi je, ali morat ću sada poklopiti.'

'Kako je Sara?'

Fatalna stanka. Trijumfalno je podigla šaku; znala je da ga ima. 'Sara?'

'Ne telefonom, Steve u redu? Recimo u sedam i trideset u stanu. Dođi sam, do vezi se. Znaš gdje možeš parkirati.'

Još je malo prosvjedovao, ali je znao da nema izbora. Uspjela je natuknuti da je to bio dogovor jednom zauvijek, neka vrsta kompenzacije za činjenicu da joj je lagao kada ju je napustio, i da u biti nije planirao spasiti svoj brak, nego nastaviti s novom ljubavnicom. Odbila mu je reći kako je znala sve to, ali je natuknula da će možda otkriti svoj izvor jednom kad posao među njima bude završen.

Promatrao sam njegov dolazak iza ugla Nadijine zgrade gdje sam imao čisti pregled čitave ulice. Bio sam zadovoljan što je bio sam. Nikakvi drugi automobili nisu sumnjivo kružili niti se parkirali uokolo u to vrijeme. Vidio sam ga kako hoda prema zgradi,

podignutog okovratnika i ruku duboko u džepovima. Nije bilo vratara te su posjetitelji ili morali koristiti ključ ili zvoniti. Nadia je na telefonu ustvrdila da Steve još uvijek ima set ključeva koje mu je dala, što je olakšalo moj posao. Inače, morao bih čekati u stanu da ga pustim odozgo, potom ostaviti vrata pritivorena i pobjeći stražnjim stubama prije nego on izađe iz dizala.

Znači, ja sam već stajao nasuprot mjestu na kojem je parkirao svoj automobil. U ruci sam imao par najlonki s kojima sam, deset minuta ranije, zadavio Nadiju. Pustio sam da prođe dovoljno vremena, možda minutu, sve dok Steve nije bio u dizalu na svom putu gore prema njenom stanu. Potom sam, provjeravajući da nema nekog slučajnog prolaznika u blizini koji bi vidio što radim, prešao preko i pažljivo najlonkama očešao rub njegovog prednjeg branika. Zastao sam samo da bih se uvjerio da je dovoljno vlakana potrgano i zahvaćeno ondje gdje će biti pronađena kasnije, potom nedužno nastavio svojim putem, spuštajući najlonke u plastičnu vrećicu u svom džepu. Možda će mi trebati da ih podmetnem negdje kasnije kako bi slučaj protiv Stevea učinio definitivnim, iako sam mislio da vjerojatno neće biti potrebe. Svejedno, namjeravao sam prepustiti što je manje moguće slučaju.

Dva sata kasnije Larry Hart se ukrcao na svoj povratni let za London, gdje je isplatio Clifforda. Sve se odvijalo savršeno prema planu. Kada su se vijesti o Steveovu uhićenju pojavile na satelitskom programu televizora u mojoj sobi, uzeo sam telefon i nazvao Saru. Potom sam nazvao Heathrov, zamijenio BA povratni let (na ime George Daly) za let Concordeom, i istog se trena uputio još jednom preko Atlantika.

Na putu sam po tisućiti put razmišljao o svemu što se dogodilo, tražeći propuste koji su se još uvijek mogli pojaviti. Iako sam znao da se Steve uspaničio i pobjegao kada je pronašao Nadijino tijelo, čak i daje učinio poštenu stvar i nazvao murjake, još uvijek bi bio glavni osumnjičeni. Čitava priča u pozadini o njegovoj aferi s njom, pažljivo podmetnuti dokazi koje sam ostavio svuda po stanu, najlonska vlakna na njegovom braniku sve te stvari napravile bi vrlo jaku optužbu na koju bi morao odgovarati. Najbolja slika koju bi stvorili o njemu bila bi slika muškarca koji je počinio umorstvo u trenutku panike, zatim pokušao ukloniti sve dokaze koji upućuju na njega, ali

u ključnom momentu propustio neke od njih; potom napokon pokušao klasični trik gdje ubojica svoju nedužnost pokušava dokazati pozivajući policiju i pretvarajući se daje pronašao tijelo. To ne bi upalilo. Bilo daje pobjegao ili ostao na mjestu, njegova je večera bila posljednja.

Ipak, još nije bilo gotovo. Što se Sare ticalo, do sada je sve prolazilo kako sam predvidio. Ali znao sam da će Steveovi branitelji istraživati o meni. Za njih sam bio spreman koliko sam mogao biti. Proračunao sam točno onako kako se i pokazalo da odvjetnik s političkim ambicijama ima mnogo potencijalnih neprijatelja. Bio sam daleko od toga da budem jedini osumnjičeni. Najveći rizik na koji sam naletio bio je da bi moja veza s Nadijom nekako izašla na vidjelo. Ako bi se to dogodilo, mogao bih se naći u velikoj nevolji. Ako dođe do toga, onda će Larry Hart bio prisiljen odletjeti u neki teritorij bez obveze izručenja u Južnoj Americi ili na neki od drugih kontinenata koje sam imao na popisu hitnih skloništa.

Drugi rizik bio je da bi mogla biti otkrivena veza između mene i istražiteljske agencije za koju je radila Nadia. To ne bi bio neki veći rizik sve dok na vidjelo ne bi izašlo ništa o Steveovoj vezi sa Sarom. Ali ako bi veza između Stevea Colemana i Sare Daly postala poznata, tada bi povezanost Georgea Dalvja s tvrtkom za koju je radila Nadia sigurno isplivala na površinu. Ipak, i za to sam bio spreman koliko sam mogao. Sara je vidjela moj 'šok' dok sam pročitao u novinama daje Steveova žrtva radila za istražiteljsku agenciju. Objasnio bih da joj nisam ispričao o svojoj vlastitoj povezanosti s agencijom zato jer mi se to učinilo kao još jedna 'čudna'. Čovjek koji nešto skriva, sakrio bi i taj mali znak iznenađenja kojeg sam tako pažljivo odglumio da ga ona vidi. Kada bi se sjetila toga, sve bi upućivalo na moju nevinost.

Istražitelji su me pozvali, naravno, kako sam očekivao. Ne murjaci: ljudi koji su radili na Steveovoj obrani. Bili su ljubazni i oprezni u svom pristupu. Bilo je jasno da im je Steve rekao za Saru, ali s izričitim nalogom da to ne spominju otvoreno osim u apsolutnoj nuždi. Činjenica da sam mogao dokazati da sam bio u Londonu kad je ubijena Nadia, učinkovito me maknula izvan granica sumnje, što sam i pretpostavljao da će se dogoditi. Sve je bilo baš dobro dok me nije nazvao Clifford Edge.

Clifford je došao do moje adrese i telefonskog broja od nekoga u hotelu u Londonu pretpostavljam od nekog pohlepnika podmićenog pedeseticom. Njegovi ljigavi gubitnički instinkti bili su možda oštriji nego što sam pretpostavljao. Nisam bio siguran što je sumnjao, ali bilo je očigledno u pitanju nešto više od moje priče o sumnjičavoj ženi i prljavom vikendu u Parizu. Clifford je u svakom slučaju mislio da zaslužuje veći komad kolača i da bi trebao dobiti više novca nego što sam mu tada isplatio.

Pristao sam dragovoljno, i čak s, moram reći, ponosan na moju prisebnost, nekim raspoloženjem. 'Cliff,' rekao sam, 'strašno si bistar i ponosan sam na svoj izbor tebe za partnera. Mislim da imam veliku priliku za čovjeka poput tebe. Dolazim za par dana, i ti i ja ćemo razgovarati o ozbiljnom poslu.'

Tako je Larry Hart još jedan posljednji put oputovao u Englesku. Cliff i ja našli smo se u pubu u Shepherd's Bushu. Unajmio sam automobil i rekao mu da mora poći sa mnom dolje do obale. Natuknuo sam poslove oko uvoza i izvoza, namjerno ubacivši mig koji je dao naslutiti krijumčarenje i laku zaradu.

Rekao sam mu da imam prijatelje preko oceana koje sam želio upoznati s njim; on će biti moj čovjek u Velikoj Britaniji. Bila je to ponuda koju nije mogao odbiti.

Imao sam bocu scotcha u automobilu, i nije ga bilo teško uvjeriti da popije većinu nje. Ako bi ga dali na autopsiju, pronaći će dovoljno alkohola u njegovom sustavu da sa sigurnošću donesu sud o slučajnoj smrti. Nitko neće podizati prašinu oko gubitka tužnog slučaja poput Cliffa Edgea, samo će zbijati šale na račun njegovog imena i okolnosti pod kojima je napustio ovaj život.

Kao što sam rekao, još jedna .

Jednom kada krenu, iz kojeg god to razloga bilo, dolaze često i brzo.

Prva stvar koju sam napravio kada sam se vratio u New York bila je uništenje moje putovnice one na ime Larry Hart. Također sam se morao riješiti svih ostalih dokaza koje je George iskopao o mom postojanju, uključujući fotografije iz djetinjstva i sve povezano s mojim posvojiteljima. Dokle god su te stvari bile oko mene, bio sam u potencijalnoj opasnosti. Sve sam zapalio u željeznoj kanti za otpatke, zatim pepeo bacio u školjku i povukao vodu. To je bio jedini

način. Zato jer možeš sakriti stvari, staviti ih na sigurno mjesto, zaboraviti na njih ali uvijek postoji podmukli rizik da će deset godina kasnije netko srušiti podrum u kojem si zakopao tijelo. Ili ćeš zaboraviti da si sakrio kopiju nekog važnog pisma u svom stolu sve dok ga ne prodaš. Ljudi rade glupe pogreške, i ljudi okrivaju sami sebe. To je nešto što ja nikada ne zaboravljam.

Nedavno sam skoro napravio nekoliko ozbiljno glupih pogrešaka sa Sarom.

Najgora je bila ona noć u Berkshiresu kada sam planirao ubiti je, noć kada je došla rekla mi daje zaljubljena u nekog drugog i da me napušta. Tada sam se gotovo izgubio. Zgrabio sam je za ručni zglob i počeo vući prema stepenicama, i zaustavio se tek kada se Steve Coleman pojavio na vratima. Nije da sam se ja njega bojao. Samo me naveo da se zapitam što ja to radim. Plan je bio daje gurnem s tornja tiho i bez puno zbrke, zato jer bi već bila u nesvijesti. Samo bih nakon pada morao provjeriti je li mrtva, i popraviti situaciju ako ne bi bila, potom pozvati pomoć. Rekao bih daje otišla gore na toranj sama, i budući da ja nisam bio odgovoran za građevinske radove, nisam mogao biti optužen za postavljanje zamke za nju. Što naravno nisam niti napravio. Toliko bi bilo jasno.

Što se tiče dokaza da sam je gurnuo, nije postojao način. Bila je moja riječ, da sam čitavo vrijeme bio dolje, protiv riječi bilo koga drugoga tko bi se odlučio izazvati me. Nedokazivo.

Pa što sam onda radio pokušavajući je odvući u smrt pred očima Stevea Coelmana? To bi značilo da moram ubiti i njega. A to bi bilo teško objasniti.

Smirio sam se i učinio što sam mogao da spasim situaciju. Oduvijek sam naslućivao nešto glumačkoga u sebi i u tom sam trenutku to dokazao. Odmah sam se prebacio u ponizno, nesebično Georgeovo raspoloženje. Do tada sam pokupio dovoljno dojmova o onome što su ljudi mislili o njemu. Znao sam kako bi se ponizno, nesebično ponašao debilni George. Nastavio sam se tako ponašati sljedećih nekoliko dana i tjedana.

Izvedba me ostavila u dobroj poziciji. Kada se sve srušilo pod njom, ja sam bio jedina osoba kojoj se Sara mogla okrenuti. Znao sam njenu tajnu, i čuvao sam je. Dobri stari ponizni, nesebični

George. Odan kao pas. Povjerenje glavom i bradom. Čitava se stvar odvijala kao u snu.

Kroz sve to organiziranje Nadijinog umorstva, Steveovo uhićenje, Sarinu traumu nastavio sam čitati Georgeove bilježnice. Otkrio sam da su mi dale korisniji uvid u ono što je on bio od ičega drugog. Imao je čudna razmišljanja, nekako usmjerena na samog sebe, zauvijek tražeći 'čvrstu točku svijeta u kretanju', kako je on to rekao što god pod tim mislio. Rekao je da ju je ponekad dodirivao u meditaciji.

Po mom mišljenju zvučalo je više kao vegetacija. Mentalna masturbacija koja se izdaje za filozofiju. Ipak, to je bio on, pa sam to morao biti i ja izvana i iznutra.

Bio je zanimljiviji na temi o ima koju je istraživao prije svoje smrti, iako me možda zainteresirala zbog mojih osobnih iskustava. Bez i, zapravo popriličnog broja i, ja ne bih bio gdje sam bio sada, sjedeći vrlo lijepo, udobno zavaljen u moj novi i Georgeov stari život.

Svejedno, još uvijek nisam mogao vjerovati da je nešto više od i, bez obzira koliko zadivljujuća bila. U njoj nije bilo ništa više od toga. Nije moglo biti. Ne više nego što se dalo vidjeti.

Ne za Georgea, doduše. Vratimo se njegovim bilješkama:

Stoje 'sinkronitet'? Što on znači? Jung ima priču koja nudi odgovor.

'Mlada žena koju sam liječio imala je, u kritičnom trenutku, san u kojem je dobila zlatnog skarabeja. Dok mi je pričala taj san, sjedio sam leđima okrenut prema zatvorenom prozoru. Odjednom sam čuo zvuk iza sebe, poput nježnog tapkanja. Okrenuo sam se i vidio letećeg kukca koji je izvana udarao u prozorsko okno. Otvorio sam prozor i uhvatio stvorenje u zraku dok je uletilo. Bila je to najbliži primjerak zlatnom skarabeju koji se nalazi u našim područjima, skarabejni kukac (*Cetonia Aurata*), koji je, suprotno uobičajenim navikama, očito osjetio potrebu da u tom određenom trenutku uđe u tu mračnu sobu.'

Do tog je trenutka, piše Jung, žena odbijala povjerovati da bi njeni snovi mogli biti važni u rješavanju njenih psiholoških problema. Nije mogla vidjeti povezanost. Sada je razumjela kakve sve vrste povezanosti mogu postojati, i kako one mogu objasniti mnoge stvari. Ubrzo se oporavila.

Ali što sinkronitet sam po sebi objašnjava? Koestler piše u Janusu:

'Bitna pojava u modernoj fizici je njen sve veći holistički trend, utemeljen na uvidu daje cjelina jednako neophodna za razumijevanje njenih dijelova kao i što su dijelovi neophodni za razumijevanje cjeline. Rani izričaj ovog trenda, datira s prijelaza stoljeća, bio je "Machov princip", predstavljen od strane Einsteina. On tvrdi da su inertna svojstva zemaljske materije određena totalnom masom svemira oko nas.'

Kao u kineskoj poslovice: 'Ako odsiječeš vlat trave, zatreseš svemir.'

Ali od čega su napravljeni taj tresivi svemir i vlat trave? Koja je materija stvarnosti? U teorijskoj fizici sada postoji teorija nizova, koja predlaže da je konačno ishodište svega, uključujući i svemira, vrsta nekog povezanog niza koji vibrira na različitim brzinama ovisno o tome gdje će postati dio molekule kisika, peteljka ruže, Einsteinov mozak ili što već. Ti, za sada potpuno teoretski, nizovi toliko su mali da se ne mogu otkriti niti čak virtualno zamisliti. Negdje sam pročitao da ako bi napuhali jedan jedini atom na veličinu poznatog svemira, jedan od tih supernizova koji ga čini bi i dalje bio tek veličine drveta. Na koncu, ovakve stvari me neodoljivo podsjećaju na srednjovjekovne naučenjake koji se s velikom ozbiljnošću svađaju oko toga koliko anđela može plesati na glavi pribadače.

Bit je da, svaki put kada 'realnost' svedeš na jednu stvar, ona ima običaj da se pretvori u nešto drugo.

Fizičar F David Peat piše: 'Znanost će možda morati, na kraju, tragati u novim pravcima ako se nastavi njeno razumijevanje prirode. Već su mnogi znanstvenici nezadovoljni "redukcionističkom" prirodom nekih grana znanosti is tvrdnjom da će se uskoro postići krajnji stupanj stvarnosti kao rezultat istraživanja elementarnih čestica... Zamisao da se stvarnost može odmotati u složenu, i potencijalno beskrajnu, seriju promjena stupnjeva čitavog značenja redukcionizma... Svaki stupanj znanstvenog objašnjavanja ovisi o, i uvjetovan je, konceptima i značenjima koji proizlaze iz drugih stupnjeva...'

Jungje napisao: 'Zavaravamo se mišlju da znamo više o materiji nego o 'metafizičkom' mozgu ili duši, i tako preuveličavamo

materijalnu uzročnost i vjerujemo da ona sama donosi istinsko objašnjenje života. Ali materija je jednako nedokučiva kao i mozak.'

Drugim riječima, misli i materija su jedno. U dvadesetima i tridesetima, kada se pojavila kvantna revolucija, matematičari i kozmolozi poput Jeansa i Eddingtona govorili su stvari poput 'Materija svijeta je materija misli, 'i 'Svemir izgleda sve manje i manje kao velika mašina i sve više i više kao velika misao.'

Činjenica je da što dublje gledaš u materiju, ona postaje manje 'materijalna'. Stanice su načinjene od atoma, a atomi su uglavnom prostor. Materija nema više fizičke tvari nego misao.

Koliko tvari ima misao?

Nepostojanje svega nema života, nema svemira, nema ničega nezamislivo je. Pokušajte. Ne možete zamisliti da ne postoji ništa. Ali ako, kao što se sve više čini, sve to postoji kao misao, čija je to misao? zašto se čini da uzima dva oblika, materiju i misao? Je li to samo kriva percepcija s naše strane, što god mi bili, i kako god da se uklapamo u nju?

Ili sva ta nagađanja jednostavno propuštaju bitnu stvar? Zbiva li se nešto sasvim drukčije? Radi li se nečim sasvim drugom?

To su bile zadnje riječi koje je George napisao. Pitao sam se je li pronašao odgovor.

Odvjetnici Stevea Colemana uložili su velik napor u njegovu obranu. Zaključio sam da ako bih ikada imao problem, želio bih te momke na svojoj strani. Ali presuda nikada nije bila upitna s obzirom na težinu dokaza protiv njega, što je značilo da izricanje kazne od trideset godina Sari nije bilo toliko šokantno kao općenito završna crta podvučena ispod čitave žalosne epizode njenog života.

Bilo je traumatično, ali ja sam bio tamo da ublažim udarac, držim joj ruku i spriječim je od prevelikog razmišljanja nad onim što je moglo biti. Prilagodila se stvarnosti pod mojim nenametljivim vodstvom. Noć poslije presude spavali smo zajedno, ali nismo se seksali do sljedećeg jutra. Iako nijedno od nas to nije izreklo riječima, bio je to simboličan početak novog života zajedničkog. Sada sam bio spreman odigrati svoju ulogu. Apsorbirao sam ulogu. Nisi me mogao razlikovati od originala.

'Napravi ono što si običavao raditi,' rekla je iznenada, meko, kroz uzdisaje zadovoljstva. Osjetio sam ubod panike. Različiti načini

oplemenjivanja i uljepšavanja našeg trenutnog ne nekonvencionalnog položaja projurili su mi kroz glavu. Morao sam blefirati.

'Što bi to bilo?' šapnuo sam, ljubeći je, nadajući se da nije postojala neka dramatična ekscentričnost na koju me nisu pripremile njegove bilješke.

Nisam se trebao brinuti. Nježno je primila moju ruku, vodila ju, i stavila vršak mog prsta točno tamo gdje gaje željela. 'Znaš...'

Čak je počela kretanje u ritmu kojeg se sjećala. Bio sam doma. Bio sam doma.

Ali nisam shvaćao koliko je to bilo istinito sve dok nismo sjeli zajedno za doručkom, gledajući jedno drugo preko kuhinjskog stola. Iako je to za mene bilo novo iskustvo, nekako se činilo ispravnim neobično baš na način kojeg nisam mogao potpuno objasniti niti razumjeti.

Sara me pogledala preko ruba svoje šalice za kavu s osmijehom u očima kakvog nikad ranije nisam vidio. Bilo je takvo bogatstvo osjećaja u tom osmijehu, toliko znatiželjnih oprečnosti, da sam se na trenutak osjećao neobično obeshrabren. Bio sam naviknuo na jednostavne osjećaje poput straha i pohlepe. Moji motivi bili su jednostavni i kristalno jasni: htio sam nešto, pa sam išao po to i dobio. Nisam imao vremena za nesigurnost ili sumnju. Dvosmislenosti svih vrsta odavno su bile protjerane iz mog života; kočile su moju učinkovitost. Pa opet sam se našao kako gledam dolje u spiralne dubine i osjećam se vrtoglavo, gotovo uplašen da bih mogao pasti.

Sasvim iznenada i impulzivno, posegnula je preko stola i stavila svoju ruku na moju. 'Hvala ti,' rekla je nježno.

Nisam znao što da odgovorim, a opet sam osjećao da nešto trebam reći. 'Na čemu?'

'Na svemu. Bila sam jako budalasta, zar ne?'

Njene oči još uvijek nisu napuštale moje, i osjetio sam se nesposobnim skrenuti pogled. Zavrtio sam glavom. 'Budalasti ljudi nikada ne riskiraju,' rekao sam. 'Ti da. To je dobro.'

Promatrao sam dok je ustajala sa stolca i došla oko stola do mjesta gdje sam ja sjedio. Obavila je ruke oko mojih ramena i nježno

naslonila svoje lice na vrh moje glave. 'Hvala ti,' rekla je nakon nekog vremena. 'Hvala ti što me voliš.'

Moj glas je čudno puknuo kada sam pokušao progovoriti, vjerojatno zato jer nisam imao pojma što da kažem. Ubrzano sam postajao sve izgubljeniji u složenoj zbunjujućoj situaciji. Pročistio sam grlo i pokušao ponovo, istovremeno uz oklijevanje stavljajući svoju ruku na njenu nadlakticu koja je bila prebačena preko mojih prsa.

'Zato sam tu,' rekao sam.

Spustila je svoje usne na moje i poljubila me. Odgovorio sam joj svojim okretanjem na stolici i uvlačenjem ruku ispod lagane haljinice koju je nosila, osjećajući mekoću njene kože. Spustila se na moje krilo i opkoračila me, usana još uvijek spojenih skupa i naša uzajamna želja odjednom je zahtijevala hitno zadovoljenje. Tako sam je odnio natrag u spavaću sobu, iz koje smo se pojavili pola sata kasnije, zarumenjeni i oznojeni, kako bi se istuširali zajedno.

Bilo je gotovo jedanaest kada se odjenula i spremila za galeriju. Bila je subota i inače vikendom nije odlazila, ali imali su otvorenje u utorak i trebalo je puno toga pripremiti. Poljubila me za rastanak na vratima i podsjetila me da smo navečer pozvani na zabavu u Village. Gledao sam je dok je hodala niz hodnik do dizala. Okrenula se i mahnula dok se otvaralo, zatim nestala.

Vrativši se u stan, našao sam se u neobičnom predvorju pakla. Znao sam da se uklapam u ulogu koju sam igrao kao da se zaista radi mom životu, što nije bilo niti je ikada moglo biti stvarno. Niti sam htio da bude. Ambicija da budem George Daly bila je tolika kao i pomisao da radim u nekoj trgovini mješovitom robom u Clevelandu. Pa ipak sam se počeo osjećati kao doma u njegovom životu, i udobno. opasno privučen njegovom ženom. Oduvijek sam bio svijestan da je dobro izgledala, ali nisam očekivao ovoliki stupanj osjećaja između nas dvoje. Za ime Boga, planirao sam je ubiti. I taj je plan još uvijek postojao, u pozadini mojih misli, čekajući samo pravu priliku.

A opet... pretpostavimo da Sara doživi nezgodu, sada, nakon Steveovog suđenja? Ne bi li time riskirao igranje s vatrom? Napokon, Steve sada ne bi imao što izgubiti priznavanjem svoje veze sa Sarom. Ako bi ona umrla, čak i u blago sumnjivim

okolnostima, a ja bih ostao, kao što bi i bilo, daleko bolje zbrinut njenom oporukom nego u slučaju razvoda, mogao bi zaključiti daje njegova građanska dužnost otkriti moj motiv priznavši njihovu vezu i činjenicu da sam znao sve o tome. Ono što je za vrijeme suđenja bilo u njegovom interesu da ostane tajna, sada bi moglo omogućiti temelje za žalbu, daljnju istragu, čak i ponovno suđenje. Bio sam u škakljivom položaju. Morao sam pažljivo razmisliti.

Nisam li jednostavno mogao nastaviti kako sam počeo? Što sam više o tome razmišljao, nisam mogao vidjeti razlog zašto ne. Mogao bih jednostavno živjeti kao George Daly. Bio je to udoban i lagan život, a noć koju sam upravo proveo sa Sarom naznačila je mogućnost i veoma zadovoljavajućeg. Bio je nečega u njenoj seksualnosti što me uzbuđivalo na načine koje nisam znao kako opisati. Nadia je bila senzualna i nezakočena, ali nekako očita. Što si vidio, to si i dobio, i to je bilo prilično dobro. Ali što si dobio od Sare, bilo je puno više nego si vidio. Istina, što si vidio, bilo je sjajno. Ali što si dobio, što sam ja sada dobio, bilo je nekako posebno, isključivo, moje i samo moje. Barem sam se ja tako osjećao. I bio je to lijep osjećaj. Imao sam ga prvi put.

Pa, dobro, rekao sam sebi, recimo da nastavim kao sada, živjeti kao George Daly. Naravno da nisam imao nikakvu namjeru pisati nekakve knjige, zato jer sam kao prvo vidio kako je prazna i lažna Georgeova spisateljska karijera bila. To nije bilo nešto čime je zarađivao za život, samo nešto čime se zaokupljao uzdržavan muškarac.

Neko vrijeme sam si dopustio maštanje da je moja budućnost osigurana, da sam pronašao ulogu koju ću igrati do kraja svog života. Ali onda su se ponovo pojavile sumnje. Istina je da sam mogao odlučiti ostati sa Sarom, ali recimo da me se ona zasiti to jest Georgea kao stoje već jednom bilo? Ako se desilo jedanput, može se desiti ponovo, i sigurno hoće s vremenom. Što ću napraviti onda? Bio bih ponovo na početku. Zašto bih pasivno čekao da se to desi?

Osjećao sam potrebu za savjetom, ali nisam znao odakle. Nije bilo u mojoj prirodi da ljude pitam za savjet. A i stvari o kojima sam trebao savjet nisu bile onakve vrste o kakvima se inače priča.

Zatim sam se sjetio nečega što sam nedavno pročitao u Georgeovim bilješkama. Njegov 'knjiški anđeo'.

Jesam li vjerovao u to? Zaključio sam da ne može naškoditi ako pokušam. Okrenuo sam glavu od polica za knjige, posegnuo i izvukao jednu knjigu nasumce.

Bio je I Ching.

Znao sam što je to, ili što bi to trebalo biti još jedno od onih tajanstvenih razmišljanja temeljenih na tome daje svemir cjelina. Čitao sam stoje George napisao o toj temi nije baš bilo jasno je li sam u to potpuno vjerovao. Teorija je bila da je svaki skup događaja, koliko god malen ili velik, povezan sa svim ostalim. Plus, ako posjeduješ umijeće njihovog tumačenja, možeš čitati budućnost osobe i čitave ljudske rase iz listića na dnu šalice čaja. Ili iz kretanja zvijezda možeš dobiti odgovor da li da kupiš ili ne automobil ovaj tjedan, ili otputuješ u Vegas. I Ching je bio još jedna varijacija takvog čitanja znakova. A morao sam to priznati, znak je bio ono što sam u tom trenutku trebao.

Trebalo mi je samo par minuta da naučim kako se koristi. Nisu bile potrebne neke posebne vještine. Samo si trebao tri kovana novčića, zatim pratiš pravila na pozadini knjige i potražiš odgovor u njoj.

Izvadio sam tri novčića i bacio ih šest puta. Osnovna linija bila je tri pisma, znači isprekidana linija, što je pokazivalo prvo: To je bio T'ai' ili 'Mir'. Pisalo je:

Malo odlazi, veliko dolazi.

Dobra sudbina. Uspjeh.

'Ovaj heksagram,' pročitao sam, 'označava vrijeme u prirodi kada se čini daje raj sišao na zemlju.'

Sljedeće, potražio sam alternativni heksagram kojeg je činila isprekidana crta.

To je bio 'Sheng', ili 'Guranje prema gore'. Čitao sam:

Guranje prema gore imat će velik uspjeh. Netko mora vidjeti velikog čovjeka.

Ne boj se.

Put prema jugu Nosi sreću.

Koji vrag, pitao sam se, to treba značiti?

Pogledao sam kroz prozor u potrazi za inspiracijom. Sve što sam vidio, bilo je daje prestalo kišiti. Osjećao sam se nemiran i odlučio prošetati parkom.

Bio je pun buke i kretanja koturaljke, trkači, vrištanje djece, kazetofoni u nadmetanju koji će nanijeti veće oštećenje sluha prolazniku. Neko sam vrijeme hodao bez da sam stvarno vidio ili čuo što se zbiva oko mene, izgubljen u svojim mislima. Išao sam prema sjeveru, i nakon nekog vremena rulja se prorijedila i buka je postala udaljenija. Maglovito sam bio svijestan da sam koračao istim putem kao i George onog jutra kada sam ga slijedio. T tada je bila subota. Ali nije postojalo ništa dramatično ili znakovito u mojem koračanju njegovim stopama. Bila je to moja omiljena ruta kroz park, koju sam već mnogo puta prehodao. Stigao sam do klupe, zaštićene kamenjem sa strane zavojite staze, gdje je George sjedio kada smo se napokon suočili. Umirio sam se kao i mnogo puta do tada i pogrbljeno sjeo nagnuvši se naprijed, laktova opuštenih preko koljena. Baš kao i, kad se sjetim toga, George onog prvog jutra.

Ne samo to. Sada, po prvi put, primijetio sam da se podsvjesno poigravam s ona tri novčića koja sam ranije iskoristio u bacanju I Chinga.

Pogledao sam se. Dogodilo se da sam nosio istu odjeću kao i George onog jutra.

To nije bilo potpuno iznenađujuće, možda, budući da sam naslijedio njegovu garderobu. U svakom slučaju taje misao, tolike i, razbila moju koncentraciju. Čuo sam kako je jedan od novčića kojim sam se poigravao udario o pod s metalnim prizvukom. Pao je na svoj rub i, prije nego sam mogao uhvatiti, otkotrljao se niz stazu s moje lijeve strane.

Muškarac je prilazio stazom. Zaustavio je novčić svojom nogom, zatim se sagnuo da ga podigne.

Nosio je mekani šešir i sunčane naočale.

Gledao sam u sebe.

George.

U mojoj odjeći.

Isto kao kad sam ga zadnji put vidio.

'Bok, Larry,' rekao je. 'Nije li ovo?'

Trebao mi je jedan trenutak, i puno samokontrole, ali čestitao sam sebi što sam uspio ostati smiren.

'Što dovraga ti radiš tu?' rekao sam, prikrivajući što sam bolje mogao šok zbog toga što ga vidim.

'Kao što sam rekao, Larry . Jutros si bacio isti I Ching kao i ja baš prije nego smo se sreli prvi put, upravo na ovom mjestu.'

'Jesam? Kako bi ti to znao?'

Nasmijao se mlako i zatresao glavom, kao da sam postavio upravo pitanje koje je očekivao. 'Ja znam sve što si učinio, pa prema tome nema smisla da poričeš išta od toga.'

Moje misli prebrzo su jurile da bih stigao razmišljati. Instinktivno sam raširio ruke kao čovjek koji nema što skrivati. Istog trena, bio sam posramljen tom gestom ne zato stoje ona bila laž, već zato što je bila tako prozirna laž. Imao sam štošta za skrivati, i on je to znao.

'To što govoriš uopće nema smisla,' rekao sam. 'Gdje si bio? Prošlo je koliko osamnaest mjeseci?'

Pokušavao sam, mislim, iako ne vrlo uvjerljivo, prikazati sebe kao oštećenu stranu. 'Što ti se dogodilo?'

Napravio je posljednja dva koraka po stazi i sjeo na klupu pokraj mene, čitavo vrijeme ne skidajući pogled.

'Oni muškarci koji su te tražili obavili su posao vrlo profesionalno.' Govorio je bez traga ogorčenosti ili mržnje. 'Njih su me trojica opkolili i strpali u automobil prije nego sam shvatio što se dešava. Pokušao sam im objasniti da griješe, ali pretražili su moje džepove i pronašli tvoju osobnu iskaznicu, i tada sam shvatio kakav si mi podli trik podvalio.'

'Ma hajde, što je to? O čemu ti to pričaš...?'

Oglušio se na moje proteste odmahnuvši rukom. 'Rekao sam ti, ja znam sve.'

Prema tome možemo jednako tako biti otvoreni jedan prema drugome.'

Samo sam zagundao i izbjegavao pogledati u njega. Nastavio je sa svojom pričom. 'Odvezli su me na neko mjesto u New Jersevu, stavili mi metak u glavu i bacili u jamu s vapnom na nekom velikom gradilištu. Mora da si razljutio neke vrlo neugodne ljude, Larry.'

Nešto sam promumljao o tome kako je sve to bio nesporazum, ali nije se činilo da mari za to.

'Pa reci mi,' rekao sam, 'ako su ti napravili sve to, kako onda sada sjediš ovdje?'

'To ću ti sada objasniti. Znam da to nećeš lako prihvatiti, ali doći će ti do mozga na vrijeme, vjeruj mi.'

Moje misli utrkivale su se s mogućim scenarijima. Rekao je da su ga dvojica koja su me ganjala ubila, ali očito nisu. Možda su oni mislili da su ga ubili i ostavili ga misleći daje mrtav, ali on se oporavio. Možda je ležao mjesecima u nekoj bolnici, ozlijeđen, u komi.

'Jesi li na nečemu?' pitao sam. 'Na nekim lijekovima?'

Ignorirao je moje pitanje i nastavio me promatrati s neobičnom vrstom pomnog ispitivanja.

'Ti si za mene zastrašujuća fascinacija,' rekao je. 'U smislu da si mi tako sličan, a opet tako različit.'

Bilo je to glupo pitanje, poznavajući stvari koje on nikada ne bi učinio, ali sam svejedno pitao. 'Kako različit?'

'Jednostavno različit.'

Onda je njegov pogled očvrsnuo. Stekao sam dojam da mu se nije svidjelo to stoje gledao ispred sebe.

'Slušaj me, Larry,' rekao je, govoreći načinom kao da su društvene ljubaznosti završene i vrijeme je bilo da se prijeđe na pravu stvar, 'To je sve konjski drek, ono da smo ti i ja izgubljeni blizanci. Složenije je od toga. A opet na neki način jednostavnije.'

'To je dobro da je jednostavno. Pa možda mi to možeš objasniti.'

Nasmijao se blijedo, neveselo. 'Dozvoli da započnem s time da je čitava stvar u biti moja krivica utoliko koliko 'krivica' išta znači u ovom kontekstu. Otkrio sam da ako počneš proganjati preblizu, riskiraš odmatanje vlakana svoje vlastite stvarnosti ili, točnije, svoje vlastite nestvarnosti.'

Suho se nasmijao vlastitoj šali, čiju sam bit još uvijek tražio. 'Gledaj,' rekao sam, 'ako želiš pričati na engleskom, ja nemam ništa protiv. Zapravo je to moj materinji jezik.'

Ignorirao je moju duhovitu primjedbu i nastavio me gledati kao da se pita odakle da počne. Na kraju, ne pronašavši odgovor na to pitanje, duboko je uzdahnuo kao daje odjednom postao slab od svega, i naslonio se naprijed laktovima na koljenima i s pogrbljenim ramenima, buljeći u pod.

'Jesi li dobro?' pitao sam, naslućujući da nije i tražeći način da ponovo preuzmem kontrolu situacije.

Nije davao znak da me čuo.

'Sve bi se moglo završiti jednim pritiskom prekidača,' rekao je napokon glasom odjednom ravnim od rezigniranosti,' iako Dave kaže da postoji šansa da će se njegova subvencija obnoviti druge godine. Naravno to je jedna od njihovih godina. Ne možemo reći koliko će se ona činiti nama. Vječnost, možda.'

"O čemu ti pričaš? Kakav prekidač? Tko je Dave?"

Opet nije odgovarao, ali se nakon nekog vremena uspravio, naslonio, i promotrio stoje oko njega. 'Moraš razumjeti, Larry,' rekao je, 'daje sve ovo, ti ja sve puno drukčije od onoga što ti misliš da je'

'Uh huh.' Odlučio sam daje privremeno najbolje bilo da samo surađujem s njim, pustim ga da priča.

Ponovo me pogledao. 'Razmišljaš li ikada o velikom prasku' 'Ne mogu reći da razmišljam barem ne često. Zašto?' 'Ali znaš što znači.' 'Naravno podrijetlo svemira. Nekakva eksplozija.'

'Eksplozija koja je, navodno, proizašla iz "singulariteta", stoje točka bez volumena i beskonačne mase što znači nešto nevjerojatno manje od jednog atoma, ali koje sadržava sav materijal potreban da se stvori svemir. Imaš li ikakvog pojma koliko je to nevjerojatna ideja?'

'Pa, mislim da nisam imao dok to nisi tako rekao, ne zapravo.'

Pogledao me na trenutak da se uvjeri da mu posvećujem dovoljnu pozornost prije nego nastavi.

'Postoji još jedna teorija poznata kao veliki stisak, koja kaže da će se s vremenom čitav svemir skupiti natrag u istu točku i, napokon, prestati postojati. Sada, Larry, želim da trenutak razmisliš o tome i kažeš mi u kakvo te stanje misli to stavlja" Čekao je. Slegnuo sam ramenima. 'K vragu, George, ne znam. U kakvo bi me stanje trebalo staviti?'

'Zar to nije očigledno? To je kao neka vrsta izvora snage koji se uključuje i isključuje zar ne? Poput prekidača.'

'Oh. Pa, da, valjda bih mogao tako gledati na to.'

'Zato jer se upravo radi o tome.' Nagnuo se prema meni kao da mi se sprema ukazati duboko povjerenje. 'Ti i ja, Larry, i sve što poznajemo, dijelovi smo programa u računalu koji postoji u drugom svijetu izvan našeg vlastitog. Mi smo samo komadići podataka, svi mi, sve. Kibernetički svemir.'

Samo sam buljio u njega. Je li pokušavao biti duhovit? Ili je očekivao da ću ovu glupost od stare znanstvene fantastike uzeti ozbiljno? Ako da, onda je bio luđi nego što sam isprva mislio. I možda opasan.

'Uh huh,' rekao sam, 'baš.'

'Dave je, usput, muškarac zadužen za računalo. Uskoro ćeš ga upoznati.'

'Ah.'

Natrag se naslonio i napunio svoja pluća, kao olakšan što se riješio tog tereta. Onda me ponovo pogledao.

'Hoćemo li malo prošetati?'

'Naravno, zašto ne,' rekao sam, ustajući na noge.

Krenuli smo ležernim korakom. Kao i u prethodnoj prilici kada smo hodali zajedno po parku, šešir i sunčane naočale koja sam u početku nosio ja, a sada on, osigurale su dovoljnu masku da ljude spriječimo od buljenja u nas 'identične blizance'. Grupica djece igralaje bejzbol malo podalje. Zastao je pogledati ih, zatim se okrenuo k meni. 'Znaš što? Mogu ti dokazati da je ova igra koju gledamo samo iluzija.'

'Stvarno?'

Ne znam je li namjerno ignorirao moju ironiju ili je nije primijetio.

'Brzina svjetlosti, brzina lopte, brzina kojom signali putuju kroz ljudski živčani sustav, su mjerljive zar ne?'

'Valjda jesu.'

'Znači, ako zbrojiš vrijeme koje je potrebno ljudskom živčanom sustavu da prenese podatak o lopti od očiju do mozga, plus vrijeme potrebno mozgu da reagira, zatim vrijeme potrebno živčanom sustavu da prenese odluku natrag do mišića, zatim to usporediš s brzinom lopte vidjet ćeš da je lopta već daleko od palice prije nego je ona uopće može udariti.'

Promatrao sam loptu kako je udara palica i ona leti u zrak.

'Pa kako je onda udara?' pitao sam, počinjajući se osjećati kao trezveniji dio našeg dvojca.

'Ne udara je, naravno. Mi samo mislimo da to čini.'

'To je onda valjda tako,' rekao sam oprezno, s mukom pokušavajući ne zvučati kao da mu povlađujem.

Pogledao me, svijestan da me očito nije bilo briga. 'Činjenica je,' rekao je, 'na mnogo načina zbiva se puno manje od onoga što vidimo okom. Kako, naprimjer, znaš da na zemlji ima šest milijardi ljudi?'

Nekoliko sam puta trepnuo da mu pokažem kako ozbiljno razmatrani to pitanje. 'Pretpostavljam da puno toga moramo temeljiti na povjerenju,' rekao sam napokon.

'Više nego sanjaš.' Hodali smo još malo.

'Onda,' rekao sam, lomeći tišinu u koju smo potonuli, 'Kako sve to o velikom prasku i bezbolu objašnjava tebe i mene ovu stvar s blizancima?'

'Mi nismo blizanci. Mi smo kvar u računalu isti komad programa na dva mjesta.'

Prvo nisam ništa rekao, samo sam nastavio hodati u tišini držeći oči prikovane na tlo. 'Vau,' rekao sam napokon, osjećajući da on očekuje nekakav odgovor od mene, 'to je prilično ludo.'

'Oh, znam da mi sada ne vjeruješ, ali hoćeš kada upoznaš , Davea.'

'Pa gdje je onda taj tip?' 'Čeka nas. Ovuda.'

Skrenuo je na stazu koja je vodila iz parka i završavala na zapadnom dijelu Central Parka. Nesposoban smisliti trenutnu alternativu, slijedio sam ga.

Dok smo čekali da se promijene svjetla na semaforu, vidio sam muškarca kako nas promatra sa strane na nogostupu. Bio je u tridesetima s poduljom, masnom kosom, prorijeđenom na vrhu glave, koja je mokro visjela na njegovim ramenima. Nosio je umrljanu bijelu majicu kratkih rukava i vrećaste vojničke hlače. Izgledao je izvan forme, s okruglim, mekanim tijelom i tenom koji nije viđao dovoljno svjetla dana. George mu je veselo mahnuo. Kao odgovor podigao je svoju bijelu nadlakticu, poput peraje.

George nas je predstavio. Nisam zapamtio Daveovo prezime; zapravo mislim da ga nitko nije niti spomenuo. Nije se ponudio rukovati, pa nisam niti ja.

'Moramo razgovarati,' rekao je George, 'nas trojica. Zašto ne bismo pošli do stana?'

'Mislim da to nije dobra ideja,' brzo sam rekao. 'Sara bi mogla doći kući svaki tren, a nju ne želimo upletati u ovo, zar ne?'

Zapravo je ona trebala izbivati još čitavo popodne, ali nije mi padalo na pamet dozvoliti da me ta dvojica luđaka dobiju nasamo u zatvorenom prostoru. George i Dave su izmjenjivali poglede; između njih dvojice očigledno je postojao neki uzajamni dogovor kojem ja nisam pripadao.

Kao da su se zajedno složili, George se okrenuo prema meni i predložio kompromis.

'Možemo negdje popiti kavu.'

Složio sam se. Hodali smo pola bloka prema zapadu i pronašli stol u nekom malom kafiću popunjenom jutarnjom subotnjom ruljom u trenirkama i puloverima zavezanim preko ramena. Čavrljali su, čitali novine, planirali vikend. Konobarica je došla i uzela našu narudžbu. George je zadržao svoj šešir i tamne naočale tako da naša dramatična sličnost nije bila tako očigledna. Kada je konobarica otišla, George se okrenuo svom prijatelju.

'Da li da počnem ja, Dave, ili ćeš ti?'

Daveova su se usta razvukla u neobičan mali osmijeh i načinio je kimajući pokret svojom glavom. 'Možda bi ti trebao započeti,' rekao je. Imao je tendenciju gutati riječi pa ga je ponekad bilo teško razumjeti.

George se okrenuo prema meni. Njegove oči ostale su nevidljive iza naočala, a glas je držao tako tihim da ga ne bi čuli za susjednim stolovima.

'OK, Larry,' počeo je, 'ovo je bit. Već sam ti rekao, ali nisi me shvatio ozbiljno. Pokušajmo ponovo. Dave dolazi iz drugog svijeta svijeta izvan ovoga. S nekoliko svojih kolega stvorio je računalni program koji je sposoban simulirati život uključujući svijest. Mi smo svjesni oblik života, u njihovom računalu.'

Postojala je, rekao sam sebi, mogućnost da su zajedno pobjegli iz zgrade Bellevuea, ili neke druge bolnice za mentalno poremećene. Vjerojatno sam trebao pozvati policiju i prijaviti ih, i možda bih čak tako i učinio da nije bilo rizičnog otvaranja konzerve s crvima kada bi se potegnulo pitanje povezanosti između mene i Georgea. U datim okolnostima, prema tome, sve što sam tada mogao, bilo je dobiti na vremenu i igrati njihovu igru.

'Ako smo mi u računalu kojeg je programirao Dave,' rekao sam, 'što onda on radi ovdje s nama? Ne vidim kako je to moguće.'

'Oh, ja sam sada obična projekcija,' rekao je Dave, nestrpljiv raščistiti ovaj mali nesporazum s puta. 'Tako nam je lakše komunicirati.'

Impulzivno sam posegnuo preko stola i zgrabio mekano, debelo meso njegove podlaktice. 'Ne činiš se kao projekcija,' rekao sam.

Ponovo se Daveovo lice naboralo od onog njegovog neobičnog samodostatnog osmijeha. 'Recimo samo, zbog ovog našeg razgovora, da sam ja stvaran koliko i ti,' rekao je.

'Vrijeme i prostor ne postoje, osim utoliko koliko ih svijest stvara da bi pohranila podatke koje prima.'

Pogledao sam Georgea, koji je to netom izrekao. 'Je li to činjenica?' rekao sam ravnodušno.

Stigle su naše kave, zajedno s tanjurom peciva koje je naručio Dave.

'Gledajte, dečki,' rekao sam, 'Žao mi je, ali ovo je ludo. Ne znam šalite li se ili od mene očekujete da ovo shvatim ozbiljno. Zapravo postoji puno stvari koje ne znam. Ali znam jednu stvar a to je da ja nisam hrpa jedinica i nula koje se vrtoglavo vrte po jebenom računalu. Zato me ostavite na miru, u redu?'

'To nije obično računalo,' rekao je Dave, glasom kroz nos koji se učinio još debljim zbog lisnatog šećerom u prahu posipanog peciva u njegovim ustima, 'to je kvantno računalo.'

'Svijest je kvantna funkcija,' dodao je George, kao daje njegov zadatak bio širiti i objašnjavati Daveove više zagonetne izjave.

'Pa, ja sam svijestan,' rekao sam, 'i ja znam da nisam program u računalu, kvantnom ili bilo kakvom drugom.'

George se ozbiljno nagnuo prema meni. 'Ti to ne znaš. To ne možeš znati. Prema pravilu.'

'Zašto to ne mogu znati?'

'Zato jer si u tome. Stvari se ne mogu znati iznutra. Možeš ih jedino znati izvana. Goedelov zakon je li tako, Dave?'

'Prilično,' rekao je Dave, gutajući i još jednom puneći svoja usta pecivom.

'Dokaz granica logike,' George je nastavio lupetati. 'Samoodnos je muha u medu čiste logike.'

'Samoodnos?'

'Znaš ono ako brijač brije svakog čovjeka koji ne brije samog sebe, tko onda brije brijača?' 'Stoje sad to? Kviz?' 'Hajde, odgovori.'

Ugodio sam mu. 'On brije sam sebe.'

'Brijač brije sve ljude koji ne briju sami sebe. Ntiko drugi to ne radi.'

Razmišljao sam o problemu.

'Nema načina,' rekao je George nakon nekog vremena. 'To je kao kad kažeš "Ne možeš dokazati daje ova izjava lažna". Uzvрати ti udarac kako god daje okreneš.' 'OK, jako zgodno,' rekao sam, 'pa što onda?'

'Pa ne možeš logično niti dokazati niti opovrgnuti ono što ti pokušavam objasniti. Možeš samo vjerovati ili ne.'

'Ali ja ti kažem,' rekao sam, 'ja ti ne vjerujem.'

George je na trenutak izgledao poražen mojom nepopustljivošću i pogledao je Davea u potrazi za savjetom.

Dave je progutao i pročistio svoje grlo. 'Mislím da mu trebaš svejedno reći,' rekao je.

'OK. U tom kvantnom računalu u kojem se mi nalazimo, stoje naš svemir' nastavio je George, usmjeravajući svoju pozornost natrag na mene, 'isti dijelovi programa izvode različite funkcije u virtualno beskonačnom broju različitih svjetova. Na točki gdje se ti različiti svjetovi presijecaju, mi doživljavamo i.'

'Uhhuh.'

' tvog ulaska u moj svijet i susret s Nadijom Shellev stvorili su vrlo složenu situaciju za nas obojicu, stoje napokon dovelo do našeg susreta u parku. Čak i tada, računalo je učinilo sve u svojoj moći da popravi situaciju, zato jer tako uvijek postupa pokušava stvari održati jedinstvenima i urednima. Na primjer, izmislio je priču o tome da smo nas dvojica davno izgubljeni blizanci u pokušaju da izbjegne upadanje u neizbježnu petlju. Već sam ti rekao, mi uopće nismo blizanci u običnom smislu te riječi '

'Čekaj malo,' rekao sam, privučen protiv svoje volje u magičnu logiku njegovog svijeta, 'činjenica da smo blizanci potječe iz vremena prije svih tih i koje su vodile do našeg susreta. Kako je računalo moglo popraviti stvari prije nego su se uopće zakomplicirale?'

George je podigao kažiprst upozoravajući. 'Sjeti se, vrijeme ne postoji. "Prije" je subjektivan pojam.' 'Oh, da. Kako glupo od mene.'

'Pročitao si moje bilješke,' nastavio je, ignorirajući moj sarkazam, 'pa znaš daje Wolfgang Pauli radio s Jungom na značenju sinkroniteta. Također je dobio Nobelovu nagradu za fiziku za svoj "princip isključivosti", koji kaže da dva elektrona u atomu ne mogu biti u isto vrijeme na istom '

Opet sam ga prekinuo. 'Mislio sam da si rekao da vrijeme ne postoji.'

'Ne u apsolutnom smislu ne kao nešto "tamo". Ali ovdje u svijesti mi ga koristimo čitavo vrijeme. Kao što sam rekao, dva elektrona ne mogu u isto vrijeme biti u istom stanju ili položaju. Problem je što smo ti i ja poput ta dva elektrona, koje je dovela licem pred lice. To je nemoguća situacija.'

Pogledom sam prelazio s njega na bezlično i mirno Daveovo lice, na kojem su se opet bolesno smiješila mrvicama umrljana usta u koja je ugurao još jedan komad peciva.

'Onda,' rekao sam, pokušavajući ne toliko zbrojiti koliko podvući stvari do neke točke, 'što vi predlažete da poduzmemo oko toga?'

Tišinu je narušavalo samo brujanje razgovora oko nas i šuškanje papirnatog ubrusa u kojeg je Dave brisao svoje prste od masnoće koju je upravo pojeo.

'Kako sam ja shvatio,' oprezno je rekao George nakon nekoliko trenutaka, 'ne postoji način da se popravi kvar poput ovoga. Moramo ga rasporiti.'

'A kako ćemo to napraviti?' 'Zato je tu Dave da to sredi.'

Dave, koji je iscijedio svoju kavu, spustio je šalicu i rukom obrisao usta. 'Slušajte,' rekao je, 'ja zbilja mislim da bismo trebali poći u stan i raspraviti o ovome.'

Počeo sam nešto govoriti užasnut mogućnošću da ta dva čudaka ikada uđu u stan...

I zaledio sam se. Bez da sam osjetio čak i najblaži pokret ili dojam premještanja, oko mene se sve promijenilo. Umjesto oko stola u kafiću, sva trojica smo sada stajali u stanu. U dnevnom boravku, da budem precizniji. U trokutu kojih šest stopa jedan od drugog.

'Hej! Kako...? Što...? Isuse...! Jebote...!'

Slušao sam se kako nesuvislo galamim s mislima izbjeglima svakoj kontroli. To što se dogodilo, bilo je nemoguće. To je bio san, a opet nije bio. To nije bio san. To je bilo konkretno, stvarno i trenutačno. Osjećao sam pod ispod svojih nogu i vidio nebo Manhattana iza prozora.

Sljedeća stvar koju sam osjetio bile su Georgove ruke koje su me pridržavale. 'U redu je... dobro... polako... Znam daje ovo šok,' govorio je. Vidio sam da su mi se noge zapetljale i mora da sam se na trenutak onesvijestio.

'Kako ste to jebeno uspjeli učiniti?' rekao sam, glasom koji je krivudao i drhtao. 'Nešto ste mi stavili u kavu, ili što?'

George me još malo pridigao i provjerio hoću li ostati stajati na svojim nogama ako me pusti. 'Samo probaj ostati smiren, Larry. Ostani smiren.'

'Da ostanem smiren? Kako očekuješ da ostanem jebeno smiren kada...'

Sada sam vikao, mašući rukma, hvatajući zrak.

'Koji se kurac ovdje zbiva? Koji je to vrug?'

'Isuse, Larry,' rekao je George, zvučeći izmoren sa mnom, 'ti se zbilja ne daš, zar ne? Ti sve potpuno poričeš, znaš to?'

Priznajem da sam se uspaničio. A kad seja uspaničim, onda se žestoko bacam. Skočio sam na Georgea, namjeravajući ga zgrabiti za jaknu. Osim što se moja ruka zatvorila oko tankog zraka. On je još uvijek stajao tamo ispred mene, izgledajući čvrsto kao i uvijek, trodimenzionalan, živ. Ali moje ruke jednostavno su prošle kroz njega.

Sljedeći je na redu bio Dave, čiju sam mesnatu ruku taknuo u kafiću. Ista stvar. Pravo kroz nju kao kroz dim. 'Stoje, za ime svega ? Za ime Boga!' 'Larry, smiri se,' rekao je George. 'Što da smirim? Stoje ovo? Koji je to kurac?'

Udario sam rukom o zid i gotovo slomio ruku. Bol me vratila natrag u stvarnost. Nekakvu. Bol je bila stvarna. Bol ne sanjaš, ne tako. Da sam je sanjao, probudio bih se vrišteći.

'Nije slomljena. U redu je, ništa nisi slomio.'

George je držao moju ruku i pregledavao je. Shvatio sam da osjećam njegov dodir. Opet je bio čvrst. Počeo sam nešto govoriti, ali me je Dave preduhitrio.

'Ne očekuj da se stvari odvijaju prema normalnim pravilima, Larry,' rekao je. 'Sada pravila ne postoje barem ne ona koja ti poznaješ.'

'Ne vjerujem da se ovo dešava.'

'Larry, ili se ovo događa,' rekao je George, smirenim glasom i razumnim za razliku od mog vlastitog, 'ili si dovoljno lud da sve ovo umišljaš. Težak izbor. Znam. Ali tako stvari stoje.'

'Ja nisam lud. Vi ste dečki ljudi. Ja odlazim odavde.'

'Nemaš kamo otići, Larry,' rekao je Dave neopterećen svojim kretanjem prema vratima. Nešto u tonu njegovog glasa natjeralo me da stanem i ponovo pogledam u njega. 'I usput,' dodao je, 'nisi trebao brinuti da će se Sara pojaviti. Ako pogledaš kroz prozor, vidjet ćeš i zašto.'

Slijedio sam njegov pogled van do parka. Bilo je kao da gledam fotografiju ili jedan od onih modela nekog objekta predloženog za izgradnju. Ništa se nije micalo.

Ljudi, promet, čak su i ptice u zraku i zrakoplovi na horizontu bili zamrznuti najednom mjestu.

'Imamo čitavo vrijeme ovog svijeta,' rekao je Dave, s tračkom samozadovoljnog smijuljenja na licu. Zurio sam u njega, zatim se okrenuo natrag prema mrtvoj prirodi koja je bila Manhattan, previše obamro onime što je već bilo dovoljno za sljedeći šok.

'Kako je tvoja ruka?' rekao je. 'Nadam se daje prestala boljeti.'

Zaboravio sam na ruku. Sada kad sam ponovo pomislio na nju, shvatio sam da više nisam osjećao bol. Jedva vidljivo kimnuo sam glavom u znak odgovora.

'U redu,' rekao je, 'sad kad si u stanju otvorenijeg uma, pusti Georgea da ti ispriča sve od početka... '

Ne postoji ništa što toliko može utjecati na otvaranje uma kao kad ti netko prisloni pištolj uz glavu i povuče okidač i to ne mislim samo u smislu neukusne šale. Hoću reći da kada ti raznesu mozak, ali ti i dalje ostaneš potpuno svijestan i promatraš prizor kao slučajni promatrač, iako te očito svi ostali ne vide, tadaje vrlo malo vjerojatno da će ti ono što će se dogoditi nakon toga previše oduzeti dah.

Ubojice koji su me ugrabili s ulice zamijenivši me s Larryjem odvezli su me u Jersev, i, ignorirajući sve moje prosvjede, noću me vukli preko napuštenog gradilišta sve dok se nisam zanjihao na rubu

nečega za što sam pretpostavljao da je jama s vapnom. Ruke su mi već bile svezane iza leđa, a usta zalijepljena, pa su moji vriskovi i otpor vrijedili vrlo malo dok sam tako stajao tamo, bespomoćan, u sveopćem užasu iščekujući svoj kraj. Osjećao sam hladnu cijev pištolja na čelu, i zatvorio oči.

Uspuť, ako ste se ikada pitali da, čujete prasak; iako je više nalik nekakvom 'vuuš' zvuku s mjesta na kojem stojite, dakle s cijevi pištolja prislonjenom na vaše čelo. Ali onda, sasvim naglo, zatekao sam se negdje vani i odvojen od malog mučnog prozora, promatrajući ga kao predstavu u kazalištu. Sjećam se da sam si rekao, kako se radi o klasičnom iskustvu napuštanja tijela o kakvom sam mnogo puta čitao ili čuo da ga opisuju. Tada mi se čak učinilo kao iznenađujuće predvidljivo i čak banalno psihološko sredstvo izbjegavanja suočavanja s punim užasom moje situacije. Bio sam tu, suočen s 'granicom, preko koje se nijedan putnik ne vraća', a najbolji odgovor koji sam uspio smisliti nije bio ništa više od sjećanja na neku popularnu narodnu priču o tome što se navodno događa ljudima u situacijama ovakve vrste. Osjećao sam se neobično razočaran sobom.

U svakom slučaju, nastavio sam promatrati kako moje tijelo pada, gotovo raznesene glave, u jamu s vapnom. Najčudniji dio toga bio je što nisam mogao potpuno razlučiti odakle sve to gledam. Činilo se kao da istu stvar gledam iz nekoliko različitih kuteva u isto vrijeme višestruka perspektiva istog događaja, kao kad gledaš sliku nekog kubista. Ali gdje je bio stvaran 'ja' koji je sve to promatrao?

To mi je pitanje palo na pamet, ali nisam imao niti vremena niti volje za istraživanje tog trenutka.

Dok sam promatrao, prizor je počeo nestajati. Zadnja stvar koju sam vidio bilo je moje vlastito tijelo kako nježno tone u korozivnu bjelinu koja će uskoro usisati i posljednji trag njegovog postojanja.

Pa opet, ne samo gdje, je li to bilo 'ja' koje je promatralo? Instiktivno sam pogledao prema dolje gdje se trebalo nalaziti moje tijelo i pronašao ga tamo. U jednom komadu. Opet sam to bio ja. Vidio sam svoje ruke, stopala, i primijetio da još uvijek nosim istu odjeću kao i onda kada sam bio bačen u jamu s vapnom. Sve prilično nevjerojatno, naravno, ali to je bilo ono što sam vidio.

U isto vrijeme postao sam svijestan da prizor kojeg sam promatrao, prizor moje vlastite smrti, počinje nestajati u nekakav mrak koji se zatvarao oko njega. Sada se na neki način počelo rasvijetljivati drugo područje, dovoljno da vidim da sam u nekoj vrsti tunela. Kretao sam se kroz njega, bez napora s moje strane, prema svjetlu na drugom kraju.

Prilično standardna priča, pomislio sam. Tuneli sa svjetlom na kraju bile su poznate slike iz svih opisa iskustava s druge strane smrti o kojima sam čitao, iako još uvijek nisam sumnjao daje ono kroz što prolazim bilo stvarno i nipošto nekakvo 'iskustvo blizu smrti'.

Zanimljivo, to saznanje nije izazvalo u meni niti strah niti tjeskobu. Nastavio sam se osjećati kao da su mi dali jednu od onih injekcija koje dobiješ prije operacije lokalnom anestezijom, kada si potpuno svijestan da se nešto krajnje neobično radi nekom dijelu tvoje anatomije, ali te to ni najmanje ne brine. Uhvatio sam se kako znatiželjno gledam po zidovima tunela kroz koji sam putovao. Prvo sam mislio da su od kamena, ali sad su se činili od mekšeg, gotovo mesnatog materijala. U mojim je mislima zaiskrila ideja da putujem kroz vlastite arterije, iako sam znao daje daleko razumnije objašnjenje da se prisjećam traume rođenja. To je, koliko sam shvatio, bilo odakle potječe motiv tunela u smrti, zgodno zaokružujući ljudski život na oba kraja.

Sasvim iznenada, ali bez ikakve naznake ili osjećaja premještanja, i puno prije nego što sam došao do onoga što se činilo kao kraj tunela, našao sam se vani i stajao u nečemu stoje izgledalo kao ogromna srednjovjekovna dvorana ili možda predvorje čak većoj dvorani. Pod i zidovi bili su od kamena pravog kamena ovaj put a strop je bio visok i nadsvođen. Visoki prozori bacali su dijagonalne snopove svjetlosti preko prizora, osvjetljavajući razbacane različite figure, sve u kostimima iz tog perioda, uglavnom same, neke u skupinama. Na drugom kraju sobe jedna od njih se okrenula u mom smjeru i napravila gracioznu kretnju pozivajući me da pristupim vratima pokraj kojih je stajala. Krenuo sam prema njima, otkrivši da hodam sasvim normalno. Nitko nije obraćao niti najmanju pozornost na mene unatoč neobičnosti mog odijevanja u tom okruženju. Muškarac se naklonio kad sam prišao i otvorio mi vrata da prođem kroz njih.

Iskoračio sam u nešto što sam prvo mislio da je vrt, ali sam brzo shvatio daje nešto više od toga. Divan pejzaž nije bio načinjen od zemlje i trave već od oblakolike tvari. Na neki čudan način činilo se da se kristalizira tu i tamo i tvori oblik stabla, ili neke delikatne strukture nalik antilopi, dok se u daljini rastavljala na impresionistički pejzaž duginih boja neopisive ljepote. Iznad svega visio je veliki svod porculansko plavog neba, tu i tamo ukrašen uzorcima čiste bjeline.

Razbacane po prizorištu bile su figure koje su hodale ili se sakupljale u skupine od dvije ili tri, kao i u sobi koju sam upravo napustio, osim što su ove ovdje nosile bijele haljine koje su padale u ležernim elegantnim naborima. Okrenuo sam se, upijajući sve oko sebe, i na svoje iznenađenje spoznao da ona vrata kroz koja sam upravo ušao više nisu bila tamo. Niti je bio zid ili bilo koji drugi znak građevine kojoj je mogla pripadati ona velika prostorija koju sam netom napustio. Bilo je kao da sam se materijalizirao niotkuda na to mjesto.

Pogledao sam dolje na svoja stopala, koja su sada, vidio sam, bila bosa, i nosio sam isti komad naborane bijele halje kao i svi ostali. Ali dah mi nije oduzela ta iznenadna promjena niti nevidljiva ruka koja je sve to učinila. Stvar koja je to učinila, bio je pogled na ono na čemu sam stajao ili, bolje rečeno, nisam stajao. Kada sam pogledao dolje, vidio sam samo prostor ispod svojih stopala. Prostor je poprimao tamniju nijansu plave boje kako se udaljavao, dok se nije pretvorio u duboku i hladnu kobaltnu, s tminom u središtu koja je bila više no crna: bilo je to odsustvo čak i mogućnosti svjetlosti.

Tada sam shvatio da sam, u gotovo svakom pogledu, bio u snu svakog djeteta, i prema tome u raju svakog crtača crtanih filmova. Stoje značilo da sam morao biti lud. Ili halucinirati. Ili nešto. No na trenutak jedino što sam mogao, bilo je zabaciti glavu i gromko se nasmijati.

'U redu je, ne boj se. Ušutkat ćemo te.'

Nisam mogao odgonetnuti odakle je dolazio taj glas. Nikoga nije bilo niti blizu meni, a opet se činilo tako blizu daje gotovo moglo biti u mojoj glavi. Odakle je možda i došao. Što bi pak značilo još jedan novi pogled na čitavu šašavu epizodu ludila kroz koje sam prolazio.

'George, pogledaj gore na tvoju desnu stranu.'

Učinio sam tako. Tada me obuzela histerija. Našao sam se licem u lice s masivnom figurom koja je sjedila na ogromnom prijestolju. Ako ste ikada pogledali na Lincoln Memorial u Washington DCju, znat ćete o čemu govorim.

Osim stoje, za razliku od Abea Lincolna, ova figura nosila dugu bijelu halju i imala bijelu bradu, i nosila otvorenu knjigu na svojoj glavi, uspravno, licem prema dolje, kao da ju je upravo stavio tamo da se zaštiti od iznenadnog pljuska. To je bio uzrok moga smijeha, jer se sjećam, kao malo dijete, to je bilo moje prvo poimanje Boga. Tako je znači bilo: čitav ti život zbilja projuri pred očima. Iako sam morao priznati da se činilo manje kao jurnjava, a više kao ležerna procesija u mom slučaju. To je bio moj prvi pravi okus činjenice daje vrijeme izgubilo svoje značenje.

'Samo pusti da se prisjetiš svega što si ikada bio, George. Ne moraš se sjetiti svih pojedinosti, ne odjednom. Moći ćeš ih se prisjetiti kada zatrebaš. Tvoj život nije prošao. Samo će biti drukčiji, neko vrijeme.'

'Neko vrijeme...?'

Riječi sam izgovorio naglas, i zvuk mog glasa natjerao me da poskočim. Ogleđao sam se u potrazi za osobom s kojom sam razgovarao. To nije bio 'Bog', zato jer je On nestao.

'U redu je George, sve je dobro. Zašto ne dođeš ovamo?'

Okrećući se u smjeru koji mi se iz nekog razloga učinio kao 'ovamo', iako nisam znao zašto, ugledao sam mali pravokutnik srebrnkastog svjetla usred ogromnog sivoplavog ništavila. Još jednom je sva konkretna stvarnost izbljedadila. I bio sam u nekom prostoru nalik na maternicu stvorenu od nekakvih snopova neopipljive ektoplazme. Kada sam zakoračio prema ponuđenom svjetlosnom pravokutniku, iskusio sam fizički doživljaj koračanja po podu, osjećajući tvrdu površinu ispod stopala, iako u odnosu na svoje okruženje uopće nisam imao osjećaj kretanja. Pa opet sam vidio, nakon samo nekoliko koraka, da se pravokutnik povećao i približio. Odjednom. Iako opet bez bilo kakvog osjećaja šoka ili gubitka ravnoteže, moje je okruženje podleglo još jednoj trenutačnoj preobrazbi.

Ovaj put našao sam se u golom, funkcionalnom uredu. Imao je jedan prozor preko kojeg je bila spuštena roleta, vrata, i bez drugog

namještaja izuzev stolice i stola na kojemu je stajalo računalo. Njegov monitor, sada sam shvatio, bio je srebrnkast pravokutnik prema kojemu sam se kretao. Sada sam na njemu vidio sliku nekoga muškarca kako me gleda iznutra.

'Bok,' rekao je. 'Moje je ime Dave. Moramo razgovarati.'

Ne znam koliko sam dugo sjedio ispred tog monitora. Kao što sam već bio napomenuo, izgledalo je daje vrijeme izgubilo svoj smisao i žurnost.

Dave je objasnio situaciju sa zavidnom jasnoćom. Nisam bio mrtav. Bio sam uhvaćen u nešto stoje nazivao 'petljom'. Ispričao mi je o kvantnom računalu koji je stvorilo moj svijet, i koje je radilo na principu teorije 'mnogih svjetova', sa stvarnošću koja se dijelila na beskrajne varijacije sebe same na svakom kvantnom nivou paralelni svemiri, kako su ih općenito nazivali. i su bile točke na kojima su se ti različiti svemiri dodirivali. Obično su bili nevažne, iako ponekad dramatične za ljude kojih su se ticale. Ali ako započneš obraćati neobično veliku pozornost na njih, time uvlačeći svoju vlastitu svijest u te kvantne događaje, kao što sam napravio ja, tada se često dešavaju neobične stvari.

'Tako možeš završiti na rasporivanju vlakana svoje vlastite stvarnosti,' rekao je, izgovarajući rečenicu koju sam kasnije uljepšao i iskoristio na Larrvju.

Nastavio je objašnjavati kako smo Larry i ja dva lika stvorena od istog dijela programa, ali držani na sigurnom i razdvojeni u svojim zasebnim svjetovima dok se ja nisam počeo igrati sinkronitetom.

'Samo da provjerim jesam li shvatio bit svega,' rekao sam. 'Ja sam privukao Larrvja u svoj svijet, ne sebe u njegov.'

'To je točno.'

'A on je zauzeo moje mjesto u mom svijetu.' 'Točno.'

'Pa što se onda sada događa u njegovom svijetu? Zar je na mjestu gdje bi on trebao biti jednostavno rupa?'

'U njegovom svijetu on je mrtav. Ubili su ga momci koji su ti raznijeli glavu. U njegovom svijetu to je bila njegova glava, i njegovo je tijelo bačeno u jamu s vapnom.'

'Postajem lagano zbunjen,' rekao sam. 'Je li on bio ubijen u svom svijetu, ili sam bio ja?'

'On je bio ubijen u svom svijetu.'

'Ali ja sam bio ubijen u mom svijetu, na njegovom mjestu.'

'Točno.'

'Pa što onda radim ovdje? Zašto nisam mrtav?'

Moj pogled na Davea bio je u osnovi ograničen samo na njegovu glavu i prsa, ali dok sam ga gledao, promijenio je položaj i posegnuo natrag da počese guzicu na kojoj je počivala njegova težina.

'To je pomalo zeznuto pitanje. Ima veze s formalnom logikom, koja još uvijek vrijedi najjednom nivou čak i u kvantnom računalu...'

Dok je nastavio jednolično mumljati, zamišljeno sam kimao s vremena na vrijeme da pokažem neki znak razumijevanja, koliko god nejasan, njegovih riječi. Na vrhu monitora nalazilo se nešto što se činilo kao kamera s optičkim vlaknima kojom sam prepostavljao da me promatra s mjesta na kojem je bio. Da budem iskren, sve što je rekao imalo je savršenog smisla, a opet je bilo beznačajno. Zato jer nisam imao čime provjeriti. Bio sam u čistilištu.

Jedna stvar koju je rekao ostala je u mojim mislima kao neka vrsta traga mentalnog zdravlja, njegova prva primjedba o tome da će me 'ušutkati'. To je, rekao sam sebi, upravo način kako bi ušutkao nekog poput mene ušutkao od zapanjujućeg otkrića da se život nastavlja nakon smrti. To je način kojim bi odabrao, s obzirom na okolnosti, ušutkati skeptičnog pisca fantastike skeptičnog prema svemu, uključujući 'službenim' uputama napuštanja svih metoda i filozofija koje su ispadale iz svojih ograničenih perspektiva. To je bio način kako bi ušutkao takvu osobu nakon smrti: koristeći te metafore. Malo sam sumnjao da je pravi način da mu se obratim u metaforama. Sjećam se da sam mislio kako svatko vjerojatno dobiva vlastite individualne metafore prema potrebi koja je god prikladna, s obzirom na njegove osobne interese i zanimacije.

'I što sada?' pitao sam. 'Opisao si kako se to dogodilo. Što ćemo sada poduzeti oko toga? Hoćemo li išta poduzeti? Ili je ovo od sada nadalje status quo?'

'Ne, nije status quo. Moramo se pobrinuti za problem koji te je doveo ovamo.'

'To što sam ubijen?'

'Petlju. Tvoj je lik zapetljen s Larryjevim. Nastavit ćete nalijetati jedan na drugog u beskonačno, s malim varijacijama koje računalo

svaki put može ubaciti. Ali ništa se zbilja neće promijeniti. Nikada nećeš izaći. Zaključan si unutra.'

'A što to znači zaključan unutra?'

'U smislu da ćeš poludjeti. Samo što je gore od ludila, jer ne postoji vrijeme, što znači da nikada ne možeš umrijeti. Najbolje čemu se možeš nadati jest da našem investitoru ponestane novca pa da iskopčaju čitav program.'

Ovo me gaibo udarilo.

'Imate probleme s financiranjem?' pitao sam, istog trena se pitajući zašto me ta ideja toliko iznenadila. To je bila zadnja stvar koju sam očekivao da bih mogao čuti, pa opet kada sam razmišljao o tome u kontekstu svega ostalog što je govorio, imalo je smisla u neku ruku.

Daveova je slika na monitoru na sekundu izgledala smeteno, kao da je rekao više nego stoje smio. 'Ne brini o tome. Prilično sam siguran da ćemo se obnoviti na još jednu godinu a godina u našem vremenu nema nikakve veze s godinom u vašem vremenu. A čak i da vas isključe, nećete osjetiti ništa. Samo će biti kao da nikada niste niti postojali. No govorim ti da dokle god postojite, moramo poravnati taj kvar. OK?'

'OK,' rekao sam, 'valjda je tako. Pa što će biti? Hoću li sljedeći put ja ubiti njega?' Gledao me s neodobravanjem mog prijedloga, kao da situaciju nisam shvaćao dovoljno ozbiljno. 'To ne ide tako,' rekao je.

'Kako ide?'

Trenutak je razmišljao, kao da traži najbolji način da izrazi što god je pokušao reći. Nije izgledalo lako.

'Slušaj,' rekao sam, u nastojanju da budem od pomoći iako još uvijek nesiguran oko svoje uloge u svemu tome, 'je li ovo jedini način na koji možemo komunicirati? Preko ovog monitora? Ne postoji li način da razgovaramo, licem u lice?'

'Naravno da postoji. Samo sam mislio da krenemo postupno. Ali ako je to ono što želiš, zašto ne uđeš kroz ona vrata ispred tebe?'

'OK.'

Ustao sam, prošao pokraj stola i kroz vrata koja sam primijetio kada sam ušao ili, točnije, kada sam se materijalizirao ovdje. Dok sam okretao kvaku, već sam iz iskustva znao da to neće biti odlazak

iz jedne sobe u drugu, ili izlazak iz zgrade na svjež zrak. Prijeći ću iz jednog stanja u drugo. Ovoga sam puta bio spreman za to. Zapravo to nije bila vrlo dramatična promjena. Našao sam se usred relativno modernog sveučilišnog dvorišta. Pomislio sam na Pepperdine u Californiji, ili Berkeley, iako nije bilo niti jedno u potpunosti. Dave me čekao, naslonjen na nizak zid koji je okruživao ukrašenu fontanu. Pružio je ruku, i ja sam ju prihvatio malo oklijevajući, jer nisam znao što mogu očekivati. Činila se potpuno stvarnom. 'George, zadovoljstvo mi je,' rekao je, 'doista zadovoljstvo.'

'Hvala,' rekao sam neuvjerljivo, ne znajući što bih drugo mogao reci.

'Gdje smo?' pitao sam, razgledavajući po otvorenom prostoru i dugom nizu zgrada u pozadini.

'Oh, samo na nekom običnom mjestu,' Dave je slegnuo ramenima. 'Nigdje osobito.'

Gledao sam studente kako dolaze i odlaze u svim smjerovima, neki žurno, neki sa svim vremenom na raspolaganju, baš kao i na svakom drugom sveučilištu na kojem sam ikada bio.

'Mogu li me ti klinci vidjeti?' pitao sam dok je skupina prolazila pokraj nas, razgovarajući i smijući se međusobno.

'Ne shvaćaš, je li tako, George? Tu nema nikoga. Čak nema niti mene niti tebe. Nema "ovdje". Nema boja, okusa, mirisa ili zvukova. Sve je to samo podatak. Dio programa.'

Pogledao sam u njega. 'Ali negdje postoji stvarnost, ne postoji li?'

Trenutak je razmišljao prije nego je rekao, gotovo nevoljko, 'Da, u neku ruku.' 'Kako to misliš u neku ruku?'

'Pa, da budem potpuno iskren s tobom, nismo čak niti sigurni da mi sami nismo dio računalnog programa u nečijem tuđem svijetu, na isti način kako ste vi u našem. Postoje jednaki znakovi. Nitko nikada nije uspio odgovoriti na to pitanje, i vjerojatno nikad neće. Možda se nastavlja zauvijek tako, kao kineska kutija ili ruske lutke. I na kraju to i nije tako važno. Ti si gdje si, i to je sve što imaš. I isto je s nama.'

To nije bio stav kojeg sam držao niti privlačnim niti ohrabrujućim. Dok sam razmišljao o tome, pogledao sam dolje, i primijetio da opet nosim istu odjeću, Larrjevju odjeću, koju sam imao na sebi kada

sam bio otet i ubijen. Do sada sam se već bio navikao na takve nestvarne promjene da nisam čak niti reagirao.

'OK,' rekao sam, 'kamo onda idemo odavde?'

'Vraćamo se natrag i rasporit ćemo stvari.'

'Misliš natrag gdje smo se Larry i ja sreli jutros?' Zanimkao je glavom. 'Pokušavao sam ti reći ne funkcionira na taj način. Znam da se tebi čini da nije prošlo nikakvo vrijeme, ali poprilično je vremena prošlo u svijetu kojeg si napustio.'

'Kako to?'

Izobličio je lice u ponovnoj potrazi za načinom da mi objasni neobično složenu stvar. 'Postoje čimbenici koji utječu na te stvari s kojima mi ništa ne možemo učiniti.'

'Poput čega?'

Slegnuo je ramenima i bilo je vidljivo da gaje obuzeo dubok nemir. Ili nije znao odgovor na to pitanje, ili je odgovor bilo nemoguće staviti u termine koje bih ja razumio. 'Ima veze s vjerojatnošću,' napokon je rekao. 'Određene stvari se moraju desiti prije nego se vratimo. Dogodit će se. Moraju. Ali moramo im dopustiti,' 'Kakve stvari?' pitao sam, zatim pokušao pogoditi. 'i?'

'Da, u osnovi.' Gledao me kao daje bio blago zatečen mojom pronicljivošću.

'Hej,' rekao sam, 'nije bilo teško pogoditi, s obzirom na okolnosti.'

'Imaš pravo,' rekao je, i meko se zasmijuljio. Zatim se namrštio, ponovo ozbiljan. 'Zašto ne prošetamo,' rekao je. 'Postoje neke stvari koje moraš znati prije nego poduzmemo bilo što drugo. Moram te upozoriti, možda ti se neće svidjeti.'

Dok smo tamarali, rekao mi je sve što se dogodilo u mojem odsustvu. .

Bilo mi je zlo.

Nekoliko trenutaka nakon što je George završio, jedini zvuk koji sam čuo bilo je moje vlastito disanje. Njih dvojica, George i njegov tajanstveni prijatelj Dave, samo su tamo stajali, čekajući da ja nešto kažem. Na njima nije bilo osjećaja nestrpljenja. Bilo je kao da imaju sve vrijeme svijeta koje su očito imali, budući da sam kroz prozor još uvijek mogao vidjeti kako ostatak svijeta stoji zamrznut. Pa opet,

očigledno su došli ovamo s određenom namjerom, i čim ja budem bio spreman, krenut ćemo dalje na stvar.

'Jesi li dobro, Larry?' pitao je George.

'Dobro mu je,' rekao je Dave. 'Mislim da možemo zaokružiti ovu stvar. Ja predlažem da vas dvojica pođete i sjednete tamo, pa onda možemo napraviti ono što moramo kako bi razriješili ovu situaciju.'

Pokazao je na dva mekana kožna naslonjača smještena u uglu, jedan nasuprot drugom, ispred ogromne apstraktne slike jednog od Sarinih umjetnika. George je poslušno krenuo prema jednom od njih. Ja sam, s vrtoglavim mislima i osjećajem da u meni još ima uznemirujuće malo preostalog otpora, krenuo k drugom.

'I George,' dodao je Dave, 'sada možeš skinuti svoje naočale i šešir.'

'Oh, aha, naravno.'

Učinio je tako, i obojica smo sjedili ondje gledajući u Davea, čekajući.

'Prije nego počnemo,' rekao je, 'nešto vam moram priznati. Tebi sam već natuknuo, George, da smo u zadnje vrijeme imali neke financijske probleme na ovom projektu. Stojalo je značilo da smo morali napraviti nekoliko stvari tu i tamo. Činjenica je, i to nisam do sada želio spominjati iz razloga za koje sam siguran da ćete razumjeti, da ćemo morati napraviti još jedan. Uobičajeno u slučaju poput ovoga neizbježno se dešavaju s vremena na vrijeme morali bi proći kroz dug proces koji bi uključivao pokretanje Larrvjevog programa ispočetka i uvođenje Larrvja natrag u njega. Nažalost, u ovom trenutku mi to nećemo moći učiniti.' George je slušao s ljubaznim, s razlogom neuznemirujućim interesom. Ja sam se vrpeljio u naslonjaču, pitajući se s nelagodicom kamo to Daveovo 'priznanje' vodi. 'Znači stvar je u tome,' nastavio je Dave, gledajući dolje u svoja stopala dok je radio par koraka preko debelog tepiha, 'nećemo moći raspoređiti ovu situaciju na način koji obično koristimo. Zapravo je uopće nećemo moći raspoređiti. Jednostavno ćemo morati presjeći, kako mi to zovemo, Gordianov čvor.'

Prestao je koračati i pogledao nas oboje.

'Bit je', rekao je, i čekao trenutak da bi bio siguran kako nas dvojica još uvijek pozorno slušamo, 'daje zbog praktičnih razloga, Larrvjev svijet došao do kraja, pa tako ne postoji način da se vrati u

njega. Kao rezultat toga, vas ste dvojica sada u ovom svijetu Georgeovom svijetu koji je stvorio logički nemoguću situaciju. Vi niste blizanci i niste klonovi. Vi ste dva nacrtta koja žive jedan život. Jedino je rješenje da će jedan od vas dvojice morati biti eliminiran.'

'Čekaj malo, Dave, nisam siguran da razumijem...'

Prekid je došao od Georgea, obrva mu se namrštila zbog naglog naleta zabrinutosti.

'Kada kažeš eliminirati, u kom to smislu misliš?'

'U uobičajenom smislu, pretpostavljam,' rekao je Dave.

George je nastavio izgledati zbunjeno. 'Ali misliš li ti... kažeš li da će jedan od nas morati... prestati postojati?'

Ja nisam ništa rekao. Nešto u mojoj utrobi govorilo mi je da već znam odgovor na to pitanje čak predobro. Znao je i George: samo se još nije bio spreman suočiti s njime.

Dave je, moram reći, po prvi puta izgledao malo neugodno, čak poljuljano.

'To je otprilike to, bojim se ,' rekao je, izbjegavajući Georgeov pogled. 'Strogo među nama, to što ćemo napraviti je protuzakonito, i zbog toga bih mogao upasti u nevolju. Alija ipak moram uravnotežiti taj rizik i projekt, i važnost njegovog opstanka. Ne možemo si priuštiti da stane zbog propusta poput ovog. Iskreno, ovo je istraživanje suviše važno.'

'Ali, Dave,' George je bio uporan, razumnim tonom čovjeka nesposobnog da shvati da je ova rasprava već izgubljena, 'ti si me uvjerio da će ovaj čitav problem biti izglađen rasporen, rekao si i da će se sve vratiti na početnu poziciju. To si mi rekao, zar ne?'

'To sam ti rekao. Tako bih ja volio da bude. Tako bi i bilo u idealnom svijetu. Nažalost, mi nismo u njemu.'

'Pa što onda točno govoriš, Dave? T zašto si odabrao čekati do sada?'

Pitanje je postavio George, ali Dave je svoj odgovor uputio meni.

'Zbog tehničkih razloga, to ćete morati riješiti među sobom. Jedan od vas mora zamijeniti drugog licem u lice i bez ikakve pomoći ili miješanja izvana. Nitko drugi ne može to učiniti umjesto vas. Niti ja, niti moj nadglednik, čak niti šef odjeljenja odgovornog za ovo računalo.'

'Za ime Boga, to što ti pričaš zvuči kao '

Georgevo prekidanje plačljivim glasom Dave je ignorirao i nastavio, obraćajući se nama obojici.

'Problem je što ste svjesna bića pa imate vrlo značajan element slobodne volje, koju po definiciji samo vi ove dvije verzije vas možete koristiti. I vi ćete je morati koristiti sada.'

'Ovo postaje malo previše za mene, i sigurno je daleko od... ' Dok je govorio,

George se počeo dizati iz svog naslonjača, ali je pao natrag kao da ga je zadržala neka nevidljiva sila.

'Što je ? Zašto ne mogu ? Što je to ?'

Dave je vrtio glavom, i u glasu mu se očitovalo iskreno žaljenje. 'Žao mi je, ali ne možete ustati iz ovih naslonjača, nijedan od vas, dok ovo ne bude gotovo.'

Pokušao sam. Ono stoje Dave rekao, bila je istina. Nije to bio osjećaj svezanosti, niti pritiskanja u mišicama i borbe protiv otpora. Moje je tijelo jednostavno odbijalo napraviti ono što sam htio. Osjećao sam se razdvojenim od njega.

'Ne pretvarani se da mi se ovo sviđa,' govorio je Dave, 'ali ja nemam nikakvog izbora, s obzirom na okolnosti.'

Tada sam shvatio da nisam imao osjetilo mirisa. Ne radi se o tome da je bilo nečega za pomirisati u toj sobi, osim maglovitih, ugodnih mirisa udobnog življenja. Ali sada nisam mogao namirisati baš ništa. Čuo sam i vidio, ali odjednom sam postao svijestan da ne dišem. Nisam zadržavao dah, jednostavno nisam trebao disati. Još sam bio u svom tijelu, ali bez njega.

'Ponavljam,' rekao je Dave, 'da je jedini način na koji ćemo riješiti ovu situaciju da jedan od vas eliminiira drugoga.'

George je počeo galamiti dok gaje obuzimala panika. 'Ovo je nečuveno! Barbarski! Nikada nisam pristao na takvo što... '

Dave je samo poletno nastavio dalje kao domaćin u igri koji objašnjava pravila paru novih natjecatelja.

'Ako obojica pogledate dolje na desni naslon vaših cijenjenih naslonjača, vidjet ćete gumb koje je pričvršćen blizu mjesta na kojem je vaša ruka.'

Spustio sam pogled. Naravno, okrugli disk od nelirđajućeg čelika bio je utisnut u kožu, sa čepom u središtu podignutim gotovo

jedan centimetar. Nije mi bilo jasno kako ga nisam primijetio dok sam sjedao, iako sam do tada već bio navikao na prožimajući osjećaj dislokacije tako da me malo toga još moglo iznenaditi.

'Koji od vas dvojice prvi udari po tom gumbu, eliminirat će drugog,' rekao je Dave, i stajao gledajući u nas oboje, kao daje njegova uloga bila završena i od sada je sve bilo na nama.

'Ovo je protiv svakog pojma poštene civilizirane...' Primijetio sam da se doima kao da se George fizički bori dok je galamio i prosvjedovao, ne onako jednostavno odvojen od fizikalnosti na način na koji sam bio ja. Možda je to bila subjektivna stvar; bilo je nemoguće znati.

'Usput,' Dave je prekinuo Georgeovu tiradu, 'zaboravio sam spomenuti, da bi mogli stisnuti gumb, oboje ćete fizički biti potpuno slobodni, nijedan od vas neće biti na bilo koji način zakinut u odnosu na drugoga.'

'Da potvrdimo,' rekao sam, 'koji god od nas prvi udari po gumbu, eliminirat će drugoga kao u "ubiti"?'

'Potpuno ne postojanje.' 'A drugi?'

'Nastavit će živjeti kao George Daly, od trenutka kada ste se sreli u parku.'

'Onaj prvi put, ili jutros?'

'Oh, jutros, nažalost. Prekomplicirano je vratiti se natrag i raspoređivati sve što se dogodilo od prvog puta.'

'Ne', viknuo je George. 'Ovo je skandal i sprdačina. Larry, slušaj me, moramo se držati zajedno u ovome i ne sudjelovati u ovakvom '

Nastavio je trabunjati, ali ja sam ga prestao slušati. Bez obzira na ono stoje bilo ispravno i neispravno u toj situaciji, bilo je nebitno. U pravom životu stvari se dešavaju prebrzo da biste bili sigurni da radite 'ispravnu' stvar. Odluke o životu i smrti donose se prema osjećaju iznutra. George je bio idiot ako to nije shvaćao.

Ali ja sam već znao daje George idiot, vječni. Nije zaslužio svoj život.

Jebi ga, pomislio sam. I pritisnuo gumb.

Vratila sam se u stan poslije pet sati. Isprva nisam znala je li George kod kuće. Zvala sam ga, ali nije odgovarao. Zatim, kada sam otišla u spavaću sobu, našla sam ga kako leži u svom kućnom ogrtaču i bulji u strop.

'George? Jesi li dobro?'

Okrenuo je glavu i pogledao me kao da me nije čuo kad sam ušla. 'Dobro sam,' rekao je.

'Zvala sam te, nisi odgovarao.'

'Okupao sam se, i zaspao. Razmišljao sam.'

Sagnula sam se da spustim nježan poljubac na njegovo čelo. 'Ako idemo Robin i Charlesu na zabavu,' podsjetila sam ga, 'moraš se početi spremati. Ja također.'

'Aha, dobro.' Kad se skotrljao s kreveta i dočekaao na noge, pogledao je na svoj ručni sat, prolazeći rukom kroz kosu kao da želi otresti svoju pospanost. Otišao je u svoju kupaonicu, ja u svoju.

Otuširala sam se, opet misleći kakvo je olakšanje bilo imati tako kratku kosu koju sam mogla ostaviti da se brine sama o sebi. Prvi put sam je odrezala baš nakon što je Steve bio osuđen. Nikada nisam znala je li između tih dviju stvari bilo neke povezanosti, i još manje kakva bi ona mogla biti. Jednom sam pročitala da su u Francuskoj nakon Drugog svjetskog rata brijali glave onim ženama koje su se družile s neprijateljima. Jesam li ja to pokušavala uvjeriti sebe daje Steve postao neka vrsta neprijatelja?

Moj me odraz bezvoljno promatrao iz ogledala u garderobi. Zbog čega nikada ne možemo izgledati prirodno u ogledalu? Zato što osoba u njemu bulji u tebe, pretpostavljam, a nitko nikada ne izgleda potpuno prirodno kada bulje u njega. Jesam li više, pitala sam se, uopće izgledala prirodno?

Oklijevala sam između St Laurena (dugo, tamno i službeno), i Ralph Lauren hlača (također tamno i službeno). Je li nešto nije bilo u redu sa mnom ovih dana? Moj tamni i službeni period? Oplakivanju svog života?

Prestani. Prestat će jednog dana, rekla sam u sebi po milijunti put. Prestat ću misliti na sebe i ono što sam izgubila. Još jednom, bit ću zahvalna za ono što sam imala u prošlosti i što imam sada. Jadan George: to što nisam sretna bila je uvreda za njega. Nije bilo pošteno.

Zastoje tako teško voljeti dobre ljude?

Zastoje 'dobar' tako anemična riječ?

Jesam li ikada mislila daje Steve 'dobar'? Ne baš. Tvrdoglav, nezavisan, ambiciozan. Pomalo grub. Topao, duhovit, nepredvidljiv.

Moj.

To su bile misli koje nisam trebala. Nisam si ih mogla priuštiti. Taj dio mog života bio je završen. Bio je pogreška, moram ga pustiti da ode, pretvarati se da se nikada nije dogodio. Nije bila moja krivica. Činjenica da sam voljela ubojicu jednostavno je značila daje muškarac kojeg sam voljela počinio ubojstvo. Jesam li ga još uvijek voljela?

Zašto sam to morala pitati?

Nisam mu mogla oprostiti što je učinio. Nitko nema prava oprostiti nečiju smrt. Posebno ne ja; bila sam dio motiva. Ljubomora Nadije Shellev, kada ju je Steve ostavio zbog mene, postaje prijatna za njega. Ali on ju je ubio da bi spasio svoju karijeru, ne zato što me je volio. Da me dovoljno volio, rekao bi dovruga s karijerom, i jednostavno bismo bili zajedno. Ali on je želio svoju karijeru jednako kao i mene. Zato ljudi uvijek upadaju u nevolje žele sve.

Na kraju sam odabrala komplet Nicole Farhi svijetli, do koljena, i mladalačkijeg dojma nego što sam seja osjećala. No ogledalo me ohrabrilo. Izvana sam izgledala odlično. Moj mi se odraz gotovo smiješio s odobravanjem.

George je bio na terasi, naslonjen na zid i gledajući u park, pijuckajući piće. Vjerojatno je čuo lupanje mojih potpetica dok sam mu prilazila, ali se nije okrenuo.

'Vrijeme je da pođemo,' rekla sam, 'ili ćemo zakasniti.'

Izgledao je gotovo iznenađen mojim dolaskom, baš kao i kada sam se vratila malo prije.

'Još si uvijek izgubljen u svojim mislima,' rekla sam. 'Jesi li radio?'

'Ne baš.' Gledao je u svoje piće, promiješao led u njemu, potom ga izlio niz grlo u jednom jedinom gutljaju.

Dok smo se spuštali dizalom, nastavio je izgledati neobično zaokupljen, buljeći u prazno, bez treptanja.

'George, stoje?' rekla sam nakon nekog vremena. 'Nešto nije u redu?'

Okrenuo se prema meni, i činilo se da mu treba trenutak da se njegove oči usredotoče na mene kao da je bio drogiran, ali nisam vjerovala da jest. Koliko sam znala, nikada se nije koristio time.

'Žao mi je,' rekao je, 'bio sam miljama odavde. Što si rekla?'
'Pitala sam da li nešto nije u redu.'

'Ne. Baš ništa. Samo,' malo je slegnuo ramenima, 'neke ideje kojima se poigravam.'

Ušli smo u automobil i odvezli se bez daljnijeg razgovora.

'Što si radio danas?' napokon sam pitala, počevši tišinu između nas osjećati deprimantnom. 'Jesi li izlazio?'

'Prošetao sam, to je sve. Po parku.' 'Jesi li vidio nekoga?'
'Koga?'

'Nekog poznatog.'

Činilo se da mu treba neko vrijeme da razmisli o tome. Onda je rekao, kao da se radilo o teškom zaključku, 'Ne baš.'

Tijekom sljedećih nekoliko dana bila sam zaokupljena otvaranjem kojeg smo u četvrtak imali u galeriji mladi brazilski slikar kojemu je to bila prva njujorška izložba. Ali nisam mogla ne primijetiti da je George ostao u nepromijenjenom čudnom raspoloženju. Bio je nemiran i nervozan i loše je spavao. Dvije noći tog tjedna probudila sam se u sitnim satima i otkrila da nije u našem krevetu. Jednom je bio u radnoj sobi, čitao je; drugi put je bio u gostinjskoj sobi i gledao je televiziju. Kada smo bili zajedno, činio se nekako rastresen, no opet u isto vrijeme napadno pažljiv. Nekoliko puta uhvatila sam ga kako bulji u mene dok je mislio da ne gledam. Kada sam ga pitala zašto, zanijekao je daje to čini.

Satima je znao koračati po svojoj radnoj sobi. Dvaput sam naišla dok je buljio kroz prozor u nekom stanju nalik na trans. Trebalo mu je neko vrijeme dok nije reagirao na moje prisustvo i shvatio da mu se obraćam, onda se okrenuo s odsutnim izrazom kao da se upravo probudio i nije bio siguran gdje se nalazi. Ali kad god bih ga upitala da li nešto nije u redu, inzistirao je ponekad bi čak i eksplodirao da je bio dobro. Što god da je bilo, očito se nije mogao natjerati da razgovara o tome.

Otvorenje je prošlo dobro; do četvrtka smo pročitali dovoljno kritika da smo znali da imamo zagarantirani uspjeh u rukama. Čitava zbirka se rasprodala u tri dana, i bila sam obilno nagrađena jer sam otkrila još jedan obećavajući talent, stoje bio ugodan osjećaj. Po prvi put u nekoliko tjedana, počela sam se opušitati.

Georgeova je ideja bila da bismo trebali poći u Berkshires sljedećeg vikenda. Prestali smo koristiti kuću onako često kao što smo nekad činili; sjećanje na onu noć kada sam Georgea suočila sa Steveom bila je neugodna za nas oboje. Ali George je još uvijek volio Eastways jednako kao i prije. Ipak, postojao je neizrečeni sporazum da nećemo razgovarati o prošlosti, ostavit ćemo duhove na miru.

Sve uvijek neizrečeno. Ili jednostavno nismo imali što reći? Kada smo se prvi put upoznali, sjećam se, razgovarali smo čitavo vrijeme. Kao većina parova, pretpostavljam. Između razgovora čitavo smo vrijeme vodili ljubav, ili bar većinu vremena. Bilo je dobro.

Opet 'dobro'.

Još je uvijek bilo dobro dok smo vodili ljubav. No to je bila povremena stvar.

Toliko rijetka kao i pravi razgovor.

Pitam se bi li i život sa Steveom pošao istim smjerom? Nije pokazivao takvih znakova za vrijeme onih prvih dviju zajedničkih godina. Seks je uvijek bio odličan čak i onda kada je on počeo brinuti da će izgubiti kontrolu nad svojim životom ako se oženi 'razmaženom' bogatom djevojkom.

Kakva je budala bio kada je tako mislio. Kakva sam budala bila ja što sam mu to dozvolila. Činjenica da smo bili mladi naša je jedina isprika.

Kasnije, kada smo se ponovo sreli, Steve i ja, seks je bio i dalje odličan. Čak bolji. Bilo je kao ponovno otkrivanje nečeg što smo oboje mislili daje izgubljeno zauvijek. Pa, barem sam ja mislila daje zauvijek nestalo iz mog života. Steve možda nije. On je imao ljubavnice.

Poput Nadije Shellev.

Koja mu je značila više nego stoje želio da znam.

U subotu smo večerali s nekoliko prijatelja u kući Toma i Cecilv Winters; živjeli su samo nekoliko kilometara od Eastwaysa. Tom je bio investicijski bankar, a Cecilv je napisala knjigu o vrtlarenju, za koje je imala sve vrijeme ovoga svijeta sada nakon što je podigla troje djece. Oni su bili prijatelji mojih roditelja i bili su bliži njihovoj dobi nego našoj, kao stoje bila i većina njihovih gostiju.

Večere kod njih nikada se nisu dugo otezale; vratili smo se kući prije jedanaest. George je rekao da će popiti čašicu prije spavanja u knjižnici i pogledati vijesti. Stisnula sam zube i suzdržala se od komentara daje već popio dovoljno. Primijetila sam daje za vrijeme večere pio više nego obično. Nekoliko je puta izgubio tijek misli dok je pričao, zatim bi prekidao ostale jer se htio vratiti na nešto što je želio reći prije petnaest minuta. Nitko mu nije strašno zamjerio: svi imaju pravo povremeno popiti koju čašicu više. Svejedno je to bilo iznenađujuće, i očigledno je postojao neki skriveni razlog za to.

Imao je razboritosti pa nije niti predložio da bi on vozio do kuće. Istog trenutka kada je ušao u automobil, naslonio je glavu i zaspao. Ili se pretvarao da spava. Možda jednostavno nije želio razgovarati zato jer se bojao da bih ponovo mogla pitati što mu je u mislima, on bi postao obrambeno rapoložen i rekao da izmišljam, i vrlo vjerojatno bismo se posvađali. Ovako je bilo jednostavnije. Nisam ga smetala, i probudio se onog trenutka kada smo stali ispred kuće.

Otišla sam gore presvući se dok on ne popije piće ispred televizora u knjižnici. Uključila sam televizor u spavaćoj sobi da vidim što se dešava u svijetu. Propustila sam naslove u najavi, ali njih ću nadoknaditi kasnije. Ruke su mi bile iza vrata dok sam otkopčavala haljinu kada se na ekranu pojavila reportaža o Steveu. Bila je montirana od prizora iz njegove izborne kampanje i suđenja, prikazujući ga i kao odvjetnika i kao čovjeka optuženog za ubojstvo. Gledala sam bez treptanja, zadržavajući dah, dok je novinar naglašavao: 'Steven Coleman, bivši odvjetnik i političar u usponu, koji je prošle godine osuđen zbog ubojstva svoje bivše ljubavnice, danas je ozbiljno ozlijeđen nožem u incidentu koji se dogodio u kaznionici Ballard, gdje se nalazi na odsluženju doživotne kazne. Motiv napada ostaje nerazjašnjen, ali Coleman je podvrgnut hitnoj operaciji u gradskoj bolnici, čiji je glasnogovnik potvrdio da su njegove ozljede opasne po život.'

Istom je glasnoćom nastavljena sljedeća vijest, ali ja nisam čula ništa od nje. Okrenula sam se od ekrana, iznenađena svojom nesposobnošću da dokučim kako se osjećam nakon te vijesti. Nisam bila spremna za to. Znala sam da na muškarca kakav je bio Steve u zatvoru vrebaju opasnosti. Ostali ga vide kao simbol svijeta koji je od njih napravio gubitnike, i uzvratili bi mu udarac. Pročitala sam da će

ići u zaštićeno krilo u posebnom dijelu zatvora. Nakon toga pokušala sam više ne razmišljati o rizicima. Ali sada...

Najednom sam se osjećala ugušenom. Uhvaćenom u zamku. Trebala sam zraka, ali nisam htjela silaziti dolje i izaći u vrt. Nisam željela vidjeti Georgea. Bar ne još. Gotovo sigurno je vidio istu vijest i nisam znala što bih mu rekla. Nisam željela razgovarati o tome, niti s njim niti s bilo kim drugim.

Postojala su vrata u staroj dječjoj sobi koja su vodila na hodnik gdje su bila još jedna vrata. Budući da ovih dana u kući nije bilo djece, vrata su bila zaključana samo iznutra. Vodila su na zavojite stepenice koje su se spuštale ravno u prizemlje kuće, i do još jednog uspona na terasu na vrhu tornja sa satom. Počela sam se uspinjati. Nisam bila gore gotovo godinu dana. Nešto smo radili, ali sada je to bilo dovršeno. Zakoračila sam pod bistro, ali bez mjesečine, noćno nebo i duboko udahнула hladan svježiji zrak.

Dok sam ondje stajala i gledala u zamračen vrt, pokušala sam analizirati koliko je mene željelo odjuriti u bolnicu i biti uz Stevea, a koliko je mene znalo daje to apsurdna fantazija koju smjesta moram prekinuti. Kao prvo, što mi je uopće dalo pravo misliti da će me uopće pustiti k njemu? Napokon, nisam imala prava, nikakvih zakonskih prava sigurno manje nego njegova bivša žena ili njegova djeca, ili bilo tko od njegove obitelji. Što sam mu bila ja? Ili on meni? Službeno?

Pitala sam se hoće li ona uopće otići u bolnicu? Linda. Hoće li uopće nazvati da pita kako mu je? Sumnjala sam u to. Njena ogorčenost zbog onoga što joj je napravio bila je ogromna. Da su joj dali nož koji gaje ozlijedio, ona bi ga vjerojatno sama zarila do kraja.

Je li moguće, najednom sam pomislila, da ona stoji iza napada? Ali to je bilo malo vjerojatno. Linda nikada ne bi učinila nešto čime bi ugrozila sebe, koliko god neizravno; a biti izložen kao osvetoljubiva žena iza zatvorskog napada, bilo je suviše riskantno. To je moralo biti nešto što se jednostavno dogodilo. Nesretni slučaj. Incident u zatvoru.

Pitala sam se što li mu se dešava u ovom trenutku. Je li bio u nesvijesti ili budan?

U bolovima? Sam ili s nekim sestrom, liječnikom, čuvarem? Je li uopće bio živ ili mrtav? Toliko sam se naprezala da zazovem

njegovu sliku da sam shvatila da na očajnički način pokušavam doprijeti do njega i nekako ga dodirnuti.

Glupo. Bilo je dosta. Morala sam prestati. Sad mi je bilo dobro. Moram se vratiti natrag unutra, natrag Georgeu. Tražit će me, zabrinut da vidi jesam li čula vijest. Sada sam mogla razgovarati o tome. Najgore sam prošla. Sve pod kontrolom. Okrenula sam se da krenem niz stepenice, i trgnula se kada se nešto pomaknulo u sjeni. Bio je to George. Nisam čula da me pratio gore, sada je stajao nasuprot mene, vrlo miran, poput kipa.

'Prestrašio si me,' rekla sam nepotrebno, sa rukom stisnutom preko srca.

Činilo se da dugo ništa nije rekao. Zatim se približio jedan korak. Iz nekog razloga ja sam zakoračila natrag. Onda je rekao, 'Želiš poći k njemu, zar ne?'

'Ne', rekla sam.

'Nema smisla lagati o tome, ja znam.'

Pokušala sam pronaći njegove oči u mraku, ali nisam mogla. Onda je još jednom zakoračio prema meni, sada sam mu vidjela oči. U njima je bilo nešto neobično, nešto duboko i nedokučivo; ili je možda samo bio tako pijan da mu je bilo teško usredotočiti se. U svakom slučaju zurio je u mene s intezitetom kojeg ranije nisam vidjela. Uplašio me na način koji nisam razumjela. Bilo je to kao da je odjednom postao netko koga nisam poznavala.

'George, ne lažem...'

Nesigurnost u mom glasu odavala je nemir koji sam osjećala, osjećaj da je među nama nešto vrlo pogrešno, iako to nisam mogla izgovoriti. Sve što sam željela bilo je pobjeći s tog mjesta, natrag unutra, u toplinu i svjetlost.

'Pođimo dolje,' rekla sam, 'ne možemo ovdje razgovarati. Pođimo unutra.'

Nije se odmah pomaknuo. Kada je to učinio, bilo je zato da bi još jednom zakoračio prema meni. Pokušala sam zakoračiti natrag, dalje od njega, ali otkrila sam da ne mogu. Već sam bila uz nazupčeni zid oko tornja.

Osjetila sam i vidjela njegove ruke kako se pojavljuju iz mraka, i nagnula se unatrag, šokirana dubinom tog iznenadnog i

neobjašnjivog straha od njega. 'George... Što to radiš?... Molim te prestani...'

Podigla sam ruku da ga otjeram, u isto vrijeme posrnuvši na nizak zid. Izgubila sam ravnotežu i osjetila kako tapkam u prostor. S jakim užasom koji je odbijao prihvatiti da se to može događati, shvatila sam da padam...

Krajičkom oka vidio sam da se Larrvjeva ruka počela micati. Odmah sam shvatio kakva sam budala bio, sjedeći tamo i protestirajući o moralu naše situacije dok je njegova jedina briga bila profitirati iz nje. Moji su se refleksi probudili i pokušao sam ga preduhitriti, ali bilo je prekasno. Znao sam to, i on je znao. Oči su nam se srele, i u njegovom je pogledu bio sjaj trijumfa kad je otvorenim dlanom udario gumb dok je moj vlastiti još uvijek bio daleko od njega.

Njegovo tijelo nastavilo je isti tekući pokret prema naprijed koji je započeo svojom šakom i rukom. Nagnuo se prema naprijed u svojoj stolici, na trenutak visio kao da ga još uvijek drže iste nevidljive sile koje su nas obojicu prikovale, zatim je pao natrag, glave koja je visjela na jednu stranu, otvorenih ustiju i izbuljenih očiju. Bio je to izraz negdje između čuđenja i praznine. Bio je, osim ako se nisam jako varao, mrtav.

Dave je stajao nad tijelom, kimajući sa zadovoljstvom, kao da je to bio upravo onakav ishod kakav je očekivao.

Trebalo mi je neko vrijeme da pronađem svoj glas. Sve što sam nakon toga uspio reći bilo je, 'Što se dogodilo?'

Dave je pogledao u mom smjeru. 'Nešto sasvim blizu onome što sam i mislio da će se dogoditi,' rekao je.

'Je li on mrtav?'

'Oh, da, mrtav je.'

'Ali... on je stisnuo prvi.'

Točno.'

Shvatio sam da stojim, gledajući dolje na nepomičan oblik. Okovi, što god oni bili, koji su me držali u stolici bili su podignuti, i, a da toga nisam bio svijestan, stajao sam na svojim nogama.

'Sigurno si znao da će to napraviti,' rekao sam.

'Izgledalo je vjerojatno.'

Zurio sam u njega, s nevjericom. 'Misliš?'

Dave se nasmijao onim svojim malim zagonetnim osmijehom na kojeg sam bio navikao. 'Možeš tako reći, valjda, iako se ne bih nužno složio. Napravio sam strategiju kojom sam saznao ono što sam htio znati.'

'A što si to htio znati?'

Nastavio me gledati. U njemu je bila takva mirnoća koja je sada njegov pogled učinila neobično prodornim.

'Želim znati što ćeš sada učiniti,' rekao je. Gledao sam ga, zbunjen. 'Zašto?'

Njegove se oči nisu micale dok se nastavio smješhati, gledajući me. 'Skuži sam,' rekao je. 'Rekao sam ti daje ovo istraživački projekt.'

Trebao je trenutak da se sve slegne. Onda, dok sam napokon shvatio odvratnost onoga što mi je upravo bilo učinjeno, osjećao sam se kao da je olovni teret spušten na dno mog trbuha, izbijajući mi zrak i zapravo čitav život iz mene.

'Ti govno!' bilo je sve što sam uspio reći.

Mora da sam na sekundu pogledao u drugom smjeru, jer kada sam se ponovo okrenuo nije ga bilo. Niti Larrvjevog tijela. Niti je, kada sam pogledao na dvije stolice na kojima smo obojica bili prikovani, bilo ikakvog traga onim neobičnim gumbima na zaslonima. Brzo sam pretražio sve sobe. Bio sam jedina osoba u stanu.

Tada sam shvatio daje svijet vani ponovo bio normalan. Sve se ponovo kretalo. Pogledao sam na svoj sat: bilo je nekoliko minuta poslije tri, ali taj podatak nije mi ništa rekao. Sve što sam znao jest da sam George Daly, i da mi se upravo dogodilo nešto što mi nitko neće vjerovati. To je bila moja prva pomisao: nikada nikome ne bih mogao ispričati o ovome. Nije bilo zamislivog načina da ijedna zdrava i normalna osoba uzme takvu tvrdnju ozbiljno. Istog bi me trenu klasificirali klinički poremećenim, ili u najmanju ruku bezopasnim čudakom.

Onda bi otkrili da sam daleko od bezopasnog. U nekoliko sati za koje sam tvrdio da sam proveo razgovarajući s muškarcem zaduženim za računalo u kojem navodno postoji naš kibernetički svijet, prošlo je punih osamnaest mjeseci ovdje u svijetu svih ostalih. U tom je razdoblju netko ubio Nadiju Shelley i Clifforda Edgea. Edgeova je smrt ostala nerazriješena, ali je Steve služio doživotnu

kaznu za Nadijino ubojstvo, za koje sam znao da nije kriv. Znao sam da je pravi ubojica netko čije postojanje nisam mogao dokazati, ali tko je živio moj život proteklih osamnaest mjeseci.

Ili je možda postojao način da to dokažem? Barem neko mjesto odakle da počnem? Tek nešto manje od sat vremena ranije, sjedio sam s Larrvjem i Daveom u kafiću iza ugla. Sigurno će nas se netko ondje, ili bar naša konobarica, sjećati. Nekoliko minuta kasnije ušao sam kroz vrata kafića. Svi su stolovi bili zauzeti, ali vidio sam konobaricu koju sam tražio u drugom kraju prostorije i krenuo k njoj. Morao sam pričekati dok nije završila s uzimanjem nečije narudžbe, zatim sam je pitao sjeća li me se od prije sat ili slično kad sam tu bio s dvojicom muškaraca. Opisao sam Larrvja i Daveau detalje i pokazao prstom stol za kojim smo bili. Izgledala je nesigurno i malo zatečeno hitnošću mog pitanja. Ponovio sam ga, inzistirajući na tome da je nemoguće da nas se ne sjeća. Ponavljala je da joj je žao, ali toliko je ljudi prošlo kroz taj period da je bilo nemoguće da se sjeća svih. Rekao sam joj da ne pitam za sve; pitao sam za sebe i još dvojicu muškaraca, i to je za, ime Božje, bilo prije samo sat vremena!

Iza blagajne je izašao muškarac s bijelom pregačom. Bio je mlad, nogometaške građe, vjerojatno je tamo radio da bi se mogao školovati. Pitao je ima li kakvih problema na način koji je zazvučao kao upozorenje. Rekao sam mu u čemu je problem, a on je odgovorio da ako me se Sharon ne sjeća, onda je to bilo to. A sada bi se ona ako nemam ništa protiv vratila svome poslu.

Požurila je prema kuhinji kao da je jedva čekala pobjeći od mene. Postao sam svijestan da su ljudi prestali s razgovorima i gledali u nas. Iskoristio sam priliku i pitao čitavu prostoriju je li netko bio ondje prije sat i pol vremena i sjeća li se da me vidio s dvojicom muškaraca. Nitko nije odgovorio.

Shvatio sam da je nogometaš stavio svoju šaku na moju nadlakticu i vukao me prema vratima. Kada sam pokušao prosvjedovati i osloboditi se, bolno je pojačao svoj stisak, 'OK,' rekao je, 'postavio si svoje pitanje i dobio odgovor. Sada ja od tebe tražim da odeš. Ne želimo nikakve nevolje.'

Praćen svakim okom u kafiću bio sam izguran na pločnik, gdje sam se napokon oslobodio stiska i otišao, osjećajući se poniženo.

Vratio sam se u našu zgradu, gdje sam dobio drugu ideju.

Dok sam ulazio u predvorje, vidio sam našeg vratara, Joea, za svojim stolom kao stoje bio i nekoliko minuta ranije dok sam odlazio. On je također bio na dužnosti kada sam se uputio u svoju šetnju parkom prije podne. Udario sam se ljut što se toga nisam ranije sjetio.

'Joe,' rekao sam, idući prema njemu, 'vidio si me kako sam upravo izašao odavde, zar ne?'

Gledao me malo zbunjen, ali je ljubazno odgovorio. 'Naravno da jesam, gospodine Daly. Prije deset, petnaest minuta.'

'A sjećaš li se kada sam jutros izašao? Znam da si me vidio jer smo razgovarali.' Namrštio se, razmišljajući o tome, ali samo da bi utvrdio vrijeme. 'Moralo je biti negdje oko podneva. Možda malo više.'

'I odonda si bio ovdje?'

'Nisam napuštao ovaj stol.'

'Odlično. Pa reci mi onda, Joe, između trenutka kada si me vidio da izlazim oko podneva i ponovo prije petnaest minuta, jesi li me uopće vidio da sam se vratio? Ponovo se namrštio, ali se ovoga puta činio malo nesigurnijim. 'Vjerujem da jesam, gospodine Daly, ali, znate, ponekad ne možeš biti siguran. Ljudi dolaze i odlaze, a ja ne držim popis ili slično...'

Pogledao sam gore u kameru osiguranja na zidu iza njegovog stola. 'No ona,' rekao sam, pokazujući trijumfalno na nju, 'vidi sve zar ne?'

'Pa, valjda vidi, gospodine Daly. Zbog toga je tu.' Nastavio me gledati s nesigurnošću, znatiželjan saznati na što ciljам, ali znao sam da mogu računati na njegovu suradnju.

'Slušaj, Joe,' rekao sam, 'ovo mi je jako važno, ali iz razloga u koje ne želim ulaziti. Možeš li odvrtjeti vrpcu koju je snimila kamera unatrag i pokazati mi točno vrijeme kada sam se vratio iz moje šetnje parkom, i jesam li bio sam?'

Njegov izraz lica sada se promijenio iz zbunjenog u zabrinuti. 'To je malo teže, gospodine Daly. Ne smijem dirati tu stvar, osim možda u hitnom slučaju, ali čak i tada moram nazvati osiguravajuću tvrtku koja ju je postavila.'

'Ali ti bi znao kako se to radi da moraš, zar ne? Znao bi pogledati vrpču?'

'Oh, znao bih. Naravno da bih znao.'

Gledao sam kako njegove oči prate pokret moje ruke u stražnji džep odakle sam izvadio novčanik. 'Joe,' rekao sam, 'neću te uvaliti ni u kakvu nevolju, ali zbilja želim da to napraviš za mene. Hoćeš li mi pustiti tu vrpču i pokazati kada sam došao između izlaska u podne i ponovnog izlaska prije petnaest minuta?'

'Pa, valjda bih mogao, gospodine Daly, ali...'

Stavio sam novčanicu od pedeset dolara na njegov stol i gurnuo je prema njemu. Pogledao ju je sa zanimanjem, ali nije učinio pomak daje uzme.

'... stvar je u tome, znate, morao bih se dogovoriti s jednim tipom kojeg znam u osiguravajućoj tvrtki, tako da nitko ne zna da sam zaustavio vrpču. Zbog toga bih mogao izgubiti svoj posao.'

Bilo da je govorio istinu ili ne, još je jedna pedesetica upalila. Izgubio se u stražnjoj prostoriji. Dok ga nije bilo, izašla je senatorova udovica koja je imala piedaterre na trećem katu, i vratio se šetač pasa s dvije pudle koje su pripadale talijanskom paru s kojima smo jednom prilikom popili piće. Kada se Joe vratio, ponovo se smjestio na svoje mjesto i rekao mi da gledam jedan od četiri monitora ispred njega. Brzo je premotavao unatrag dok nisam prepoznao obrise svoje figure kako prelazi preko predvorja. Tražio sam da vrati natrag.

Slika se ponovo pojavila, hodajući natraške, zatim se smrznula iza vrata i počela ponovo. U uglu je pisao datum, i snimljeno točno vrijeme 13:05.17.

Figura sam nepogrješivo bio ja. Sam.

Pretražio sam svaku ladicu i svaki ormar u stanu, očajan pronaći makar jednu sitnicu, koliko god malu, koja bi mogla biti nekakav dokaz o postojanju Larrvja Harta. Nije bilo ničega, ali to me nije previše iznenadilo. Znao sam daje Larry sam, nakon što se vratio s onog posljednjeg puta u Englesku kada je ubio Cliffoda, uništio svaku mrvicu dokaza daje ikada postojao. Znao sam to jer mi je rekao Dave.

Bilo je još nešto što mi je Dave rekao, nešto o tome kako je radio program, nešto što sam kasnije objasnio Larrvju: kako će uvijek učiniti sve stoje moguće da racionalizira i otpetlja sve petlje i

kvarove koji su mogli iskrsnuti, čak ako je potrebno i retroaktivnim putem. Je li se moglo raditi o tome da sam tražio nešto što je jednom postojalo, ali što sada, zato jer je u prošlosti bilo izbrisano, nikad više neće postojati? U kojem bih slučaju ja, zato jer sam samo ja i jedino ja mogao dozvati u svijest tu izbrisanu prošlost, bio anomalija?

Duboko sam promišljao tu varljivu ideju nekoliko trenutaka, vrteći se u krug, ali uvijek dolazeći natrag na istu točku, točku koju sam sada shvatio da pokušavam izbjeći: da je postojalo još jedno i daleko razumnije objašnjenje onoga što se događalo. Morao sam se suočiti s činjenicom kako se sve uklapalo uznemirujuće dobro u scenarij ljubomornog muža koji je patio od nekog psihotičnog sloma, fuge kakav god klinički naziv bi za to mogao biti i počinio dva ubojstva o kojima se sjećao svega, osim činjenice da ih je sam počinio.

Larry i Dave i čitava luda stvar oko računalnog svemira bili su, kod svake racionalne analize, vjerojatnije fikcija nego činjenica fikcija koju sam ja izmislio da bih od sebe sakrio strašnu istinu da sam bio ubojica, i luđak.

To je objašnjenje podržavala i vrpca od osiguranja koju sam vidio u prizemlju ja osobno koračam natrag u zgradu u vrijeme kada sam, u mojem subjektivnom pamćenju, nekako imao čarobnu tranziciju s Daveom i Larryjem iz kafića u moj stan. Očigledno se nije tako zbililo, osim u mojoj glavi.

Osim ako ponovo ta misao računalo nije ubrzano izgladivalo stvari da bi se one činile 'normalnima'.

Ali bi li itko pri svojoj zdravoj pameti mogao takvu pretpostvaku uzeti ozbiljno? Daje sve to bilo 'samo računalo'? Bi li itko mogao prihvatiti takvu ideju kao dostatno objašnjenje za postojanje Parthenona, djela Shakespearea, Leonarda, Beethovena i tako dalje? Popis je bio arbitraran i beskrajan. Idejaje bilajeftina, cinična, i iskreno glupa.

Nadalje, kada sam razmišljao o tome, shvatio sam da od Davea nisam saznao ništa što već nisam znao ili barem nagađao o tome u prošlosti. Znao sam, na primjer, daje fizičar John Wheeler, koji je skovao termin 'crna rupa', rekao, 'Ne postoji niti prostor niti vrijeme. Ne postoji tamo izvan ovdje.' To nisam prvi put čuo od Davea. To je

bila najveća manjkavost moje čitave priče, najočitiji dokaz da sam sve to umislio.

U drugu ruku, naravno, bilo je moguće da je Dave bio više nego samo karikatura nekog računalnog čudaka kojeg je izmislila moja bolesna i opijena mašta. Bilo je uvjerljivo sigurno ne nemoguće, nije bilo nešto što bih u potpunosti mogao isključiti daje on zapravo bio Bog, ili neki Njegov izaslanik. Ako je to bio slučaj, onda je sve padalo u vodu. On bi se mogao prikazati u kojem bilo obliku odabere i opisati stvarnost u terminima koje bilo paradigme poželi, uključujući i one koje su meni bile poznate. Tada činjenica da ništa potpuno novo nisam naučio od Njega ne bi bila neizbježno i nužno osuđujuća.

Ali zašto bi Bog to radio? Da me iskuša? Kao neki lik u Starom zavjetu? U toj mjeri, Božji motivi nisu se razlikovali od onih koje je Dave uzeo sebi: htio je saznati kako će njegova programirana tvorevina (ja) baciti karte, koje su joj doduše bile podijeljene nepravedno. To je mislio onda kada je rekao: 'Želim znati što ćeš sada napraviti.'

Pitanja su bila bezbrojna i neodgovoriva. Što sam više razmišljao o njima, sve više mi se počelo vrtjeti vrtoglavim krugovima. Postupno sam se zatekao kako razmišljam o nečemu što sam napisao baš tog jutra. Barem mi se činilo kao da je bilo tog jutra. Sudeći prema kalendaru to sam morao napisati prije osamnaest mjeseci. Svejedno, kada sam ušao u svoju radnu sobu, pronašao sam bilježnicu tamo gdje se sjećam da sam je i ostavio. Otvorio sam zadnju stranicu na kojoj je bio moj rukopis, i pročitao: sve ovo nagađanje jednostavno propušta ono bitno? Zbiva li se nešto sasvim drugo? Je li sve to zbog nečeg drugog?

Dugo sam se kupao i buljio u strop. Sara će se uskoro vratiti. Što ću joj reći? Što ću učiniti? Osjećao sam se preplavljen neočekivanom lakoćom bivanja. Provjerio sam i opet provjerio aspekte svojih misli sjećanja, osjećaje, senzibilitete kao preživjeli nakon sudara kada shvaća da se izvukao živ, ali se mora uvjeriti daje njegovo tijelo još uvijek u jednom komadu i da mu udovi uredno rade. Koliko sam mogao vidjeti, još sam uvijek funkcionirao više ili manje uobičajeno.

Do trenutka kada je ušla u stan, bio sam ispružen preko kreveta u svom kućnom ogrtaču. Pretvarao sam se da nisam čuo kada je

zazvala da vidi jesam li kod kuće zato jer nisam znao što bih rekao. Na trenutak sam se uspaničario. To je bilo suočenje kojeg sam se užasavao, a opet u isto vrijeme nestrpljivo ga iščekivao. 'George? Jesi li dobro?'

Stajala je na vratima. Okrenuo sam se daje pogledam i rekao, 'Dobro sam.'

'Zvala sam, nisi odgovorio.'

'Kupao sam se, zaspao. Razmišljao sam.'

Prišla je i sagnula se da me poljubi u čelo.' Ako idemo na Robinu i Charlesovu zabavu,' rekla je, 'moraš se početi spremati. Ja također.' 'Aha, dobro.'

Skotrljao sam se s kreveta gledajući na sat, zahvalan za priliku da pobjegnem u garderobu, čim je to spomenula, znao sam da moramo biti u stanu kod Robin i Charlesa do sedam. Ono što nisam znao jest kako sam to znao. To nisam znao kada sam posljednji put napuštao stan. Kako sam i mogao znati? To je bilo prije osamnaest mjeseci.

A opet, ako vrijeme i prostor nisu postojali...

To je bila misao koje sam se morao držati, moja posljednja crta mentalnog zdravlja. Jer ako vrijeme i prostor jesu postojali, bio sam gotovo siguran da sam i luđak i ubojica.

Kada me u dizalu ponovo pitala da li nešto nije u redu, na trenutak sam oklijevao da joj ispričam čitavu priču. Ali shvatio sam, suočen s pokušajem daje stavim u riječi, koliko je nemoguće to bilo. Odgovorio sam nešto bezvezno, ali od tada sam bio uvjeren da je sumnjala kako nešto ozbiljno nije bilo u redu. Više nego jedanput te večeri uhvatio sam je kako me čudno promatra kada je mislila da ne gledam. Kao posljedica toga zatekao sam sebe kako i ja nju gledam pažljivije nego obično, time vjerojatno još više braneći njenu sumnju. Uхватili smo se u opaki krug.

Morao sam pronaći izlaz van.

Sljedeći dan bila je nedjelja. Bilo mi je olakšanje što će Sara provesti većinu dana u galeriji, gdje su se još uvijek pripremali za otvaranje narednog utorka. Odlučio sam napraviti neku vrstu inventure svega što sam znao i što sam trebao saznati o svojoj situaciji. Iznad svega još sam uvijek trebao pronaći nekakav dokaz da je postojao Larry Hart. Mislio sam, možda bih se sutradan mogao

vratiti u agenciju koju sam na početku unajmio da pronađu Jeffrevja Harta i Lauren Paige. Prema Larrvju, koji je taj izvještaj uzeo prije mene, naišli su na neke podatke koji su dokazivali njegovo postojanje iako sam naravno za to imao samo Larrvjevu riječ. Ali jesam li se usudio vratiti natrag u taj ured gdje je nekoć radila Nadia Shellev? Jesam li smio riskirati otvaranje te konzerve s crvima zadiranjem ujedan od posljednjih slučajeva na kojem je radila?

Čak i ako Larry Hart jest postojao, činjenica je da gaje ona oduvijek poznavala kao Georgea Dalvja. U svakom je slučaju George Daly bio taj koji ju je ubio i ubojstvo smjestio Steveu Colemanu. Napokon, odlučio sam da će najpametnije biti ako ostanem podalje od svega što bi me moglo povezati s tim zločinom.

Sjetio sam se da sam nakon pronalaženja svih onih stvari u kovčegu mog oca otišao u specijaliziranu filmsku trgovinu vidjeti što mogu saznati o Jeffrevju Hartu i Lauren Paige. Nije bilo puno toga, ali tip koji je tamo radio pretražio je web stranice i dao mi ispis njihovih bljedunjavih karijera. Nisam imao pojma što sam napravio s tim pojedinostima; ako je Larry naišao na njih u mojim stvarima, nesumnjivo ih je uništio kada je uništavao sve ostale dokaze svog postojanja. Ali nije mogao, pretpostavljao sam, izbrisati web stranicu iako ju je, naravno, računalo moglo. Svejedno, odlučio sam vidjeti što mogu pronaći.

Naravno, pronašao sam da su između 1953. i 1967. zajedno glumili u nekoliko malih britanskih filmova pod nazivom Proljeće u Piccadillyju, Zviždukanje, Djevojačka izviđačka patrola i U mojoj je juhi špijun. 1973. Jeffrev je sam igrao u Srebrnoj žlici. Nije bilo spomena njihovog sina Larrvja, zapravo nikakvi podaci iz njihovog privatnog života.

Naprezao sam mozak ne bih li se sjetio još nekog izvora kojeg bih mogao istražiti. Jedina stvar koja mi je pala na pamet bilo je ono tajno putovanje natrag u New York da ubije Nadiju koje je Larry obavio na vlastitu putovnicu dok je pod imenom George Daly odsjeo u Londonu. Sara i ja imali smo prijatelja u putničkoj kompaniji koji je obavljao sve dogovore za njena poslovna putovanja kao i privatna putovanja za nas oboje. Bio sam prilično siguran da ga je Larry iskoristio oko rezervacije leta za London u moje ime, pa sam ga nazvao doma da provjerim sjeća li toga. Objasnio sam nešto u

smislu da moram provjeriti datume zbog knjige koju pišem. Odlično se sjećao daje, meni, rezervirao i let i hotel u Londonu.

(Začuđujuće je kako bilo koje pitanje, bez obzira koliko apsurdno, nametljivo ili čak uvredljivo bilo, postaje prihvatljivo kada objasniš da pišeš knjigu.) Koristeći isto objašnjenje, rekao sam da ga moram zamoliti za uslugu.

'Pokušavam ući u trag muškarcu pod imenom Hart, Larry Hart,' rekao sam. 'Puno ime je Laurence Jeffrey Hart. Moguće je da je putovao na relaciji London New York za vrijeme dok sam ja bio u Londonu. Također je možda letio na relaciji New York London New York nekoliko tjedana kasnije. Zvao sam nekoliko zračnih kompanija, ali nisu mi htjeli dati informacije bez postavljanja mnogo pitanja u koja nisam želio ulaziti. Možeš li mi ti pomoći?'

Rekao je da će se baciti na to, zvučeći gotovo kao da uživa u izazovu da pokaže svoje sposobnosti.

'Tko je taj čovjek?' pitao je. 'Tko je Larry Hart?' 'To i ja pokušavam saznati,' rekao sam.

Bio sam pretplaćen na nekoliko web stranica s vijestima. Sinulo mi je da, iako sam znao sve o Steveovom suđenju, nikada nisam vidio ništa od toga iz prve ruke niti gledao dnevne vijesti ili izvještaje iz novina. Barem mi se tako činilo. Naravno, ako smo Larry Hart i ja bili jedno, onda sam ih morao pročitati u liku mojeg ubojitog alter ega i zaboraviti na to. U svakom slučaju, bilo bi ih zanimljivo pročitati ili ponovo pročitati sada.

Unutar petnaest minuta prelistavao sam izvještaje i pripadajuće fotografije. Nije bilo ničega novog, nikakvih otkrića na koja nisam bio pripremljen dok nisam naišao na jedan odlomak koji je sijevnuo mojim mozgom poput munje. Vlakna iz najlonki kojima je zadavljena Nadia Shelley nađene su na braniku Steveovog automobila. Točno su odgovarala tragovima vlakana pronađenima na njenom tijelu, i još su na njima otkrili tragove krvi koji su odgovarale njenoj. To je bio ključni dio forenzičkih dokaza koji je pomogao osuditi Stevea.

No najlonke nikada nisu bile pronađene. Pretpostavljali su da ih se Steve negdje riješio, najvjerojatnije uništivši ih.

Ja sam, pak, znao da je bilo drukčije. Znao sam da nisu bile pronađene zato jer ih je Larry ostavio kod sebe u slučaju da će ih

kasnije trebati da još dublje inkriminira Stevea, znao sam to jer mi je rekao Dave.

Ono što nisam znao, doduše, bilo je stoje Larry učinio s njima. Morao ih je negdje sakriti, ali gdje? I jesu li još uvijek bile gdje ih je sakrio, ili ih je napokon i sam uništio?

Zašto to nisam znao?

Ako sam ja bio Larry, ako je Larry bio moj vlastiti ludi i samoopravdavajući izum, onda sam negdje u podsvijesti znao točno što se dogodilo s tim najlonkama, ali sam to saznanje skrivao od sebe.

Ako su, u drugu ruku, bile skrivene negdje gdje je bilo nemoguće da ja znam ili imam pristupa tom mjestu, onda ja, George Daly, nisam mogao biti Larry Hart. Stoje značilo da čitava luda metafora Davea i našeg računalnog svemira uopće nije bila metafora. Bila je čista neuljepšana i podla istina, na koju sam se spotaknuo prčkajući previše duboko po misteriji sinkroniteta.

Ali kako da dokažem i jedno ili drugo? Još uvijek mi je negdje u glavi odzvanjalo Daveovo upozorenje podatak da program uvijek izglađuje sve proturječnosti i racionalizira nepodudarnosti. Čak i ako je nastala nekakva 'petlja' kakvu je opisao, ona bi do sada bila raspetljana. Kvar je bio riješen Larrjevom 'smrcu' i stvari su se vratile u svoje prvobitno stanje. Prošlost je bila prepravljena. Larry nikada nije postojao; ostali su samo njegovi zločini.

A oni se nisu sami počinili zar ne?

Na koji sam god način gledao na to, sudbina se činila odlučnom da me ne pusti s udice. Krivica se oko mene zgušnjavala poput magle. Ali odbijao sam biti poražen bez borbe. Ako je postojao ikakav izlaz iz ove nemoguće situacije, bio sam ga odlučan pronaći.

Te večeri, nedjeljne, pridružio sam se Sari u galeriji negdje oko osam i izašli smo van na večeru s nekoliko ljudi s kojima je radila. Kada smo došli kući, bila je umorna i otišla je ravno u krevet. Bio sam sretan što je bila toliko prezauzeta tih nekoliko dana; pitanja i neugodni razgovori bili su svedeni na minimum, što mi je ostavilo vremena da smislim kako ću nastaviti dalje.

Tu noć jedva da sam malo spavao i sate sam proveo koračajući po stanu, bezuspješno se pokušavajući opustiti čitanjem. Popeo sam se natrag u krevet pokraj Sare i uspio odrijemati koji sat laganog sna

prije nego se u pola osam oglasila njena budilica. Nakon toga spavao sam nemirno još neko vrijeme, ali sam do devet već ustao i doručkovao. Ubrzo nakon toga zazvonio je telefon. Bio je to moj prijatelj iz putničke kompanije s informacijom koju sam ga tražio.

'Putnik pod imenom L. J. Hart dva puta je letio u periodu kojeg si spomenuo,' rekao je, i dao mi pojedinosti točno što sam očekivao, i strahovao, da ću čuti. Zahvalio sam mu i obećao dati mu čitavu priču na vrijeme, ako je ikada postojala čitava priča koja naravno, barem što se ticalo njega i možda svih ostalih osim mene, nikada neće niti postojati.

Sada sam znao daje muškarac koji se nazivao Larry Hart zaista letio u vrijeme koje se podudaralo (opet , ali puno ozbiljnije prirode od one koja je započela ovu priču) s ubojstvima Nadije Shellev i Clifforda Edgea.

Ali ako sam ja bio taj muškarac i izbacio to iz svog sjećanja, gdje sam za ime Božje nabavio još jednu putovnicu, onu na ime Larry Hart? Nisam imao pojma kako da pređem preko takve stvari. Istina, godinama ranije čitao sam Šakalov dan i maglovito se sjećao kako može razgledati po groblju, pronaći ime nekoga tko se rodio u isto vrijeme kada i ti, zatim zatražiti kopiju njegovog rodnog lista i iskoristiti je za dobivanje putovnice na njegovo ime. Pa jesam li ja pronašao Larrjev grob? Ali kako? Gdje? Nije se činilo uvjerljivim.

A možda i jest, a ja to samo nisam htio vidjeti. Možda sam bio odlučniji dokazati daje Larry Hart postojao, nego otkriti i suočiti se s istinom da nikada nije.

Ili sam možda još uvijek koračao u krugovima, postavljajući sva pogrešna pitanja. Možda se, kao što sam jednom napisao, radilo o nečem drugom. Ali čemu?

Znao sam da te noći opet neću spavati, i rekao sam Sari da ću koristiti gostinjsku sobu tako da je ne ometam sa svojim nemirnom noć prije njenog otvorenja. Pitala me jesam li sigurno dobro i predložila da odem liječniku na pregled. Uvjerio sam je da se ne radi o ničem drugom osim maloj privremenoj nesanicu, ali da ću svejedno otići na pregled.

Oko jedan, očajan za bijegom od agonije samoispitivanja i beskrajin nagađanja, uzeo sam tabletu za spavanje. To sam tako

rijetko činio da sam zaspao za pola sata. Tada sam prvi put sanjao taj san.

Znao sam da je san, no imao je tako izvanrednu jasnoću da uopće nisam sumnjao da ću ga se sjećati kada se probudim; tako je i bilo, bio sam uvjeren daje važno da sve zapamtim, iako nisam imao pojma zbog čega.

U snu sam se vozio na stražnjem sjedištu njujorškog taksija, krećući se negdje prema centru grada, kada sam primijetio jednu od onih neobičnih sitnih i koje se događaju čitavo vrijeme, ali obično ne znače ništa. No ja sam do sada već znao čak i u snu da i nikada nisu bile beznačajne. Dogodilo se to daje vozarina na taksimetru pokazivala četiri dolara i četrdeset i četiri centa (4.44) baš kada je i sat na kontrolnoj ploči pokazao 4:44.

Bez obzira na , odmah sam znao da nešto nije bilo u redu. Bio je jasan dan. Manhattan je vrvio kupcima, posjetiteljima i ljudima koji su žurili na sastanke.

'Vaš je sat netočan,' rekao sam vozaču. 'Ne bi li trebao pokazivati šesnaest četrdesetičetiri?'

Kratko je zanijekao glavom. 'Ne,' rekao je slavenskim naglaskom, 'tako on radi.'

U tom sam trenutku na prenapučenom pločniku primijetio jednu ženu. Bila je visoka i lijepa na manekenski način uspravnog držanja tijela, hladna, besprijekorno elegantna. Haljina koju je nosila bila je zadivljujuća kao i ona sama. Imala je visoki ovratnik, uska u struku i dugih rukava, sa širokim crnobijelim prugama koje su se ovijale oko njenog tijela kao golema zmija. Nosila je šešir sa širokim obodom, također crnobijeli ali s neznatnim daškom crvenog nekakav cvijet. Suknja je bila duga ali se otvarala na jednoj strani do boka, otkrivajući noge krajnje savršenosti koje su se kretale magnetskom i gazelastom gracioznošću. Ona je bila slika tako nevjerojatne teatralnosti na tom prašnjavom i zemaljskom pločniku da sam bio zapanjen što nije bila u središtu općeg i uzbuđujućeg interesa. Pa ipak nitko na nju nije obraćao niti najmanju pozornost. Kretala se kroz njih kao zvijezda kroz gmižuću gomilu, kojoj je bilo rečeno da niti pod koju cijenu ne potvrđuje njeno prisustvo.

Ali naravno to je imalo savršenog smisla. To je napokon bio san u kojem je, podsjetio sam se, sve bilo koreografirano do neke

posebne i smjerane točke. Jedino pitanje, mislio sam u sebi dok sam nastavio sanjati, bilo je: koje točke? Najčudnija stvar od svega bila je što sam je prepoznao, iako nisam znao zbog čega ili otkuda. No istog sam trena i s potpunom sigurnošću znao da moram izaći iz taksija, stići je i razgovarati s njom.

Gurnuo sam novčanicu od pet dolara u vozačevu ruku i rekao mu da me ostavi upravo tamo. Zatim sam izašao iz taksija i kroz gužvu na nogostupu krenuo za ženom. Čudno, ali iako sam se žurio koliko sam god mogao, čak i potrčao nekoliko puta, činilo se nemogućim sustići je. Ona je nastavila kliziti svojim ležernim, neometanim ritmom, zauvijek držeći jednaku frustrirajući! udaljenost ispred mene.

'U redu je,' rekao sam sebi, 'to je samo san, zato je ne možeš stići. San ti pokušava nešto reći. Stići ćeš je kada dođe vrijeme za to.'

Odjednom, kao da je ta pomisao bila ključ za zatvaranje rupe između nas, stvorio sam se točno iza nje, dovoljno blizu da je dodirnem. Posegnuo sam za njenim ramenom, uplašen da će mi ponovo pobjeći prije nego me vidi.

Okrenula se. Njeno lice, isprva prekrasno iznenađeno, poprimilo je izraz užasa kad me prepoznala. Podigla je ruke i prodorno vrisnula.

Probudio sam se hvatajući zrak, okupan u znoju kao da sam doista bio trčao po tom toplom manhattanskom nogostupu. Pogledao sam na digitalni sat pokraj svog kreveta.

Pokazivao je 4:44.

Zabava na otvorenju u galeriji bila je veliki uspjeh, s čak brojnijim nego inače pojavljivanjem medijskih ličnosti, bogatih sakupljača umjetnina, i članova otmjenih muzejskih odbora. Osobno sam smatrao da su djela na izložbi bila smeće, ali tako nešto ne smiješ reći ako nemaš diplomu iz povijesti umjetnosti, po mogućnosti i doktorat, i sposobnost pisanja posebne vrste nepristupačne beznačajne proze u kojoj se specijaliziraju kritičari umjetnosti. Smješkao sam se hodajući kroz prostoriju, uključen na svog autopilota. Ali bio sam sretan zbog Sare, koja je te večeri izgledala posebno lijepo i očigledno uživala u svom trijumfu. Nismo se vratili kući do dva ujutro. Popeo sam se u krevet i kao znak čestitke

snažno zagrlio Saru prva prilika koju sam dobio čitave večeri. Zaspala je na mojim rukama. Nakon nekog vremena nježno sam se izmigoljio i legao buljeći u zamračeni strop.

Nije bilo dobro. Nisam mogao spavati, a ako neću moći zaspati vrištati ću. Tiho sam se iskrao iz kreveta i otišao u radnu sobu. Sjedio sam u mraku gledajući van u svjetla Manhattana gotovo čitav sat. Iznenada sam postao svijestan da me Sara promatra s vrata. Bila je iskreno zabrinuta i uistinu si je dala truda da me ohrabri da razgovaramo o tome što me brinulo. Uspio sam je razuvjeriti i poslati natrag u krevet; činjenica da je bila iscrpljena puno je pripomogla. Obećao sam da ću doći u krevet čim dovršim rad na nekim idejama za knjigu dobar stari izgovor.

Nakon toga otišao sam u gostinjsku sobu kao i prethodne noći i uzeo tabletu. Opet sam zaspao relativno brzo. Gotovo odjednom opet sam se našao na zadnjem sjedištu istog taksija s istim vozačem. Njegov taksimetar i sat na njegovoj kontrolnoj ploči pokazivali su 4:44. Dao je isti odgovor 'Tako on radi' na moje pitanje je li njegov sat pokvaren. Vidio sam ženu na nogostupu, točno kao i ranije. Zaustavio sam taksi i slijedio je, isprva nesposoban sustići je, zatim, stvorivši se točno iza nje, pružio sam ruku daje dodirnom i ona se okrenula. Kao i ranije, njen pogled iznenađenja pretvorio se u užas. Podigla je ruke u zrak i prodorno vrisnula. Kada sam se probudio bez daha i okupan u znoju sat pokraj kreveta pokazivao je 4:44.

Nije bilo načina da ponovo zaspim, pa sam napokon odustao od pokušavanja. Odlučio sam navući trenirku i otići trčati ne u park, već po jednom od dovoljno širokih i dobro osvijetljenih pločnika gdje su ljudi trčali i noću bez velikog rizika da će biti opljačkani ili ometani na bilo koji način. Već sam primijetio da je u mojoj garderobi bilo nekoliko jakni, neke majice i puloveri koje nisam prepoznavao i koji su morali biti Larrvjevi. Među njima je bila i glatka sivocrna trenirka koje se nisam sjećao od ranije i odlučio sam je probati. Naravno da nije pristajala odlično. Pronašao sam i neke tenisice, također nove, i navukao ih. Dok sam kleknuo da ih zavežem, osjetio sam daje nešto iz džepa trenirke ubolo u moj kuk. Posegnuo sam unutra i izvukao plastičnu karticu. Bila je crna, otprilike veličine kreditne kartice, i bez ikakve oznake na obje strane.

Nekoliko trenutaka samo sam je držao na dlanu i gledao u nju. Po glavi su mi jurile razne mogućnosti. Najvjerojatnija stvar bila je da je to bio nekakav ključ, od hotelske sobe, sefa, ili nekakvog ormarića. Ali zašto nije bio označen? To je upućivalo da nije trebao biti identificiran ako bi pao u pogrešne ruke. Njegova je namjena bila da bude poznat jedino svom pravom vlasniku.

Stoje, pitao sam se, bila Larryjeva tajna? T kako bih ja to mogao saznati?

Čekao sam dok Joe nije sišao dolje na dužnost, i pitao ga o tvrtki koja je instalirala sustav osiguranja u našoj zgradi i o prijatelju za kojeg je tvrdio da radi tamo. Dao mi je njegovo ime bez oklijevanja, i nazvao ga da mu kaže da ću navratiti.

Malo poslije deset bio sam u njegovom dućanu, koji se nalazio usred Broadwaya, raspitujući se što mi je mogao reći o crnoj kartici. Odgovor je bio deprimirajuće malen. Brzi test ustvrdio je daje to zaista bio magnetski ključ kao što sam i sumnjao, ali osim toga nije postojalo ništa drugo što bi upućivalo na mjesto gdje bi mogao pristajati.

'Mogla bi biti osiguravajuća vrata, privatna sef ili depozitna kutija,' rekao je Leroy, Joeov dražestan prijatelj s neposlušnom gomilom dreadlocksa koji su mu prekrivali polovinu lica, 'čak i od ormarića za prtljagu. Mogu poslati po nekoga tko bi vam mogao reći koliko je kvalitetan i prema tome vrstu mjesta kojem bi mogao pripadati, ali vjerojatno ništa više od toga.'

'Pokušajte svejedno,' rekao sam, i ostavio ga kod njega. Rekao je da će mi se javiti najkasnije do sutradan ujutro.

'Iako je bio fasciniran pričama o duhovima, Charles Dickens volio je misliti o sebi kao o osobi slobodnoj od svih oblika praznovjerja,' piše Brian Inglis u svojoj knjizi o i, zatim prepričava sljedeću priču Dickensovim vlastitim riječima. Očigledno se odnosila na javna čitanja koja je on običavao priređivati očaranoj publici u Engleskoj i Americi: Sanjao sam da sam vidio damu u crvenom šalu ohenutu leđima prema meni (za koju sam pretpostavljao daje E). Kada se okrenula, shvatio sam daje ne poznajem, a ona je rekla, 'Ja sam gospođica Napier.'

Čitavo vrijeme dok sam se oblačio sljedećeg jutra, mislio sam kako je to smiješna stvar imati tako jasan san ni o čemu i zašto

gospođica Napier? Jer nikada nisam čuo niti za jednu gospođicu Napier. Tog istog petka, čitao sam. Nakon čitanja, u moju je sobu ušla Mary Boyle i njen brat i gospođica u crvenom šalu, koju su predstavili kao 'gospođica Napier Popodne sam proveo pretražujući svoju zbirku knjiga o snovima od Freuda do okultnih knjiga pokušavajući sam pronaći neku simboliku.

Tvrdomornim racionalistima poput Francisa Gricka, snovi su bez značenja ili znakovitosti ikakve vrste, tek noćna klepetanja našeg mentalnog probavnog sustava. Ali to samo snove u kojima se predviđa budućnost čini još čudesnijima.

Na primjer:

Britanska željeznica primila je poziv od žene koja je tvrdila daje imala viziju fatalnog sudara u kojoj je sudjelovao teretni vlak. Bilo je toliko jasno, rekla je, da ne samo da je vidjela plavu dizel mašinu, nego je pročitala i broj: 47216. Dvije godine kasnije dogodila se nesreća kakvu je predvidjela, sve su se pojedinosti poklapale osim jedne: broj mašine bio je 47299.

To bi bilo to, ali je otpravnik vlakova primijetio da 47299 nije bio originalan broj mašine. Bila je prenumerirana dvije godine ranije s broja 47216. Dizeli su, znao je, uobičajeno bili prenumerirani samo nakon velikih modifikacija, kojima ova mašina nije bila podvrgnuta. Kada je iz znatiželje pitao zašto, rečeno mu je zbog predskazanja. Navodno su službenici u britanskim željeznicama bili dovoljno impresionirani (provjerili su kod lokalne policije, i saznali da je žena već ranije davala korisne informacije iz svojih vizija) pa su pokušali izbjeći sudbinu mijenjajući broj mašini.

Osjećaj već viđenog (deja vu) ljudi, koji su otvoreni vjerovati takvim stvarima, pripisuju zaboravljenom prekognitivnom snu koji se javi u podsvjesnom sjećanju kada se predviđeni događaj konačno desi. Racionalisti to, s druge strane, objašnjavaju procesom kojeg nazivaju 'priming', stoje dokazivi kapacitet mozga da upije podatke podsvjesno u nespvesno. Drugim riječima, nešto znaš, a da ne znaš da to znaš. Kasnije, kada svjesni mozak vidi nešto što odražava to nespvesno znanje, doživljava osjećaj već viđenog.

Pretpostavljam da bi Occamova britva pravilo koje kaže da uvijek moramo prihvatiti objašnjenje koje traži najmanji broj pretpostavki podržala drugi stav. Doduše, nema garancija.

Do tada su nam noći već postale rituali. No ipak sam opet legao u krevet sa Sarom, ovaj put oko ponoći, i ležao tamo dok ona nije zaspala. Onda sam kliznuo ispod pokrivača i otišao u radnu sobu, gdje sam pokušavao čitati. No koncentracija je bila nemoguća. Nakon jedva pola sata prestao sam se boriti i otišao u gostinjsku sobu. Ponovo sam uzeo tabletu za spavanje, ali ovoga puta nije imala jednaki trenutačni učinak.

Letimično sam pregledavao i zujao po kasnom programu i onda po vrlo kasnom programu, a onda sam valjda napokon zadrijemao, jer sam postao svijestan da ponovo sanjam. Opet sam bio na stražnjem sjedištu istog taksija u kojem su i taksimetar i sat pokazivali 4:44, isti vozač davao je isti komentar, ista spektakularno privlačna i dramatično odjevena žena na nogostupu, ista potjera, isti vrisak užasa kada se okrenula i ugledala me.

No ovoga puta nisam se probudio. Bio sam svijestan određenog uzbuđenja dok sam osjećao da san kreće dalje u nepoznato područje. Sekundu kasnije shvatio sam da ženin vrisak uopće nije bio upućen meni. Čak nisam bio siguran je li me vidjela, iako je jedini razlog zbog kojeg se okrenula bio stisak moje fuke na njenom ramenu. Ali gledala je pored mene, negdje otraga, odakle sam sada čuo škripu kočnica i mučni udarac. Okrenuo sam se i vidio da je automobil srušio pješaka, muškarca koji je ležao izvaljen na cesti pod neprirodnim kutem.

'Zovite 911,' rekla je žena.

Okrenuo sam se da je pogledam.

'911,' ponovila je žurno, i odgurnula me prema mjestu gdje su se sada ljudi sakupljali oko ozlijeđenog čovjeka.

Opet sam se probudio s trzajem, bez daha i znojan. Opet sam pogledao na sat pokraj kreveta.

Opet je bilo 4:44.

Ali ovaj su put svjetla bila upaljena, kao i televizor. Bio sam nezgodno prebačen preko jastuka na kojem sam zaspao. A na ekranu je bilo nešto što mi je gotovo zaustavilo srce. Bila je to žena iz mog sna, obučena u istu crnobijelu teatralnu kreciju s dramatičnim širokoobodnim šeširom. No ovaj je put bila ispred potpuno bijele pozadine, koja je bacala oštiji naglasak na te čarobne duge noge u crnim najlonkama.

'Ona hoda u ljepoti,' pjevušio je duboki muški glas uz glazbu. I onda se pojavio logo za marku kojoj su pripadale najlonke.

Bila je to marka za koju sam znao daje korištena za davljenje Nadije Shellev. Sljedeće je jutro Joeov prijatelj Leroy iz osiguravajuće kompanije nazvao nešto poslije deset da bi mi rekao što je saznao o ključu kartici koju sam mu ostavio. Zapravo je saznao vrlo malo osim daje kartica nosila prilično sofisticiran kod, stoje upućivalo da je više nego obična hotelska ili kartica od ormarića. Također, rekao je, vjerojatno otvara više od jedne brave, na primjer vanjska vrata i još depozitnu kutiju. Dalje od toga nije mogao pomoći. Zamolio sam ga da mi dostavi karticu natrag. Stigla je baš kada sam kretao na ručak s Louom Bennetom. Stavio sam je u džep i uputio se prema podzemnoj, koja će, sudio sam prema prometu, biti brža nego da uzmem taksu.

Nazvao sam Loua zato jer je bio, usprkos njegovoj dobi i ljubavi prema dugačkim trima martinijima (i onda još pokojem) uz ručak, jedan od najpametnijih i najperceptivnijih ljudi koje sam ikada upoznao. Znao sam da je ručao s Larrvjem nekoliko puta i da su povremeno razgovarali telefonom, i želio sam vidjeti je li primijetio nešto neobično na 'meni' tijekom tih prilika. Nisam mu planirao reći zašto me to zanima, samo mu postaviti pitanja. Jedna od stvari koje sam volio kod Loua bila je što mu se nisi morao objašnjavati. On je znao da su život općenito a posebice ljudi presloženi da bi ih se lako razumjelo, i rijetko je uopće pokušavao; samo je promatrao.

Izgledalo je kao da su baš svi tog jutra krenuli prema gradu. Podzemna u koju sam ušao bilaje puna do vrha iako je dobrano prošlo doba najveće gužve. Nisam mogao, a da se pomalo kiselo ne smješkam dok sam razmišljao o utjehama koje nudi Daveova životna filozofija za ovu i druge neudobnosti. To zapravo nije bio nečiji lakat u mojim leđima, i taj debeli muškarac koji diše u moje lice zapravo ne smrdi na poluprožvakani zašećereni kikiriki, niti muzika koja curi iz walkmana nekog klinca naslonjenog na moje desno rame ne struže po mojim zubima: sve je samo informacija stavljena u kvantno računalo, kao i ja sam, i svaka sličnost s bolnom fizičkom realnošću potpuno je slučajna. Svijet je bio, kao što bi svaki istočnjački mističar rekao s ili bez Daveovog znanstvenog blabla, jedna iluzija.

U tom trenutku, gotovo kao da je njegovo pojavljivanje bilo potaknuto mojim razmišljanjem o njemu, opazio sam Davea u dngom dijelu vagona. Od šoka sam glasno uhvatio zrak. Daje itko primijetio, stoje bilo malo vjerojatno, vjerojatno bi pomislio daje debeli muškarac ispred mene stao na moje stopalo. Ali sve misli o mojoj neudobnosti bile su zaboravljene dok sam gledao na zemaljsku ali nevjerojatnu figuru u donjem dijelu vozila. Stajao je poput mene, okružen ljudima sa svih strana. Nije me vidio, ili ako jest, onda je pazio da to prikrije. Svaki put kada bi se vlak i njegov sardinoliki teret nakratko nagnuo nadesno ili lijevo izgubio bih ga iz vida; ali svaki put kada se vratio, on je još uvijek buljio u kožnu jaknu nekog visokog crnca koji centimetar od njegovog nosa.

Kroz glavu su mi jurili svi zamislivi načini kako da privučem njegovu pozornost, ali jednako brzo sam ih i odbacivao. Probiti se kroz vagon do mjesta na kojem je on stajao bilo je fizički nemoguće. Čak i da sam viknuo njegovo ime vjerojatno me ne bi čuo zbog buke s tračnica; jednostavno bih postao, ljudima oko mene, jedna od onih njujorških sramota koje se pretvaraš da nisi primijetio i pokušavaš izbjeći pogledati ih u oči.

Onda, dok je vlak usporavao, vidio sam da se počeo probijati prema vratima. Očigledno je silazio na sljedećoj stanici, i ja sam se pripremio na isto.

Gomila na platformi bila je još veća nego u vlaku. Davea sam izgubio iz vida gotovo istog trena i mogao sam se jedino polako probijati korak po korak u smjeru u kojem sam zadnji put vidio daje krenuo. Pomalo se gomila razrijedila, i kada sam došao do pomičnih stepenica, nakratko sam ga vidio kako je sišao s njih na vrhu. Dok sam došao ondje, već je nestao. Bila su tri tunela kojima sam mogao poći; većina ljudi kretala se prema onom lijevo, pa sam riskirao i pošao tim putem. Probijajući se kroz izlazna vrata, ugledao sam poznatu majicu i dugu masnu kosu. Potrčao sam kako bih ga sustigao prije nego izađe na ulicu.

Ali kada sam stigao na zrak, više mu nije bilo ni traga. Očajnički sam gledao unaokolo u svim smjerovima, zatim riskirao i krenuo na obližnje raskrižje. Moji instinkti vodili su me u pravom smjera, zato jer sam ga ugledao krajičkom oka, kako odlazi dijagonalno preko puta mene. Prkoseći prometu i uz poveću trubu i galamu, uspio sam

prijeći ulicu i držati ga na vidiku. Sustigao sam ga na sljedećem uglu. Okrenuo se očito zbunjen kada se moja ruka spustila na njegovo rame stoje bilo u redu, budući daje bio potpuni stranac.

'Hej, koji je ovo vrag? Što želiš?' Cvilio je bez daha kao da ću ga svakog trenutka seksualno napasti.

'Žao mi je,' rekao sam, 'moja pogreška. Jeste li vi upravo izašli iz podzemne?'

'Koji kurac to tebi znači? Bježi od mene, ne poznajem te!'

Brzo je otapkao dalje, nervozno bacajući pogled preko ramena nekoliko puta da se uvjeri da ga ne slijedim. Stajao sam tamo, tiho psujući. Jesam li zbilja mogao tako pogriješiti u podzemnoj? Bilo je moguće. Samo sam nakratko vidio muškarca za kojeg sam mislio da je Dave. Preciznije, radilo se o nekoliko kratkih pogleda, koji su neprestalno bili ometani njišućim tijelima između nas.

Ili je to zbilja bio Dave, ali sam gaja izgubio negdje u labirintu stepenica i tunela, zatim naletio na ovog potpunog stranca koji je slučajno sličio njemu?

Nekoliko blokova hodao sam malodušno, zatim se sjetio Loua i bacio pogled na sat. Promet je još uvijek bio gust, pa sam se osvrnuo u potrazi za najbližim ulazom u podzemnu željeznicu. I dok sam to učinio zaboravio sam na Loua.

Zato jer je, točno nasuprot meni na drugoj strani ulice, oslikan malim ali čisto bijelim brojkama, bio broj 444.

Usprkos porivu da se bacim u promet koji je tutnjao svega par centimetara dalje od mjesta na kojem sam stajao, ostao sam prikovan za pločnik, buljeći kao da sam se bojavao da će ako trepnem ili samo na sekundu pogledam na stranu nestati ono što sam vidio. Podsvjesno sam primijetio da se svjetlo na semaforu promijenilo i znak 'kreni' bio je zelen. Prešao sam s gomilom ljudi koji su čekali, držeći pogled pričvršćenim na taj čisti bijeli '444'.

Vidio sam da je na zidu neka ugravirana pločica od uglađene mjedi. Dok sam se približio mogao sam razabrati riječi 'Beacon povjerenje'.

Ruka mi je gotovo samovoljno kliznula u džep kaputa gdje se zatvorila oko kartice koju sam tamo stavio dok sam napuštao stan. Jesam li znao da će mi trebati? Je li nešto išlo svojim tijekom bez obzira na bilo što što sam ja učinio ili mislio ili želio? Vrata 'Beacon

povjerenja' sačinjavale su dvije vertikalne kapsule načinjene od debelog neslomljivog stakla. Jedna je bila za ulaznje, druga za izlaznje. Samo je jedna po jedna osoba mogla ulaziti ili izlaziti. Gledao sam dok je muškarac umetao karticu poput moje u predviđeni otvor. Kapsula se širom otvorila i on je zakoračio u nju, čekao trenutak dok se zatvarala, zatim se rastvorila druga polovica i on je ušao u zgradu.

Prišao sam vratima i umetnuo svoju karticu kao stoje on učinio, moleći se da neću otkriti kako su se kodovi promijenili i daje kartica koju sam imao istekla. Radila je. Kapsula se lagano rastvorila, ja sam zakoračio unutra, pričekao, zatim iskoračio iz nje u ulašteno mramorno predvorje.

Dvojica naoružanih čuvara bila su na dužnosti, ali nisu obraćala naročitu pozornost niti na mene niti na ostale koji su žamoreći dolazili i odlazili u različitim smjerovima. Osvrnuo sam se, prikupljajući dojmove. Prilično veliko stepenište valovito se uspinjalo s kraja predvorja na viši kat gdje su, sumnjao sam, bili uredi koji nisu bili ono što sam tražio. Blizu je bilo nekoliko dizala, i pored njih područje za odmor iz kojeg se odvajalo nekoliko hodnika. Izgledalo mi je kao da su oni vodili do još više ureda. Više je obećavao niz širokih stepenica, najviše šest njih, koje su vodile u neku vrstu nižeg prizemlja od kojeg sam mogao vidjeti vrlo malo s mjesta na kojem sam stajao. Budući da nisam želio nesigurno stajati, i time privlačiti pozornost čuvara, krenuo sam niz te stepenice, i zatekao se pred zidom obloženim drvenom pločom s jednim jedinim vratima u sredini. Opet je tu bio otvor u kojeg se mogla umetnuti kartica. Držeći palčeve da će ista kartica odgovarati, gurnuo sam je unutra. Čuo se nježan klik i vrata su se automatski otvorila.

Zakoračio sam u veliko područje bez prozora u kojem se nije čulo ništa osim stalnog šuma rashladnog uređaja i povremenih koraka na ispoliranom mramornom podu. Ispred mene i sa strane otvarale su se razne prostorije. Niti jedna od njih nije sadržavala ništa osim čeličnih vrata koja su se prostirala od poda do stropa, svaka je očigledno imala privatni sef i nosila vlastiti broj. Ti najbliži bili su tek veličine ladice, najdalji su izgledali dovoljno veliki da u njih stane povelik kovčeg.

Koliko sam mogao vidjeti, tu nije bilo čuvara niti vidljivih kamera osiguranja. Mislio sam, kad se zbroji, da ljudi koji žele ovakvu pogodnost ne bi zasigurno voljeli biti fotografirani pri njenom korištenju.

'Mogu li vam pomoći, gospodine?'

Na zvuk glasa sam skočio, i okrenuo se da bih ugledao privlačnu mladu ženu u tamnom kostimu i bijeloj bluzi koja me gledala s ljubaznim osmijehom.

'Ako biste mi rekli vaš broj,' rekla je, 'bit će mi zadovoljstvo pokazati vam gdje se nalazi.'

Moj broj. Obuzeo me osjećaj panike. Nisam imao broj. Nisam znao o čemu to ona priča. Svakog će časa razotkriti da sam ušao s lažnim podacima, i tko zna kakve bi posljedice toga mogle biti? Počeo sam mumljati nešto o tome da sam zaboravio, ali tada sam shvatio da uopće nisam zaboravio. Dobio sam broj, naravno, u mom snu.

'911,' rekao sam impulzivno, i s uvjerenjem kojeg iskreno nisam osjećao.

'To bi bilo ovdje,' rekla je bez imalo oklijevanja. 'Pođite ovuda, gospodine.'

Slijedio sam je s moje lijeve strane, kroz otvor veličine vrata ali bez vrata u njemu. Pokazala je na zid ispred mene, otprilike pola puta prema gore. Tamo sam ugledao ladicu sa čeličnim vratima koja su bila označena kao '911'.

'Ako želite privatnost za ono što želite obaviti, sjetite se da imamo pojedinačne kabine za tu svrhu.' Pokazala je na još četvora vrata, po jedna u svakom uglu sobe. 'Ako trebate još nešto, samo me pozovite, ili pritisnite gumb na zidu.'

'Hvala vam,' rekao sam, 'puno ste mi pomogli. Hvala vam puno.'

Čekao sam dok nije otišla prije nego sam isprobao svoju karticu u vratima označenim '911'. Nisam želio otkriti u ovom zadnjem dijelu utrke, i pod njenim tajnovitim pogledom, daje moj san bio netočan ili nepotpun. Čim sam umetnuo karticu u otvor, odmah se začuo nježan klik. Ispustio sam uzdah olakšanja izmiješan sa strepnjom dok su se mala vrata otvarala, otkrivajući ravnu čeličnu kutiju s pričvršćenom ručkom. Izvukao sam je van. Vrh je bio okovan šarkama, ali nisam je

odmah otvorio. Krenuo sam prema privatnosti jedne od kabina u uglu, s mučninom i strašnom sigurnošću znajući što ću pronaći.

Jedina stvar u kutiji bila je čista bijela omotnica, čak nije bila niti zatvorena. Sadržavala je prozirnu plastičnu vrećicu u kojoj su bili ostaci para najlonki. Vidio sam nekoliko tamnih mrlja koje sam držao krvlju, i bile su potrgane na mjestu gdje ih je Larry zakvačio na Steveov branik kako bi ostavio tragove koji su zapečatili njegovu krivicu.

Nagonski sam krenuo provjeriti bravu na vratima malene kabine u kojoj sam sjedio. Znao sam da sam ih zaključao kad sam ušao, pa je ta radnja bila tek odgovor na val panike koji me oblio. Na trenutak sam se pitao hoću li ikada biti u stanju napustiti to maleno mjesto poput zatvorske ćelije. Možda ću ostati tamo dok ne razbiju vrata i nađu moje raspadajuće tijelo. Utjecaj mog otkrića bio je još gori nego što sam zamišljao i u svojim najmračnijim trenucima. Nisam znao kako da izađem odande i ponovo se suočim sa svijetom. Mislim da sam doživio neku vrstu kratkog živčanog sloma sjedeći tamo na toj običnoj klupi ispred koje se nalazio jednako običan stol, hipnotiziran tom otvorenom kutijom i njenim strašnim sadržajem.

Pokušavao sam gledati logično na stvari. Je li lanac događaja koji me doveo do ove točke bio zbilja sinkronitetičan ili na bilo koji drugi način neobičan? Ili sam ja bio počinitelj zločina s kojima me sada moja podsvijest suočavala? Naravno, morao sam izabrati potonje kao najvjerojatnije objašnjenje. Da me u snovima proganja nešto što sam učinio, imalo je daleko više smisla nego ideja daje čitav svemir tek igračka koja pripada Daveii i njegovom računalu.

Ali što je onda s čudnim buđenjem dva puta točno u 4:44 u noći? Koje je objašnjenje postojalo za to? Dobro, rekao sam sebi, poznata je činjenica da se neki ljudi mogu probuditi kao budilica, točno na minutu. Možda je to sposobnost koju svi posjedujemo, ali jednostavno normalno ne koristimo. Nadalje, tko može reći da nisam samo ležao otvorenih očiju i čekao da se pojavi 4:44, te tada samo svjesno registrirao vrijeme na satu? Nitko nije mogao, uključujući i mene, reći da nije bilo tako.

Ista je stvar s reklamom za najlonke na televiziji. Zaspao sam, ali sam je nesvjesno registrirao, možda samo zvuk, kada je naišla.

Vidio sam je i ranije, pa je već bilo povezano nesvjesno sa strašnom tajnom koju sam skrivao od sebe.

U glavi sam sam sebi počeo zvučati kao psihijatar iz neke emisije, ali niti to me nije moglo osloboditi sumnje. Ništa nije moglo. Sve je upućivalo na moju krivnju.

Osim mogućnosti daje Dave bio stvaran i da mi je rekao istinu. Pa tko je onda sakrio taj prokleti komad poderanih, krvavih, DNAom bogatih najlonki na ovo mjesto? George Daly predstavljajući se kao Larry Hart? Ili Larry Hart predstavljajući se kao George Daly? U svakom slučaju motiv je bio isti držati dokaz na sigurnom dok ne bude trebao biti podmetnut Steveu. A ako to nije bilo potrebno, sljedeći logični korak bio bi uništiti ga zar ne?

Pitao sam se jesam li ja bio tu zbog toga. Da uništim dokaz. Jesam li to želio?

Moj je mobitel zazvonio zaglušujućom glasnoćom u tom malenom prostoru. Izvukao sam ga iz unutarnjeg džepa i javio se. Bio je Lou, koji me čekao u restoranu i pitao se gdje sam dovraga bio. Rekao sam da ću doći za petnaest minuta, i poklopio.

Ostao sam miran još nekoliko sekundi. Na njegovo sam pitanje odgovorio bez razmišljanja; sada sam se morao sjetiti jesam li namjeravao učiniti što sam rekao. Odlučio sam da jesam.

Još sam morao odlučiti što ću učiniti s tom bijelom omotnicom i njenim sadržajem. Da li daje opet zaključam? Ili daje ponesem sa sobom, pa kasnije odlučim što ću s njom?

Još jedan trenutak oklijevanja. Zatim sam strpao omotnicu u svoju jaknu, otključao vrata, i otišao.

'Postoji jedna priča koju vole pričati znanstvenici,' rekao sam Louu uz rižoto od morskih plodova, 'o nekom velikom genij alcu, poput Einsteina ili Bertrand Russella, nekome poput njih, koji je imao javno predavanje o astronomiji. Objasnjava on kako se zemlja okreće oko sunca i kako se sunce okreće oko velike zbirke zvijezda u galaksiji, i tako dalje i dalje. Na kraju predavanja ustaje sitna stara gospođa u stražnjem dijelu sobe i kaže, "Sve što ste nam rekli je glupost.

Savršeno je jasno da je svijet zapravo ravna ploča poduprta leđima goleme kornjače.'

'Tada se veliki znanstvenik nasmiješi i kaže, "Onda nam možda, gospođo, možete reći, čime je poduprta kornjača?"

"Vrlo ste pametni, mladiću," kaže sitna stara gospođa, "ali nećete me prevariti. Kornjače su sve do dolje."

Lou se veselo zahihotao.

'Znanstvenici pričaju tu priču,' rekao sam, 'ne zato što ona ismijava sitne stare gospođe i glupa praznovjerja, nego zato jer izražava njihove vlastite najgore strahove.'

Čupava obrva podigla se u znak blagog iznenađenja. 'Kako to?'

'Znamo da postoje granice logike, granice do kojih nešto možemo dokazati, granice do kojih se može znati o kvantnom svijetu zato jer je se ne može sve znati. Pa opet znanstvenici nastavljaju probavati, otkrivati nove čestice, smišljati nove teorije, pročišćivati jednadžbe, sve u potrazi za Svetim gralom ujedinjene teorije jedne teorije koja objašnjava sve. Jedna čestica, jedna sila, umjesto četiri koje poznajemo; jedna jednadžba koja opisuje jedan osnovni građevni blok, svemira.' Zagrabio sam još jednu žlicu svog ručka, koji je vjerojatno bio odličan kao i uvijek, ali iskreno trenutno nisam bio u stanju cijeliti takve stvari. Lagano sam se nagnuo prema Louu da se uvjerim da me pažljivo sluša.

'Ali pretpostavimo,' rekao sam, 'samo pretpostavimo daje to beznađna potraga. Pretpostavimo da svemir nije načinjen niti od jedne stvari na koju možemo konačno staviti prst i reći "To je to". Pretpostavimo da se sve što ikad pogledamo dovoljno izbliza pretvara u nešto drugo. Masa postaje energija; val postaje čestica; čestica postaje niz; i tako u beskraj. Drugim riječima, realnost je paket ruskih lutaka otvori jednu i još je jednau njoj. Mi zapravo hvatamo vlastite repove. Naravno, gradimo rakete za put na Mars i mikrovalne pećnice, ali to su nusproizvodi, ne cilj. Zastrašujuća je pomisao da cilj možda ne postoji. Možda su zbilja kornjače sve do dolje kornjače ili nešto drugo. Ali konačnog odgovora nema. Zato jer tražimo na pogrešnom mjestu.'

Lou je trenutak razmišljao o tomu, zatim rekao, 'Pa gdje bismo trebali tražiti?'

'Ah, kad bih to znao, Lou, bio bih u stanju napisati zbilja zanimljivu knjigu.'

'To bi bilo lijepo.'

'Sve što znam je da se možda radi o nečem potpuno drugom.'

'Poput čega?'

Malo sam razmišljao o tome, zatim pokušao. Naposljetku, bio je to samo razgovor između dvojice starih prijatelja.

'Možda nije toliko važno tko smo mi, već što mi radimo.'

Lou je pokazao trunčicu iznenađenja i blago negodovanje. 'Ciljaš li na religiju ili slično?'

'Možda ili "slično". Mistici bi znali o čemu pričam. Oni našu ideju da realnost možemo definirati drže smiješnom.'

'Ali mistici, kao što si naglasio, ne grade rakete za mjesec niti izmišljaju posude za pohanje bez ručke.'

'To nije nužno tako, Lou. Ne moraš provesti život na vrhu planine u promišljanju vječnosti da bi bio mistik. Potpuno jednako možeš biti i kemičar ili vodoinstalater ili inženjer. Bit je da znaš da ti razum i logika i tehnologija koju gradiš ne mogu dati sve odgovore.'

'Zato jer se radi o nečem sasvim drugom što nema veze s razumom ili logikom?'

U njegovom se pogledu naslućivala zabava. Sumnjao sam daje Lou mislio kako su sva nagađanja ovakve vrste zabava za budale, u kojoj je i on povremeno volio sudjelovati. Ili mi je jednostavno želio ugoditi.

'Točno,' rekao sam. 'Razum i logika nisu put k istini.' 'Možda bismo jednostavno trebali reći jebeš istinu.' 'Možda,' rekao sam, 'možda ne. Iskreno, ne znam.' Dovršio sam s jelom i naslonio se. Lou je naručio desert, ali svejedno je zapalio jednu od svojih cigara dok gaje čekao. Promatrao sam ga dok se magla plavog dima ovijala oko njega.

'Reci mi, Lou,' rekao sam, 'zadnjih nekoliko puta kada smo ručali zajedno, sjećaš li se o čemu smo razgovarali?'

Gledao me blago začuđeno. 'Ne naročito. Zašto, o čemu?' 'Ne sjećam se. Zato te pitam.'

Slegnuo je ramenima. 'O uobičajenim stvarima, mislim.' 'Misliš kao ovo danas? Ideje, stvari koje bih mogao pretvoriti u knjigu?'

'Da, kao i uvijek. Zaboravio sam pojedinosti. Zašto pitaš?'

'Oh, bez razloga,' rekao sam, odjednom osjećajući daje bilo beskorisno postavljati to pitanje; napokon, što bi dokazalo? 'Nije važno.'

'Jedna stvar koje se sjećam,' rekao je nakon nekog vremena, gledajući u gorući vrh svoje cigare, 'rekao si mi da odustaješ od one knjige koju si planirao napisati o i.' 'Jesam? Jesam li rekao zašto?'

Slegnuo je ramenima. 'Rekao si da ne ide nikuda. O čemu sam ja mislio daje šteta. Uvijek mi se sviđala ta ideja. Ako se predomisliš, još se uvijek možemo nagoditi.' Bio sam tih na trenutak, prelazeći u mislima preko onoga stoje rekao. Potom sam slegnuo.' Još uvijek ne ide nikuda, i sumnjam da će ikuda krenuti. Došla je do slijepe ulice.'

'Kornjače sve do dolje, huli?'

Pogledao sam ga, iznenađen kako je brzo shvatio metaforu. Uzvratio mi je pogled preko stola uz izraz zabave, iako sam sumnjao daje uopće bio svijestan koliko je oštrouman upravo bio, ili kako je malo trebao biti zabavljen oko toga.

'Nešto poput toga,' rekao sam. 'Kornjače sve do dolje.'

Prema Sari, bila je to moja ideja da tog vikenda pođemo gore u Eastways. Ja sam tek usput spomenuo kako već dugo nismo bili tamo, a ona je zapela za to i odlučila da bismo trebali otići. Naslutila je napetost između nas tog tjedna i osjećala, pretpostavljam, da bismo neko vrijeme trebali provesti zajedno.

Kako je tjedan prolazio, sve sam se više užasavao toga. Moji osjećaji prema Sari postajali su za mene nepodnošljivo bolni. Tko god da je bio s njom proteklih mjeseci, bilo Larry pod mojim identitetom ili ja sam u nekoj fazi podvojene ličnosti, uspostavio je bitno drukčiju vezu od one s kojom bih bio u stanju živjeti. Ponor između mojih osjećaja za nju i njenih osjećaja za mene (ili za onog tko je bio na mom mjestu i čiju sam vezu s njom ja sada naslijedio) bio je dubok i nepremostiv. Osjećao sam istu ljubav prema njoj kao oduvijek. Još sam uvijek patio od za mene nedavnog udarca kada sam saznao da voli drugoga. U isto vrijeme proživljavao sam kraj te priče. Tijekom nekoliko dana prošao sam od stanja nepomućene sreće s ženom koju sam volio i za koju sam mislio da je voljela mene, do sloma kada sam otkrio da me napušta zbog nekog drugog, zatim gotovo odjednom dospio u ovo čudno čistilište gdje se ona vratila meni po društvo i dobrotu, za koju moram priznati da su bili, sada znam, jedino stoje ikada zapravo htjela od mene. Nisam znao kako da igram ulogu koja mi je bila dodijeljena. Nisam je želio igrati.

Za vrijeme ručka s Louotn, omotnica i njen inkriminirajući sadržaj bili su u mom unutarnjem džepu od jakne. Niti na jednu sekundu tijekom našeg čitavog razgovora nisam zaboravio na njeno postojanje. Kada sam se vratio u stan, pažljivo sam je sakrio u dno ladice svog stola, zakopao ispod hrpe starih bilježaka i članaka koje sam sakupio za istraživanje. Gotovo uplašen da sam sve to izmislio, provjeravao sam iste večeri tri puta je li još uvijek bila ondje. Nakon toga bio sam prisiljen prihvatiti ne samo daje bila fizička stvarnost, nego da će ona imati i neke posljedice. Kakve god su one mogle biti, nije im se dalo pobjeći.

Ako ignoriram ili čak uništim dokaze, osudit ću nevinog čovjeka da trune u zatvoru zbog zločina kojeg nije počinio. Ako ih predam, gotovo sigurno sebe osuđujem na njegovo mjesto. Imao sam malo iluzija o tome kako bi daleko došla obrana 'to nisam bio ja nego moj dvojnik, zato jer, znate, svi mi živimo u računalu'.

Za mene bi, naravno, ta obrana bila više nego istinita. Nisam nimalo sumnjao u to što sam doživio. Pitanje je bilo do koje nam je granice naše vlastito iskustvo moglo lagati? Činjenica je da ljudski mozak može zavarati samog sebe do nevjerojatnog stupnja. Na kraju, iu teoriji i praksi, bilo je nemoguće povući čistu liniju između prave stvari i halucinacije. Možda je najbolje bilo samo prihvatiti tu činjenicu i prestati brinuti o njoj. Možda je razlika između iluzije i stvarnosti bila nevažna.

Ali što s razlikom između istine i laži? Jesam li ja lagao kada sam govorio da nisam nikoga ubio? Jesam li lagao čak iako sam vjerovao da govorim istinu, ali nisam je mogao dokazati?

Ako sam ja bio George i jedino George, čitavo vrijeme, nisam se imao čime opterećivati.

S druge strane, ako sam se pretvorio u Larrvja i počinio ubojstvo, uspio sam se izvući. Pobijedio sam. Pa zašto bih sada odustao? Jedini mogući razlog bio je da sam se vratio natrag u Georgea, i kao George nisam mogao živjeti s tom užasnom tajnom.

Ali što ako se vratim natrag u Larrvja? Ili što ako sam u nekom dijelu sebe još uvijek bio Larry? Što ako je jedini razlog što me moja podsvijest natjerala da otkrijem te najlonke taj da ih mogu uništiti i osigurati svoju sigurnost zauvijek?

Što sam više mislio o tome, vrteći varijacije po glavi sve dok mi se nije zavrtjelo, sve sam se više pitao je li Lou bio u pravu kada je rekao da bismo jednostavno trebali reći jebeš istinu.

Samo će vrijeme pokazati: vrijeme, koje je je uostalom bilo subjektivan pojam. I događaji, koji su, ako se misli zbilja ne mogu odvojiti od stvari, bar djelomice ono što mi napravimo od njih.

U svakom slučaju, nešto će se dogoditi. To mi je bila jedina nada.

I strah.

U kuću smo stigli u petak navečer. Martha je pripremila nešto jednostavno što smo pojeli u knjižnici s uključenim televizorom nešto što smo sve više radili kada bi se našli sami zajedno. Uzeo sam tabletu za spavanje jer se nisam opet želio zateći budnim i nemirnim usred noći. Bilo je ugodno probuditi se uz sunčevu svjetlost u osam i petnaest sljedeće jutro. Navukao sam ogrtač i našao Saru u prizemlju kako već ispija kavu i čita novine.

Dan je počeo bez problema. Sara je obavila neku kupovinu: u blizini je bilo nekoliko dućančića u kojima je povremeno kupovala stvari koje je kasnije koristila kao male darove kada god je za njima nastala potreba. Pokušao sam čitati, ali koncentracija je bila neostvariva. Otišao sam u dugu šetnju, i na povratku sam zastao i gledao u toranj sa satom, prisjećajući se stoje Larry planirao učiniti one noći kada mu se Sara pridružila. Ona nikada neće saznati koliko je te noći bila blizu smrti. Da Steve nije bio uz nju...

Čekala me Sarina poruka. Naletjela je na prijatelja i pitala bih li im se volio pridružiti na ručku u obližnjem restoranu. Nazvao sam je na mobitel i rekao da sam mislio ostati kod kuće i baciti se na posao. Martha mi je napravila omlet kojeg sam pojeo opet gledajući televiziju.

Te smo noći večerali s parom dosadnjakovića koji su se zvali Tom i Cecilv Winters. Jedini ljudi koji su uvijek bili dosadniji od njih bili su njihovi gosti. Bila je to užasna večer koja me iz nekog razloga nervirala čak više nego inače. Naslućivao sam da su oduvijek mislili kako se Sara udala ispod svog ranga. Tko je bio taj takozvani pisac čije ime nikada nisu vidjeli u New York Timesu ili Reader's Digestul Ipak, bio sam toleriran zbog Sare, iako sam te večeri osjetio nešto novo u zraku. Bilo je to kao da su znali da smo se Sara i ja udaljili i

da me možda neće morati još dugo trpjeti. Bio je to osjećaj kojeg su mi dali na znanje na sve moguće suptilne načine: opaske o ljudima, mjestima i nadolazećim događajima bile su ciljane, činilo mi se, namjerno preko mene, kao da se svi slažu da ja ionako neću biti tu da sudjelujem u njima. Nisu se trudili uključiti me u rasprave o temama o kojima ništa nisam znao i još manje mario za njih. Nisam niti uzgajao, utrkivao se, niti jahao konje, prema tome bio sam nevažan u raspravi o Henrvjevoj novoj kobili ili izgledima za pobjedu bogtepitagdje. Ako sam zimi odlazio u Aspen ili St. Moritz bilo je to zato da vidim Saru a ne moje prijatelje, pa tako moji pogledi na toito, ili na neku osobu nisu bili traženi. Nitko se nije sjetio pitati me hoću li ići u Veneciju na zabavu Gertie Buggerheim (ili čiju već) za Uskrs, nego samo Saru.

Dokono sam se pitao moraš li se kad imaš novca, svog vlastitog novca, starog novca, automatski pretvoriti u izvještačenog lažnjaka, i pokušao pokrenuti razgovor o Scottu Fitzgeraldu i njegovoj tvrdnji da su bogataši dručkiji. Očigledno ti ljudi, spomenuo sam nekima od njih ne osuđujući, mislio sam vide sebe drukčijim od običnih masa, ali pitao sam se jesu li moglo točno opisati u čemu su bile te razlike. Očigledno se ne radi o intelektu: nisu bili ništa pametniji. Možda se onda radi o nečem drugom, nečemu važnijem od intelekta. Bio sam spreman biti upućen, i iznenađen. Ali nisam imao sreće. Te je večeri bilo vrlo malo upućivanja i apsolutno nikakvih iznenađenja.

Nekoliko sam puta uhvatio Saru kako me promatra nekako ukočeno i rekao u sebi da će kasnije te večeri između nas doći do prigovarajućih riječi. Barem će, rekao sam, prigovarajuće riječi biti bolje nego ništa, i veselo sam mahnuo prema praznoj boci pokazujući da bi na mom kraju stola bila dobrodošla još jedna čaša Tomovog finog burgundca ako bi se barmen udostojio obavljati svoj prokleti posao.

Riječi su bile, mislio sam, na vrhu jezika kada smo ušli u automobil i krenuli kući. Do tada, doduše, više mi se nije dalo razgovarati, pa sam se pretvarao da sam zaspao. Upalilo je, i nijedno od nas nije reklo ništa dok nismo došli kući. Zatim, popivši dovoljno da je jedina stvar koju sam htio bila piti još, rekao sam Sari da ću popiti čašicu prije spavanja u knjižnici i pogledati kasne vijesti.

Nije rekla ništa, samo je pošla gore. Bit će riječi, znao sam; ali polako, ne sada.

Onda se, naravno, pojavila ona vijest o Steveu koji je bio napadnut u zatvoru. Odmah sam znao da je to događaj kojeg sam prevideo da će se dogoditi i razbiti mrtvu točku na kojoj smo bili. Nisam imao pojma kada će se taj događaj zbiti niti u kakvom obliku kako bih mogao? ali sam instiktivno znao da će se dogoditi, i to je bilo to.

Pitao sam se je li Sara uključila televizor u našoj spavaćoj sobi. Najvjerojatnije jest, ali mislio sam da bih trebao provjeriti; ona bi sigurno željela znati za to i bilo bi nepošteno skrivati od nje. Dovršio sam svoje piće i otišao gore.

Spavaća soba bila je prazna, ali je televizor bio uključen isti program koji sam gledao i ja. Tako sam znao daje vidjela vijest. Ali gdje je bila? Pozvao sam je nekoliko puta bez dobivanja odgovora. Prošao sam kroz staru dječju sobu, koju je koristila kao prostor za odlaganje svakojakih stvari, ponekad za pisanje pisama ili čitanje pokraj prozora. Odmah sam vidio da su vrata bila otvorena. Prošao sam kroz hodnik sa sve većom sigurnošću da znam gdje ću je naći. Moj je osjećaj bio potvrđen kada sam vrata koja vode do tornja sa satom pronašao otključana. Polako sam se počeo uspinjati, gotovo teško, kao da sam bio opterećen saznanjem da me svaki korak neumoljivo nosi bliže nečemu čemu sam se približavao već nekoliko dana. Zapravo, prošao je točno jedan tjedan otkad sam se vratio na ovaj svijet, u svoj svijet, i sreo Larrvja, tog uljeza, po drugi put u parku.

Ali Larry je sada bio mrtav. Mrtav kao da nikada nije niti postojao.

Ili jest?

Tko se uspinjao stepenicama tog trenutka? Čije sam korake mogao čuti kako se mekano uspinju prema nečemu što sam jedino mogao opisati kao sastanak sa sudbinom?

Otkuda toliko teške misli? Koja 'sudbina'? Čija? Larrvejeva? Georgeova? Sarina? Moja?

Bio sam pijan, znao sam to. Mozak mi je bio zamračen, ali kroz sve to vidio sam i naslućivao određenu jasnoću, ishod, kraj mojoj nesigurnosti i boli. Pa opet stoje to bilo, nisam mogao reći.

Nije me čula da prilazim. Stajala je leđima okrenuta prema meni, ne daleko od niskog zida, gledajući u zamračeni vrt i, bio sam siguran, udubljena u svoje misli.

U trenutku, sa sigurnošću koja me zaprepastila, znao sam kakve su to misli, i što moram napraviti.

Ostao sam ondje nekoliko trenutaka, jedva dišući, promatrajući je. Onda se okrenula, i ja sam zakoračio naprijed.

Lecnula se kada me ugledala i stavila je ruku na srce. 'Preplašio si me,' rekla je. Trenutak ili dva nisam ništa rekao, samo sam gledao u nju. Zatim sam još jednom zakoračio prema njoj.

'Želiš poći k njemu, zar ne?' Odgovorila je prebrzo. 'Ne.' 'Nema smisla lagati o tome. Ja znam.'

Mogao sam vidjeti kako njene oči svjetlucaju u mraku, pokušavajući pronaći moje. Još jednom sam zakoračio prema njoj, i ona je zakoračila natrag. Sada je stajala opasno blizu niskog nazupčenog zida oko tornja.

'George, ne lažem...'

Pokušala je još jedanput zakoračiti natrag, dalje od mene, i spotaknula se na zid. Brzo sam djelovao.

Vrisnula sam i pokušavala ga odgurnuti kad sam već počela padati. Njegova se ruka zatvorila oko moje nadlaktice i povukao me s takvom snagom da sam pomislila kako mi je sigurno iščaošio rame.

'Za ime Boga, Sara, što to pokušavaš napraviti? Ubiti se?'

Nisam disala nisam mogla dugo vremena. Zatim sam se srušila na njega. Držao me dok sam se tresla od osjećaja olakšanja za kojeg do tada nisam niti bila svjesna koliko mi je bio potreban.

'U redu je,' rekao je, 'sve je u redu. Bojala si me se, znam. I ja sam se napola bojao sebe. Nisam znao što ću napraviti dok nisam došao gore.'

Gledala sam ga, prisiljavajući svoje oči i mozak da se usredotoče. 'Kako to misliš, nisi znao...?'

'Duga je to priča. Hajde, uđimo unutra. Postaje hladno.'

Nježno me vodio uz stepenice i natrag u našu spavaću sobu. Isključio je televizor i posjeo me, želeći ozbiljno razgovarati sa mnom.

'Možeš ići k Steveu,' rekao je. 'Ja ću sve dogovoriti. Mogu ti to omogućiti.'

Počela sam se buniti, 'Kako ti možeš ?'

Stavio je prst na moja usta. Pogledala sam ga, mislim, neshvatljivo, kao da ga jedva poznajem. Sav nemir, potisnuta ljutnja, jedva kontrolirana agresivnost koju sam osjećala oko njega kao električni napon tih posljednjih dana su nestali. Čak više nije niti bio pijan. Njegov je govor, koji je pri kraju večere bio nejasan, sada bio precizan i čist.

'Ne mogu sada objasniti. Sutra. Znam što moram napraviti. Ti samo moraš poći spavati. Vjeruj mi.'

Na svoje iznenađenje, vjerovala sam mu. Na svoje iznenađenje, spavala sam čvršće nego danima ranije, kao da je neki teret bio podignut s mene, iako nisam imala pojma kakav je bio. Možda jednostavno moje priznanje sebi, kojeg je omogućio George, da sam još uvijek bila zaljubljena u Stevea, i ništa što se dogodilo ili što je netko rekao nije promijenilo tu činjenicu.

Kada sam se probudila sljedeće jutro u nedjelju George je već bio dolje. Uključila sam televizor i pregledala programe s vijestima u potrazi za bilo čemu o Steveu. Bila je jedna reportaža koja je ponovila što sam saznala večer ranije, ali je dodano da mu je stanje stabilno i daje izvan opasnosti.

Pozvonila sam Marthi i pitala je zna li gdje je George. Rekla je da telefonirali knjižnici. Navukla sam pulover i traperice i sišla dolje. Mahnuo mi je kroz otvorena vrata pokazujući da će mi se pridružiti čim završi. Pet minuta kasnije sjedio je nasuprot meni u stakleniku kamo nam je Martha donijela svježu kavu.

Njegovo je raspoloženje bilo potpuno isto kao i noć ranije kada smo sišli s tornja. Činilo se kao daje neki teret pao i s njega. Rekao mi je da je čuo onu vijest da će Steve biti u redu i bilo mu je vidno lakše zbog te činjenice.

'Koga si zvao?' pitala sam.

'Franka Stevvarta,' rekao je. Frank je bio naš odvjetnik.

'U vezi čega?

'Da te odvedemo da vidiš Stevea, između ostalog.'

'George, zašto to radiš? Divan si, ali ja ne razumijem zašto ?'

Podigao je ruku u znak molbe da više ne govorim. 'Ne mogu ti trenutno reći, ali budem uskoro, obećajem. Nakon doručka moram

se odvesti natrag na Manhattan. Bilo bi vjerojatno dobro da pođeš sa mnom, ali ako želiš ostati...'

'Ne, poći ću, naravno. Što moraš učiniti daje tako...?'

Stala sam, vidjevši njegov pogled. Ponovo sam postavljala pitanja. 'U redu,' rekla sam, 'čekat ću dok mi ne kažeš.' Onda sam dodala, ali uz osmijeh, 'Bolje da bude nešto dobro.'

'Ne brini za to,' rekao je. 'Dobro je.'

George je telefonirao iz automobila dok smo prilazili gradu i Frank nas je dočekao u stanu. Kao i uvijek pozdravio me kao staru prijateljicu, ali bilo je nešto u njegovim očima što ranije nije postojalo. Svaki put kada bi me pogledao, njegov je pogled bio duži nego obično. Nešto je znao o meni i Steveu, ili sam ja tako pretpostavljala i to je promijenilo njegovo mišljenje o meni.

Njih su dvojica nestala u radnoj sobi na nekih dvadeset minuta i zatvorili vrata za sobom. Vidjela sam da se lampica na telefonu u dnevnom boravku palila nekoliko puta, pa sam znala da telefoniraju. Onda je zazvonilo na vratima. Frank je izašao prije nego sam ja stigla do njih.

'Ja ću otvoriti, Sara, očekujem nekoga.'

Otvorio je vrata visokom muškarcu u ravno krojenom sivom odijelu za kojeg sam pogodila da je policajac čak prije nego ga je Frank predstavio kao inspektora Todda.

'Gospođo,' rekao je uljudno i kimnuo glavom, ali nije ponudio ruku.

Zatim je njegov pogled otputovao po sobi do mjesta gdje je George stajao na vratima svoje radne sobe.

'Prije nego prijedemo na formalnosti, inspektore,' rekao je, 'mislim da bih morao svojoj ženi reći što se dešava.'

Prišao mi je i povukao me na stranu iza ugla gdje smo mogli biti sami. Uhvatila sam pogled između inspektora Todda i Franka koji je govorio daje to bilo u redu. George je obje moje ruke stavio u svoje. 'Volim te,' rekao je, 'volim te jako puno. Želim da to znaš, zato jer to možda malo može pomoći objasniti stvari, iako više nisam siguran da objašnjenja nešto znače. U svakom slučaju,' uzdahnuo je i na trenutak spustio oči, i kada ih je ponovo podigao u njima sam vidjela suze, 'inspektor je došao ovdje da bi me uhitio. Priznao sam

ubojstvo Nadije Shellev. To nije bio Steve. Ja sam je ubio i namjestio njemu. I mogu to dokazati.'

Nisam primijetila Franka dok je prilazio, ali odjednom je bio tamo da me uhvati dok se soba počela okretati i pod rastapati pod mojim nogama.

Ne sjećam se puno što se zbivalo sljedećih nekoliko sati, osim da se Frankova supuga Joan tako brzo pojavila na mjestu zbivanja daje vjerojatno spremna morala čekati u prizemlju. Bila je žena blage majčinske naravi, s petero djece kao dokazom za to. Stavila me u krevet i inzistirala da popijem nekoliko tableta koje je imala kod sebe. Nikada nisam bila neki potrošač tableta, ali tada sam bila zahvalna na njima. Nisu odnijele šok, ali su ga udaljile. Mogla sam se pretvarati, barem u trenucima kada se sve nakupljalo i prijetilo da me proguta, da se sve to događa nekom drugome; znala sam da sam ja taj netko drugi, ali bila sam u stanju zakoračiti korak natrag i gledati sve što se dešava s odstojanja koje je sve to činilo podnošljivim.

Joan mi je dala do znanja da zna sve o meni i Steveu; Frank joj je ispričao sve što je saznao od Georgea. Nije me osuđivala niti nudila savjete, na čemu sam joj bila duboko zahvalna.

Naš je liječnik svratio potkraj popodneva, izmjerio mi krvni tlak i napravio nekoliko rutinskih pregleda. Rekao je da mu se činim dobro, ali je napisao recept za još sedativa koje je Joan obećala nabaviti iz ljekarne iza ugla koja je bila otvorena 24 sata. Frank je ponovo provirio i rekao da će Georgea zadržati u pritvoru preko noći, ali daje saslušanje zakazano za ujutro kada će mu gotovo sigurno biti određena jamčevina do početka suđenja. Nije se želio vratiti u stan, pa mu je Frank pronašao stan u kojem će boraviti.

Jedva sam išta od toga primila na znanje. Zapravo je prošlo nekoliko dana dok nisam počela normalno razmišljati. Tada su mi prvi put dopustili da vidim Stevea. Po zakonu se trebalo čekati dok se ne preduzmu koraci oko poništavanja njegove kazne pa da ga se pusti na slobodu, ali do tada će ostati u bolnici i oporavljati se od ozljeda. Ispostavilo se daje slučajno upao u svađu između dvojice zavađenih zatvorenika, od kojih nijedan nije imao ništa osobno protiv njega.

Bilo je tako neobično, gotovo nestvarno, vidjeti Stevea nakon toliko vremena. U ruci mu je bila infuzija, žicama je bio spojen na

monitore i umotan u zavoje, tako da se nije mogao puno micati. Nagnula sam se i spustila poljubac na njegove usne. 'Volim te,' rekla sam, 'sve će biti u redu.'

Bilo je nešto što nisam odmah prepoznala u njegovim očima. Onda sam shvatila daje to strah.

'Stoje?' pitala sam. 'Što nije u redu?'

'Znaš što sam napravio,' rekao je. 'Sada znaš što sam stvarno napravio.'

'Ne razumijem.'

'Nisam je ubio, ali sam pobjegao. Kada sam je pronašao ondje, sve na što sam mislio bio sam ja, moja karijera, moja budućnost...'

Zastao je i ispravio se, pogleda još uvijek pričvršćenog na mene. 'Našu budućnost. Bila je to naša budućnost koju sam želio zaštititi, ali sam se ponio kao kukavica i budala.'

'Većina bi ljudi učinila isto.'

'Bi li? Pitam se. Nekada sam mislio da nisam "većina ljudi." To sam ja kukavica, budala i arogantan.'

'Sada je gotovo.'

'Ležao sam ovdje i pitao se što ti misliš o meni. Bojao sam se da me prezireš.' Osjećala sam toliku nježnost i sažaljenje prema njemu u tom.